

ÇIKARKEN

Rekabet (antitröst) politikaları, mal ve hizmet piyasalarındaki rekabetin korunmasını, desteklenmesini ve -bazı durumlarda da- oluşturulmasını mümkün kılacak bir hukuki çerçeve sunarlar. Bu tür hukuki düzenlemelerden ilki, ya da ilk “yazılı” olanı, o dönemde üzerinde mutabakat sağlanan rekabet politikalarına uygun olarak 1890’da Amerika Birleşik Devletleri’nde yürürlüğe giren “Sherman Yasası”dır. Özellikle II. Dünya Savaşı’nın ardından, Japonya ve Avrupa ülkeleri başta olmak üzere A.B.D. dışındaki ülkelerde de geçerlilik kazanan rekabetin korunmasına ilişkin yasalar, “serbest girişimciliğin Magna Carta’sı” olarak nitelendirilen bu ilk örnekten yaklaşık yüz yıl sonra, Türkiye’de de vücut bulmuş ve 4054 Sayılı “Rekabetin Korunması Hakkında Kanun” 1994 yılı sonunda yürürlüğe girmiştir.

İlk yasadan bu yana aradan geçen süre içerisinde ülkelerin değişen koşullarına göre yeniden biçimlenen rekabet politikaları, ulusal, uluslararası ve uluslararası yeni düzenlemeler ve uygulamalar sonucu oluşan içtihatlarla giderek zenginleşmiş ve ortaya geniş kapsamlı bir “rekabet mevzuatı ve literatürü” ortaya çıkmıştır. Bu sürecin en önemli özelliklerinden biri, beraberinde getirdiği kavramsal zenginlikle birlikte, yeni bilimsel analiz alanlarının gelişmesine yaptığı katkıdır. Burada, “Rekabet Hukuku”nun bir hukuk dalı olarak bu süreç içerisinde gösterdiği büyük gelişmenin yanısıra, 1933’de İngiltere’de Joan Robinson, A.B.D.’de Edward Chamberlin ve Edward Mason tarafından “eksik (ya da tekeli) rekabet” kavramı çerçevesinde başlatılan çalışmaların, Avrupa ülkelerinde “Sanayi İktisadı” (Industrial Economics) olarak adlandırılan mikroiktisat dalının oluşumuna katkısı örnek verilebilir. Kuzey Amerika’da “Sınai Örgütlenme”(Industrial Organization) adıyla da bilinen ve kısaca tanımlamak gerekirse, piyasaların mevcut örgütleniş biçimlerinin nasıl ortaya çıktığını ve bu örgütleniş biçiminin piyasanın işleyişini nasıl etkilediğini araştıran bu bilim dalı, neredeyse münhasıran antitröstle ilgili iktisadi kavramları konu almaktadır. Ayrıca, rekabet hukuku ve iktisadı da dahil olmak üzere, hukuk ve iktisadın kesiştiği alanların tümünü kapsamak gibi daha da geniş ölçekli bir iddiaya sahip bulunan “Hukuk ve İktisat” (Law and Economics) ortak alanının çıkış noktası ise, 1960’lı yılların başında Ronald Coase ve Guido Calabresi tarafından A.B.D.’de yapılan çalışmalara dayandırılmaktadır.

Yukarıda özetlenen sürecin gelişmesi ve uluslararası boyutlarda yaygınlaşmasında bu alanda yayımlanan bilimsel dergilerin önemli bir rolü vardır. Bir bölümü ulusal rekabet otoriteleri ve uluslararası kuruluşlar tarafından yayımlanan bu dergiler, rekabet politikaları ve bu politikalara ilişkin hukuki ve iktisadi sorunların birincil tartışma platformunu oluşturmakla ve bu alandaki temel bilgi aktarma mecrası işlevini üstlenmekle kalmamışlar, kamuoyunun aydınlatılması açısından da dikkate değer faydalar sağlamışlardır.

“*Rekabet Dergisi*” de, öncüllerine uygun bir işlevi Rekabet Kurumu adına Türkiye’de gerçekleştirmek amacıyla yayın hayatına başlamaktadır. Dergi, Rekabet Kurulu kararlarının düzenli olarak yayınlanacağı “Kararlar” bölümü; başta Kurul kararlarına ilişkin değerlendirmeler olmak üzere, konuyla ilgili alanları içeren inceleme yazıları bölümü ve uluslararası gelişmelere ilişkin bölüm olmak üzere üç temel bölümden oluşacaktır. Rekabet Kurulu kararları, piyasalarda rekabetin korunması ve genel olarak rekabet politikası ile ilgili sorunları hukuk ve/veya iktisat açısından ele alacak inceleme yazıları, yapılacak öneleme sonrasında Yayın Komisyonu tarafından belirlenecek bir ya da daha fazla sayıda “hakem”in de görüşü alınarak yayımlanacaktır. Hakemler, hukuk ve iktisat alanlarında Türkiye’nin önde gelen akademisyenleri arasından, yazının konusuyla ilgili uzmanlık alanı dikkate alınarak seçilecektir.

İlk sayımızda, öncelikle, Rekabet Kurumu Başkanı Prof. Dr. M. Tamer Müftüoğlu’nun Rekabet Kurumu’nun iki yıllık çalışmalarının ayrıntılı bir muhasebesini yaptığı “Rekabet Kanunu ve İki Yıllık Uygulaması” başlıklı incelemeye yer verdik. Müftüoğlu’nun, rekabet hukukunun kısa tarihçesini ve 4054 Sayılı Kanun’un temel maddeleriyle ilgili açıklamalarını da içeren makalesinin, Kurum’un görev ve faaliyetleri hakkında bilgi edinmek isteyen herkes için yararlı olacağı kanısındayız. Bu sayıdaki diğer inceleme yazımız, Sabancı Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. İzak Atiyas’ın “Rekabet Politikasının İktisadi Temelleri Üzerine Düşünceler” başlıklı makalesidir. Atiyas, burada rekabet politikasının iktisadi gerekçeleri ve bu gerekçelerin analizinde kullanılan temel kavramlara ilişkin geniş bir ufuk turu yapıyor.

Bu sayımızdaki “Uluslararası Gelişmeler” bölümünde “Avrupa Birliği Rekabet Hukukunda Son Gelişmeler”den, “Microsoft Davası”na kadar güncel ya da Türkiye için güncelliğini koruyan bir dizi konuda özet bilgi sunuluyor.

“Kararlar” bölümünde, Rekabet Kurumu’nun faaliyete geçtiği 05.11.1997 tarihinden 31.12.1999 tarihine kadar geçen yaklaşık 26 aylık süre içerisinde Rekabet Kurulunca verilmiş olan toplam 166 nihai kararların tamamının özetleri bulunuyor. Ayrıca, örnek teşkil ettiğini, kamuoyunda “rekabet kültürü”nün yerleşmesine katkıda bulunacağını, ya da en azından kamuoyunun ilgisini çektiğini düşündüğümüz kararlar hakkında daha ayrıntılı bilgiyi “Seçilmiş Kararlar” alt bölümünde sunduk.

Gelecek sayılarımız için katkılarınızı bekliyoruz.

Saygılarımızla,

**Rekabet Kurumu
Yayın Komisyonu**

REKABET KANUNU ve İKİ YILLIK UYGULAMASI
Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU¹**Giriş**

Türkiye 1990'lı yıllara OECD üyesi ülkeler arasında Rekabet Kanunu bulunmayan tek ülke olma özelliğini sürdürerek girmiştir.²

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun T.B.M.M.'nce 07.12.1994 tarihinde kabul edilmiş, 13.12.1994 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunu uygulamaktan sorumlu Rekabet Kurumu'nun karar organı olan Rekabet Kurulu ise, üyelerinin yaklaşık 27 aylık bir gecikmeyle 27.02.1997 tarihinde atanmasıyla oluşmuştur. Kurum, teşkilatını oluşturarak, bu durumu Kanun'un Geçici 2 nci maddesi uyarınca, 05.11.1997 tarihinde yayımladığı bir tebliğ ile kamuoyuna duyurmuş ve bu tarihten sonra hızla başvuruları değerlendirmeye başlamıştır.

Bu çalışmada, önce rekabet hukukunun kısaca tarihçesine yer verilmiş, ardından ana hatları ile Türk Rekabet Kanunu tanıtılmış, son olarak da Rekabet Kurumunun faaliyete geçtiği 05.11.1997 tarihinden 31.12.1999 tarihine kadar geçen sürede Kanunun uygulamasına ilişkin çalışmaların dökümü yapılmıştır.

Tarihçe**- Amerika Birleşik Devletleri**

Modern anlamda rekabete ilişkin ilk yasal düzenleme fikri XIX. Yüzyılın ortalarında ABD'de ticari hayatta tröstleşme eğilimlerinin artması üzerine tartışılmaya başlanmıştır. Hazırlayan Senatörün adıyla anılan *Sherman Act* 1890 yılında Kongre'de kabul edilmiş ve ABD'nin ilk federal rekabet yasası yürürlüğe girmiştir. *Senatör Sherman* Kongre'de bu yasanın hazırlanış gerekçesini açıklarken; "Biz nasıl ki siyasal yönetim biçimi olarak siyasal erkin tek elde toplandığı monarşi düzenini reddedip, çoğulcu, demokratik bir yönetim biçimini benimsemişsek, bu anlayışın doğal sonucu olarak ticari hayatta da piyasanın monarkları olan tek el ve

¹ Rekabet Kurumu Başkanı

² OECD üyesi ülkelerden Türkiye dışında en son İtalya 10 Ekim 1990 tarihinde rekabete ilişkin kanunu yürürlüğe koymuştur.

tröstlere karşı çıkmalıyız." demiş ve bir anlamda rekabetin korunması ve gelişmesine ilişkin düzenlemelerin yalnızca ekonomik gerekçelere dayanmadığının altını çizmiştir.

Rekabetin yatay veya dikey anlaşmalar ve uygulamalar yoluyla kısıtlanmasını ve tekelleşmenin yasaklanmasını düzenleyen *Sherman Act'in* XX. Yüzyılın başında görülmeye başlayan birleşme/devralma dalgası karşısında yetersiz kalması üzerine, 1914 yılında *Clayton Act* ve *Federal Trade Commission Act* kabul edilmiştir. 1936 yılında *Robinson-Patman Act* ile fiyat ayrımcılığı konusunda yeni bir düzenleme yapılmış, 1950 ve 1960 yıllarında ise, yasama alanında yapılan diğer düzenlemelerle rekabet hukuku ve özellikle birleşmeler alanındaki mevzuat takviye edilmiştir.

Bu düzenlemeler sonucunda ABD'de güçlü bir rekabet geleneği yerleşmiştir. Rekabet Hukuku ABD'de sadece bireylerin özgürlüğünü koruma aracı olarak değil, aynı zamanda ABD'nin serbest rekabete dayalı ekonomi politikasını güçlendirmenin bir aracı olarak da görülmektedir. ABD'de rekabetin kısıtlanmasına yönelik bir takım uygulamalar ilke olarak yasaklanmıştır. Bu ilkenin içini dolduracak olan ise, içtihat hukuku (*case law*) geleneğinin bir sonucu olarak mahkeme kararlarıdır.

- Batı Avrupa

Kıta Avrupasında rekabete ilişkin düzenlemeler, İkinci Dünya Savaşı sonrasında rastlamaktadır. İkinci Dünya Savaşını takiben ABD, politik ve ekonomik bakımdan Batı Dünyasının lideri haline gelmiş ve bu liderlik rolüne uygun olarak çok kapsamlı ve katı bir rekabet politikası izlemiştir. ABD'nin liderliğindeki müttefiklerin baskısı sonucu Japonya ve Almanya ekonomik gücün yoğunlaşmasını engelleyen yasal düzenlemeler yapmak durumunda kalmışlardır.

Esasen, iki savaş arası dönemde boy gösteren karteller Avrupa'da rekabet düzenlemelerinin yapılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde, özellikle Almanya'da kartellerin yoğun bir şekilde ortaya çıkması ve Nasyonel Sosyalistlere destek vermeleri, kartellerin dünyayı savaşa götüren totaliter rejimlerin gelişmesinde asli bir rol oynadığı düşüncesini doğurmuş ve Avrupa'da kartel oluşumlarına karşı güçlü bir eğilimin belirmesine neden olmuştur. Öte yandan ABD'nin rekabete karşı ödün vermeyen yaklaşımı, Avrupa ülkelerinin üretici ve

tüketicileri üzerinde de etkili olmuştur. Bu etkileşim içinde Almanya'dan başlamak üzere rekabet kanunları kabul edilmeye başlanmıştır. 1958 yılında, ABD ekolünden farklı nitelikler taşıyan ve sosyal pazar ekonomisi görüşünden etkilenen *Alman Kartel Kanunu* kabul edilmiştir.

Ancak, asıl önemli gelişme 18 Nisan 1951 tarihinde imzalanan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) Antlaşmasının başlattığı süreçte Avrupa Ekonomik Topluluğunu (AET) kuran Roma Antlaşmasının 1 Ocak 1958'de yürürlüğe girmesidir. Münhasıran kömür ve çelik sektörlerine yönelik olan AKÇT Antlaşması rekabet düzenlemeleri bakımından iki önemli madde (65 ve 66) içermektedir. Söz konusu maddeler hükümleri Roma Antlaşmasında öngörülen rekabet sistemine de öncülük etmiştir.

Roma Antlaşmasının 2'nci maddesinde, temel amaç "üye ülkeler arasında bir ortak pazarın yaratılması" olarak belirlenmiş ve madde 3 (g)'de ifadesini bulan "iç pazar dahilinde rekabetin bozulmamasını sağlayacak bir sistemin kurulması" bu amaca yönelik önemli araçlardan birisi olarak kabul edilmiştir. Bu çerçevede, Roma Antlaşmasında Rekabet Politikası başlığı altında ayrı bir bölüme yer verilmiştir. Bu bölümde yer alan ve teşebbüsler arası rekabeti kısıtlayıcı uygulamaları düzenleyen 85⁷ ve hakim durumdaki teşebbüslerin bu hakim durumlarını kötüye kullanmalarını yasaklayan 86 'nci maddelerle teşebbüslere uygulanacak rekabet kuralları düzenlenmiştir. Her iki madde Avrupa Topluluğu Rekabet Mevzuatının temel iki direği olarak kabul edilmektedir.

Ancak, Roma Antlaşması, imzalandığı dönemin şartları gözönüne alınarak, teşebbüsler arasında gerçekleşen ve hakim durum yaratma ya da mevcut bir hakim durumu güçlendirme yoluyla rekabeti önemli ölçüde kısıtlayan birleşme ya da devralmalara ilişkin bir düzenlemeden yoksun bırakılmıştır. Bu eksiklik, uzun çabalar sonucunda üzerinde anlaşmaya varılan 4064/89 Sayılı Birleşme Tüzüğü'nün 1990 yılında yürürlüğe girmesi ile giderilmiştir.

Roma Antlaşması'nda yer alan rekabet kurallarını ulusal rekabet kanunlarından ayıran önemli iki özellik; ilk kez rekabete ilişkin uluslararası bir düzenleme olması ve temel amacının, üye ülkeleri içeren ortak bir pazar yaratılmasıdır. Bu bağlamda, Avrupa Topluluğu Rekabet

---

* Amsterdam Antlaşması'nın 1 Mayıs 1999'da yürürlüğe giren 12. maddesi uyarınca Roma Antlaşması'nın 85 ve 86. maddelerinin yeni madde numaraları 81 ve 82 olarak belirlenmiştir.

düzenlemesinin dar bir ekonomik etkinlik amacından daha fazlasıyla ilgili olduğu kabul edilmektedir.

Roma Antlaşması, uluslararası niteliği ile rekabet politikası alanında üye devletler düzeyinden Topluluk düzeyine, aralarındaki ticaretin etkilenmesi ölçüsünde egemenlik devri öngörmüştür. Ayrıca, Roma Antlaşmasının uygulanması sırasında ortaya çıkan AT Rekabet Mevzuatı Adalet Divanı kararları ile ulusal rekabet mevzuatları karşısında üstünlük kazanmıştır. Bu çerçevede, üye devletlerin ulusal rekabet hukukları, ancak üye devletlerarası ticareti etkilemeyen rekabeti sınırlayıcı uygulamalar söz konusu olduğu ve AT mevzuatı ile çatışmadığı ölçüde uygulanmaktadır. Roma Antlaşmasının yürürlüğe girmesinden sonra birçok üye ülke Roma Antlaşması'nda ve ikincil mevzuatta öngörülen düzenlemelere paralel olarak kendi ulusal rekabet kanunlarını çıkarmış ya da değiştirmişlerdir. Avrupa Birliği'nde Rekabet politikası alanında yetkili kurumlar: *Avrupa Birliği Komisyonu*, Komisyon'ca alınan kararların yargısal denetimini yapan *İlk Derece Mahkemesi* ve *Avrupa Toplulukları Adalet Divanı*'dır.

- *Türkiye**

Anayasanın 167 nci maddesi devlete "para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri" alma; "piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi" önleme görev ve sorumluluğunu yüklemiştir. 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun hazırlığında rol oynayan birinci etmen bu Anayasal hükmün gereğinin yerine getirilmesidir.

Kanunun hazırlanmasında etkili olan bir diğer unsur da, uluslararası anlaşmaların Türkiye'ye yüklediği yükümlülüklerdir. Burada özellikle, Türkiye ve AET arasındaki 12 Eylül 1963 tarihli Ortaklık Anlaşması (Ankara Anlaşması) çerçevesindeki yükümlülüklerden söz etmekte yarar vardır. Ortaklık Anlaşması'nın 16 nci maddesi, Roma Antlaşmasının rekabet, vergi ve mevzuatın uyumlaştırılması ile ilgili hükümlerinde anılan ilkelerin, ortaklık ilişkisinde uygulanmasını öngörmüştür. Nitekim, Türk Rekabet Kanunu büyük ölçüde Roma Antlaşmasının 85. ve 86. maddelerini kaynak almıştır. Ayrıca, belirtmek gerekir ki, 6 Mart 1995 tarihli Ortaklık Konseyi Kararı ile 1 Ocak 1996'da

* Bu bölümün hazırlanmasında Sanayi ve Ticaret Bakanlığının konuya ilişkin arşivinden yararlanılmıştır.

yürürlüğe giren Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği'nin yarattığı olumlu atmosfer 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun kabul sürecinde kuşkusuz önemli bir rol oynamıştır.

Kanun 1994 yılı sonunda kabul edilerek yürürlüğe girmiş olmakla birlikte, konuya ilişkin bir yasal düzenleme yapılmasına yönelik çalışmaların tarihi sanıldığıının aksine uzun sayılabilecek bir geçmişe sahiptir.

İlk defa 1971 yılında Ticaret Bakanlığı öncülüğünde esas konusu tüketicinin korunması olan bir sempozyum yapılmıştır. Bu sempozyum sonrasında Bakanlıkta yapılan bir çalışma ile; "*Tüketicinin Korunması İçin Ticaret Konusu Mal ve Hizmetlerle İlgili Faaliyetlerin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı*" hazırlanmıştır. Bu tasarıda esas itibarıyla tüketicinin korunmasına ve iç piyasanın düzenlenmesine ilişkin hükümler yer almaktadır.

Bu konuda Ticaret Bakanlığının hazırladığı ikinci tasarı 1975 tarihli, "*Ticaretin Düzenlenmesi ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Tasarısı*" dır. İlk kez bu tasarıda rekabet hukuku kapsamında yer alan hususlara dair bir hüküm bulunmaktadır.

Bakanlıkça 1980 yılında hazırlanan bir başka tasarı, "*Ticarette Dürüstlüğün Korunması Hakkında Kanun Tasarısı*" başlığını taşımaktaydı. Tasarıda kanunun amacı; "serbest piyasa düzenini korumak, rekabeti bozucu unsurları bertaraf etmek..." şeklinde ifade edilmiştir.

Ticaret Bakanlığınca 1981 yılında hazırlanan "*Ticari Faaliyetlerin Düzenlenmesi ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Tasarısı*" ise esas itibarıyla isminin farklılığı dışında özü itibarıyla önceki tasarıdaki hükümlere paralel düzenlemeler içermektedir.

Ekim 1983 ve Mart 1984 tarihli "*Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Tasarılarında*" ilk defa karteller ve tekellere ilişkin düzenlemeler ayrı bölümlerde ele alınmıştır.

1980'li yıllarda Türkiye'de benimsenen yeni ekonomik modelin yaratmış olduğu ortamın yanısıra 1982 Anayasasınının 167. Maddesinin Devlete açıkça, piyasalardaki fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önleme görevi vermesi üzerine, Sanayi ve

Ticaret Bakanlığı, rekabetin sınırlanmasına ilişkin sorunları, tüketicinin korunması ve ticaretin düzenlenmesine ilişkin sorunlardan ayırarak Kasım 1984 tarihinde, "*Rekabeti Sınırlayan Anlaşmalar ve Uygulamalar Hakkında Kanun Tasarısı*" nı hazırlamıştır.

Bu tasarı, rekabete ilişkin ilk bağımsız metin olmasının yanında, öncekilerden farklı olarak yasalaşmak üzere TBMM'ye giden ilk metin olma özelliğini de taşımaktadır. Tasarı, Aralık 1985'de TBMM'ye sevk edilmiş; ancak, 17. Yasama Dönemi içinde görüşülemediği için 1987 seçimlerinden sonra kadük olmuş ve Bakanlığa geri gönderilmiştir.

Yeni dönemde görüşülmek üzere Tasarının ilgili kuruluşlara gönderilmesi sırasında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) tarafından oluşturulan bir çalışma grubu tarafından Bakanlığın Tasarısına alternatif başka bir tasarı hazırlanarak 1990 yılında Bakanlığa gönderilmiştir. Ancak bu tasarılar TBMM'ye gönderilmemiştir.

1991 genel seçimlerini müteakip Sanayi ve Ticaret Bakanlığında yıllardır bir türlü çıkarılması başırlanamamış iki önemli kanun tasarısının yeniden ele alınarak yasalaştırılmaları amacıyla bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyon daha sonra iki alt komisyon halinde, 1992 yılında yaptığı çalışmalar sonucunda iki ayrı metin halinde "*Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Tasarısı*" ile "*Rekabetin Korunması Hakkında Kanun Tasarısı*"nı hazırlamıştır. Rekabetin Korunması Hakkında Kanun Tasarısı hazırlanırken, ABD, İngiliz ve AT rekabet kuralları dikkate alınarak önceki tasarılarından oldukça farklı yeni bir metin ortaya çıkarılmıştır. Temmuz 1992 tarihinde hazırlanan bu tasarı görüşleri alınmak üzere tüm ilgili kuruluşlara gönderilmiş, gelen görüş ve eleştiriler değerlendirilerek son şekli verildikten sonra TBMM'ye sevk edilmiştir. Tasarı, girişte de belirtildiği gibi Genel Kurulda 07.12.1994 tarihinde görüşülerek kabul edilmiş, 13.12.1994 tarih ve 22140 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Rekabet Kanunu

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un amacı, mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları ve piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmalarını önlemek, bunun için gerekli düzenleme ve denetlemeleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesine yönelik olarak Kanun kapsamındaki işlemleri üç ana başlık altında toplamak mümkündür:

- Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren ya da bu piyasaları etkileyen her türlü teşebbüsün aralarında yaptığı rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı anlaşma, uygulama ve kararlar,
- Piyasada hakim durumda olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanması,
- Hakim durum yaratmaya veya var olan bir hakim durumu güçlendirmeye yönelik ve bunun sonucu olarak rekabeti önemli ölçüde azaltacak birleşme ve devralma niteliğindeki her türlü hukuki işlem ve davranışlar.

Kanun uygulamasının çatısını oluşturan ve yasaklayıcı hükümler içeren 4, 6 ve 7'nci maddelerin getirdiği düzenlemeler teşebbüslere yöneliktir. Teşebbüs, Kanun'un 3'üncü maddesinde, "Piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimler" şeklinde tanımlanmıştır. Bu noktada, ekonomik bir etkinlikte bulunan ve kendi ticari kararlarını verebilen birimlerin teşebbüs sayıldığı; ekonomik değişkenleri başka gerçek veya tüzel kişilerce belirlenen birimlerin ise, kontrolü elinde bulunduran irade yönüyle ekonomik bütünlük sergilediği diğer birimlerle birlikte tek bir teşebbüs olarak kabul edildiği belirtilmelidir. Belirli amaçlara ulaşmak için teşebbüslerin oluşturduğu birliklerin (teşebbüs birliği) tüzel kişiliğe sahip olup olmadığına bakılmaksızın, bunların gerçekleştirdiği işlemler de Kanun kapsamında incelenmektedir.

Kanunun uygulanmasında kamu teşebbüsleri ya da özel teşebbüsler arasında herhangi bir fark gözetilmemiş, bir başka deyişle kamu teşebbüsleri için bir ayrıcalık getirilmemiştir. Rekabeti sınırlayıcı anlaşma, eylem veya kararların kamu teşebbüslerince gerçekleştirilmesi durumunda, bu teşebbüsler de Kanun hükümlerine muhatap olacaktır. Ayrıca, Kanun'da sektörel bir ayırım da bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, istisna getirilmeksizin tüm mal veya hizmet piyasalarındaki teşebbüs veya teşebbüs birliklerinin rekabeti sınırlayıcı işlemleri Kanun kapsamında sayılmaktadır.

- Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar

Kanun'un 4'üncü maddesinde; rekabeti sınırlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran ya da doğurabilecek nitelikte olan anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliği kararları yasaklanmaktadır. 4'üncü

maddeyle ilgili olarak, teşebbüs veya teşebbüs birliklerince oluşturulan anlaşma ve kararların rekabeti kısıtlama amacını taşıması veya rekabetin kısıtlanması etkisini doğurabilecek nitelikte olmasının, maddenin yasaklayıcı hükmünün uygulanması için yeterli olduğunun altı çizilmelidir. Başka bir deyişle, uygulanmamış ve böylece pazarda etki yaratmamış anlaşma ve kararlar, amacı ve olası etkileri yönüyle Kanun'un 4'üncü maddesi kapsamında sayılabilmektedir.

Aynı maddeyle ilgili olarak vurgulanması gereken bir diğer husus, söz konusu maddenin birden fazla teşebbüsün iradesiyle oluşan işlemleri konu almasıdır. Başka bir deyişle, bağımsızca alınması gereken ekonomik kararların ortaklaşa oluşturulması durumunda, işlem 4'üncü madde kapsamına girmektedir. Bu noktada, teşebbüs birliği kararlarının da; üyelerinin irade ve çıkarlarını yansıtmaları nedeniyle, birden fazla teşebbüsce oluşturulmuş sayılacağı, dolayısıyla bu madde kapsamında inceleneceği ortaya konulmalıdır. Yazılı olmayan veya bağlayıcı olmayan anlaşma ve kararlar, hukuki geçerliliğine bakılmaksızın, rekabeti sınırlayabilecek nitelikte olması durumunda 4'üncü madde kapsamında değerlendirilmektedir.

Anlaşma ve kararların yanı sıra, anlaşma olmaksızın işletmelerin iradesiyle oluşan pazardaki paralel davranışlar olarak nitelendirilebilecek uyumlu eylemler de 4'üncü madde kapsamındadır. 4'üncü maddenin ikinci fıkrasında yer alan, "Bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, rekabetin engellendiği bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde bulduklarına karine teşkil eder." şeklindeki hüküm ile uyumlu eylem karinesi getirilmiştir. Böyle bir durumda, uyumlu eylem karinesine dayalı bir iddia karşısında uyumlu eylemde bulunulmadığının ispat yükü teşebbüslerdedir. Bu bağlamda, uyumlu eylemi anlaşma ve kararlardan ayıran unsurlardan biri, karine dolayısıyla ispat yükümlülüğünün iddiaya konu olan teşebbüslere yüklenmiş olmasıdır.

4'üncü maddede, rekabeti sınırlayıcı işlemlere ilişkin bazı örnek durumlar sayılmıştır. Ancak, rekabeti kısıtlayıcı nitelikte olan ve teşebbüslerin ortak iradesiyle oluşan işlemler, madde de belirtilen örneklerle sınırlı değildir.

Rekabeti sınırlayıcı işlemleri, yatay ve dikey işlemler olarak iki ana başlık altında toplamak mümkündür. Pazarın aynı seviyesinde etkinlik gösteren teşebbüslerin gerçekleştirdiği anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar yatay işlemler; pazarın farklı seviyelerinde yer alan teşebbüslerin, örneğin mal sağlayıcısı ve dağıtıcının taraf olduğu anlaşmalar ise dikey işlemler olarak adlandırılır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, bir işlem hem taraf teşebbüslerin faaliyet gösterdiği seviyedeki hem de pazarın diğer seviyelerindeki rekabeti olumsuz etkileyebilir. Bu noktaya ilişkin olarak, birlikte fiyat belirlenmesi ve pazarın paylaşılması örneklerinde olduğu gibi, markalar arası rekabeti sınırlayan yatay işlemlerin, marka içi rekabeti kısıtlayan dikey işlemlere göre, pazardaki rekabet üzerinde daha olumsuz etkiler doğurduğu hususunun rekabet hukuku uygulamalarında genel kabul gördüğünü belirtmekte fayda bulunmaktadır.

- Muafiyet

Kanun'un 5'inci maddesinde; belirli koşulların varlığı halinde tarafların talebi üzerine anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliği kararlarına 4'üncü madde hükümlerinin Kurul kararı ile uygulanmayabileceği belirtilmiştir. Bunun için, tarafların rekabeti sınırlayıcı işlem hakkında Kurul'a başvurmak suretiyle bireysel muafiyet talep etmesi gerekmektedir. Bireysel muafiyetin ön koşulu olan bildirim, Kanun'un 12'nci maddesi çerçevesinde çıkarılan 1997/2 sayılı "Anlaşmaların, Uyumlu Eylem ve Kararların Kanun'un 10'uncu Maddesine Göre Bildiriminin Usul ve Esasları Hakkında Rekabet Kurulu Tebliği" ekindeki formun (Form-1) eksiksiz olarak doldurulmasıyla yapılmaktadır. Kanun'un 10'uncu maddesi uyarınca; anlaşma, eylem ve kararların, oluşturulma tarihinden itibaren 30 gün içinde bildirilmesi gerekmektedir. Muafiyet kararları, en fazla 5 yıl için verilebilmekte ve Kanun'un 13'üncü maddesinde belirtilen durumlarda geri alınabilmektedir.

Bireysel muafiyet yalnızca 4'üncü maddeyi ihlal eder nitelikte olan işlemler için, bunların 5'inci maddedeki şartları taşıması koşuluyla söz konusu olabilmektedir. Başka bir deyişle, yalnızca rekabeti sınırlayabilecek nitelikteki anlaşma ve kararların bireysel muafiyet koşullarını taşıyıp taşımadığı Kurul tarafından incelenmektedir. Rekabeti sınırlayabilecek nitelikte olmayan işlemler için, bireysel muafiyet bildiriminde bulunulmasına gerek yoktur.

Muafiyet koşulları 5'inci maddede; üretim, dağıtım veya hizmetin sunulmasında yeni gelişme sağlanması, tüketicinin bundan faydalanması, ilgili pazarın önemli bir kısmında rekabetin ortadan kalkmaması ve rekabetin sayılan amaçlara ulaşılması için zorunlu olandan fazla sınırlandırılmaması olarak belirlenmiştir. 5'inci maddenin üçüncü fıkrasında; bu koşulların gerçekleşmesi durumunda, belirli tür anlaşma ve kararlara grup olarak muafiyet tanınabileceği ifade edilmiştir. Buna dayanılarak; 1997/3 sayılı "Tek Elden Dağıtım Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği", 1997/4 sayılı "Tek Elden Satın Alma Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği", 1998/3 sayılı "Motorlu Taşıtlar Dağıtım ve Servis Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği" ve 1998/7 sayılı "Franchise Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği" çıkarılmıştır.

- Hakim Durumun Kötüye Kullanılması

Kanun'un 6'ncı maddesinde; bir veya birden fazla teşebbüsün hakim durumunu kötüye kullanması yasaklanmaktadır. Aynı maddede; hakim durumun kötüye kullanılması durumlarıyla ilgili olarak pazara başka bir teşebbüsün girişinin engellenmesi, pazardaki teşebbüslerin faaliyetlerinin zorlaştırılması, eşit durumdaki alıcılara farklı koşullar uygulayarak ayrımcılık yapılması, bir mal veya hizmetin alımının diğer bir mal veya hizmetin alımına bağlanması, yeniden satış koşullarına sınırlama getirilmesi, bir pazardaki hakim duruma dayanarak başka bir pazardaki rekabet koşullarını bozmayı amaçlayan eylemlerde bulunulması ve tüketicinin zararına olacak şekilde pazarlamanın ya da teknik gelişmenin kısıtlanması örnekleri verilmiştir.

6'ncı maddenin uygulanması açısından, bir teşebbüsün hakim durumda olup olmadığının belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Kanun'un 3'üncü maddesinde hakim durum; "Belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü" şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımda açıkça yer almamakla birlikte uygulamada, alıcıların satıcılardan bağımsız bir şekilde hareket edebilmesinin, alıcıların satıcılara karşı hakim durumuna işaret ettiği kabul edilmektedir. Pazar payı, ürün çeşitliliği, pazara giriş engelleri, dikey bütünlük, ilgili ürünün ikame edilebilirliği ve diğer özellikleri gibi unsurlara bağlı olarak somutlaşan hakim durum, teşebbüsün pazarın aynı seviyesinde etkinlik gösteren

diğer teşebbüslerin rekabetçi baskısından ve alıcılarının pazarlık gücünden bağımsız karar alabilmesini sağlamaktadır.

6'ncı madde ile; hakim durumda olma değil, hakim durumun kötüye kullanılması yasaklanmakta ve bu durumdaki teşebbüslerin pazardaki mevcut ve potansiyel rekabeti ortadan kaldırması önlenmeye çalışılmaktadır. Hakim durumdaki teşebbüslerin ilgili pazarda güçlü konumda olması nedeniyle, bunların gerçekleştirdiği işlemler pazardaki rekabet üzerinde ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Bu çerçevede, 6'ncı madde kapsamındaki eylemlere muafiyet tanınmamaktadır.

- Birleşme ve Devralmalar

Kanun'un 7'nci maddesinin birinci fıkrası; "Bir veya birden fazla teşebbüsün hakim durum yaratmaya veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmeleri veya herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları, miras yoluyla iktisap durumu hariç olmak üzere, devralması hukuka aykırı ve yasaktır." şeklindedir. Aynı maddenin ikinci fıkrası uyarınca, hangi tür birleşme ve devralmaların hukuki geçerlilik kazanması için Rekabet Kurulu'na bildirilmesi gerektiği 1997/1 sayılı Tebliğ ile belirlenmiştir. Buna göre; bir birleşme, devralma veya ortak girişimin rekabet hukuku kapsamında değerlendirilebilmesi için öncelikle, söz konusu işlemin bağımsız teşebbüsler arasında gerçekleşmesi ve işlemin sonucunda kontrolün bir teşebbüsten başka bir teşebbüse geçiyor olması gerekmektedir. Bu çerçevedeki birleşme, devralma veya ortak girişim işlemine izin alınması için ayrıca, taraf teşebbüslerin ilgili ürün pazarındaki toplam pazar paylarının %25'i veya toplam cirolarının 25 trilyon TL.'yi (1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik) aşması gerekmektedir.

Hakim durum yaratmaya veya var olan bir hakim durumu güçlendirmeye yönelik birleşme ve devralmalar, aynı zamanda pazardaki rekabeti önemli ölçüde sınırlaması durumunda yasaklanmaktadır. Bu çerçevede, hakim durumdaki bir teşebbüsün gerçekleştirdiği birleşme ya da devralma işleminde de, ilgili pazardaki rekabetin önemli ölçüde sınırlanıp sınırlanmadığı incelenmektedir.

Birleşme ve devralmaların değerlendirilmesinde, 6'ncı maddeye ilişkin incelemelerde olduğu gibi, ilgili pazarın tanımlanması oldukça önemlidir. İşlem sonucunda hangi mal veya hizmet pazarında ve hangi coğrafi alanda rekabetin etkileneceğinin öngörülmesi, ilgili pazarın doğru bir şekilde belirlenmesine bağlıdır. İlgili pazarın nasıl tanımlanması gerektiği, 1997/1 sayılı Tebliğ'in 4'üncü maddesinin son iki fıkrasında ortaya konulmuştur.

Bildirime konu olan işlemin sonucunda pazarda rekabetin önemli ölçüde azalması yönünde şüphelerin bulunması durumunda, Rekabet Kurulu işlemin nihai incelemeye alınmasına karar verebilmektedir. Nihai inceleme yapılmasına gerek görüldüğü durumlarda işlem, nihai karara kadar geçerli ve uygulanabilir değildir, diğer bir deyişle askıdadır.

Kanun'un 11'inci maddesine göre; bildirilmesi zorunlu olan birleşme ve devralmaların Kurul'a bildirilmemesi durumunda, Kurul'un işleminden haberdar olarak başlattığı inceleme sonunda, öncelikle izin başvurusunda bulunulması gerektiği halde bildirim yapılmadığı için 16'ncı maddenin birinci fıkrasında gösterilen cezai yaptırım uygulanmakta, işlemin aynı zamanda 7'nci madde kapsamında olduğu belirlenirse; 4 ve 6'ncı maddeye aykırı işlemlerde olduğu gibi, Kanun'un 16'ncı maddesinin ikinci fıkrası gereğince, işlemi gerçekleştiren teşebbüslere idari para cezası verilmekte ve birleşme veya devralma sona erdirilmektedir.

- Menfi Tespit

Kanun'un 8'inci maddesine göre; ilgili teşebbüs veya teşebbüs birliklerinin başvurusu üzerine Kurul bir anlaşmanın, kararın, eylemin veya birleşme ve devralmanın 4, 6 ve 7'nci maddelere aykırı olmadığını gösteren bir menfi tespit belgesi verebilmektedir. Kurul, Kanun'un 13'üncü maddesinde belirtilen koşulların gerçekleşmesi durumunda, menfi tespit kararından geri dönebilmektedir. Menfi tespit belgesi, teşebbüslerin gerçekleştirdiği işlemlerin Kanun karşısındaki belirsizliğini ortadan kaldırması nedeniyle önem taşımaktadır. Menfi tespit başvurularının nasıl yapılacağı, 1997/2 sayılı "Anlaşmaların, Uyumlu Eylemler ve Teşebbüs Birliği Kararlarının Kanun'un 10'uncu Maddesine Göre Bildiriminin Usul ve Esasları Hakkında Rekabet Kurulu Tebliği"nde düzenlenmiştir.

- Rekabetin Korunmasına Yönelik Tedbir, Tespit, Düzenleme ve Denetlemeye İlişkin İşlemler

Kanun'un 2'nci maddesinde; yukarıda belirtilen maddi hususların yanı sıra rekabetin korunmasına yönelik tedbir, tespit, düzenleme ve denetlemeye ilişkin işlemlerin de Kanun kapsamına girdiği belirtilmiştir. Böylece, mal ve hizmet pazarlarında sağlıklı bir rekabet ortamının yaratılmasına yönelik her türlü işlemin, rekabeti kısıtlayıcı nitelikteki eylemlerin önlenmesini de içerecek şekilde Kanun'un uygulanma alanının içinde olduğu anlaşılmaktadır.

Rekabet Kurumu'nun karar organı olan Rekabet Kurulu'nun görev ve yetkilerinin düzenlendiği 27'nci maddenin (g) ve (h) bentlerinde; rekabet hukuku ile ilgili mevzuatta yapılması gereken değişiklikler konusunda doğrudan veya Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın talebi üzerine görüş bildirmek ve rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve kararlarla ilgili olarak diğer ülkelerin mevzuat, uygulama, politika ve tedbirlerini izlemek, Kurul'un görev ve yetkileri arasında sayılmıştır. Bu hükümler ışığında, ülke genelinde rekabet mevzuatı ve diğer ilgili mevzuattan oluşan rekabet politikasının oluşturulmasına ve bunun sağlıklı bir şekilde yaşama geçirilmesine katkıda bulunmanın, Rekabet Kurulu çalışmalarının önemli bir bölümünü oluşturduğu ortaya çıkmaktadır.

İki Yıllık Faaliyetlerin Dökümü

05.11.1997-31.12.1999 tarihleri arasında yapılan başvurularla ilgili olarak yürütülen çalışmaları gösteren tablo aşağıdadır.

I.REKABET İHLALİ BAŞVURULARI		444
Hakkında Öneri Yapılmasına Karar Verilenler	50	
Soruşturma Açılmasına Karar Verilenler 22		
* Resen* 2		
* Öneri Üzerine...20		
- Soruşturması Sürenler.....15		
- Nihai Karara Bağlanan Soruşturmalar.. 7		
- Öneri devam edenler..... 12		
- Öneri sonucu reddedilenler..... 18		

İncelemesi Sürenler	47	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ İlk İnceleme Raporu Hazırlanmakta Olanlar....13 ▪ Kurul Gündeminde Bulunanlar..... 4 ▪ Değerlendirme Safhasında olanlar..... 29 ▪ Yürütülmekte Olan Soruşturmaların Sonucunu Bekleyenler.....1 		
Reddedilen Başvurular	82	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ İlk İnceleme Raporuna Göre Reddedilenler.....21 ▪ 4054 Sayılı Kanun'un 42/2. Maddesi Uyarınca Reddedilmiş Sayılanlar.....61 		
4054 Sayılı Kanun Kapsamında Olmayanlar	263	
II. MUAFİYET/MENFİ TESPİT BAŞVURULARI		294
Karara Bağlananlar	78	
İncelemesi Sürenler	216	
III.BİRLEŞME/DEVRALMA BAŞVURULARI		143
Karara Bağlananlar	132	
İncelemesi Sürenler	11	
IV.GÖRÜŞ		15
V.GENEL TOPLAM		896

* Re'sen soruşturma kararları Rekabet İhlali Başvuruları toplamına eklenmiştir.

Rekabet Kurumu'nun teşkilatını oluşturduğunun kamuoyuna duyurulduğu tarih olan 05.11.1997 tarihinden 31.12.1999 tarihine kadar Kurum'a toplam 896 başvuru yapılmıştır. Bu başvurulardan 444'ü rekabet ihlallerine, 294'ü menfi tespit/muafiyet başvurularına, 143'ü ise birleşme/devralma işlemlerine ilişkindir.

Kurumumuza yapılan rekabet ihlali başvurularından Rekabet Kanunu kapsamına girdiği anlaşılacak işleme alınanlardan 50'si hakkında önaraştırma yapılmış, başlatılan önaraştırmalardan 20 tanesi hakkında soruşturma kararı alınmış, ayrıca resen 2 soruşturma kararı alınmış, böylece bu dönemde toplam 22 soruşturma açılmıştır. 31.12.1999 tarihi itibariyle bunlardan yedisi hakkında Kurul nihai kararını vermiştir.

Yapılan başvuru sayısının yüksekliği, ÷lkemiz mal ve hizmet piyasalarına y÷nelik rekabet ile ilgili yasal d÷zenlemede ne kadar ge÷ kalındığını ortaya koymakta ve yakın gelecekte de Kurumumuzu aynı ağırlıkta iş y÷k÷n÷n beklediğini g÷stermektedir. Öte yandan, yapılan rekabet ihlali başvurularının yaklaşık yarısının kapsam dışı olması, ilgili ÷evrelerin ve kamuoyunun Kanun'da tanımlanan ve d÷zenlenen "rekabet" kavramına b÷y÷k ölç÷de yabancı olduğunu da g÷stermektedir.

Rekabet Hukukunun yeni bir hukuk dalı olduğu ve Kanun'un getirdiği hak ve y÷k÷ml÷l÷klerin hen÷z yeteri kadar bilinmediği hususu dikkate alınarak öngör÷len Kanun'un ge÷ici 2 nci maddesi uyarınca Kurul, 1997/2 no'lu Tebliğ ile teşebb÷s ve teşebb÷s birliklerine, teşkilatını oluşturduğunu ilan ettiği tarih olan 5 Kasım 1997 tarihinde var olan anlaşmalarını 6 ay gibi uzun bir süre i÷erisinde bildirme imkanı tanımış, bu süre i÷inde ve takip eden dönemde Kurum kayıtlarına toplam 294 menfi tespit/muafiyet bildirimi intikal etmiş ve incelemeye alınmıştır. Bu başvurulardan 78'i sonuçlandırılmıştır.

4054 sayılı Kanun'un 7 nci maddesi ve bu maddeye dayanılarak ıkarılan Tebliğler çerçevesinde Kurumumuza 143 birleşme ve devralma başvurusu yapılmış, bu başvurulardan 132'si, biri red kararı olmak üzere Kurul tarafından karara bağlanmış, 11'inin ise incelemesi devam etmektedir.

Birleşme/Devralma Başvuruları Hakkında Genel Bilgiler

İzin Verilen Başvurular : 61

(Özelleştirme Başvuruları 8)

İzin Verilmeyen Başvurular : 1

Kapsamdışı Bulunan Başvurular : 70

İncelemesi Sürenler : 11

TOPLAM : 143

Özelleştirmeler Hariç, Birleşme/Devralma Başvurularında Tarafların Ülke Orijinleri

Yerli - Yerli : 66
 Yabancı - Yabancı : 35
 Yerli - Yabancı : 34

Sektörlere Göre Dağılım

SEKTÖR	BAŞVURU ADEDİ
Basın ve yayın, plak, kaset ve bu gibi kayıtlı medyanın çoğaltılması	11
Beyaz Eşya	3
Büro Makineleri ve Bilgisayar	3
Cam ve cam ürünleri	2
Demir-Çelik	2
Elektrik-Gaz-Su	13
Finansal hizmetler (bankacılık, sigortacılık ve diğer mali kuruluşlar)	14
Gıda Ürünleri ve İçecekler	21
İnşaat, Çimento ve Diğer İnşaat Malzemeleri	14

Kağıt hamuru, kağıt ve kağıt ürünleri	2
Kara, Hava, Deniz ve Demiryolu Taşıtları	7
Kimya ve kimyasal ürünler, petrokimya, petrol ürünleri, gübre	19
Maden ve Madencilik	2
Makine ve Teçhizat İmalatı	8
Pişmiş Kil ve Seramik	3
Sağlık	2
Tarım, Hayvancılık, Orman ve Su Ürünleri	1
Tekstil ve hazır giyim, deri ve deri ürünleri	7
Telekomünikasyon	1
Tıbbi aletler, hassas ve optik aletler	2
Turizm	4
Tütün Ürünleri	1
Ulaştırma	1
TOPLAM	143

Rekabet mevzuatına ilişkin uygulama oldukça yeni olmasına rağmen, sözkonusu dönemde 7 nci madde çerçevesinde yapılan birleşme devralma başvurularının sayıca yüksekliği dikkat çekmektedir. Bu durumun başlıca nedeni, geride bıraktığımız iki yılın şirket evlilikleri yönüyle yoğun bir dönem olmuş olmasıdır. Ancak, rekabet mevzuatının henüz yeterince bilinmemesi nedeniyle, 7 nci madde ve ilgili tebliğler kapsamı dışında kalan işlemler hakkında Kurum'a önemli sayıda başvuruda bulunulmuş olması da diğer bir etmendir.

Bu dönemde özelleştirme yolu ile devralma işlemlerine ilişkin Rekabet Kurulu'nca karara bağlanan 8 başvuru ise, sadece karara bağlanması açısından değil, aynı zamanda özelleştirme işlemlerinde rekabet kurallarının önemli ölçüde dikkate alınmasını sağlayan mevzuat düzenlemelerine yol açması bakımından da dikkat çekicidir.

1997/1 sayılı Tebliğin yetersizliği dikkate alınarak, uzun çalışmalar ve Özelleştirme İdaresi ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda yeni bir düzenlemeye gidilerek, münhasıran özelleştirme işlemlerine uygulanmak üzere 1998/4 no'lu "Özelleştirme Yoluyla Devralmaların Hukuki Geçerlilik Kazanabilmeleri İçin Rekabet Kurumu'na Yapılacak Ön Bildirimlerde ve İzin Başvurularında Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ" çıkarılmıştır. İhale işlemlerine başlanmadan evvel kamu teşebbüslerinin ilgili pazarlarda sahip olduğu hakim durum ya da imtiyazların özelleştirme sonrası akıbetine ilişkin Rekabet Kurulu'nun

görüşünün alınması ve ihale sonrası ise özelleştirme yoluyla devralma işleminin Rekabet Kurulu'nun iznine tabi kılınması ile, Rekabet Hukuku'nun özelleştirme işlemlerinde etkin bir rol oynaması sağlanmıştır.

Birleşme ve devralma başvurularında dikkat çeken diğer bir husus, taraflardan en az birinin yabancı sermayeli olduğu işlemlerin, toplam işlemler içindeki payının %51 gibi önemli bir seviyeye ulaşmış olmasıdır. Yabancı sermayeli teşebbüslerin Türkiye'de yerleşik teşebbüslerin ortaklık paylarını kısmen ya da tamamen devralması veya bu teşebbüslerle bir ortak girişim kurulması yoluna giderek gerçekleştirdikleri bu işlemler, aynı dönemde bu yolla ülkemize ciddi bir yabancı sermaye girişi olduğunu göstermektedir.

Bitirirken

Piyasa ekonomilerinde, "serbestlik" olmazsa olmaz koşuldur; ancak, sınırsız değildir. Kuralları belirlenmemiş "görünmeyen el" in düzenleyici gücüne teslim edilmiş piyasaların zaman içinde rekabet ortamından uzaklaşacağı ve tekelci bir yapıya dönüşeceği kabul edilmektedir.

Rekabete ilişkin düzenlemeler, rekabet özgürlüğü alanlarının belirlenerek teşebbüslere eşit ve serbest rekabet edebilme fırsatını vermek amacıyla ortaya konulmaktadır. Bu düzenlemelerle, devlet, başta fiyat olmak üzere üretim, satış miktarı ve kar gibi unsurların piyasaların içsel dinamiğinden bağımsız olarak belirlenmesinin önüne geçmeyi hedeflemektedir. Özetle söylemek gerekirse, daha etkin bir piyasanın oluşumu ve sürdürülmesi rekabet kuralları olarak adlandırabileceğimiz düzenlemeleri zorunlu kılmaktadır. Daha etkin bir piyasa ise, toplumsal refahın yükselmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu noktadan bakılınca, Rekabet Kanununun uygulanmasından sorumlu Rekabet Kurumunun, objektif, tarafsız, her türlü etkiden uzak çalışmalarındaki başarısının önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Öte yandan, Rekabet Kurumu, Türkiye'nin AB'ne tam üyeliği sürecinde tayin edici bir fonksiyonu üstlenmiş bulunmaktadır. AB'nin 1960'ların sonunda "Gümrük Birliğine", 1990'ların başında "Tek Pazara" (iç pazara) ulaşmasında ve içinde bulunduğumuz dönemde de "Parasal Birliği" gerçekleştiriyor olmasında ortak rekabet politikasının tartışılmaz rolü vardır. Türkiye'nin AB ile aynı rekabet kurallarını benimsemesi ve uygulaması bir anlamda, AB ile ekonomik alanda aynı kulvara girmesi olarak anlaşılmalıdır. Bir başka deyişle, AB ile ortak rekabet politikası,

ekonomik entegrasyonun hukuki temelini oluşturacaktır. Önce, 6'lar sonra sırasıyla 9'lar, 12'ler ve nihayet 15 üye ile ekonomik bütünleşme bu temel üzerine oturmuştur. Türkiye'nin tam üyeliğinin de bu çerçevede şekilleneceğİ düşünölmektedir.

Kaynakça

- Aslan, Yılmaz (1997). *Rekabet Hukuku ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun*, Bursa, Ekin Kitabevi.
- İnan, Nurkut (1992). 9. *Sosyal Piyasa Ekonomisi Sempozyumu*, Ankara, TOSYÖV, Konrad-Adenauer Stiftung.
- Köksal, Tunay (1997). *Avrupa Birliğinde Bazı Sektörlerde Tekelleşmeyi Önlemek ve Liberalizasyonunu Sağlamak İçin Yapılan Düzenlemeler*, Ankara, İdeal Yayınları.
- Öz, Gamze (1998). *Türkiye'de İşletmeler İçin Yeni Bir Dönem: Rekabetin Korunması Hakkında Kanun*, İşveren, Ankara

**REKABET POLİTİKASININ İKTİSADİ TEMELLERİ
ÜZERİNE DÜŞÜNCELER**
Doç. Dr. İzak ATİYAS*

Giriş

Günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin önemli bir bölümü iktisadi kaynakların dağılımını büyük ölçüde piyasa mekanizması aracılığı ile gerçekleştirmektedir. Bu tercihin temelinde, piyasa mekanizmasının kaynakları etkin bir şekilde dağıttığı (en azından alternatif mekanizmalara göre daha etkin dağıttığı) inancı yatmaktadır. Temel kaynak dağılım mekanizması olarak planlamaya dayanmış olan sosyalist ülkelerin önemli bir bölümünün son on yıl içinde piyasa mekanizmasının ana kurumlarını geliştirmeye ve yerleştirmeye çalışmaları, bu inancın daha da yaygınlık kazandığını göstermektedir.

Piyasa mekanizmasının kaynak dağılımını mümkün olan en yüksek toplumsal refaha ulaşacak biçimde yapması, en başta rekabet koşullarının mevcut olup olmadığına bağlıdır. Oysa deneyim göstermiştir

---

* Sabancı Üniversitesi, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi

ki, serbest piyasalar, otomatik bir biçimde rekabetçi bir ortam yaratmamaktadırlar. Tersine, aşağıda da tartışılacağı gibi, serbest piyasa sistemlerinde yaygın piyasa yapısının tam değil eksik rekabet olduğu söylenebilir. Eksik rekabet koşullarında ise kaynak dağılımında serbest piyasa mekanizmasına dayanmak, mümkün olan en yüksek toplumsal refaha ulaşmak sonucunu doğurmayabilir. O zaman akla şu soru gelmektedir: Ne tür devlet müdahaleleri eksik rekabet şartları altında meydana gelebilecek toplumsal refah kayıplarını azaltabilir veya önleyebilir? İşte bu noktada rekabet (veya antitröst) politikaları, eksik rekabet ortamında meydana gelebilecek toplumsal refah kayıplarını azaltmada veya önlemede en etkin olduğuna inanılan politikalar demeti olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu yazıda rekabet politikasının iktisadi gerekçeleri üzerinde durulacaktır. Kuşkusuz rekabet politikalarının tasarımı ve yasalaşması temelde siyasi süreçlerdir ve bu süreçlerde her ne kadar iktisadi ve özellikle etkinliğe ilişkin kaygılar önemli ve giderek önemsenen bir rol oynasa da, başka toplumsal kaygıların da rekabet politikalarının tarihsel gelişiminde önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Örneğin rekabet politikaları konusunda ilk adımları atmış olan ABD'de ilk yasaların hazırlanmasında etkinlikten çok daha fazla küçük firmaların büyükler tarafından ezilmesi, adalet, ekonomik gücün belirli ellerde yoğunlaşması, bunun bireysel hak ve hürriyetlere getirebileceği kısıtlamalar ve doğurabileceği siyasi eşitsizlikler gibi kaygıların rol oynadığı bilinir (örneğin Scherer ve Ross, 1990, s. 12-14). Avrupa Birliği'nde ise rekabet politikasının ana hedefinin Avrupa ülkeleri piyasalarının entegrasyonu olduğu söylenir (Sauter, 1997, s. 118). Bu yazıda bu tür hedefler üzerinde durulmayacaktır.

Yazıda önce, piyasalarda eksik rekabete yol açan faktörler irdelenecek, sonra böyle bir ortamda rekabetin engellenmesinin ne tür refah kayıplarına yol açabileceği tartışılacak ve bu konuda yapılmış olan ampirik çalışmalar kısaca gözden geçirilecektir. Son bölümde ise, rekabet politikasının refah kayıplarını önlemede kullanılabilecek diğer müdahale araçlarından niye daha üstün olduğu tartışılacaktır.

Eksik Rekabete Neden Olan Faktörler

Yirminci yüzyılda iktisat literatürüne egemen olmuş ve bir çok iktisadi sorunun incelenmesinde referans teşkil etmiş en temel model, genel rekabetçi denge modelidir (örneğin Arrow ve Hahn, 1971; Debreu,

1959). Bu modelde rekabetin ilginç bir konumu vardır. Bir taraftan, “tam rekabet”, modelin en temel varsayımlarından biridir; üretici ve tüketici davranışlarının fiyatlar üzerinde hiç bir etkisi olmaması anlamında kullanılır. Hatta, rekabetin ve serbest piyasa sisteminin bir biçimde toplumsal refahı kolladığı inancının en önemli entelektüel ifadelerinden biri olan temel teoremler, bu model aracılığı ile üretilmiştir.³ Halbuki, bu modelde, terimin günlük hayatta kullanıldığı anlamda rekabetten eser yoktur (Stiglitz, 1994; Vickers, 1995). Yani bu modelde firmalar rakiplerini alt etmek için reklam ve benzeri stratejiler geliştirmez, mallarını daha ucuz üretmek için yenilik veya teknolojik iyileşme peşinde koşmazlar, işbirliği yapmazlar, işbirliğini bozmazlar, vs, vs.

Genel denge modelinde tam rekabetin en önemli sonuçlarından biri, firma davranışlarının piyasa fiyatı üzerinde bir etkisi olmaması, yani üreticilerin yatay bir talep eğrisi ile karşı karşıya olmasıdır. Herhangi bir üretici fiyatını arttırmaya kalksa, tüm müşterilerini kaybedecek, fiyatını düşürse (en azından uzun dönemde) iflas edecektir. Daha genel olarak, tam rekabet modelinde firmaların stratejik davranma olanağı yoktur.

Kuşkusuz bu model bir soyutlamadır ve rekabet politikalarının evrimine bir referans teşkil etmiştir. Fakat rekabet politikasının ana kaygılarını oluşturan yapı ve davranış sorunlarını incelemek için elverişli bir soyutlama değildir. Gerçek hayattaki piyasaların çoğu, tam rekabet modelinin yakalamaya çalıştığı özellikler arz etmez; tersine bu piyasalarda egemen olan yapı eksik rekabettir.⁴ Genel denge modeli sınırları içinde bakıldığında eksik rekabetin en önemli sonucu, satıcıların fiyatları etkileyebilmesi, yani aşağı eğimli bir talep eğrisi ile karşı karşıya olmalarıdır. Daha genel bakıldığında, eksik rekabet firmalara stratejik davranarak piyasa sonuçlarını etkileme fırsatı tanır. Belki eksik rekabet “modeli” (veya modelleri) ile tam rekabet modelinin arasındaki en önemli fark budur.

³ Refah İktisadının Birinci Teoremi der ki; tam rekabet koşulları altında oluşan denge, Pareto anlamında optimaldir. Pareto anlamında etkinlik aşağıda tanımlanacaktır.

⁴ Vickers (1995), Stiglitz (1994) ve daha bir çok iktisatçı, önerilen anlamda rekabet sürecini incelemek için genel denge modelinin uygun olmadığını, başka teorik araçlara gereksinim olduğunu belirtirler. Rekabet politikasına konu teşkil eden sorunları inceleyen iktisat alanlarında (örneğin sınai örgütlenme, hukuk ve iktisat, regülasyon vb) oyun teorisi ve enformasyon ekonomisi gibi teorik araçların yaygın olarak kullanılıyor olması tam rekabetçi genel denge modelinin yetersizliğinin kanıtı olarak görülebilir.

Eksik rekabeti irdelemek için belki önce rekabetin ne anlama geldiğini saptamak gerekir. Burada Vickers'ın (1995) önermeleri faydalı olacaktır. Eksik rekabet ortamı içinde rekabet terimi bir "durum"u değil bir süreci veya bazı davranışları tasvir eder.⁵ İkincisi, rekabet her bir firmanın rakipleri ile bir yarış içinde olmasını çağırır. Bu yarışın biçimleri (piyasalarda alış ve satış, ihaleler, yarışmalar, fiyat savaşları vs), araçları (örneğin fiyatlar, reklam, üretim ve kapasite miktarı, yatırımlar, mukaveleler) ve hedefleri (örneğin kâr, pazar payı) çok çeşitli olabilir. O halde eksik rekabet ortamında "daha fazla rekabet" ne anlama gelebilir? Daha fazla rekabetin (birbirinden bağımsız olmayan) üç boyutu olabilir: her bir rakibin daha fazla hareket özgürlüğü içinde olması (hareketleri üzerindeki kısıtlamaların azalması), rakip sayısının artması ve rakiplerin birbiriyle işbirliği yapmak yerine daha bağımsız davranması.

Nedir eksik rekabete neden olan faktörler? Bu faktörlerin başında sabit maliyetler ve bundan ortaya çıkan ölçek ekonomileri gelir. Sabit maliyetlere yol açan sadece üretim teknolojisinin özellikleri değildir. Örneğin, araştırma geliştirme (ARGE) yatırımları da sonuç olarak ciddi sabit maliyet unsurları arasında sayılabilir. Ölçek ekonomilerinin yüksek olduğu sektörlerde, faaliyet gösteren firma sayısının fazla olmaması beklenir. Yani, bu tür sektörlerde, doğal tekel olmasa bile, "doğal oligopol" (Stiglitz, 1994) bir yapı hakimdir. Oligopolcü piyasalarda ise tam rekabet koşullarından söz etmek mümkün değildir. Bu tür piyasalarda firmalar doğal olarak fiyatları etkileyebilirler. Daha da önemlisi, firma sayısının az olması, firmaların anlaşmalar yoluyla rekabeti engellemelerini kolaylaştırır.

İkinci yaygın faktör ürün çeşitlemesidir. Ürün çeşitlemesinin yaygın olduğu piyasalarda belirli ürünleri az sayıda firma üretir. Bu tür ürünlerin piyasalarını iktisatçılar tekelci rekabet diye adlandırır, çünkü çeşitlenme yüzünden her ürünü üreten firma bir tekel konumundadır; ancak tekel gücü sınırlıdır, çünkü çeşitlenmiş ürünler arasında ikame esnekliği yüksektir. Çeşitlenmenin kaynağı kalite ve ürün özellikleri olduğu kadar uzaklık, marka ve servis gibi faktörler de olabilir. Böyle durumlarda da firmaların fiyat üzerinde belirli bir gücü olması kaçınılmazdır.

Rekabeti sınırlayan bir başka faktör eksik bilgi olgusudur (Stiglitz, 1994, s. 121-2). Firmaların fiyatları etkileyemediği (veya talebin yatay

⁵ Halbuki tam rekabet modeli bu süreçleri irdelemez, firmaların fiyatları veri aldığı bir durumu irdeler.

olduğu) varsayımı, herhangi bir firmanın fiyatını düşürmesi halinde bütün piyasayı ele geçireceği hipotezine dayanır. Bu ise fiyatın düştüğü hakkındaki bilginin tüm tüketiciler tarafından bilinmesini gerektirir. Oysa bir çok ürün piyasasında bu mümkün değildir; çünkü, müşteri açısından hangi firmanın ne kadar fiyat uyguladığını öğrenmenin bir *arama maliyeti* vardır, yani bilgi eksik veya maliyetlidir. Bilginin eksik olduğu durumlarda firmalar ne fiyat arttırınca tüm müşterilerini kaybederler, ne de fiyat kırınca tüm piyasayı ele geçirirler. Çok küçük arama maliyeti bile şirketlere fiyatları etkileme gücü verebilir.

Sabit maliyetler, ürün çeşitlemesi ve eksik bilgi, eksik rekabete neden olur; fakat, piyasada ne tür bir rekabetin oluşacağını veya genel olarak piyasa ortamını tek başına belirleyemezler. Bunu belirleyen bir başka önemli faktör de potansiyel rekabettir. Potansiyel rekabet, henüz piyasada olmayan, fakat piyasadaki firmaların fiyatları arttırması halinde piyasaya girebilecek firmaların rekabetini tasvir eder. Potansiyel rekabetin güçlü olduğu ortamlarda halen piyasada olan firmaların fiyatları arttırması zordur; çünkü, bu durumda piyasaya yeni firmalar girer ve fiyatlar yeniden düşmeye başlayabilir. Potansiyel rekabetin güçlü olması için ise, piyasaya girişin engelsiz ve düşük maliyetli olması gerekir.

Bir çok piyasada iki tür piyasa engeli vardır. Bunlardan birincisi batık maliyetlerdir. Şirketler herhangi bir piyasaya girip girmemeyi değerlendirirken, o piyasadaki mevcut fiyat ve kârlara göre karar vermezler, kendilerinin piyasaya girmeleri halinde oluşacak fiyat ve kârları kestirmeye çalışırlar. Bu hesaplamada batık maliyetler önemli bir rol oynar. Örneğin, eğer piyasaya giriş sonrası rekabetin çok keskin olması bekleniyorsa, o zaman küçük bir batık maliyet bile piyasaya girişi engelleyebilir (Stiglitz 1987). Bu durumda, küçük bir batık maliyet potansiyel rekabetin etkisini yok eder, piyasadaki hakim firmalar rahatça fiyatları arttırabilirler. Dikkat edilirse, burada sözü edilen batık maliyetin fiziksel sermaye yatırımı olması da gerekmez. Örneğin yeni firmanın tanınması için gerekli olan reklam harcamaları da batık maliyet işlevi görebilir.

İkinci ve rekabet politikası açısından daha enteresan olan giriş engeli stratejiktir; yani zaten piyasada olan hakim firmaların davranışları sonucu doğarlar. Bir önceki paragraftaki örneğe devam edersek, hakim firmanın girişi engellemesinin en etkin yolu yeni firmayı giriş sonrası rekabetin çok keskin olacağına inandırması, hatta yapabiliyorsa bu yolda dönüşü olmayan adımlar atmasıdır. İktisat literatüründe dev reklam

kampanyaları ve atıl kapasite bulundurmamak bu tür dönüşü olmayan adımlara örnek olarak gösterilir. Hakim firmanın giriş sonrası rekabeti kızıştırmayı kolaylaştıracak bu tür önlemler alması girişi engelleyecek, böylece hakim firmanın girişten korkmadan tekelci davranmasına meydan verecektir. Bu örneğin ilginç tarafı, ex-post (giriş sonrası) rekabetin keskin olmasına yönelik adımların, ex-ante (potansiyel) rekabetin çok zayıf olmasına yol açmasıdır.

Yukarıda anılan faktörler sonucu oluşan eksik rekabet ortamı, şirketlere çeşitli yöntemlerle rekabeti kısıtlama olanağı sunar. Yatay anlaşmalarla ortak fiyat tespit etmek, piyasaları paylaşmak, piyasalara girişleri engellemek, rekabeti kısıtlayacak biçimde rakip firmaların maliyetlerini arttırmak, müşterilerin rakip satıcılarla ticari ilişkilerini kısıtlamak veya rakip satıcıları dışlayacak anlaşmalar yapmak rekabeti kısıtlayıcı davranışlar arasında sayılabilir. Rekabet politikasının genel hedefi de rekabeti korumak ve bu tür rekabeti kısıtlayıcı davranışları engellemektir. Kuşkusuz ülkelerin rekabet politikalarını hayata geçirmesinin arkasında rekabetin kısıtlanmasının toplumsal refaha zarar verdiği, rekabeti sınırlayıcı davranışları engellemenin toplumsal refahı arttıracığı inancı vardır. İktisadi açıdan bakıldığında rekabet politikası “eksik rekabet ortamlarında daha fazla rekabet toplumsal açıdan tercih edilir” şeklinde bir mantığa dayanır. Acaba bu mantık doğru mudur? Rekabet toplumsal refahı hangi yollardan nasıl etkiler? Bundan sonraki bölümde bu sorular tartışılacaktır.

Rekabet ve Etkinlik

Toplumsal Refahın Tanımlanması

Rekabetin ve onu korumayı hedefleyen rekabet politikasının toplumsal refaha etkisini irdelemek için önce toplumsal refahın nasıl tanımlandığını açık bir şekilde belirlemekte yarar vardır. Rekabet politikası nasıl bir toplumsal refah tanımına göre tasarlanmalıdır, uygulamada hangi kriterler gözetilmelidir? Rekabet politikası bağlamında iki olasılık akla gelmektedir. Bunlardan birincisi toplumsal refahı tüketicilerin elde ettiği fayda ile üretici kârlarının toplamı olarak tanımlamaktır. Buna kısaca “toplam refah kriteri” diyelim. İkinci alternatif ise toplumsal refahı sadece tüketicilerin refahı (“tüketici refahı kriteri”) şeklinde tanımlamaktır. İkisi arasındaki önemli fark şudur: Birinci tanımda, maliyetleri azaltarak veya ölçek ekonomilerinden yararlanarak gerçekleştirilen kâr artışlarının toplumsal refahı arttırdığı

kabul edilir. İkinci alternatifte ise, tüketicilerin refahını azaltan herhangi bir değişiklik, maliyetlerde ciddi azalmaya yol açsa da, toplumsal refahı azaltmış sayılır. Dolayısıyla ikinci alternatifin şirketler aleyhine *bölüşümsel* bir hedefi de gözettiği söylenebilir. Aslında bu ikisi arasındaki tercih siyasi bir tercihtir. Genellikle iktisat yazınındaki tartışmalarda tüketici refahının değil de toplam refahın ana kıstas olarak ele alınması tercih edilir.⁶ Pratikte de rekabet politikası uygulamalarını giderek artan (ancak mutlak olmayan) bir biçimde toplam refah mantığının yönlendirdiği söylenebilir. Yine de kanımca tüketici refahının gözetilmesi, rekabet politikasının toplumsal ve siyasi meşruiyetinin sağlanmasında çok önemli bir rol oynar.

Rekabetin toplumsal refah üzerindeki etkisi iki ana kavram çerçevesinde incelenebilir; kaynakların herhangi bir zaman kesiti içindeki dağılımı üzerinde odaklaşan statik etkinlik ile kaynakların zamanlararası dağılımı üzerinde odaklaşan dinamik etkinlik.

Statik etkinlik: fiyatlama etkinliği, maliyet etkinliği ve vekalet sorunları

Statik etkinliğin de kendi içinde bir kaç boyutu vardır. Bunlar arasında muhtemelen en fazla bilineni, ve rekabet politikası hakkındaki tartışmaları uzun bir süre en fazla yönlendirmiş olanı, dağılım etkinliğidir (*allocative efficiency*). Buna fiyatlama etkinliği de denmektedir. Rekabetin eksik olması, kaynak dağılımının etkinlikten uzaklaşmasına neden olur. Burada kastedilen, ekonomiye giriş kitaplarında bahsi geçen ve tekelci piyasalarda fiyatların marjinal maliyetten sapması ile ortaya çıkan standard refah kaybıdır. Marjinal maliyetin sabit olduğunu varsayalım. Rekabetçi bir piyasada satış fiyatı marjinal maliyete eşit olurdu. Oysa tekelci fiyatlamada şirket üretimi kısar ve malı daha yüksek bir fiyattan satar, böylece kârını artırır. Bu durumda en az marjinal maliyet kadar fiyat ödemeye razı, fakat tekelci fiyat kadar da ödemeye razı olmayan bazı tüketiciler malı satın almaz ve piyasadan dışlanırlar. İşte bu tüketicilerin kaybettiği tüketici artığı, kâr biçiminde şirkete de akmaz, dolayısıyla kayıptır.

Dikkat edilirse buradaki mantıkta kullanılan refah fonksiyonu toplam refah kıstasıdır. Burada neyin refah kaybı olduğunu irdelemek, iktisatçıların kullandığı etkinlik kavramını iyi anlamak açısından önemlidir.

⁶ Bu konuda bir tartışma için bakınız Ordover (1990) s.13-14 ve Khemani ve Dutz (1995), s. 19.

Buradaki refah kaybı, salt fiyat artışından veya tüketicilerin daha yüksek fiyat ödemesinden meydana gelmemektedir. Kullanılan toplumsal refah kavramı toplam refaha eşit olduğundan, tüketicilerin fazladan ödediği bir lira firmanın kârı haline gelseydi, ortada bir refah kaybı olmazdı. Eğer tekeli satıcı tam fiyat ayrımcılığı yapabilseydi (yani malı her bir tüketiciye o tüketicinin vermeye razı olduğu en yüksek fiyattan satabilseydi) burada kullanılan kıstas açısından bir refah kaybı yine sözkonusu olmazdı. Tekelci fiyatlamada refah kaybının kökeninde üretimin kısılması sonucunda, en az marjinal maliyet kadar ödeme yapmaya razı olan bir kısım tüketicilerin malı satın alamaz duruma gelmeleri yatmaktadır. Burada kullanılan etkinlik kavramı, Pareto anlamında etkinliktir.^{7,8}

Uzun bir süre, tekel gücünü sınırlamak veya engellemek (özellikle ABD’de) rekabet politikalarının en önemli amaçlarından biri olarak görülmüştür. Harberger (1954) tekeli fiyatlamadan doğan refah kaybını ABD ekonomisi için hesaplamış ve gayri safi milli hasılanın binde birinden az olduğunu savunmuştur. Harberger bu bulgusuna dayanarak tekeli fiyatlama sorununun önemsiz olduğunu, iktisatçıların boşu boşuna bu konu üzerinde zaman ve çaba harcadığını söylemiştir. Harberger’in çalışması büyük tartışmalara yol açmıştır. Başka çalışmalarda daha yüksek oranlar bulunmuştur.⁹ Yine de, iktisatçılar arasında, statik dağılım etkinliğindeki toplam refah kaybının görece önemsiz (dolayısıyla buradaki toplumsal sorunun daha çok tüketicilerin refah kaybı) olduğu şeklinde bir genel kanının varlığından söz edilebilir.

Statik etkinliğin ikinci önemli unsuru ise, üretim veya maliyet etkinliğidir. Burada kastedilen belirli bir miktar üretimin ne kadar maliyetle üretildiği, bir başka ifade ile maliyetlerin mümkün olan en az düzeye indirilip indirilmediğidir.¹⁰ Yani maliyet etkinliğinde sorun, fiyatların

⁷ Bir ekonomide herhangi bir kaynak tahsisinin Pareto anlamında etkin veya optimal olması şu anlama gelir: Bir üretici veya tüketicinin refahı, ekonomideki bir başka kişinin refahı azaltılmadan yükseltilemez.

⁸ Burada toplam refah mantığının niye mutlak bir biçimde uygulanmadığını da belirtmekte yarar vardır. Bir firmanın fiyat ayrımcılığı yoluyla tüm tüketici artığına el koyması (bir an için bunun mümkün olduğunu varsayalım) rekabet politikası uygulayan hemen tüm ülkelerde muhtemelen suçlu bulunurdu, böylesi bir uygulama Pareto anlamında bir refah kaybına yol açmadığı halde. Dolayısıyla bu tür uç örneklerde uygulayıcılar muhtemelen tüketici refahı kıstasına göre hareket edeceklerdir.

⁹ Bu çalışmaların bir özeti için bakınız Scherer ve Ross (1990), s. 662-667.

¹⁰ Maliyet etkinliği kavramına benzer bir başka kavram da üretim etkinliğidir. Buradaki etkinlik sorunu da aynı miktarda girdi ile mümkün olan en fazla çıktının elde edilip

maliyetlerden sapması değil, maliyetlerin kendisinin olabildiğinden yüksek olmasıdır. Maliyet etkinliğinden sapmanın bir çok nedeni ve biçimi olabilir. Ama literatürde en çok sözü edilenlerden biri, ve rekabet politikası uygulamalarında zımni olarak da olsa belki en fazla gözetilen boyutu, rekabetteki sınırlamaların ataletle yol açması, rekabet baskısını hissetmeyen firma sahip veya yöneticilerinin maliyetleri düşürmeye, kaliteyi arttırmaya veya yeni yöntemler uygulamaya yönelik çabayı göstermekten kaçınmalarıdır. Literatürde etkinliğin bu boyutu *x-etkinliği* olarak da geçer.¹¹

İktisadi açıdan bakıldığında burada akla hemen şu soru gelmektedir: Maliyet etkinsizliği niye ortaya çıksın? Eğer firmanın ana hedefi kâr maksimizasyonu ise, maliyetleri mümkün olan en alt düzeye düşürmek de kârı arttıracığına göre, şirket niye yüksek maliyetle (ve düşük kârla) çalışmayı tercih etsin? Bir başka (ve iktisadi açıdan daha doğru) bir ifade ile, maliyetleri düşürmek belirli bir çaba gerektiriyorsa, şirket neden optimal olandan daha az çaba sarfetsin? Bu sorunun en genel cevabı şudur: Şirketler çok çeşitli nedenlerden dolayı kâr maksimizasyonunun gereklerinden saparlar. Bu sapmanın en genel nedeni de *vekalet* (agency) sorunudur. Zaten X-etkinliği de genel olarak bir vekalet sorununun bulunduğu ortamlarda önem kazanır, veya bir vekalet sorununun varlığının ifadesidir. Vekalet sorununa verilebilecek en yaygın örneklerden biri, profesyonel yöneticiliğin geliştiği firmalarda, firma sahipleri ile yöneticiler arasındaki ilişkidir. Bu ilişkide vekalet sorununun ortaya çıkmasının nedeni, firma sahipleri ile yöneticilerin hedeflerinin aynı olmamasıdır (örneğin firma sahiplerinin hedefi en fazla kârı elde etmek iken, yöneticilerin hedefi kendi nüfuzlarını pekiştirmek, atalet veya prestij olabilir). Firma sahiplerinin yöneticiyi tam denetleyememeleri, bunun için gerekli olan ayrıntılı bilgiye sahip olmamaları ve yöneticilerin bir bilgi avantajı içinde olmaları nedeniyle, firmalar, kâr maksimizasyonunun gerekleri yerine yöneticinin hedeflerine göre yönetilebilir. Örneğin sahipler belki firmanın kârını gözlemleyebilirler, ama bu kârın (veya zararın) ardında şansın mı yoksa yöneticinin kararlarının veya performansının mı yattığını bilemezler. Bu durumda yöneticiler üstün performans içinde olmak yerine ataleti tercih edebilir, bu da etkinlik kaybına yol açabilir.

---

edilmediğidir. Bu bölümdeki tartışma açısından bu iki kavramın arasındaki fark önemli değildir.

¹¹ Ordovery (1990) buna “firmaların iç etkinliği” diyor.

Rekabetin artması bu sorunun çözümünde önemli bir rol oynayabilir mi? Bunun cevabı evettir. Firmanın ürettiği mal veya hizmet piyasasında rakip sayısının arttığını varsayalım. Sektörde rakiplerin olması, örneğin rakiplerin de kârının gözlemlenebilmesi, sahiplere ek bilgi sağlayacak, karşılaştırma olanağı verecek, yöneticilerin performansını değerlendirmelerini kolaylaştıracaktır. Sahiplerin performansı daha iyi değerlendirmesi, örneğin maaşları ayarlamak suretiyle, yöneticinin daha iyi denetlenmesini sağlayacaktır. Bu ise yöneticinin x-etkinliğini arttıracaktır. Kuşkusuz firma sahipleri sırf bu yüzden rekabetin artmasını istemeyebilir. Ancak rekabetin artmasının ve bunun sahiplere karşılaştırma olanağı sunmasının böyle bir toplumsal yararı olacaktır.

Burada bir not düşmekte fayda vardır: Ürün piyasasındaki rekabetin, karşılaştırma olanağı yaratmasının yanısıra, vekalet sorunu içindeki firmalara doğrudan bir etkisi de vardır. Acaba ürün piyasasındaki rekabetin kızışması bu doğrudan etki yoluyla da yöneticilerin daha az atalet içinde olması sonucunu doğurur mu? Genelde yöneticilerin daha rekabetçi ortamlarda daha çalışkan olacaklarına ilişkin yaygın bir inanış vardır. Fakat bu konuda teorik literatürde farklı sonuçlar elde edilmiştir, dolayısıyla en azından teorik olarak şimdilik kesin bir şey söylemek mümkün değildir.¹²

Şirket yönetiminde vekalet sorunları ve rekabetin buna etkisi, son yıllarda üzerinde önemle durulan bir konudur. Sorun Türkiye gibi ülkeler bağlamında da son derece önemlidir. Bir kere özellikle ekonomide ağırlığı olan büyük şirketlerde profesyonelleşme artmaktadır. Daha da önemlisi, sorun sadece profesyonelleşmiş firmalar için geçerli değildir; farklı biçimlerde Türkiye'de çok yaygın olan aile firmalarında da görülür. Aile firmalarında görülen en yaygın vekalet sorunu şirket finansmanında firma sahipleri ile bankalar veya genel olarak alacaklılar arasında ortaya çıkar. Bankalar da kendilerinden borç isteyen firmalar hakkında eksik bilgiye sahiptir. Bankaların, firmanın yeterince etkin olup olmadığını, elde edilen finansmanın uygun kullanıp kullanılmadığını, risk arttıracak davranışlarda bulunup bulunmayacağını bilmesi veya yakından denetlemesi mümkün değildir. Bu sorun, kredi tayinlemesine neden olabilir. Kredi tayinlemesi ise gerek ölçüklerin küçük tutulması, gerek yatırımların optimalden az olması nedeniyle maliyet etkinliğinden kayıplara neden olabilir. Daha genel bir ifade ile, finansmanda vekalet sorunu da firmaların kâr maksimizasyonu yerine başka hedefler

¹² Örneğin bu konudaki temel çalışmalar olan Hart (1983) ve Scharfstein (1988) farklı sonuçlar elde etmiştir.

gözetmesine yol açabilir. Aşağıda görüleceği gibi, rekabetin ana etkilerinden biri, firmaları kâr maksimizasyonu hedefine yaklaştırmaktır.

Bir çok iktisatçıya göre, eksik rekabetin maliyet etkinliği açısından sonuçları yüzünden meydana gelen toplumsal refah kayıpları, fiyatların maliyetlerden sapmasından doğan refah kaybına göre çok daha yüksektir. Rekabet politikası uygulamalarının artan bir biçimde, sadece tekel fiyatlamasını değil, genel olarak etkinliği sorun etmesinin temelinde de muhtemelen bu kavrayış vardır. Ataletin yanısıra, maliyet etkinliği başka yollarla da bozulabilir. Örneğin, girişi inanılır bir biçimde engellemek için atıl kapasite tutulabilir. Rekabeti engellemek için çeşitli yollarla rakiplerin maliyetleri artırılabilir.

Dinamik etkinlik

Kaynakların bugün ile gelecek arasındaki dağılımının etkin olup olmadığı ise dinamik etkinlik kavramı çerçevesinde incelenir. Uzun dönemde büyümenin en önemli kaynaklarından biri, üretkenlik artışı olarak görülür. Bu yüzden dinamik etkinlik, örneğin, şirketlerin yeterince araştırma ve geliştirme (ARGE) faaliyetlerinde bulunup bulunmadığı ve iktisadi ortamın yenilikler ile teknolojik iyileşmeyi özendirip özendirmediği gibi sorunlar üzerinde yoğunlaşır. ARGE yatırımları, bunlar sonucunda ortaya çıkabilecek yenilikler ve bu yeniliklerin hızlı ve kârlı bir biçimde ticarileştirilebilmesi uzun dönemli üretkenlik artışına yol açan en önemli faktörlerden biri olarak görülür. Dolayısıyla rekabetin ARGE ve yenilik üzerindeki etkisi, rekabetin toplumsal refah üzerindeki etkisinin en önemli belirleyicilerinden biri olarak görülmektedir. Rekabetin ve rekabet politikasının dinamik etkinlik üzerindeki etkisinin ne olduğu sorusu, iktisat literatüründe tartışmalara yol açmıştır.

Rekabet ile ARGE ve yeniliğin ilişkisini iki boyutta incelemek anlamlı olabilir. Bunlardan birincisi ex-ante yani yenilik öncesi piyasa yapısı ile yenilik ilişkisi, ikincisi ise ex-post piyasa yapısı ile yenilik ilişkisidir. İkincisinden başlayalım. Bilgi üretimi ve yenilik kamu malı özelliklerini haizdir; dolayısıyla, "bedavacılık" sorunu ile karşı karşıyadır. Yani, üretilen bilgi kolayca başka firmalar tarafından elde edilebileceğinden, ex-post rekabet, bilgiyi üreten firmanın bu üretimden elde ettiği getirinin çok düşük olmasına yol açar. Bu durumda, bilgi üretiminin kendisi de maliyetli olduğundan ve batık sermaye gerektirdiğinden, ex-post rekabet firmaların bilgi üretimine yönelmesini engelleyebilir. Dolayısıyla, bilgi üreten firmaya bir patent yolu ile belli bir

süre için ex-post tekel hakkı tanımak, yenilik için gereklidir. Bu, genel kabul gören bir önermedir ve fazla tartışmalı bir tarafı yoktur.

Birinci boyut, yani ex-ante piyasa yapısı ile yenilik arasındaki ilişki ise daha tartışmalı bir konudur. Genellikle Schumpeter'e (1950) dayandırılan bir görüş, tekel konumundaki firmaların ARGE yatırımları ve yenilikçiliğe daha eğilimli olduklarını savunur. Burada yenilikçiliği destekleyen faktörün büyüklük mü, yoksa piyasa gücü mü olduğu konusu çok açık değildir; cevap muhtemelen "her ikisi"dir. Temelde ima edilen şudur: Büyük firmalar, hem nakit akışlarının daha yüksek olması, hem ölçek ekonomilerinden daha fazla yararlanmaları itibari ile yenilik yapmaya daha eğilimlidirler. Dolayısıyla literatürde "Schumpeterci" diye adlandırılan görüş, yeniliği özendirmek için "ulusal şampiyonlar"ın yaratılması, hatta gerekirse bunların rekabetten korunması gerektiğini savunmuştur. Buna göre, tekeli davranışın neden olduğu *statik* israf, yeniliğin yol açtığı dinamik üretkenlik artışı ile karşılaştırıldığında önemsizdir. Bu akıl yürütmenin uç önermesi ise rekabet politikasının (burada ulusal şampiyonların yaratılması anlamında kullanılan) sanayi politikası ile çeliştiği, rekabet politikasının yeniliği önleyebilecek özelliği olmasıdır.

Bu Schumpeterci görüşün ardında önemli bir varsayım vardır: Firma davranışını belirleyen ana hedefin kâr maksimizasyonu olduğu. Dolayısıyla Schumpeterci görüşte tekel gücüne sahip firmayı yeniliğe iten en önemli dürtü kârdır. Halbuki vekalet sorunlarının olduğu ve bu sorunların tam olarak çözülemediği bir dünyada firmanın kontrolünü elinde tutanlar, firmaya ilişkin kararlarını toplam kârları maksimize edecek biçimde değil, kendi refahlarını gözetecek biçimde alırlar.¹³ Aghion, Dewatripont ve Rey (1999a) teorik çalışmalarında bu davranışsal varsayımın değişmesi halinde rekabetin yenilikçiliği arttıracığını göstermiştir. Eğer herhangi bir vekalet sorunundan dolayı firmalar yenilik konusunda "tutucu" davranırsa (örneğin yeniliğe yönelmenin firma yöneticisi üzerinde özel bir maliyeti varsa veya yeniliğin gerektirdiği örgütlenme biçimi firma içinde kurumsallaşmış davranış biçimlerine ters düşerse, veya firma içi güç dengelerini bozar ise), o zaman rekabetin artması hem yenilikçi eğilimi hem de büyümeyi arttırmaktadır. Aghion, Dewatripont ve Rey (1999b) ise dış finansman yoluyla ortaya çıkan vekalet sorununun etkisini araştırmaktadır. Eğer firma dış finansman

¹³ Örneğin firma bir bankadan borç alıyorsa, işletme kârını değil faiz sonrası kârını maksimize etmeye çalışır. Bunun yarattığı sonuç ile (etkin kaynak kullanımının gerektirdiği) işletme kârı maksimizasyonunun doğuracağı sonuç aynı değildir.

kullanırsa, bu bir vekalet sorununa yol açmaktadır. Bu çalışmaya göre, firmaların dış finansmana gerek duymadığı durumlarda rekabetin artması üretkenliği arttıran yatırımların azalmasına yol açmaktadır. Firma dış finansmana gerek duyduğu zaman ise rekabetin artması bu tür yatırımların artmasına neden olmaktadır.

Burada genel mantığın şu olduğu söylenebilir: Vekalet sorununun olduğu durumlarda firmaların kâr dürtüleri gevşer, başka hedeflere yönelirler. Böyle durumlarda dışsal faktörlerin firma davranışı üzerindeki etkileri daha önemli hale gelir. Örneğin bankalardan borç alma mali disiplin sağlar. Rekabetin artması ve iflas tehlikesi de firmaların daha etkin çalışmasına, x-etkinliğin artmasına yol açar. Bir anlamda rekabet, firmaların kâr maksimizasyonuna daha yakın davranmasına neden olur, yenilikçi eğilimleri güçlendirir. Bu konudaki tartışmaları özetleyen Rey (tarihsiz), burada anlatılan yaklaşıma (bu yaklaşımı Schumpeterci yaklaşımdan ayırd edecek biçimde) Darwinci yaklaşım adını vermiştir. Darwinci yaklaşımda rekabetin yenilik üzerindeki etkisi olumludur.

Rantlar ve girişimci becerinin dağılımı

Rekabet ve rekabet politikasının toplumsal refah üzerindeki etkisini tartışırken literatürde ender değinilen¹⁴ ancak özellikle Türkiye gibi ülkelerde önemli olduğu düşünülebilecek bir boyut daha akla gelmektedir. O da girişimcilik becerilerinin iktisadi faaliyetler arasında dağılımı ile ilgilidir. Rekabet politikası tekelleşmeyi ne kadar kâr etmesi zor bir faaliyet biçimi haline getirirse, girişimciler o kadar becerilerini tekelleşme yerine toplumsal refaha ve büyümeye daha fazla katkısı olan üretim ve hizmet alanlarına tahsis etmek zorunda kalacaklardır. Bunun uzun dönemli büyümeye etkisinin çok önemli olduğu düşünülebilir.

Girişimciliğin dağılımında etkinlik son yıllarda iktisatçılar tarafından üzerinde önemle durulan bir konu haline gelmiştir (Murphy, Shleifer ve Vishny, 1991). Girişimciliğin özel getirisi yüksek, ancak toplumsal getirisi düşük ve rant kollamaya dayalı faaliyetlerden üretken faaliyetlere yeniden tahsis edilmesinin Türkiye gibi ülkelerde daha da ciddi refah artışlarına yol açacağı beklenmelidir. Bir kere rekabet politikasının gündeme yeni giriyor olması nedeniyle girişimcilik becerilerinin hali hazırda ciddi biçimde etkinlikten uzak tahsis edilmiş

¹⁴ Baumol ve Ordover bu konuya değinirler.

olduğu tahmin edilebilir; dolayısıyla yeniden tahsisten doğabilecek etkinlik artışı yüksek olacaktır.¹⁵

Bundan başka, bu tür ülkelerde devletin hesap verme sorumluluğu yeterince kurumsallaşmamıştır; dolayısıyla, kamu kaynaklarının nasıl kullanıldığı konusunda etkin bir kamuoyu denetimi yoktur. Korumacılık ve müştericilik veya daha genel bir ifade ile, kamu kaynaklarını siyasi destek karşılığında tekil gruplara dağıtma anlayışı, siyasi rekabeti derinden etkiler hale gelmiştir. Öte yandan özel sektörün gelişiminde devlet ile ilişkiler, kamu destek ve yardımları çok önemli bir rol oynamıştır. Bu yardımlar saydam olmamıştır, etkin ve amacına uygun kullanılıp kullanılmadığı konusunda denetim yoktur (Biddle ve Milor, 1997). Özel kesimin devlet ile ilişkileri de herkes için geçerli ve nesnel kurallar çerçevesinde olmamış, saydam olmayan dikey ilişkiler halinde gelişmiştir. Rant kollama veya en azından devletin keyfi davranışlarına karşı kendini koruma, özel kesimin yoğun çaba ve kaynak sarfettiği bir alan olmuştur (Buğra, 1995). Etkin bir rekabet politikası, özel firmaların devlet ile ilişkilerini, devlet ihale sistemini ve devlet yardımlarını da hedefleyeceğinden girişimcilik becerilerinin dağılımında bu açıdan da bir iyileşme beklenebilir.

Peki daha fazla rekabetin toplumsal refahı kısıtladığı veya rekabete getirilecek sınırlamaların toplumsal refahı arttıracacağı durumlar ve örnekler yok mudur? Kuşkusuz vardır. Bunlardan önemli bir tanesi olan patent hakkına yukarıda değinilmişti. Örnekler çoğaltılabilir: Elektrik ve telekomünikasyon gibi altyapı sektörlerinin liberalizasyonu sırasında bu sektörlerin rekabete denetimli bir biçimde açılması ve geçiş sürecinde piyasaya girişlere belirli sınırlamalar getirilmesi gerekli olabilir. Gerek Avrupa, gerek Japonya'da ciddi durgunluk içinde olan sektörlerde kapasite tasfiyesine gidilmesi için yatay anlaşmalara izin verildiği bilinmektedir. Bazı dikey sınırlamaların kimi zaman etkinliği arttırabileceği literatürde tartışılmaktadır. Keza ARGE programları konusunda firmalararası işbirliğine izin verilebilir. Ancak bu örnekler genel ilkeyi değiştirecek nitelikte değildir. Rekabet politikası uygulaması içinde böylesi durumlar istisnalar ve muafiyetler yolu ile halledilebilecek niteliktedir.

Ampirik bulgular

---

¹⁵ Fingleton et. al (1995), başka bir bağlamda, Orta Avrupa ülkelerinde de rekabeti azaltıcı davranış biçimlerinin şirket yöneticileri arasında yaygın olduğunu vurgulamıştır.

Bu bölümü bitirmeden önce rekabetin piyasalara etkisi konusunda ampirik çalışmalardan ne tür sonuçların ortaya çıktığını da kısaca özetlemek yararlı olacaktır. Bu konuda kapsamlı bir değerlendirme yapmak başlı başına bir yazı konusu olurdu, dolayısıyla burada mütevazı bir hedef seçilecek ve bazı genel eğilimleri belirlemekle yetinilecektir.

Piyasa yapıları ve rekabetin sonuçları konusunda ilk ekonometrik çalışmalar genellikle sektörler arası yatay-kesit araştırmalar olmuştur.¹⁶ Bu çalışmaların amacı sınıai yapı ile performans arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Sınanan temel hipotez, yoğunlaşmanın firmalar arası rekabeti sınırlayıcı işbirliğini kolaylaştırdığı şeklindedir. Yoğunlaşmanın kârlılık üzerinde pozitif bir etkisi olduğu bulgusu, bu hipotezin doğru olduğunun kanıtı şeklinde yorumlanmıştır. Khemani ve Dutz'un (1995) aktardığı gibi bu yorum genellikle *yapısalcı* yaklaşımın yorumu olmuştur. *Chicago* ekolüne göre ise, yoğunlaşma ile kârlılık arasındaki pozitif ilişki, sektörlerdeki büyük firmaların daha etkin olduklarının bir göstergesidir. Bu görüşe göre, devlet piyasaya girişleri engelleyici uygulamalar içinde olmadıkça, şirketlerin yüksek kârlılığı sürdürmeleri ancak daha etkin çalışmakla mümkün olabilir. Dolayısıyla bu görüşe göre etkinlik hem yoğunlaşmaya (daha etkin firmaların pazar payının da daha büyük olması beklenir) hem de yüksek kârlılığa neden olmaktadır. Buradaki temel öngörü, sektör içinde firmalar arasında etkinlik açısından farklılaşma olduğudur. Çalışmalarda her iki yorumu da destekleyen bulgular elde edilmiştir. Schmalensee'nin (1989) değerlendirmesinden bu iki yorumun birini kesin bir şekilde öne çıkaracak bir sonuç elde edilmediği ortaya çıkmaktadır. Ana bulgular kısmi bir şekilde şöyle özetlenebilir: Ölçek ekonomileri göstergeleri ve gerekli fiziksel sermaye miktarı ile kârlılık arasında pozitif bir ilişki vardır. Ayrıca ülkeler arası karşılaştırmalarda sektörel yoğunlaşma sıra korelasyonu da yüksektir, yani her ülkede yoğunlaşmanın yüksek olduğu sektörler benzerlik göstermektedir. Bu durum, sektör özelliklerinin ve belki de girişi zorlaştırıcı teknoloji ve maliyet unsurlarının önemli bir etken olduğunu çağırıştırılmaktadır. Yoğunlaşma ile kârlılık arasındaki ilişki genel olarak güçlü değildir. Ancak yoğunlaşma ile sektörlerin büyük şirketlerinin kârlılığı arasında pozitif bir ilişki vardır. Ayrıca ürün fiyatları ile yoğunlaşma arasında da pozitif bir ilişki vardır. Bu, yapısalcı yorumu desteklemektedir. Fakat, kârlılık üzerinde hem yoğunlaşmanın hem de büyük firmaların piyasa paylarının etkilerinin birlikte test edildiği

¹⁶ Bu bölüm için en temel kaynak Schmalensee'nin (1989) bu tür sektörlerarası çalışmaların kapsamlı bir tarihçesini ve özetini sunduğu makalesidir.

denklemlerde piyasa payları önemli bulunmakta, yoğunlaşma önemini kaybetmektedir. Bu da Chicago ekolünü destekler görünmektedir. Özet olarak, bu çalışmalarda hem sektörel özellikler, hem de şirketler arası farklılaşmalar önemli bulunmaktadır.

Son yıllarda rekabet ile verimlilik veya uzun dönemli performans arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu çalışmalarda rekabetin önemi konusunda daha kesin sonuçlar elde edilmiştir. Burada en çok sözü edilen çalışmalardan biri olan Porter'ın (1990) uluslararası karşılaştırmalı çalışmasından elde ettiği sonuca göre, firmalararası rekabet, verimlilik artışı ve yeniliği özendirilen en önemli faktörlerden biridir. Caves ve Barton (1990) ve Caves'in (1992) ekonometrik çalışmaları, yoğunlaşma ile teknik etkinlik arasında ters ilişki bulmuştur. Burada teknik etkinlik, sınır üretim fonksiyonu teknikleri ile kestirilen ve firmaların veya ülkelerin en etkin firma veya ülkelere göre konumunu ölçen indekslerden oluşmaktadır. Nickell'in (1996) firma düzeyinde veriler kullanarak yaptığı panel kestirimleri de rekabet ile üretkenlik artışı arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Dutz ve Hayri (1999) rekabet ile uzun dönemli büyüme arasındaki ilişkiyi araştırmış, rekabet göstergeleri arasına rekabet politikasının uygulanma derecesini gösteren değişkenleri de eklemiştir.¹⁷ Bu çalışmada rekabet politikasının etkinliği ile uzun dönemli büyüme arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Rey'in de belirttiği gibi, bu çalışmalar birimler arasında teknik etkinlik farklılıklarının nedenlerini açıklamaya çalışmamaktadır. Dolayısıyla bu çalışmalar rekabetin etkinliği hangi yoldan etkilediği konusunda aydınlatıcı değildir.

Ampirik olarak araştırılan bir başka konu da rekabet ve firma büyüklüğü ile ARGE yatırımları ve yenilik eğilimi arasındaki ilişkidir. Bu konularda elde edilen sonuçlar araştırmadan araştırmaya farklılıklar göstermektedir ve kesinleşmiş sonuçlardan söz etmek oldukça zordur. Genellikle firma büyüklüğü ile ARGE yatırımları arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Ancak bu konudaki ampirik çalışmaları değerlendiren Greer (1992) ve Scherer (1992), firma büyüklüğünün özellikle küçük ve orta boy firmalar arasında önemli olduğu, belli bir ölçekten sonra firma büyüklüğünün ARGE harcama eğilimine bir katkısı olmadığı sonucuna varmışlardır. Ayrıca Scherer'e göre, (1992) ARGE harcamaları hakkındaki resmi istatistikler özellikle küçük firmalar tarafından hayata

¹⁷ Bu değişkenler 3000 kadar uluslararası şirket yöneticileri arasında yapılan anket cevaplarından derlenmiştir. Bunlar arasında en önemlisi şu soruya verilen cevaplardan toplanmıştır: "Ülkenizde anti-tröst veya anti-tekel politikası etkin bir biçimde rekabeti özendiriyor mu?"

geçirilen önemli miktarda “yarı zamanlı” geliştirme faaliyetini kapsam dıışı bırakmaktadır.

Firma büyüklüğü ile yenilik eğilimi arasındaki ilişkiye gelince, Greer’e göre (1992, s. 675), firma büyüklüğü maliyeti yüksek olan yenilikler için daha önemli bir etken olabilir. Acs ve Audretch (1990) ise küçük firmalarda işçi başına yenilik sayısının büyük firmalardan daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

ARGE ile piyasa yapısı/yoğunlaşma arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar da birbirinden farklı sonuçlara ulaşmıştır. Belki bu konudaki en tutarlı sayılabilecek sonuç, piyasa yapısının ARGE eğilimi üzerindeki etkisinin (diğer etkenlere göre) çok daha zayıf olduğudur (Greer, s.683, Jorde ve Teece, 1992). Piyasa yapısı ile yenilik arasındaki ilişki konusunda Blundell, Griffith ve Van Reenen’in çalışmalarından söz edilebilir (1993, 1996). Blundell, Griffith ve Van Reenen (1993) şirket düzeyinde yenileşmeyi şirket piyasa payının da şirketin bulunduğu sektördeki rekabet derecesinin de pozitif etkilediğini bulmuştur. Bu bulgu hem Schumpeterci hem de Darvinci yaklaşımı destekler gözükmemektedir. Blundell, et. al. (1996) ise, yenilik ile pazar payı arasındaki geri beslemeyi de kontrol etmektedir (daha fazla yenilik gelecekte pazar payının artmasına neden olur). Bu çalışmada da yoğunlaşma düzeyi daha az olan sektörlerde yenilik eğiliminin daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu konudaki kapsamlı çalışmalardan sayılan Geroski de (1990) benzer sonuçlar elde etmiştir. Bu bulgular da Schumpeterci tezi desteklememektedir.

Son olarak rekabet ile vekalet sorunu arasındaki ilişkiyi doğrudan irdeleyen Nickell, Nicolitsas ve Dryden’in (1996) çalışmasından söz etmek yararlı olacaktır. Bu çalışmada vekalet sorunları bir kaç değişken tarafından kontrol edilmektedir. Mali disiplin faiz ödemelerinin nakit akışına oranı ile ölçülmektedir. Dışsal hisse sahibi denetimi için de hakim bir hissedarin olup olmadığına göre değişen bir kukla değişken kullanılmaktadır. Elde edilen sonuçlar şöyledir: Hem rekabet hem de mali disiplin üretkenlik artışını pozitif olarak etkilemektedir. Ancak ikisi arasında ikame vardır. Örneğin rekabet az iken mali disiplin değişkenindeki bir artışın üretkenlik artışına etkisi, rekabetin daha yüksek olduğu duruma göre daha küçük olmaktadır. Vekalet ile rekabet arasındaki etkileşimi inceleyen ampirik çalışmalar henüz çok azdır dolayısıyla genellemeler yapmak doğru olmayacaktır. Fakat en azından konunun ayrıntılı bir biçimde irdelemeye değer olduğu söylenebilir.

Sonuç: Niçin Rekabet Politikası?

Yazının şimdiki kadarki bölümlerinde rekabetin iktisadi kaynakların dağılımında etkinliği sağlamada ağırlıklı olumlu bir etkisi olduğu tartışıldı. Fakat aslında “niçin rekabet politikası” sorusuna tam bir cevap verilmedi. Etkinlikten sapmaların olduğu durumlarda devlet piyasalara çok çeşitli biçimlerde müdahale edebilir. Rekabet politikası niye tercih edilsin?

Örnek vermek gerekirse, herhangi bir etkinlik sorununun yaşandığı bir üretim dalında devlet alternatif olarak şunları yapabilir: O malı doğrudan üretip tahsis edebilir. Malın üretimini devlet üstlenip, tahsisatı piyasa yoluyla yapabilir. Malı özel sektör üretebilir; fakat üretim miktarını, maliyet yapısını ve malın tüketicilere nasıl dağıtılacağını devlet dikte edebilir (yakın zamana kadar özel sektörün elindeki doğal tekellerin regülasyonunda olduğu gibi). Malın üretimi özel sektörce yapılır, tahsisatı da piyasa aracılığı ile yapılır ve devlet hem üretimi hem tahsisatı vergi ve sübvansiyon yolu ile etkilemeye çalışabilir. Bu alternatiflerden ilk ikisi özel sektör ağırlıklı piyasa ekonomisinden iyice sapmak anlamına gelir; ama diğerleri özel mülkiyete dayalı bir piyasa ekonomisinin özüne belki de çok aykırı olmayabilir. Anılan müdahale biçimlerinin bir bölümü “sanayi politikası” uygulamalarından çok farklı değildir. Rekabet politikası bu alternatiflerden niçin daha iyidir?

Rekabet politikasını diğer müdahale biçimlerinden çok daha tercih edilir kılan bazı özellikleri vardır. Bunların başında gerek tasarım gerek uygulama aşamasında gerektirdiği idari kapasitenin diğerlerine göre çok daha az olması gelir. Örneğin vergi ve sübvansiyon yolu ile müdahale, müdahale edilecek her piyasada ürünlerin arz ve talep esnekliklerinin bilinmesini, her ürün için gerekli vergi ve sübvansiyonun hesaplanmasını, ondan sonra da uygulamada firmaların bu vergi ve sübvansiyonlara riayet ettiklerini denetlemesini gerektirir. Bu, aynı zamanda çok ciddi bir bilgi altyapısının kurulması da demektir. Oysa rekabet politikası deyim yerinde ise, bilginin merkezleşme gereğini asgari düzeyde tutar. Rekabet politikasının temel felsefesi oyunun kurallarının belirlenmesi ve kurallara uymayan davranışların cezalandırılmasıdır. Uygulamada rekabet politikasının en önemli yaptırım gücü, aktif denetimden değil, caydırıcılıktan kaynaklanır. Rekabet politikasını felsefe olarak klasik doğal tekel regülasyonundan ayıran özelliği de budur. Bu anlamda en etkin rekabet politikası, belki de müdahale gereğinin en az olduğu, kurallara uyumun temelde caydırıcılık ile sağlandığı bir politikadır.

İkinci özellik, rekabet politikasının, doğası gereği, diğer politika araçlarından daha saydam, uygulama kriterlerinin de daha objektif olmasıdır. Uygulamada takip edilecek normların bir çoğu zaten uluslararası deneyim ile belirlenmiştir. Bu yüzden siyasi müdahalelere, rant kollamaya çok daha az açıktır. Bu saydamlık, hem rekabet politikasının toplum tarafından meşru görülmesini sağlar, hem de yolundan sapması halinde, bu sapmanın kamuoyu tarafından çok daha kolayca tespit edilmesini mümkün kılar. Bu saydamlığın varlığı, rekabet politikasında öznelliğin olmadığı anlamına gelmez, ama boyutlarının diğer müdahale araçlarına göre çok daha az olduğunu gösterir.

Üçüncü özellik, yine rekabet politikasının meşruiyeti ile ilgilidir. He ne kadar rekabet politikasının temel mantığı artan biçimde ekonomik etkinliği kollamak olarak şekillenmekte ise de, doğası gereği, rekabet politikasının önlemeyi hedeflediği davranış biçimleri, çoğunlukla iktisadi hayatta güçlü olanların başvuracakları davranış biçimleridir. Temelde güçlünün gücünü istismar etmesini önlemeyi hedefleyen bir yaklaşımın toplumun geniş kesimleri tarafından son derece meşru görüleceği açıktır. Meşruiyetinin tartışma götürmemesi, bu müdahale aracını diğerlerinden çok daha çekici kılmaktadır.¹⁸

Bu son nokta Türkiye’de özellikle önemlidir. Etkin ve başarılı bir rekabet politikası, artık kayırmacı ve kliantalist olmayan, kuralları herkese eşit uygulayan yeni tip bir devletin oluşma sürecinin önemli unsurlarından biri olarak görülecektir. Böylece, başarılı bir rekabet politikası uygulaması (bu anlamda başarılı olan diğer politika uygulamaları ile birlikte) hem devletin bu yönlerden daha geride olan kuruluşlarına emsal teşkil edecek, hem de vatandaşların devlete güvenini arttıracaktır. Kuşkusuz rekabet politikasının hedefi kliantalizme son vermek veya devlete güven kazandırmak değildir. Fakat devlet reformunun tartışıldığı bugünlerin Türkiye’sinde rekabet politikasının bu yönü, önemli bir ek getiri veya iktisatçıların deyimiyle pozitif bir dışsallık olarak görülebilir.

Sonuç olarak Jacquemin’in (1990, s.1) Kanada Ekonomik Konseyi’nin bir raporundan aktardığı gibi “rekabet insangücü, sermaye ve doğal kaynakların etkin kullanımını özendirdikçe, ayrıntılı kamusal regülasyon veya sanayide devlet mülkiyeti gibi başka tür kontrolleri ya gereksiz kılar ya da gereğini azaltır.”

¹⁸ Fingleton et. al. (1995) geçiş sürecindeki Orta Avrupa ülkelerinde de rekabet politikasının çok geniş kesimlerde destek gördüğünü söylemektedir.

Kaynakça

- Acs, Zoltan J. ve David B. Audretsch (1990). *Innovation and Small Firms*, Cambridge: MIT Press.
- Aghion, Philippe, Mathias Dewatripont ve Patrick Rey (1999a). "Agency Costs, Firm Behavior and the nature of Competition", *CEPR Discussion Paper No 2130*.
- Aghion, Philippe, Mathias Dewatripont ve Patrick Rey (1999b). "Competition, Financial Discipline and Growth", *CEPR Discussion Paper No 2128*.
- Arrow, Kenneth J. ve Frank H. Hahn (1971). *General Competitive Analysis*, Amsterdam: North Holland.
- Baumol Wiliam. J. ve Janusz A. Ordover (1992). "Antitrust: Source of Dynamic and Static Inefficiencies?", Thomas M. Jorde ve David J. Teece (der.) *Antitrust, Innovation and Competitiveness*, New York: Oxford University Press içinde.
- Biddle, Jesse ve Vedat Milor (1997). "Economic Governance in Turkey: Bureaucratic Capacity, Policy Networks and Business Associations," Sylvia Maxfield ve Ben Ross Schneider (eds.) *Business and the State in developing Countries*, Ithaca: Cornell University Press içinde.
- Buğra, Ayşe (1995). *Devlet ve İşadamları*, İstanbul: İletişim Yayınevi.
- Caves, R. E. ve D. R. Barton (1990). *Efficiency inn US manufac turing Industries*, Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Caves, R. E. (1992). *Industrial Efficiency in Six Nations*, Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Debreu, Gerard (1959). *The Theory of Value*, New York: Wiley.
- Dutz, Mark A. ve Aydın Hayri (1999). "Does More Intense Competition Lead to Higher Growth?", fotokopi.
- Fingleton, John, Eleanor Fox, Damien Neven ve Paul Seabright (1995). *Competition Policy and the Transformation of Central Europe*, London: CEPR.
- Geroski, Paul A. (1990). "Innovation, Technological Opportunity and Market Structure", *Oxford Economic Papers*, 42: 586-602.
- Greer, Douglas F. (1992). *Industrial Organization and Public Policy*, New York: Maxwell Macmillan International Editions.
- Harberger, H. (1954). "Monopoly and resurce Allocation", *American Economic Review*, 44: 77-87.
- Hart, Oliver D. (1983) "The market mechanism as an incentive scheme", *Bell Journal of Economics*, 19, 44-58.

- Jacquemin, Alexis (1990). "Introduction: Competition and Competition Policy in Market Economies", W. S. Comanor, K. George, A. Jacquemin, E. Katzenbach, J. A. Ordover, L. Waverman (der.) *Competition Policy in Europe and America: Economic Issues and Institutions*, New York: Harwood Academic publishers.
- Jorde, Thomas M. ve David J. Teece (1992). "Introduction", Thomas M. Jorde ve David J. Teece (der.) *Antitrust, Innovation and Competitiveness*, New York: Oxford University Press içinde.
- Khemani, R. Shyam ve Mark A. Dutz (1995). "The Instruments of Competition Policy and Their Relevance for Economic Development", Claudio R. Frischtak (der.) *Regulatory Policies and Reform: A Comparative Perspective*, Private Sector development Department, The World Bank, Washington D.C.
- Murphy, Kevin, Andrei Shleifer ve Robert Vishny (1991). "The Allocation of Talent: Implications for Growth", *Quarterly Journal of Economics*, 503-530.
- Nickell, S. J. (1996). "Competition and Corporate Performance", *Journal of Political Economy*, 104:724-746.
- Nickell, S. J., D. Nicolitsas ve N. Dryden (1996). "What Makes Firms Perform Well?", mimeo.
- Ordover, Janusz A. (1990). "Economic Foundations of Competition Policy", W. S. Comanor, K. George, A. Jacquemin, E. Katzenbach, J. A. Ordover, L. Waverman (der.) *Competition Policy in Europe and America: Economic Issues and Institutions*, New York: Harwood Academic publishers.
- Rey, Patrick (tarihsiz). "Competition Policy and Economic Development", fotokopi.
- Sauter, Wolf (1997). *Competition Law and Industrial Policy in the EU*, Oxford: Clarendon Press.
- Scharfstein, David (1988). "Product Market Competition and Managerial Slack", *Rand Journal of Economics*, 19, 147-55.
- Scherer, F. M. (1992) "Schumpeter and Plausible Capitalism", *Journal of Economic Literature*, 30: 1416-1433.
- Scherer, F. M. ve David Ross (1990). *Industrial Market Structure and Economic Performance*, Boston: Houghton Mifflin Company.
- Schumpeter, Joseph A. (1943) *Capitalism, Socialism and Democracy*, New York: harper Collins publishers.
- Schmalensee, Richard (1989). "Inter-industry Studies of Structure and Performance", R. Schmalensee ve R. D. Willig *Handbook of Industrial Organization*, Elsevier Science Publishers içinde.

-
- Stiglitz, Joseph E. (1994). *Whither Socialism*, Cambridge, Mass: MIT Press.
- Stiglitz, Joseph E. (1987). "Technological change, sunk costs and competition", *Brookings Papers on Economic Activity*, 3.
- Vickers, John (1995). "Concepts of Competition", *Oxford Economic Papers*, 47, 1-23.

ULUSLARARASI GELİŞMELER

- Avrupa Birliği Rekabet Hukuku'nda Son Gelişmeler
- Amsterdam Antlaşması 1 Mayıs 1999 Tarihinde Yürürlüğe Girdi
- Dünya Ticaret Örgütü III. Bakanlar Konferansı
- AB Komisyonu'nun Türkiye'ye İlişkin "Katılım Yolunda İlerleme" Konusundaki İkinci Olağan Raporu Ve Helsinki Zirvesi
- Avrupa Birliği'nde Ortak Enerji Pazarına Yönelik Son Gelişmeler
- Şirket Birleşmeleri 1999 Yılında da Devam Etti
- Microsoft Davası

AVRUPA BİRLİĞİ REKABET HUKUKU'NDA SON GELİŞMELER¹

AB Rekabet Hukuku'nda 40 yılı aşkın bir süredir uygulanan rekabet kurallarının, Birliğin içinde bulunduğu genişleme süreci ve uygulamada karşılaşılan sorunlar nedeniyle reforme edilmesi çalışmaları devam etmektedir.

Komisyon'un bu yöndeki çalışmaları, "AT Antlaşması'nın 85. ve 86. Maddelerinin Uygulanmasına İlişkin Kuralların Modernizasyonu Hakkında Beyaz Kitap" (*White Paper on the modernization of rules implementing Articles 85 and 86 of the EC Treaty*), "AB Rekabet Politikasında Dikey Kısıtlamalar Hakkında Yeşil Kitap" (*Green Paper on Vertical Restraints in EU Competition Policy*) ile bu metinler ışığında hazırlanan ve 17/62 ve 19/65 sayılı Tüzükler'de değişiklik öngören tüzükler, dikey anlaşmaların grup muafiyeti tüzüğü, birleşme ve devralmalarda yan sınırlamalara ilişkin Komisyon Tebliği tasarısı, birleşmelerde öngörülen koşul ve yükümlülükler hakkında Komisyon Tebliği tasarısı, bazı birleşme ve devralmaların basit usul çerçevesinde incelenmesi hakkında Komisyon Tüzüğü tasarısından oluşmaktadır.

Yeşil Kitap (1997)

AB Rekabet Hukuku'nda modernize edilmek istenen bir alan, **dikey anlaşmalara ilişkin politika ve düzenlemelerdir**. Bu amaçla 1997 yılında Yeşil Kitap'la başlayan çalışmalar, 1999 yılında çıkan 17/62 ve 19/65 sayılı Tüzükler'de değişiklik yapan 1215/1999 ve 1216/1999 sayılı Konsey Tüzükleri ile devam etmiş ve dikey anlaşmalara ilişkin grup muafiyet tüzüklerinin yerini alacak genel bir grup muafiyet tüzüğü hazırlanmıştır.

Yeşil Kitap'ta dikey sınırlamalara ilişkin politikalar gözden geçirilmektedir. Yeşil Kitap; Parlamento, üye devletler, Ekonomik ve Sosyal Komite, Bölgeler Komitesi ile başta tüketiciler, dağıtıcılar, işçi temsilcileri olmak üzere tüm ilgili tarafları Yeşil Kitap ve sunduğu seçenekler hakkında yorum yapmaya davet etmektedir.

Yeşil Kitap'ta reformun gerekçesi, ürünlerin serbest dolaşımını amaçlayan tek pazarın artık yürürlükte olması, dikey sınırlamalara ilişkin tüzüklerin 1999 yılı sonu itibariyle yürürlükten kalkacak olması ve bilgi teknolojisindeki değişikliklerin etkisiyle dağıtım sistemlerindeki değişikliklerin dikey anlaşmalara yönelik politikaları etkileyebilecek düzeyde olmasıyla açıklanmaktadır. Esasında dikey kısıtlamalara ilişkin rekabet politikalarını gözden geçirmeye neden olan en önemli unsur, mevcut sisteme getirilen eleştiriler olmuştur.

Yeşil Kitabın hazırlanması kapsamında mevcut sisteme yapılan eleştirileri saptamak için hem ulusal düzeyde hem de Avrupa Birliği sınırları içinde faaliyet gösteren pek çok imalatçı, perakendeci ve

teşebbüs birliğiyle temas kurulmuş ve Haziran-Ağustos 1994 tarihleri arasında toplantılar yapılmıştır.

Görüşmelere katılanların üzerinde uzlaştıkları nokta, rekabet otoriteleri dahil olmak üzere hükümet müdahalesinin minimum düzeyde tutulması gerekliliğidir. Toplantılarda, müşteri talebinin değiştiğine ve bu değişikliğin yeni ve tek bir alanda uzmanlaşmış mağazalar doğurduğuna değinilmiş, teknolojik değişimlerin ise dağıtım sistemini değiştirdiğine dikkat çekilmiştir.

Görüşmelere katılanların bir kısmı, Komisyon'un madde analizine verdiği önemi eleştirerek piyasa üzerindeki etkilerin incelenmesinin daha önemli olduğunu savunmuşlardır. Bir anlaşmanın grup muafiyetinden yararlanabilmesi için yapılan incelemenin sadece anlaşma metni üzerinde yapılan şekli bir incelemeye dayalı olmasının, rekabet hukukunu piyasa verilerinden ve gerçeklerden uzaklaştırdığı düşünülmektedir. Kısacası, mevcut sistemde, muafiyet sisteminin özünü oluşturan anlaşmaların piyasaya ve rekabete etkileri hususu işlerlik kazanmamıştır. Anlaşmaların piyasaya etkilerinin incelenmesinden ziyade anlaşma metinlerinin şekli incelemesine dayalı bir sistem, işletmelerin sözleşmelerini düzenlerken teknolojinin ve yeni satış politikalarının gerektirdiği yeni koşulları uygulayamamaları sonucunu doğurmaktadır. Bu nedenle, sistemin esneklikten yoksun olduğu, kısıtlayıcı bir etkiye sahip olduğu ve gereğinden fazla düzenleyici olduğu sonucu çıkmıştır.

Mevcut sistemde, işletmeler arası bir anlaşmanın grup muafiyetinden yararlanabilmesi için ilgili grup muafiyet tüzüklerinde yer alan tüm koşulları sağlaması gerekmektedir. Bu da, ilgili tüzüklerdeki koşulların dışında hükümler içeren sözleşmelerin bireysel muafiyet talebiyle Komisyon'a başvurmalarını gerektirmektedir. Ayrıca, grup muafiyeti tüzükleri sadece yeniden satışa konu mallara uygulandığından ara mallarının dağıtımına ilişkin anlaşmalar ile hizmet konulu anlaşmalar için bireysel muafiyet başvurusunda bulunmak gerekmektedir. Bildirimlerin, şirketlere para, zaman ve emek açısından yük getirdiği toplantılarda ifade edilmiştir. Bu sorun, Komisyon'un mevcut kaynaklarını etkin bir şekilde değerlendirememesi sonucu yasal belirsizlik ortamını artırmasının yanısıra Komisyon için gereksiz uygulama maliyetleri de doğurmaktadır. Özellikle kurum içi hukuk servisleri olmayan küçük ve orta ölçekli işletmeler, grup muafiyet tüzüklerini yorumlamada sorunlar yaşadıklarını belirtmişler ve Komisyon'un daha anlaşılır yeni tüzükler hazırlamasını veya yorumlar listesi yayımlamasını talep etmişlerdir.

Mevcut sistemde, seçici dağıtım anlaşmalarının muafiyetten yararlanıp yararlanmaması konusu, böyle bir dağıtım modeli uygulayacak işletmeler açısından belirsizlik oluşturmaktadır. İlgili taraflarla yapılan görüşmelerde seçici dağıtım konusundaki görüşlerin birbirinden farklı olduğu sonucu çıkmıştır. Bazıları, seçici dağıtımın işleyişinden memnun olduğunu; bazıları ise, bu sistemin fiyatta katılığa yol açtığını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Yeşil Kitap'ta mevcut sistemin esasa ilişkin olumlu yönleriyle ilgili olarak, dikey kısıtlamalara ilişkin politikanın piyasa entegrasyonunu artırdığına, grup muafiyetleri tarafından kapsanmayan anlaşmalar tek tek bildirilebileceği için politikanın, yeni ve yenilikçi dağıtım şekilleri tesis edilmesine ve Komisyon'un markaiçi ve markalararası rekabet arasında denge kurmasına imkan tanıdığına değinilmektedir. Usule ilişkin avantajlar ise bildirim sisteminin Komisyon'a bilgi sağlamadaki başarısıyla özetlenmiştir.

Yeşil Kitap'ta dört seçenek sunulmaktadır. Seçenekler esasen yeniden satış mallarına yönelik dikey düzenlemeler için geçerlidir. Seçeneklerin ara mallara genişletilmesi konusunda görüş istenmektedir. Ayrıca, seçenekler sadece dikey dağıtım anlaşmalarına uygulanacaktır. Rakipler arasındaki dağıtım anlaşmalarına uygulanamamaktadır. Bazı KOBİ'ler için seçeneklerin rakipler arası uygulanması söz konusu olabilecektir.

Birinci seçenek, mevcut sistemin bira ve petrolle ilgili özel düzenlemeler de dahil olmak üzere devamını öngörmektedir.

İkinci seçenek, grup muafiyetlerinin kapsamının genişletilmesini öngörmektedir. Bu seçenek, esas olarak, mevcut sistemin korunmasını ve grup muafiyetlerinin pek çok avantajının devam ettirilmesini ancak bunların daha esnek, daha fazla durumu kapsar ve daha az düzenleyici hale getirilmesini amaçlamaktadır. Bu noktada usul kurallarına ilişkin önemli ölçüde bir değişiklik öne sürülmemekte sadece grup muafiyetlerinin uygulama kapsamı genişletilerek hukuki belirliliğin ve esnekliğin artırılması amaçlanmaktadır. Esnekliği artırmayı amaçlayan genel tedbirler ise şunlardır:

-Grup muafiyetleri, sadece tüzük kapsamında belirtilen maddeleri değil, aynı zamanda benzer ve daha az sınırlayıcı olan diğer maddeleri de kapsamalıdır.

-Teşebbüsler arasındaki anlaşmada yasaklanan maddeler bulunduğu takdirde anlaşmanın geri kalan maddeleri muafiyetten yararlanabilmelidir.

-Grup muafiyetleri, iki taraftan daha fazla tarafın bulunduğu anlaşmalara da uygulanabilmelidir.

-Seçici dağıtım ile ilgili olarak, bir grup muafiyeti ya da Komisyon duyurusu yürürlüğe girebilir.

Yeşil Kitap'ta esnekliği artırmayı amaçlayan özel tedbirler de açıklanmıştır:

-Tek elden dağıtım ve tek elden satın alma anlaşmalarına ilişkin grup muafiyetleri, hizmetleri de içermeli ve dağıtıcının sözleşme konusu mallar üzerinde değişiklik yapmasına izin verilmesi konusunda hükümler eklenerek genişletilmelidir.

-Tek elden satın alma anlaşmalarına ilişkin grup muafiyeti tüzüğü, hem kısmi hem de münhasır tedariki kapsamak üzere genişletilmelidir.

-*Franchising* anlaşmalarına ilişkin grup muafiyeti, yeniden satış fiyatının belirlenmesine muafiyet verilmemesi genel ilkesinin istisnası olarak yeniden satış fiyatının azami değerinin belirlenmesini mümkün kılacak biçimde düzenlenmelidir.

-Bağımsız perakendeci birliklerinin, bağımsız perakendecilerin küçük ve orta ölçekli işletmeler olması ve birliğin pazar payının belli bir eşiğin altında kalması koşuluyla, muafiyet tüzüklerinden yararlanmalarına izin verilebilir.

-Seçici dağıtım ağına girmelerine izin verilmeyen dağıtıcılar için bir tahkim prosedürü kurulabilir.

Bu seçenek kapsamında bira ve petrol için 1984/83 sayılı Tüzük'teki özel hükümler yürürlükte kalacak olup Tüzüğün uygulanmasındaki esnekliği artırmak için bazı değişiklikler yapılacaktır.

Üçüncü seçenek, grup muafiyetlerinin daha belirgin hale getirilmesini öngörmektedir. Bu seçenek, rekabet politikasının piyasa bütünleşmesine ilişkin hedeflerini vurgular. Bölgesel korumanın ve dikey kısıtlamaların üye ülkeler arasında ciddi fiyat farklılıklarının oluşmasına neden olduğuna, birçok pazarın üretim ve dağıtım seviyesinde giderek yoğunlaşırken dikey kısıtlamaların pazarı kapattığına ve pazara giriş engelleri yarattığına fakat aynı zamanda markaiçi rekabetin markalararası rekabetin yoğun olmadığı piyasalarda rekabeti artırmada önemli bir rol oynayabileceğine değinilmiştir. Bu kapsamda, mevcut grup muafiyetleriyle tanınan muafiyetin belli bir eşiğin (yüzde 40) altında pazar

paylarına sahip şirketlerle sınırlanması önerilmektedir. Bölgenin dışından yapılacak aktif satışlara karşı koruma ve münhasır satış için koruma (rakip malları, hizmetleri satma yasağı) kısıtlamalarına ilişkin olarak yüzde 40'lık eşliğin üzeri için grup muafiyeti olmayacaktır.

Dördüncü seçenek, Antlaşma'nın 81(1). maddesinin uygulama alanının daraltılmasını öngörmektedir. Bu seçeneğin temelinde dikey kısıtlamaların ekonomik analizinin hukuki yöntemlerle uygulanması ve böylece teşebbüslere önemli ölçüde hukuki belirlilik sağlanması fikri yatmaktadır. 81(1). maddenin geçerli olacağı piyasa koşullarını belirlemek için tasarlanan ekonomik kriterlerin öncelikle yeni bir Komisyon duyurusu çerçevesinde ve müteakiben, edinilmiş tecrübeler ışığında bir menfi tespit tüzüğü çerçevesinde genişletilebileceği ifade edilmektedir.

Dördüncü seçenek, önemli ölçüde pazar gücü olmayan taraflar arasındaki anlaşmalar için dikey düzenlemelerin daha esnek yapıda olmasını öngörmektedir. Böylece, grup muafiyetlerinin ve farklı dağıtım biçimlerini hukuken sınıflandırmaya verilen önemin iddia edilen sınırlayıcı etkisi azalacaktır.

Söz konusu anlaşma bölgesinde, yüzde 20'den az pazar payına sahip taraflar için dikey anlaşmalar, 81(1). madde kapsamına girmeyecektir. Bu menfi tespit varsayımının, minimum yeniden satış fiyatlarıyla, paralel ticaret veya pasif satış karşısındaki engellerle ilgili olan veya rakipler arasındaki dağıtım anlaşmalarının içerdiği dikey kısıtlamalar hariç tüm dikey sınırlamaları kapsaması öngörülmüştür.

Bu menfi tespitin Komisyon tarafından yapılacak bir pazar analizi sonunda çürütülebileceği de ifade edilmektedir. Bu pazar analizi sonunda 81(1). madde kapsamına girdiği gösterilen anlaşmaların gerekli koşulları yerine getirmeleri durumunda grup muafiyetinden yararlanabilecekleri öngörülmüştür.

Bu kapsamda, yüzde 20 pazar payının üzerinde olan teşebbüsler için iki alternatif sunulmaktadır: İkinci seçenekte belirtilen daha geniş grup muafiyetleri (yüzde 20 ve üzerine dek menfi tespit varsayımı, pazar payı tavanı olmadan daha geniş grup muafiyetleri) veya yüzde 40'lık pazar payına kadar genişletilmiş grup muafiyetleri olan ve bu yüzde 40'ın üzerinde grup muafiyetlerinin geçersiz ya da sınırlı kapsamda olduğu üçüncü seçeneğin izlenmesi (yüzde 20 ve üzerine dek menfi tespit

varsayımı, yüzde 40'lık pazar payı tavanıyla daha geniş grup muafiyetleri).

Yeşil Kitabı takiben Ekim 1998'de yayımlanan "**Topluluk Rekabet Kurallarının Dikey Sınırlamalara Uygulanması Hakkında Komisyon Bildirgesi**", dikey sınırlamalara ilişkin bir politika önerisidir. Komisyon Bildirgesi, Komisyon'un Yeşil Kitap hakkında topladığı görüşleri özetleyen, dikey sınırlamaların ekonomik etkisini tartışan, önerilen yeni politikayı tanımlayan ve önerilen politikayı benimsemek için uygulama bakımından atılacak adımları belirleyen bölümlerden oluşmaktadır.

Yeşil Kitaba eleştirilere ilişkin olarak, ilgili taraflarca Yeşil Kitap'ta teklif edilen seçeneklerin haricinde başka seçeneklerin de teklif edildiği ifade edilmektedir:

- Kara liste yaklaşımına dayalı, pazar payları olmayan tek bir şemsiye altında toplanan grup muafiyeti,
- Komisyon'un 81. maddeyi tek tek vakalarda nasıl uygulayacağını belirten ilkelerin oluşturduğu sistem,
- Kötüye kullanımı kontrol sistemi benimsenecek, bir diğer deyişle tüm dikey kısıtlamaların hukuki olduğu varsayılacak; Komisyon, bu kesin varsayımı erteleme yetkisine sahip olacaktır.

İlgili tarafların çok büyük kısmının, güncel sistemin hukuka çok bağlı olduğuna inandığı ve daha ekonomik bir yaklaşımı tercih ettiği anlaşılmıştır. Buna göre, maddeye dayalı bir yaklaşım yerine ekonomik etkilere dayalı bir yaklaşımın dağıtım gibi dinamik bir sektörü ele almada daha uygun olacağı düşünülmektedir. Bu konuda görüş belirtenlerin büyük çoğunluğu daha ekonomik bir yaklaşımı tercih etmekte ve güncel sistemin kısıtlayıcı etkisinin çok fazla olduğuna inanmaktadır. Dikey kısıtlamaların rekabete etkileri konusunda görüş bildirenlerin yüzde 42'si dikey kısıtlamaların rekabet üzerinde öncelikle olumlu etkisi olduğu görüşünde iken; yüzde 50'si dikey kısıtlamaların rekabet üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler yapabileceği görüşündedir. Ekonomiye dayalı bir yaklaşım gereği konusunda genel bir uzlaşma varken böyle bir yaklaşımın nasıl uygulanacağı konusunda bir görüş birliği yoktur. Pazar payıyla ilgili görüş bildirenlerin yüzde 41'i pazar paylarının pazar gücünün iyi bir göstergesi olduğuna inandıklarını belirtmişlerdir. Bununla beraber çoğu, piyasaları tanımlama ve pazar paylarını değerlendirme konusunda güçlük yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu güçlüğü hukuki belirsizliğe yol açtığı söylenmiş ve görüş bildirenlerin çoğu pazar payı tavanını tercih etmemişlerdir.

Pazar gücünün ve markalar arası rekabette azalmanın dikey kısıtlamaların olumsuz etkilerde bulunabileceği koşullar olduğu ortak kanıdır. Ayrıca, Komisyon'un hukuka aşırı bağlı güncel kısıtlamadan uzaklaşmak üzere daha ekonomik bir yaklaşım benimsemesi gerektiğine dair de bir uzlaşma vardır.

Avrupa Parlamentosu, 18 Kasım 1997 tarihli kararında belirttiği üzere "*De minimis*" Tebliği dışında pazar payı yaklaşımından yararlanmanın karşısındadır. Bu yaklaşımın her zaman pazar gücünün en verimli göstergesi olmadığı görüşündedir. Bu nedenle Parlamento, Komisyon'dan, başka parametreler kullanma olasılığını, seçici dağıtım için grup muafiyet düzenlemesi hazırlamanın gerekip gerekmediğini incelemesini talep etmekte ve bira tedariki ve servis istasyonu anlaşmalarındaki özel ticari veya mali avantajlara dikkat edilmesini istemektedir. Ayrıca, küçük ve orta ölçekli teşebbüsler için hukuki belirliliği teminat altına alma gereği de vurgulanmaktadır. Parlamento, yüzde 10'dan az pazar payına sahip şirketlerin dikey anlaşmalarının 81(1). madde dışında kaldığı bir sistemi tercih ettiğini ifade etmektedir. Bu eşğin üzeri için grup muafiyetlerinin esnekliğe imkan vermesine dikkat çekilmektedir.

Ekonomik ve Sosyal Komite, 4 Haziran 1997 tarihli görüşünde mevcut grup muafiyet tüzüklerinin çok katı olduğuna ve çoğunlukla bunları yorumlamanın güç olduğuna değinmektedir. Bölgeler Komitesi ise, dikey kısıtlamalar sorununun çok yönlü yapısının tek bir seçeneği seçmeyi güçleştirdiğini düşünmektedir.

Üye devletlerin Yeşil Kitap'ta yer alan öneriler hakkındaki görüşlerine gelince, üye devletlerin uzlaştıkları birinci unsur, Komisyon'un dikey kısıtlamalarla ilgili politikasını değiştirmesi gerektiğidir. İkinci unsur, dikey kısıtlamaların pazar gücüyle bağlantılı olduklarında rekabete zarar verme ihtimalleri olduğudur. Üçüncü unsur ise, dikey kısıtlamaların değerlendirilmesinde pazarın bütünleşmesine önem verilmeye devam edilmesi gereğidir.

Teklif edilen yeni politikanın üç husustan kaçınması gerektiği Komisyon Bildirgesi'nin "politika teklifi" bölümünde ifade edilmektedir. Buna göre, yeni politika herşeyden önce rekabeti ve piyasa bütünleşmesini korumalıdır. Yeni politika ayrıca, ticaret için makul düzeyde bir hukuki belirlilik sağlamalı, sanayiye ve rekabet makamlarına

yönelik kabul edilebilir uygulama maliyetleriyle sonuçlanmalı ve adem-i merkeziyeti artırmalıdır.

Temel unsur, ara ve nihai malların ve hizmetlerin dağıtımında tüm dikey sınırlamaları kapsayan, rekabeti koruyacak ve pazar entegrasyonunu sağlayacak tek bir grup muafiyeti tüzüğüdür. Bu düzenlemede, grup olarak muaf tutulan veya tutulmayan anlaşmalar arasında ayırım yapmak için pazar payı eşikleri kullanılacaktır. Bir pazar payı eşığının mi yoksa iki pazar payı eşığının mi kullanılması gerektiği konusuna karar verilemediği ancak netlik ve sadelik açısından tekli eşik sisteminin avantajlarının olduğu ifade edilmektedir.

Teklif edilen politikada, hukuka uygun anlaşmalar ile bireysel inceleme gerektirecek anlaşmaları ayırmak amaçlanmaktadır. Bu amaç dahilinde, önemli ölçüde pazar gücü olmayan teşebbüslerin yaptıkları anlaşmalarda yeralan dikey kısıtlamaların rekabeti bozmayacağı aksine rekabet üzerinde olumlu etkileri olacağı öngörülmektedir. Bu esnek yaklaşım, pazar payı küçük olan teşebbüslerin dikey anlaşmalarının doğrudan grup muafiyeti kapsamında düşünülmesi sonucunu doğurur. Bu politika, kayda değer olumsuz bir etkisi beklenilmeyen dikey anlaşmaların büyük çoğunluğunun artık bireysel inceleme gerektirmemesini sağlayacak, böylelikle Komisyon'un ve ulusal rekabet otoritelerinin önemli davalar üzerinde yoğunlaşmalarına olanak tanınmış olacaktır.

Kapsama giremeyen dikey kısıtlamalar yasadışı sayılmayacak ancak bunlar için bireysel inceleme gerekebilecektir. Bireysel inceleme esnasında sözkonusu anlaşmanın 81 (1). maddeyi ihlal ettiğini kanıtlayıcı yükü ve anlaşmanın 81(3). maddede sayılan koşulları yerine getirip getirmediğini belirleme görevi Komisyon'da olacaktır. Hukuki belirliliği belirli bir seviyede korumak için grup muafiyeti tüzüğü, Komisyon'un, pazar payı eşiklerinin aşıldığı durumlarda bireysel inceleme ve eşiklerin altında kalındığı durumlarda grup muafiyetini geri alma konusundaki politikasını detaylandıran bazı kılavuzlarla desteklenecektir.

Ayrıca yine bu düzenleme, hangi durumların rekabet yasağı oluşturduğunu belirten kara liste yaklaşımına dayanarak, uygulanabilir kuralların sadeleştirilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu yaklaşımla Komisyon, anlaşmaların, ilgili tüzükte öngörülen ve rekabeti bozacağı muhtemel olan bir kısım koşulları içermemesi şartına bağlı olarak muaf tutulmalarını öngörmüştür.

Bu düzenleme, Komisyon'un anlaşma hükümlerini şekil itibariyle değerlendirme yaklaşımından, anlaşmanın piyasaya etkilerinin kıstas alındığı ekonomik değerlendirme yaklaşımına geçtiğini göstermektedir.

Önerilen politika, tüm sektörler ve ara ve nihai mallar ile hizmetlere uygulanabilmesi nedeniyle sektörler arasında haklı görülemeyecek politika farklılaşmasını önlemektedir.

Ana hatları Komisyon Bildirgesi'nde yer alan yeni politika **üç yeni mevzuat düzenlemesi** getirmiştir: 19/65 sayılı Tüzük'te değişiklik öngören 10 Haziran 1999 tarihli ve 1215/1999 sayılı Konsey Tüzüğü, 17/62 sayılı Tüzük'te değişiklik öngören 10 Haziran 1999 tarihli ve 1216/1999 sayılı Konsey Tüzüğü ve dikey anlaşmalara ilişkin yeni Grup Muafiyeti Tüzüğü.

1215/1999 sayılı Tüzük, Komisyon'a dikey anlaşmalara ilişkin genel bir grup muafiyeti tüzüğü çıkarma yetkisi vermektedir. Getirilen en önemli değişikliklerden biri, üye devlet rekabet otoritelerine, Komisyon'un veya menfaat sahibi kişilerin talebi üzerine ya da kendiliğinden harekete geçerek muafiyeti kaldırma yetkisinin verilmiş olmasıdır.

1216/1999 sayılı Tüzük, dikey anlaşmalara yönelik olarak bildirim yükümlülüğünü kaldırmaktadır. Yapılan değişiklikte, anlaşmalar ilgili grup muafiyet tüzüğüne uygun olmak koşuluyla yapıldıkları günden itibaren muafiyetten yararlanabileceklerdir. Bu değişiklikler Komisyon'da odaklanan merkezîyetçi yapının sona erdirilmesine imkan vermektedir.

Tüm bu değişiklikler çerçevesinde 22 Aralık 1999 tarihli ve 2790/1999 sayılı "**AT Antlaşması'nın 81(3). maddesinin dikey anlaşma kategorilerine ve uyumlu eylemlere uygulanması hakkında Komisyon Tüzüğü**" 29.12.1999 tarihinde Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesinde yayımlanmıştır.

Tüzüğün 12(1). maddesi, 1983/83 (*tekelden dağıtım*), 1984/83 (*tekelden satın alma*) ve 4087/88 (*franchise*) sayılı Tüzükler ile sağlanan muafiyetin 31 Mayıs 2000 tarihine kadar devam edeceğini öngörmektedir. 12(2). madde ise, Antlaşma'nın 81(1). maddesinde öngörülen yasaklamanın, 12(1)'de sayılan tüzüklerin öngördüğü muafiyet koşullarını taşıyan ancak bu Tüzüğün koşullarını taşımayan ve 31 Mayıs

2000 tarihinde yürürlükte olan anlaşmalara 1 Haziran 2000-31 Aralık 2001 tarihleri arasında uygulanmayacağını öngörmektedir.

13. madde, Tüzüğün 1 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe gireceğini, bununla birlikte 1 Ocak 2000 tarihinde uygulamaya girecek olan 12(1). madde hariç olmak üzere, Tüzüğün 1 Haziran 2000 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlayacağını ve 31 Mayıs 2010 tarihinde yürürlükten kalkacağını bildirmektedir.

Bugüne kadar sadece Komisyon kararları, Adalet Divanı kararları çerçevesinde ve öğretide tanımlanmış olan dikey anlaşmaların tanımına ilk defa bu tüzükte yer verilmiştir.

Tüzük, sadece rekabeti kısıtlayıcı ya da engelleyici olarak nitelendirilen eylemleri içeren bir liste sunmakta, mevcut grup muafiyet tüzüklerindeki gibi rekabeti kısıtlamayan eylemlerin bir listesini içermemektedir.

Tüzük'te pazar payı esası benimsenmiş ve sağlayıcının pazar payının yüzde 30'u aşmadığı hallerde 81(1)'e uygun olacağı öngörülmüştür. Tek elden satın alma şartlarının varlığı durumunda ise yüzde 30'luk eşik, alıcı açısından incelenecektir.

Komisyon'un, yeniden satış fiyatının belirlenmesine ilişkin sınırlamalar ile mutlak bölgesel koruma getiren sınırlamalar hakkındaki yaklaşımı yeni Tüzük'te de değişmemiştir. Yeniden satış fiyatının tespiti, azami satış fiyatı ya da gerçekten tavsiye fiyatı olması koşullarıyla muafiyet kapsamına alınmaktadır. Ayrıca, fiyat dışı sınırlamalar her olayda o olayın koşulları ve piyasaya etkileri çerçevesinde değerlendirilecektir. Bu yaklaşım değişikliği, madde analizinin yerini pazarın yapısına ve potansiyel rekabet olasılığına ilişkin ekonomik analize bırakmasına neden olacaktır.

Yeni Tüzüğe göre, ilgili pazarın ayrı bir coğrafi pazar oluşturduğu durumlarda üye devlet rekabet otoritelerinin de muafiyete son verme yetkileri mevcuttur.

Beyaz Kitap (1999)

Beyaz Kitap, Roma Antlaşması'nın 81 (eski 85). ve 82 (eski 86). maddelerinin uygulanmasına ilişkin kurallarda reform öngörmektedir.

Amaç, sistemi basitleştirmek ve rekabet kurallarının etkin uygulanmasını sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda Beyaz Kitabın getirdiği en önemli değişiklik, 17 sayılı Tüzüğün muafiyet konusunda Komisyon'a tanıdığı münhasır yetkinin üye devlet rekabet otoriteleri ve ulusal mahkemelerle paylaşılmasını öngörmesidir. Adem-i merkezîyetçi yapının oluşturulması; Komisyon'un rekabete aykırı anlaşmalara muafiyet tanıma yetkisini yerel otoritelere kaydırmasını, Komisyon'un ciddi rekabet ihlallerine yönelmesini, sorunlara olaya daha yakın olan ulusal hukuklar çerçevesinde çözüm bulunmasını, ulusal rekabet otoritelerinin faaliyetlerinin koordine edilmesini, ulusal hukuklar ile AB Hukuku arasındaki uygulama ve yorum farklılıklarının azaltılmasını sağlayacaktır.

Mevcut sistem, ilk yıllarda öngörülen hedefleri gerçekleştirmiştir. Ancak, Beyaz Kitap'ta da belirtildiği gibi, bugüne kadar başarıyla uygulanmış olan bu sistem, ulusal pazarlarla halihazırda entegre olmuş, genişlemiş ve daha da genişlemeye açık bir Birliğin gereklerine uygun değildir. Beyaz Kitap, merkezileştirilmiş izin sisteminin Avrupa'da rekabet kültürünün yerleştirilmesi için gerekli ve etkili olduğuna değinmektedir. İlk yıllarda rekabet politikasının Topluluğun pek çok bölümünde yaygın olarak bilinmediği, 81(3). maddenin uygulanışının belirsiz olduğu ve Topluluğun öncelikli hedefinin ulusal piyasaların entegrasyonu olduğu bir zamanda AT rekabet kurallarının merkezileştirilmiş halde uygulanmasının uygun olan tek sistem olduğu ifade edilmektedir. Merkezileştirilmiş izin sisteminin Komisyon'un tüm AT'de 81.maddeye ilişkin tekdüze bir uygulamayı yerleştirmesine imkan verdiği ve bizzat üye devletlerin tedricen ortadan kaldırmış oldukları engelleri, şirketlerin yeniden oluşturmasını önleyerek piyasa entegrasyonunu teşvik ettiği belirtilmekte bununla birlikte merkezileştirilmiş izin sistemine yol açan düşüncelerin günümüzde var olmadığına değinilmektedir.

Beyaz Kitap'ta, modernizasyon ihtiyacının 17 sayılı Tüzük'ten ve Topluluğun dış gelişimiyle ilgili sorunlardan kaynaklandığı ifade edilmektedir. 1962 yılında Konsey tarafından kabul edilen 17 sayılı Tüzük, 81(1). maddedeki yasaklama kuralının doğrudan uygulanabilirliğini, 81(3).madde kapsamındaki uygulamaların ise önceden bildirilmesini öngörmektedir. Bir başka ifadeyle, muafiyet gerektiren tüm kısıtlayıcı uygulamalar için merkezileştirilmiş izin sistemi getirilmiştir. Bildirimlerin taslağının hazırlanması ve gerekli bilgilerin toplanması, firmalar için emek ve masraf yönünden büyük bir maliyet teşkil etmektedir. Aynı zamanda bu sistem, ulusal rekabet otoriteleri ve ulusal mahkemeler önündeki davalarını engelleyebilmek ya da hukuki

güvence sağlamak amacıyla şirketlerin çok sayıda kısıtlayıcı uygulamayı Komisyon'a bildirmelerine neden olmuştur. Bildirimlerin artması, Komisyon'un üzerindeki yükü, firmaların ise maliyetlerini artırmıştır. 1988-1998 döneminde bildirimler yüzde 58, şikayetler yüzde 29, Komisyon'un kendi inisiyatifiyle harekete geçtiği durumlar ise yüzde 13 oranında olmuştur. Komisyon'un resen harekete geçtiği durumlar ile bildirimlerin oranı arasındaki fark çarpıcıdır. Reformun uygulanabilmesi durumunda ise, Komisyon birleşmelerin denetimi, tekelci piyasaların serbestleştirilmesi, etkin rekabetin sağlanması ve uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi konularına daha fazla zaman ayırabilecek, faaliyetlerini en ciddi rekabet ihlalleri üzerinde yoğunlaştırabilecektir.

Topluluğun dış gelişimiyle ilgili sorunlar ise AB'nin tarihçesiyle ilgilidir. 6 üye devleti olan Topluluk şu an 15 üye devleti olan, 11 dilin konuşulduğu, 350 milyonun üzerinde nüfusa sahip ve daha da genişleyecek olan bir birliktir. Roma Antlaşması'nda yer alan rekabet kurallarının esasına ilişkin bir değişiklik kuruluşun bu yana geçen süre içinde yapılmamıştır. Komisyon, ekonomik ve parasal birliğin tamamlanmasının ve daha ileri bir düzeyde genişlemenin, 6 üye ülkeden oluşan bir Topluluk için tasarlanmış sistemin modernize edilmesini gerektirdiğini düşünmektedir. Beyaz Kitap'ta, Roma Antlaşması'nda ikincil mevzuata verilen önemin, Antlaşma'nın taslağını hazırlayanların, rekabet kurallarının, Avrupa'da değişen ve gelişen iktisadi hayata ve işletmelere uygun hale getirilmesi zorunluluğunun farkında olduklarının bir göstergesi olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, rekabet kurallarını uygulayan hükümlerin mevcut halleriyle, iş hayatını ve daha da genişleme ihtimaliyle karşı karşıya olan ve ulusal pazarlarla halihazırda entegre olmuş genişlemiş bir Topluluğun gereklerine uygun olmadığı ifade edilmektedir.

Mevcut sorunları değerlendiren Komisyon, Beyaz Kitabı yayımlamadan önce de bildirimlerin sayısını ve şirketlerin bildirimde bulunurken katlanmak zorunda kaldıkları maliyetleri azaltmak amacıyla bazı düzenlemeler yapmıştır. *De minimis* kuralı, dikey anlaşmalara ve bazı yatay anlaşmalara ilişkin grup muafiyeti tüzükleri, yönlendirici tebliğler ve bireysel başvurularda idari mektup gibi uygulamalar Komisyon'un iş yükünü hafifletmeyi amaçlamış ancak başarılı olamamıştır.

Beyaz Kitap'ta önerilen yeni "doğrudan uygulanabilir muafiyet sisteminin" 3 ana unsuru bulunmaktadır: Bildirim ve izin sisteminin sona

ermesi, rekabet kurallarının adem-i merkeziyet usulüyle uygulanması ve yoğunlaştırılmış *ex-post* kontrol.

Teklif edilen reform, bildirim ve muafiyet sisteminin kaldırılmasını ve Komisyon'un önceden kararı olmadan 81(3). maddedeki muafiyet kuralını doğrudan uygulanabilir kılacak bir Konsey Tüzüğü'nün bunun yerini almasını içermektedir. Böylelikle 81. madde, bir bütün olarak ulusal rekabet otoriteleri, ulusal mahkemeler ve Komisyon tarafından uygulanabilecektir.

Beyaz Kitap, izin sistemini değiştirerek muafiyet konusunda yaklaşım değişikliği getirmektedir: "Rekabeti bozucu anlaşmalar yasaktır. Ancak koşulları varsa muaf tutulabilirler" yaklaşımının yerini "Bir anlaşma muafiyet için öngörülen koşulları taşıyorsa ve rekabeti belirli ölçüde bozuyorsa yasaktır" yaklaşımı almaktadır. Bu yaklaşımın yürürlüğe girmesiyle teşebbüslerin herhangi bir anlaşmalarına geçerlilik kazandırmaları için Komisyon kararını beklemelerine gerek kalmayacaktır.

Komisyon, bildirim ve izin sisteminde pazar payı eşiklerinden yararlanmanın, özellikle küçük ve orta ölçekli teşebbüslerce yapılan anlaşmalar olmak üzere anlaşmaların büyük bir kısmını kapsama imkanı vereceğini düşünmektedir. Beyaz Kitap'ta Komisyon'un 81(1). maddenin uygulanmasında uygulama kapsamını belirli derecede pazar gücüne sahip teşebbüslerle sınırlandırarak daha ekonomik bir yaklaşımı benimseyeceği ifade edilmektedir. Ayrıca, doğrudan uygulanabilir istisna sisteminin 81. maddenin kapsadığı tüm uygulamalar için geçerli olduğu, bununla birlikte, üretim ortak girişimleri için ön izin sürecini muhafaza etmenin daha doğru olduğu ve üretim ortak girişimlerinin Birleşme Tüzüğü'nün usule ilişkin kurallarına tabi olması gerektiği de ifade edilmiştir.

17 sayılı Tüzük, 81(3). maddenin merkezden uygulanmasını öngörmektedir. Buna göre kısıtlayıcı uygulamaları muaf tutmada tek yetkili Komisyon'dur. Doğrudan uygulanabilir muafiyet sistemi çerçevesinde ise 83. madde kapsamında çıkarılacak bir tüzükle üye devlet rekabet mercileri ile mahkemeler de kısıtlayıcı uygulamaların bir bütün olarak 81. maddeyle bağdaşp bağdaşmadığını ele almada aynı şekilde yetkili olacaklardır.

Mevcut sistem, Topluluğun adem-i merkeziyet usulüyle rekabet kurallarını uygulamasını engellemektedir. Şirketleri bürokrasiden kurtarmak, Komisyon'un ciddi rekabet ihlallerine yönelmesini sağlamak, ulusal düzeyde uygulamayı artırmak ve teşvik etmek için sistemi yeniden düzenlemek zaruri görülmüştür. Amaç, 17 sayılı Tüzük'te öngörülen sistemin sadeleştirilmesi, Komisyon'un rekabete aykırı anlaşmalara muafiyet tanıma yetkisini yerel otoritelere kaydırması ve etkili adem-i merkeziyet yoluyla AB'de tek hukuk uygulaması ve politikası oluşturulması hedeflerine cevap veren bir sistem oluşturmaktır.

Beyaz Kitabın öngördüğü adem-i merkeziyetçi yapı sağlanır ve Komisyon'da odaklanan merkeziyetçi yapı sona erdirilirse Komisyon'un yanısıra üye devlet rekabet otoriteleri ve ulusal mahkemeler de yetkili olacak, Komisyon'un muafiyet alanındaki münhasır yetkileri sona erecek ve böylelikle Komisyon zamanını ve mevcut kaynaklarını ciddi rekabet ihlallerine yöneltebilecektir.

Beyaz Kitap, adem-i merkeziyetçiliğin rekabet kurallarının yeknesak uygulanmaması durumunu yaratmaması gerektiğine dikkat çekmektedir. Topluluk Hukuku'nun üstünlüğü ilkesinin, ulusal kanunların Topluluk Hukuku'nun yeknesaklığını bozmasına izin vermediğini yine de Topluluk Hukuku'nun Komisyon, ulusal rekabet otoriteleri ve ulusal mahkemeler gibi birden çok organ tarafından uygulanmasının iki soruna neden olabileceğini belirtmektedir: bir ulusal mahkeme veya rekabet otoritesinin Komisyon tarafından yasaklanan rekabeti kısıtlayıcı bir uygulamaya izin vermesi durumu ve bir ulusal mahkeme veya rekabet otoritesinin Komisyon tarafından izin verilen rekabeti kısıtlayıcı bir uygulamayı reddetmesi veya yasaklaması durumu. Bu tür sorunların, Komisyon ile üye devlet rekabet otoriteleri ve mahkemeleri arasında bilgi akışı başta olmak üzere her türlü işbirliği için esnek ve hızlı mekanizmaların oluşturulması yoluyla çözümlenebileceği belirtilmektedir.

Beyaz Kitap, merkeziyetçilikten uzaklaşma prensibinin rekabet politikalarının Topluluk düzeyinde belirlenmesini engellemeyeceğini, anlaşmaların koruyucusu ve Birlik menfaatinin garantörü olan Komisyon'un Rekabet Hukuku'nun uygulanmasında ve rekabet kurallarının tutarlı olarak uygulanmasını sağlamada özel bir öneme sahip olduğunu belirtmekte, Komisyon'un yasama metinlerini önerme konusundaki münhasır yetkisinin devam edeceğini ve rekabet kurallarının uygulanmasında tutarlılık ve birliği sağlamak için ne zaman gerekirse harekete geçeceğini ifade etmektedir. Bu reformla

Komisyron'un kural koyucu ve politika belirleyici özelliği ön plana çıkacaktır. Ayrıca, Komisyron, Rekabet Hukuku'nun ulusal makamlarca uygulanmasında rehberlik sağlamak için daha fazla duyuru ve ilke kararı hazırlamayı amaçlamaktadır.

Teşebbüsler, yürürlükteki mevzuat ve içtihat hukuku ışığında kısıtlayıcı uygulamalarının Topluluk Hukuku'na uygunluğu konusunu değerlendireceklerdir. Bu sistem, maliyetlerini azaltırken sorumluluklarını artıracaktır. Doğrudan uygulanabilir muafiyet sisteminin bir sonucu olarak, rekabet kurallarına uyulduğunun temin edilmesi amacıyla *ex-post* kontrol uygulamasının bulunması gerekmektedir. Önerilen reform kapsamında Komisyron'un soruşturma yetkisi artırılacak, şikayet mekanizması kolaylaştırılacak ve ceza sistemi yeniden düzenlenecektir.

Önerilen reformun yürürlüğe girmesi halinde Komisyron, kaynaklarını şikayet sebebiyle ya da kendiliğinden harekete geçtiği vakaların soruşturulmasına aktarabilecektir. Bu kapsamda, Komisyron'un soruşturma yetkilerinin artırılması da öngörülmektedir. Mevcut sistemde, Komisyron soruşturma açmak istediği takdirde, Komisyron'a yardımcı olacak ulusal otoritelerin, çoğu üye ülkede bir yargıçtan izin almaları gerekmektedir. Birden fazla teşebbüsün var olması ve soruşturmanın da birden fazla ülkede yapılması durumunda ise izin süreci uzayabilmektedir. Beyaz Kitap, soruşturmaların birbiriyle uyumlu olduğunu tespit etmek, soruşturmaların aynı zamanda başlayabilmelerini sağlamak ve teşebbüsleri koruma yöntemini güçlendirmek amacıyla iki yol önermektedir. Birincisi, yargı kontrolünün tek elde toplanmasını sağlamak, ikincisi ise üye ülkelerdeki mevcut usul kanunlarının birbiriyle uyumlu hale getirilmesini ve sadeleştirilmesini sağlamaktır.

Beyaz Kitap, Komisyron'un faaliyetlerini en ciddi rekabet kısıtlamaları üzerinde yoğunlaştırmasının, şikayetleri mevcut durumdakinden daha fazla önem taşır hale getireceğini, bu nedenle de yeni sistemin şikayette bulunmayı kolaylaştırır nitelikte olması gerektiğini belirtmiştir. İhlallerden zarar görenlerin Komisyron'a başvurmalarını teşvik etmek amacıyla tedbir alınabileceği, şikayetlere ilişkin olarak Komisyron'un açıklayıcı bir bildiri yayımlayabileceği, şikayetlerin ele alınmasına ilişkin zaman sınırlarının ortaya koyulabileceği ifade edilmiştir. Reform kapsamında, Komisyron'un şikayetler hakkında soruşturma başlatılıp başlatılmayacağına ilişkin kararını şikayeti takiben 4 ay içerisinde şikayet eden tarafa bildirmesi teklif edilmektedir.

Komisyon'un ihtiyati tedbir alma yetkisi 17 sayılı Tüzük'te açıkça yer almasa da içtihat hukuku çerçevesinde uygulanmaktadır. Yapılacak düzenlemede ihtiyati tedbir kararı alınabilmesinin koşulları, usulü ve geçerlilik süresinin düzenlenmesi suretiyle ihtiyati tedbir kararı alınmasının daha sık ve etkin kullanılması öngörülmektedir.

Bir başka yenilik, 1962 yılından itibaren değişmemiş bulunan usule ilişkin para cezalarının artırılmasıdır. Örnek olarak, 17 sayılı Tüzüğün bir teşebbüsün yanlış bilgi vermesi veya soruşturma sırasında eksik belge ve kayıt tutması halinde 100 ila 5.000 Euro'luk bir para cezasını öngördüğü ancak bu değerlerin 1962 yılından beri hiç değişmediği ve günümüzde de bu değerlerin hiçbir caydırıcılığının kalmadığı belirtilmekte, bu değerlerin benzer olaylarda 1.000 ila 50.000 Euro'luk para cezalarını öngören Birleşme Tüzüğü ile aynı düzeye çekilmesi teklif edilmektedir.

Ayrıca, Beyaz Kitabın son bölümünde çeşitli sektörlerle ilgili önerilerde bulunulmuştur.

AMSTERDAM ANTLAŞMASI 1 MAYIS 1999 TARİHİNDE YÜRÜRLÜĞE GİRDİ²

Amsterdam Antlaşması, Maastricht Antlaşması'na önemli değişiklikler getirmektedir. Amsterdam Antlaşması; AB'nin kurumsal yapısını etkinleştirmeye, serbest dolaşımın önündeki son engelleri kaldırmaya, temel hakları güçlendirmeye, güvenlik ve savunma alanında yeni bir Avrupa kimliği oluşturmaya, uluslararası krizlerin öngörülebilmesi ve hızlı ve etkili karar alınabilmesi için yeni bir yapı oluşturmaya yönelik hükümler içermektedir. Antlaşma, 2 Haziran 1995 tarihinde başlayan, 17-18 Haziran 1997'de Amsterdam Zirvesi'nde sonuçlanan uzun süren müzakerelerin bir ürünüdür. 2 Ekim 1997'de resmi olarak imzalanmış, üye ülkelerce onaylandıktan sonra Avrupa Parlamentosu tarafından 19 Kasım 1997 tarihinde onaylanmış ve 1 Mayıs 1999 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Amsterdam Antlaşması, mevcut kurucu antlaşmaları sadeleştirmek amacıyla 56 maddeyi iptal etmiş geri kalanları da yeniden numaralandırmıştır. Bu kapsamda rekabetle ilgili maddeler de yeniden numaralandırılmıştır. Yeni ve eski madde numaraları şunlardır: 81(85), 82(86), 83(87), 84(88), 85(89), 86(90), 87(92), 88(93), 89(94). Misyonusunu tamamlamış bulunan eski 91'inci madde ise kaldırılmıştır. Zira

"Damping" başlıklı bu madde, gümrük birliğinin oluşturulmasına kadar geçen geçiş döneminde üye ülkeler arasındaki damping uygulamalarına ilişkin düzenlemeleri içermekteydi.

DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ (DTÖ) III. BAKANLAR KONFERANSI

30 Kasım-3 Aralık 1999 tarihleri arasında Seattle'da yapılan DTÖ III. Bakanlar Konferansı sonuçsuz dağılmıştır. Konferansta 6 çalışma grubu kurulmuştur: tarım, pazara giriş, sistemik konular, uygulama ve kurallar, Singapur gündemi, ticaret ve işgücü standartları. Singapur gündemi başlığı altında kurulan çalışma grubunda ticaret-yatırım, ticaret-rekabet, kamu alımlarında şeffaflık ve ticaretin kolaylaştırılması konuları tartışılmıştır.

Ülkelerin bir bölümü, ticaret-yatırım ve ticaret-rekabet konularında müzakerelerin başlatılması konusunda Seattle'da bir karar alınması yönünde çağrıda bulunurken, birçok ülke, bu alanlarda sürdürülen çalışmaların yeterince olgunlaşmadığını, Singapur Deklarasyonu ile kurulan Ticaret-Yatırım ve Ticaret-Rekabet Çalışma Gruplarının faaliyetlerine devam etmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Ticaret ve rekabet konusuna ilişkin olarak, Türkiye adına yapılan açıklamalarda şu hususlar dile getirilmiştir:

Türkiye'nin ticaret ve rekabet konusunda sağlam ve çok taraflı olarak kabul gören rekabet politikalarının ve disiplinlerinin, pazara giriş imkanını daha da artıracığına ve ayrımcı muamelede bulunmama, öngörülebilirlik, şeffaflık temelleri üzerinde dünya ticaretini geliştireceğine inandığı ifade edilmiştir.

Bu çerçevede, globalleşen dünya ekonomisinde rekabet konusundaki uluslararası bir yaklaşımın DTÖ'nün amaçlarına ulaşmasına yardımcı olacağı vurgulanmıştır.

Rekabet kurallarının doğası gereği, bu alanda çok taraflı bir çerçeve anlaşmanın etkin bir şekilde işleyebilmesinin, bütün üye ülkelerin çok taraflı seviyede ulaşılan ortak bir anlayışa dayalı ulusal rekabet mevzuatlarına sahip olmaları ile mümkün olduğu, bu durumun, rekabet hukukunun etkin bir biçimde uygulanması hususunda rekabet otoriteleri arasında varolan işbirliğini güçlendireceği ifade edilmiştir.

Bu amaçla, rekabet konusunda gelecekte yapılacak çalışmaların; bu konuda ortak bir anlayışa ulaşmayı hedeflemesi ve ayrımcı muamelede bulunmama, öngörülebilirlik ve şeffaflık prensiplerine dayalı ulusal rekabet kanunlarının yürürlüğe konulmasını teşvik etmesi, ayrıca, ulusal mevzuatlar arasındaki farklılıkları dikkate alması gerektiği vurgulanmıştır.

Diğer taraftan, farklı gelişmişlik seviyesindeki ülkelere belirli esneklikler ve geçiş süreleri tanıyan hükümlerin rekabet konusundaki çok taraflı çerçeve anlaşma içerisinde yer alması, ayrıca, ülkelerin bu alandaki altyapılarını güçlendirmeleri için destek sağlanması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Çalışma grubunda ayrıca gelecek çok taraflı müzakereler çerçevesinde mevcut "Ticaret ve Rekabet" Çalışma Grubu'na ilaveten "Yatırım ve Rekabet" isimli yeni bir çalışma grubunun oluşturulması da tartışılmıştır.

III. Bakanlar Konferansı'nın son gününde yapılan gayriresmi *green room* toplantılarından da sonuç alınamaması sebebiyle III. Bakanlar Konferansı, üzerinde mutabık kalınan bir deklarasyon metni yayımlanmaksızın kapanmıştır. Bu sonuç, üye ülkelerin isteklerinin ve beklentilerinin çok farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Ülkeler arasındaki görüş ayrılıkları, sadece gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler arasında değil; gelişmiş ülkelerin kendi aralarında da görülmektedir. Yine de toplantının ileri bir tarihe ertelendiği ve bu yıl içerisinde aynı gündemin Cenevre'de tekrar görüşülmeye başlanacağı düşünüldüğünde, sonuçsuzluğu başarısızlık olarak düşünmemek gerektiği, III. Bakanlar Konferansı'nın, uluslararası ticareti daha fazla serbestleştirecek ve mevcut uluslararası kuralları gözden geçirecek müzakerelerin başlangıcı niteliğinde olduğu ifade edilmektedir.

III. Bakanlar Konferansı'nın üzerinde uzlaşılan bir sonuca varılmaksızın bitmesine rağmen, rekabet konusundaki çalışmalara ilişkin bir raporun zaman içerisinde hazırlanarak bu yıl içerisinde toplanması muhtemel IV. Bakanlar Konferansı'na sunulması beklenmektedir.

AB KOMİSYONU'NUN TÜRKİYE'YE İLİŞKİN "KATILIM YOLUNDA İLERLEME" KONUSUNDAKİ İKİNCİ OLAĞAN RAPORU VE HELSİNKİ ZİRVESİ

Avrupa Birliği Komisyonu (Avrupa Komisyonu), 13 Ekim 1999 tarihinde yayımladığı Türkiye'ye ilişkin raporunda, 10-11 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki'de toplanacak olan Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'ne, daha önceki zirvelerde adaylığı açıklanan 12 ülkeye ilaveten, Türkiye'ye tam üyelik için adaylık statüsünün tanınmasını önermiştir.

Ancak, Komisyon, Türkiye ile yapılacak katılma müzakerelerinin ancak siyasi kriter karşılanınca başlatılabileceğini de belirtmiştir.

Raporun bütün aday ülkelere ilişkin ortak değerlendirme bölümünde, bütün aday ülkelerin, tam üyeliğin ön şartları olarak, 1993 yılındaki Kopenhag Zirvesi'nde kararlaştırılan Kopenhag kriterlerini karşılama durumları ayrı ayrı incelenmiş bulunmaktadır.

Kopenhag kriterlerini karşılama açısından Türkiye'nin durumu ise özet olarak aşağıdaki gibi değerlendirilmiştir:

Komisyon'a göre, Türkiye tam üyelik için ön şartlardan biri olan siyasi kriteri karşılayamamıştır.

Ekonomik kritere gelince, Komisyon, Türkiye'nin, fonksiyonel bir pazar ekonomisinin birçok özelliğine sahip olduğunu; ancak enflasyonist baskıyı, kamu açıklarını azaltarak ve yapısal reformlara devam ederek, makroekonomik istikrarı sağlaması gerektiğini düşünmektedir.

Komisyon'un Türkiye'ye ilişkin raporunun "Üyelik Kriterleri" başlıklı ana bölümünün "Üyelik Yükümlülüklerini Üstlenme Kabiliyeti" başlıklı alt bölümünün "Rekabet" başlıklı kısmında aşağıdaki değerlendirmelere yer verilmiştir:

« REKABET

Güncel Durum

Yayınlanan en son olağan rapordan bu yana bu alanda önemli bir değeriklik kaydedilmemiştir.

Anti-tröst kurallarının uygulanması sözkonusu olduğunda, durum halen tatmin edicidir.

Bununla birlikte, Gümrük Birliği kararında öngörüldüğü üzere, Topluluk müktesabatına yakınlaşmaya nihai şeklini kazandırmak için hala kaydedilmesi gereken gelişmeler bulunmaktadır. Devlet yardımlarına ilişkin olarak, Türkiye'nin devlet yardımları planlarına ilişkin bilgiler halihazırda Komisyon'a sunulmuş bulunmaktadır. Bu planların AT kurallarına uygunluğunun, Komisyon ile Türk tarafının yetkilileri arasında halen tartışılması gerekmektedir.

Tekellerin ve inhisari haklara sahip teşebbüslerin (teşebbüslere ilişkin kuralların) uyumlaştırılması konusunda ise, Topluluk Komisyonu, TEKEL İdaresi'nin (Tütün, Tütün Mamulleri, Alkol ve Tuz İşletmeleri) yararlandığı imtiyazlı durumdan özellikle endişe duymaktadır.

Değerlendirme

Gümrük Birliği'ni yürürlüğe koyma hazırlığında Türkiye'nin gösterdiği büyük gayretler sürdürülmelidir. »

Komisyon raporunun "Üyelik Kriterleri" başlıklı ana bölümünün "Topluluk Müktesabatını Uygulamak İçin Gerekli İdari Kapasite" başlıklı alt bölümünün "Rekabet" başlıklı kısmında ise aşağıdaki değerlendirmelere yer verilmiştir:

« REKABET

Kasım 1997 tarihinden beri faaliyetlerini sürdüren Rekabet Kurumu, rekabet kurallarının uygulanmasından sorumlu (307 personele sahip) bir kamu kurumudur. Rekabet Kurulu, Rekabet Kurumu'nun karar organıdır.

Devlet yardımlarına ilişkin konularla, 133 kişilik kadrosuyla, Hazine Müsteşarlığı bünyesindeki Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü uğraşmaktadır.

İdari yapılar tatminkar bir şekilde işlev görüyor görünseler dahi, bu idarelerin rekabete aykırı uygulamaları soruşturma kapasitelerini ve bu tür uygulamaları sona erdirmeye talimatını verme yetkilerini, daha ileri düzeyde değerlendirmek bu aşamada güçtür. Devlet yardımlarıyla ilgili durumun halen değerlendirilmesi gerekmektedir.»

Komisyon'un 13 Ekim 1999 tarihli Türkiye'ye ilişkin sözkonusu raporunun yayınlanmasından bir süre önce, 1999/46 sayılı Başbakanlık Genelgesi kapsamında yer alan konuları ve gerçekleştirilmesi gereken mevzuat uyum çalışmalarını değerlendirmek üzere, Devlet Bakanı Sayın Mehmet Ali İRTEMÇELİK başkanlığında düzenlenen 5 Ekim 1999 tarihli AB Koordinasyon Kurulu Toplantısında, Rekabet Kurumu tarafından, Gümrük Birliği'nin kendisinden beklenen işlevi tam olarak yerine getirebilmesi için, taraflar arasında rekabet mevzuatlarının uyumlaştırılmasının yanısıra, Gümrük Birliği'ne taraf olan ülke piyasalarının birbirlerine benzer rekabetçi yapılarda bulunmalarının büyük önem taşıdığı; piyasalar arasındaki bu yapısal uyumun sağlanması açısından ise 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın 41'inci maddesinin hayata geçirilmesinin zorunlu olduğu ifade edilmiştir.

Bilindiği gibi, sözkonusu 41'inci madde gereğince, kamu teşebbüslerine ve özel veya inhisari haklardan yararlanan teşebbüslere ilişkin olarak Türkiye, gerek Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran Antlaşma'nın, özellikle de 90'ıncı maddesinin ilkeleri ile ikincil mevzuat ve bu temel üzerinde geliştirilen içtihatla yer alan ilkelere Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde uyulmasını sağlayacaktır.

Sözkonusu maddede öngörülen sürenin geçmiş olmasına rağmen bu alanda henüz hiçbir çalışma başlatılmamıştır. Oysa ki, birçok kamu teşebbüsünü 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un uygulama alanı dışında bırakan ve bu nedenle aynı piyasada rakip olarak yer alan özel sektör teşebbüslerinin şikayetine yol açan uygulamalara dayanak teşkil eden, başta 233 sayılı KHK ve KİT'lerin kuruluş kanunları olmak üzere ilgili tüm mevzuatın taranarak, Rekabet Kanunu'na aykırılıkların giderilmesi için sistematik bir çalışmanın başlatılması gerekmektedir.

5 Ekim 1999 tarihli AB Koordinasyon Kurulu'nda Rekabet Kurumu'nun bu yöndeki önerisi benimsenerek, 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın 41'inci maddesinin hayata geçirilmesi için mevzuat taraması dahil gerekli hazırlık çalışmalarını yapmak üzere, Rekabet Kurumu, Devlet Planlama Teşkilatı, Dış Ticaret Müsteşarlığı ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı temsilcilerinden oluşan bir Çalışma Grubu oluşturulmuş ve sözkonusu Çalışma Grubu ilk toplantısını 8 Ekim 1999 tarihinde gerçekleştirmiştir.

AB Komisyonu'nun raporunda TEKEL İdaresiyle ilgili olarak dile getirilen endişeyi ortadan kaldırmaya yönelik olarak ise, 4250 sayılı İspirto ve İspirto lu İçkiler İnhisarı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Tütün ve Tütün Mamulleri Kanun Tasarısı halihazırda TBMM'ne sunulmuş bulunmaktadır. Söz konusu kanun tasarılarının kanunlaşması halinde, söz konusu ürünlerin ithalatı ve dağıtımında TEKEL İdaresinin sahip olduğu inhisari haklar büyük ölçüde sona erdirilmiş olacaktır.

10-11 Aralık 1999 tarihinde gerçekleşen, üye devletlerin hükümet ve devlet başkanlarını bir araya getiren Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin tam üyeliğe aday olması resmen teyit edilmiştir. Böylelikle Türkiye, Avrupa Birliği tam üyeliğine aday 13 ülkeden biri olmuştur.

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ORTAK ENERJİ PAZARINA YÖNELİK SON GELİŞMELER³

Avrupa Birliği'nde rekabetçi elektrik pazarının tamamlanması, ortak enerji pazarının oluşturulması açısından önem taşıdığı için Komisyon, üye ülkelerin bu yönde attığı adımları yakından takip etmektedir. Bu kapsamda Komisyon, 1996 yılında çıkarılan elektrik pazarının rekabete açılmasına ilişkin direktifin (96/92/EC) öngördüğü tedbirleri gerçekleştiremedikleri gerekçesiyle Fransa ve Lüksemburg'a gerekçeli görüş göndermiştir.

Üye ülkelerin ilgili direktifin hükümlerini ulusal yasalarıyla uyumlu hale getirmeleri konusunda süre sınırı konmuş ve son tarih olarak 19 Şubat 1999 olarak belirlenmiştir. Bu tarihe kadar diğer üye devletler gerekli ulusal düzenlemelerini yapıp Komisyon'a belgelerini sunarken, Fransa ve Lüksemburg bildirimde bulunmamıştır. 22 Kasım 1999 tarihinde Komisyon, her iki ülkeye de yazılı uyarıda bulunmuş; söz konusu ülkelere gerekçeli görüş bildirme kararı almıştır. Süre sonunda ülkeler yükümlülüklerini yerine getirmezlerse Komisyon, Adalet Divanı'na başvurabilecektir.

İlgili direktif, üye devletlerin elektrik üretim ve sunum pazarlarını 1999 yılında yüzde 26,48; 2000 yılında yüzde 28; 2003 yılında ise yüzde 33 oranında olmak üzere üç aşamada rekabete açmalarını öngörmektedir. Pazarda hakim konum yaratılmasını ve tüketicilerin zarar görmesini engellemeyi hedefleyen direktifle üye devletlerin düzenleyici rolü artırılmakta, üye devletler şeffaflık ve denetim mekanizmaları

kurmakla yükümlü kılınmaktadır. Hizmet sunumunda, kamu hizmeti yükümlülüğü ön plana çıkarılarak, elektrik üretim ve dağıtım hizmetlerinin objektif, şeffaf, ayrımcı olmayan ve güvenilir yollarla sunulması koşulu getirilmektedir.

Bu alandaki tekelleşmenin önüne geçilmesi, tüketicinin korunması politikası hedefleriyle de örtüşmektedir. Enerji pazarının serbestleşmesine ilişkin 1998 tarihli Komisyon raporuna göre, AB'de elektrik fiyatları düşmeye başlamıştır. Örneğin; 1994-1998 yılları arasında tüketiciler, fiyatların yüzde 60 düştüğüne tanık olmuşlar, sanayi elektriği kullananlar ise 1994-1997 yılları arasında elektrik faturalarını yüzde 47 oranında daha düşük ödemişlerdir.

ŞİRKET BİRLEŞMELERİ 1999 YILINDA DA DEVAM ETTİ⁴

Küreselleşme, 1950'lerde ticaretin serbestleşmeye başlamasıyla doğmuş, 1970'lerde ortaya çıkan çok uluslu şirketlerle ivme kazanmış, 1980'lerde teknoloji gelişiminin beraberinde getirdiği iletişim devrimi ve bilgiye ulaşılabilirliğin kolaylaşmasıyla devam etmiş, 1990'larda ise Sovyet Bloku'nun çöküşüyle siyasi kimliğini de kazanmıştır.

Devam etmekte olan küreselleşme sürecini, teknoloji devrimi, Dünya Ticaret Örgütü bünyesindeki kurumsallaşma, çok ulusluluk kavramı ve beraberinde getirdiği şirket birleşmeleri ayakta tutmaktadır. Piyasalardaki aşırı kapasite ve durgunluğun aşılması için bir ölçüde zorunluluk haline gelen birleşmeler ve devralmalar sınır ötesi kimlik kazanmakta ve küreselleşmeye ivme kazandırmaktadır.

Ticaretin serbestleşmesi ve sınırların kalkması, firmalar için coğrafi pazarı dünya pazarı haline getirmiştir. Coğrafi pazar dünya pazarı olunca, rekabet küresel düzeyde gerçekleşmektedir. Küreselleşme rekabeti artırdıkça şirketler yeni ürünler geliştirip ayakta kalabilmek için konularında uzmanlaşmış diğer şirketlerle birleşmeyi tercih etmektedirler. Daha büyük sermaye, daha büyük borçlanabilme kapasitesini ve daha fazla yatırımı beraberinde getirmekte bu da yeni şirketin küresel arenadaki rekabet gücünü artırmaktadır. Bir başka deyişle, küresel rekabetin gelişimi, pazar beklentilerinin gerçekleşmemesi ve kâr marjlarının düşmesi firmaları uluslararası işbirliğine, başka firmalarla birleşmeye veya ortak girişimler kurmaya itmektedir. Firmalar, birleşmeden teknolojik gelişim sağlamayı, ortaklık yapılarını

güçlendirmeyi, kurumsallaşma yolunda gelişim sağlamayı, aşırı kapasite ve durgunluğu aşmayı beklemektedirler.

Küreselleşme, iki farklı türde şirket evliliğine neden olmaktadır. İlk tür birleşmelerde, birden fazla ülkede faaliyet gösteren herhangi bir firmanın rekabetine karşılık yerli firmalar kendi aralarında birleşebilmektedirler. Burada amaç, yabancı rekabete karşı koyabilmek ve faaliyetlerini dışa açabilmektir. Bu amaç, yerli firmaları birleşmeye teşvik etmektedir. İkinci tür birleşmeler ise, birden fazla ülkede faaliyet gösteren firmaların kendi aralarında gerçekleştirdikleri birleşmelerdir. Sınıraşan birleşmeler, farklı ulusal pazarlarda farklı etkiler doğurabilmektedir.

Birleşme eğilimi özellikle 1998 ve 1999 yıllarında kendini göstermiştir. 1991 yılında yıllık 85 milyar Dolar düzeyinde gerçekleşen şirket birleşmeleri, 1998'de 554 milyar Dolar olmuştur. 1990-1999 yılları arasındaki tüm birleşmelerin yüzde 50'den fazlası 1998 ve 1999 yıllarında gerçekleşmiştir. Küresel şirket birleşmelerinin ise yüzde 55'ini ABD, yüzde 33'ünü ise Avrupa şirketleri gerçekleştirmişlerdir.

1998 ve 1999 yıllarında birleşen veya bu yönde adım atan firmaların bazıları şunlardır :

Firmalar	Sektör	Tarih
Exxon-Mobil	Petrol	1998
Travellers Group-Citicorp	Finansal Hizmetler	1998
SBC Com.-Ameritech	Telekomünikasyon	1998
AT&T-Tele Comm.	Telekomünikasyon	1998
GTE Corp.-Bell Atlantic	Telekomünikasyon	1998
Nations Bank-Bank America	Bankacılık	1998
BP-Amoco	Petrol	1998
MCI World Com.- Sprint Corp	Telekomünikasyon	1998
Daimler Benz-Chrysler	Otomotiv	1998
Monsanto-American Home	Tıbbi Cihazlar	1998
Zeneca-Astra	Ecza	1998
Ford-Volvo	Otomotiv	1999
Renault-Nissan	Otomotiv	1999
British Steel-Koninklijke Hoogovens	Çelik	1999
Telecom Italia- Deutsche Telecom	Telekomünikasyon	1999
Goodyear- Sumitomo Rubber	Lastik	1999
British American Tobacco-Rothmans	Sigara	1999

MICROSOFT DAVASI⁵

ABD Bölge Mahkemesi Hakimi Thomas Jackson'ın 1999 Kasım ayında açıkladığı ön karara göre, Microsoft'un Windows işletim sisteminin kendi hakimiyetini tehdit eden rekabeti ve teknolojik yaratıcılığı engellediği tespit edilmiştir. Yargıç, Microsoft'un yaratıcılığa zarar verdiğini ve elindeki piyasa gücünü ve kârını kullanarak Netscape gibi kendinden daha küçük şirketleri ve IBM, Intel, Sun Microsystems ve Compaq gibi dünyanın zengin ve güçlü teknoloji şirketlerini de tehdit ettiğini ifade etmiştir. Yargıç ayrıca, Microsoft'un kendine rakip olmaktan direnecek herhangi bir firma üzerinde hakim durumundan kaynaklanan tüm avantajlarını kullanmaktan çekinmeyeceğini önceki tutumlarıyla gösterdiğini belirtmiştir. Microsoft yetkilileri ise, yargıcın kararının halihazırda devam eden bir davada herhangi bir karardan başka bir anlam taşımadığını düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Microsoft'un rekabeti kısıtlayıcı uygulamalarına ilişkin şikayetler 1993 yılına kadar gitmektedir. Microsoft'un kişisel bilgisayar imalatçıları ve uygulama programı satan şirketlerle yaptığı sözleşmelerin rekabete aykırı olduğu ve Microsoft'un bu sözleşmeleri yaparken hakim durumunu kötüye kullandığı iddia edilmektedir.

Microsoft, kişisel bilgisayar üreticileriyle yaptığı lisans sözleşmelerinde işletim sistemlerini isteyenlerin kendi tarama programı *Internet Explorer*'ı yüklemeleri gerektiğini belirtmiş, sözleşmeye taraf olan kişisel bilgisayar üreticisine bu yüklemeyi yapmadan satış yapması halinde dahi lisans bedeli ödeme yükümlülüğü getirmiş ve rakip işletim sistemi kullanılmasını yasaklamış, kullanılması halinde ise cezai şart olarak para cezası öngörmüştür.

Microsoft'un uygulama programı satan şirketler ile yaptığı sözleşmelerde ise kendi geliştirdiği uygulama programlarının rakip işletim sistemleri üzerinde çalıştırılmamasını ve denenmemesini öngörmüş; deneme süresi içinde hiç kimseye açıklanmamasını şart koşmuş ve şirket çalışanlarının rakip firmalarda çalışmalarını yasaklamıştır.

Yapılan şikayetler sonunda 1994 yılında Microsoft'a uygulamalarını değiştirmesi ikazında bulunulmuş ve sulh kararıyla olay çözümlenmiştir. 1995 yılında ise *Windows 95*'in piyasaya sürülmesi aşamasında Microsoft, rekabeti kısıtlayıcı uygulamalarına tekrar

başlamıştır. 1997 yılında firmalara getirdiği bilgi açıklamama yükümlülüğü nedeniyle şirket hakkında tekrar dava açılmıştır. 1998 yılında Oracle, IBM gibi bazı firmalar şikayette bulunmuşlar, aynı yıl Intel ve Apple firmalarını baskı altına aldığı gerekçesiyle soruşturma tekrar başlatılmıştır.

AB Komisyonu'ndan gelen yoğun tepkiler üzerine Microsoft, Komisyon'a da bir açıklama göndermiştir. Bu açıklamada, *Internet* hizmetine ilişkin anlaşmalarda detaylı değişikliklere gidildiği ifade edilmiştir. Anlaşmaların iki maddesinde yapılan değişikliğe göre, yazılım satışlarının tarama satışlarının yüzde 75'inin altına düşmemesi halinde eski uygulamaya gerek kalmayacaktır. Ayrıca, Microsoft'un tarama programının promosyon ve reklamları Microsoft'un diğer ürünleriyle paralel olarak yürütülecek olup ayrı bir kampanya yapılmayacaktır.

Bu davanın sonuçlandırılmasıyla ilgili olarak, en çok Microsoft'un parçalanması önerisi getirilmektedir. Bu çerçevede, Microsoft'un parçalanması halinde oluşturulacak şirketlerden birinin dünyadaki bilgisayar sistemlerinin yüzde 90'ında kullanılan Windows programını pazarlaması, ikincisinin Windows bağlantılı yazılımları satması, üçüncüsünün ise şirketin diğer faaliyetlerini devralması önerilmektedir. Uzmanlar ise Microsoft'un parçalanmasının tüketici açısından sorunlar yaratacağını belirtmektedirler.

Microsoft yetkilileri ise tüm bu suçlamalara karşılık olarak, *Windows*'a yeni özellikler eklemelerine yönelik tehdidin kendileri için asıl sorunu oluşturduğunu, rekabeti engellemediklerini, Sun Microsystems Inc. ve Oracle Corp. gibi ciddi rakiplerinin var olduğunu ifade etmektedirler. Hakim durumun kötüye kullandığı iddiaları için, davanın, hakim *online* sağlayıcısı AOL tarafından 10 milyar Dolara satın alınan ve hükümetin kendi adına hareket etmesini sağladığı Netscape ile ilgili olduğunu, IBM'in *Windows*'un lisansını rekabetçi bir fiyatla sattığını, kullanıcılar açısından çok fazla seçenek olduğunu iddia etmektedirler.

Microsoft davasıyla ilgili nihai kararın bu yıl içerisinde verilmesi beklenmektedir.

Bu bölümün hazırlanmasında şu kaynaklardan yararlanılmıştır:

- 1 Arif Esin, **Rekabet Hukuku**, ESC Yayınları, İstanbul, 1998; Arif Esin, "Avrupa Rekabet Hukuku'nda Son Gelişmeler ve Türkiye'ye Etkileri", **Rekabet Bülteni**, ESC Yayınları, Yıl : 1999, Sayı:1; Gamze Öz, "AB Rekabet Hukukundaki Son Gelişmeler", Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları, 23 Aralık1999; AB Komisyonu, **White Paper on the modernization of rules implementing Articles 85 and 86 of the EC Treaty**; AB Komisyonu, **Green Paper on Vertical Restraints in EU Competition Policy**.
- 2 AB Komisyonu, **A New Treaty For Europe-A Citizen's Guide**, Avrupa Birliği Yayını.
- 3 Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, **Güncel Haber**, Ocak 2000, Sayı : 5.
- 4 Ercan Kumcu, "Şirket Evlilikleri", Hürriyet Gazetesi, 12.01.2000; Cumhuriyet Gazetesi, 17.01.2000; Dünya Gazetesi, 08.06.1999; Hürriyet Gazetesi, Hürses Gazetesi, 08.02.1999; 30.12.1998; Posta Gazetesi, 26.04.1999; Star Gazetesi, 30.03.1999; Zaman Gazetesi, 02.12.1998.
- 5 Arif Esin, "Microsoft Tekel İlan Edildi", ve "Microsoft Davasına Devam", Finansal Forum Gazetesi, 10.11.1999 ve 13.11.1999; Saadet Arıkan, "Fikri Sınai Haklar ve Rekabet Hukuku", **Rekabet Hukuku ve Yargı Sempozyumu**, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, 1999; Dünya Gazetesi, 14.01.2000; Finansal Forum Gazetesi, 17.11.1999; Para Dergisi, 09.03.1998.

**REKABET KURULU NİHAİ KARAR ÖZETLERİ
(05.11.1997-31.12.1999)**

REKABET KURULU NİHAİ KARAR* ÖZETLERİ

REKABET İHLALLERİ

SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ	RG TARİHİ	RG SAYISI
1	40/245-1	Antalya merkez ilçe sınırları dahilinde faaliyet gösteren ekmek üreticilerinin, Fırıncılar Odası'nca talep edilen fiyat artışının Antalya Esnaf ve Sanatkarları Odaları Birliği Fiyat Tespit Alt Komisyonu'nca kabul edilmemesi üzerine, 12.06.1997 tarihinde bakkal ve bayilere ekmek dağıtımını durdurmaları nedeniyle yapılan başvuru sonucunda; Antalya Fırıncılar Odası hakkında 4054 sayılı Kanun'a aykırı eylemde bulunmak iddiasıyla önaraştırma yapılmasına veya soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.	20.11.1997	12.11.1998	23521
2	40/250-6	Yeni Günaydın Gazetesi'nin "Herkese Bedava King Fros Buzdolabı" promosyon kampanyasında mağdur edildiği, hakkının verilmesi ve gazete sorumluları hakkında soruşturma yapılması istemi üzerine; şikayet konusu olayın 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun kapsamında olmadığına ve doğrudan 4077 sayılı "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun" kapsamında yer almasından dolayı dosyanın ilgisi nedeniyle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü'ne gönderilmesine karar verilmiştir.	20.11.1997	12.11.1998	23521
3	40/257-13	CINE 5 Filmcilik ve Yapımcılık A.Ş.'nin yeni kurduğu Maxi TV ve Super Sport TV 'ye yönelik ilanlarının Hürriyet Gazetesi'nde yayınlanmasının red edilmesi hakkında başvuru üzerine; şikayet konusunun 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun	20.11.1997	13.11.1998	23522

* 05.11.1997-31.12.1999 tarihleri arasında Rekabet Kurul'unca verilmiş nihai kararlar.

		kapsamında bulunmaması nedeniyle önaraştırma yapılmasına veya soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.			
4	41/264-14	İthal çinko piyasasında hakim durumda bulunan ..... tarafından ÇINKUR'un devralınması sonucu ilgili piyasada tekel olduğu iddiası üzerine; şikayet konusu özelleştirme işleminin, birleşme ve devralmaların hukuki geçerlilik kazanabilmesine ilişkin olarak Rekabet Kurulu'nca çıkartılan 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in yürürlük tarihi olan 04.11.1997 tarihinden önce gerçekleşmiş olduğunun anlaşılması nedeniyle, ilgili teşebbüs hakkında 4054 sayılı Kanun'a aykırı eylemde bulunmak iddiasıyla önaraştırma yapılmasına veya soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.	03.12.1997	13.11.1998	23522
5	41/265-15	Belediyelerin ve Maliye Bakanlığı'nın denetim eksikliği sonucu yaş meyve ve sebze piyasasında rekabeti bozucu etkilerin yaratıldığı iddiası üzerine; şikayet konusunun 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun kapsamında bulunmaması nedeniyle önaraştırma yapılmasına veya soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.	03.12.1997	14.11.1998	23523
6	41/268-18	Pancar üreticilerine gübre satın alımlarında yapılan devlet yardımı nedeniyle, Pankobirlik' in rakipleri ile rekabette avantajlı duruma getirilmesine ilişkin şikayet başvurusu hakkında; yapılan uygulamanın 4054 sayılı Kanun'un ihlali olarak değerlendirilemeyeceğine, bu nedenle önaraştırma yapılmasına veya soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.	03.12.1997		
7	41/269-19	Bilgisayar ihalelerinde TSE uygunluk belgesi yerine yabancı standartlara uygunluk şartı aranması suretiyle rekabetin bozulduğu iddiası üzerine; şikayet konusunun 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun kapsamında bulunmaması nedeniyle	03.12.1997	14.11.1998	23523

		önaraştırma yapılmasına veya soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.			
8	46/323-34	Şiše sütü üreticilerinin fiyat tespit anlaşması yaptıkları ve Koç Holding'in bu sektöre girişi ile rekabeti sınırladığı iddiası üzerine yapılan başvurunun değerlendirilmesi sonucunda; ilgili teşebbüsler hakkında 4054 sayılı Kanun'a aykırı eylemde bulunmak iddiasıyla önaraştırma yapılmasına veya soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.	07.01.1998	17.11.1998	23526
9	48/345-M	"Kanal 7" T.V. kanalında, basın ve dağıtım piyasasında rekabetin ihlal edildiğine ilişkin haber yorumları ile ilgili olarak, önaraştırma yapılmasına veya soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına karar verilmiştir.	22.01.1998		
10	53/384-44	Teknik Uygulama Sorumluluğu (TUS) Uygulama Esasları Yönetmeliği'nde düzenlenen TUS puanı uygulamasının 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'a aykırı olduğu hususundaki başvuru üzerine yapılan önaraştırma sonucunda; bir protokole dayanılarak başlatılan TUS puan uygulamasına son verilmiş olması nedeniyle şikayet konusu olayın gerçekleştiği yer olan Salihli ilçesi özelinde ve Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) Teknik Uygulama Sorumluluğu (TUS) Uygulama Esasları Yönetmeliği'nin 5.2'nci maddesine dayanılarak (her bir EMO birimince getirilecek uygulama esasları hakkında soruşturma yapma hakkı saklı olmak üzere) soruşturma açılmamasına karar verilmiştir.	19.02.1998	20.11.1998	23529
11	78/603-113	Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin hakim durumunu haksız fiyat uygulamaları ile kötüye kullanmak suretiyle 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u ihlal ettiğine ilişkin şikayet başvurusu hakkında; ilgili ürün fiyatının kamu yararı gözetilerek, kanun ve kanun hükmünde kararname ile 4054 sayılı Kanun anlamında birer teşebbüs olmayan Başbakanlık ve bakanlıklar tarafından tespit edilmesi; dolayısıyla,	13.08.1998	04.09.1999	23806

		şeker pancarı alış ve şeker satış fiyatlarının teşebbüsçe serbestçe belirlenememesi nedeniyle önaraştırma yapılmasına veya soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.			
12	93/750-159	Haklarında soruşturma yapılan teşebbüslerin, Adıyaman ili LPG pazarında faaliyet gösteren yerel firmaları piyasa dışına çıkarmak amacıyla rekabeti sınırlayıcı anlaşma yapmak ve bu anlaşmayı Adıyaman ilinde fiiliyata geçirmek suretiyle, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u ihlal ettikleri isnadı ile yapılan soruşturma sonucunda; Kanun'u ihlal ettikleri tespit edilen Aygaz A.Ş., Mogaz Petrol Gazları A.Ş., Likidgaz Tevzi ve Üretim San. ve Tic. A.Ş., Milgaz A.Ş., Milangaz Tic. ve San. A.Ş., İpragaz A.Ş. ve Sihirgaz A.Ş.'ye idari para cezası verilmesine karar verilmiştir.	26.11.1998		
13	99-6/48-17	Özel Okullar Derneği'nin özel okul ücretlerini belirlemeye yönelik kararları ile 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u ihlal ettiği isnadı ile açılan soruşturma sonucunda; 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'a aykırılık oluşmadığına karar verilmiştir.	11.02.1999		
14	99-12/89-31	Havaalanları Yer Hizmetleri A.Ş. (HAVAŞ)'nin, havaalanları - şehir merkezi yolcu taşıma piyasasında aşırı fiyat uygulamak suretiyle, ilgili pazardaki hakim durumunu kötüye kullandığına ilişkin başvuru üzerine yapılan önaraştırma sonucunda Kanun'un ihlal edildiğine ilişkin herhangi bir kanıt bulunamaması nedeniyle, soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına karar verilmiştir.	03.03.1999	09.09.1999	23811
15	99-12/91-33	TR rumuzlu plakaların basım yetkisinin tek bir kuruma ait olduğu ve bunun rekabeti kısıtladığına ilişkin başvuru üzerine; şikayet edilen tarafın 4054 sayılı Kanun'a aykırı uygulamalarının dayanağının 2918 sayılı Kanun; bu Kanun'dan kaynaklanan haklarını aştığı iddiasının muhatabının da Rekabet Kurumu değil vesayet makamları olması nedenleriyle, önaraştırma	03.03.1999	09.09.1999	23811

		yapılmasına veya soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına karar verilmiştir.			
16	99-13/99-40	Haklarında soruşturma yapılan teşebbüslerin/teşebbüs birliklerinin imzaladıkları Basın İzleme Araştırma Sözleşmesi'nin "...kurucu üyelerin dağıtım kanallarının dışında dağıtım kanalı kullanan diğer basın kuruluşlarının BİAK'a üye olabilmeleri için Kurucu üyelerin onayı gerekmektedir..." hükmünü içeren 2.1.8 inci maddesinin BİAK tarafından gerçekleştirilen basın izleme araştırma piyasasına giriş engeli yarattığı, yazılı basın reklam piyasasında rekabeti sınırlayıcı etki doğurabilecek nitelikte olduğu ve Universal Yayıncılık Anonim Şirketinin BİAK'a üyelik başvurusunun sözleşmenin 2.1.8 inci maddesine dayanılarak reddedilmesinin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u ihlal ettiği isnadları ile açılan soruşturma sonucunda, sözkonusu hükmün 6 aylık bildirim süresi içinde sözleşmeden çıkarıldığı ayrıca Kanun'un açık ihlalinin söz konusu olmadığı anlaşılmış, bu nedenle aynı Kanun'un 16'ncı maddesinin 1'inci fıkrasının (c) bendinde öngörülen para cezasının tatbik edilmemesine karar verilmiştir.	04.03.1999	03.07.1999	23744
17	99-21/167-86	Benkar A.Ş.'nin mağaza kart hizmetleri piyasasında ayrımcılık yaptığı ve ilgili piyasada rakiplerin faaliyetlerini zorlaştırdığı iddiası üzerine yapılan inceleme sonucunda, önaraştırma yapılmasına veya soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına karar verilmiştir.	28.04.1999		
18	99-21/169-88	İstanbul Deniz Otobüsleri A.Ş.'nin, Yenikapı-Bandırma ve Yenikapı-Yalova arası hızlı feribot seferleri hatlarında uygulanan yolcu ve araç bilet ücretlerini maliyetlerin altında belirleyerek rakip teşebbüslerin faaliyetlerini zorlaştırdığı iddiası üzerine yapılan önaraştırma sonucunda, soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına karar verilmiştir.	28.04.1999		

19	99-24/209-122	Marsa KJS Sabancı Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş., Paksoy Ticaret ve Sanayi A.Ş., Unilever Tüketim Ürünleri Satış, Pazarlama ve Ticaret A.Ş. ve Henkel Turyağ ve Mamulleri A.Ş.'nin birlikte fiyat belirlemek suretiyle 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettikleri iddiasını taşıyan başvuru üzerine yapılan önaraştırma sonucunda; söz konusu teşebbüslerin fiyat artırımı/indirim oranlarının ve tarihlerinin bir uyumlu eylem niteliği taşıyabilecek özelliğe sahip olmaması ve şikayete konu teşebbüsler ve distribütörlerinde yapılan yerinde incelemelerde önaraştırma konusuna ilişkin rekabeti sınırlayıcı nitelikte herhangi bir bulguya rastlanmamış olması nedenleriyle soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına karar verilmiştir.	20.05.1999		
20	99-24/211-124	T.Emlak Bankası Çorlu Şubesi'nin zorunlu sigorta uygulaması ile 4054 sayılı Kanun'a aykırı davrandığına ilişkin iddiaları taşıyan başvuru üzerine yapılan önaraştırma sonucunda; 4054 sayılı Kanun'un ihlal edildiğine yönelik olarak soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.	20.05.1999		
21	99-30/276-166	Ege Bölgesi'nde faaliyette bulunan çimento fabrikalarının 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u ihlal ettikleri isnadı ile açılan soruşturma sonucunda; 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettikleri tespit edilen; AKÇANSA Çimento San. ve Tic. A.Ş., BATICİM Batı Anadolu Çimento San. A.Ş., ÇİMENTAŞ İzmir Çimento Fabrikası Türk A.Ş., DENİZLİ Çimento San. Tic. A.Ş. ve BATISÖKE Söke Çimento San. ve Tic. A.Ş.'ye 4054 sayılı Kanun'un 16'ncı maddesi gereğince idari para cezası verilmesine karar verilmiştir.	17.06.1999		
22	99-31/277-167	Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü (ÇAY-KUR)'nün bayilik sistemi ile 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettiği iddialarını taşıyan başvurular üzerine yapılan önaraştırma sonucunda; ilgili teşebbüs hakkında bu aşamada soruşturma açılmamasına, 01.01.1995 tarihinden geçerli olmak üzere ÇAY-KUR'un bayilik sözleşmeleri	22.06.1999		

		ve TEKEL ile imzalanan "çay satış protokolü"nde rekabet kuralları ile çelişen hükümlerin düzeltilmesini teminen ilgili taraflara konunun bildirilmesine ve ilgili Devlet Bakanlığı'na bilgi verilmesine, anılan sözleşme ve anlaşmanın 1997/2 sayılı tebliğde belirtilen süre içerisinde Rekabet Kurulu'na bildirilmemesinden dolayı 4054 sayılı Kanun'un 16'ncı maddesinde öngörülen para cezasının tatbik edilmesine karar verilmiştir.			
23	99-33/315-195	Özel Sürücü Kurslarının MEB emri doğrultusunda bir sonraki yıla ait sürücü kursları fiyatlarını, bir önceki yılın Mayıs ayından belirleyip gazetelerde ilan ettikleri iddiası üzerine yapılan önaraştırma sonucunda soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına karar verilmiştir.	06.07.1999		
24	99-37/376-241	İstanbul Halk Ekmek Un ve Unlu Maddeler Gıda San. ve Tic. A.Ş.'nin hakim durumunu kötüye kullandığı iddiası üzerine yapılan inceleme sonucunda, önaraştırma yapılmasına veya soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına karar verilmiştir.	04.08.1999		
25	99-38/396-252	HAVAŞ firmasının havaalanı-gar hattında yolcu taşımacılığına engel olduğu iddiasını taşıyan şikayete ilgili olarak yapılan önaraştırma sonucunda, şikayete ilişkin gerekçenin ortadan kalkmış olması ve 99-12/89-31 sayılı Rekabet Kurulu kararı dikkate alınarak, soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.	17.08.1999		
26	99-38/404-260	Petkim Petrokimya Holding A.Ş.'nin, satış sisteminin ve uygulamalarının plastik sanayicileri arasında rekabeti bozduğu iddiaları üzerine yapılan önaraştırma sonucunda, 4054 sayılı Kanun'a aykırılık tespit edilemediğinden soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına karar verilmiştir.	17.08.1999		
27	99-39/411-263	IBM Türk Ltd. Şti.'nin hakim durumunu kötüye kullandığı iddiası üzerine yapılan önaraştırma sonucunda, 4054 sayılı Kanun'a aykırılık tespit edilemediğinden soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına karar verilmiştir.	24.08.1999		

28	99-41/435-274(a)	Pınar Entegre Et ve Yem San. A.Ş. ve Yaşar Birleşik Pazarlama A.Ş.'nin Güneri Gıda Ltd. Şti.'ne McDonald's ürünlerini satmayı reddederek hakim durumlarını kötüye kullandıkları iddiası üzerine yapılan önaraştırma sonucunda, soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına karar verilmiştir.	06.09.1999		
29	99-44/469-298	Türkiye'de faaliyetlerini sürdürmekte olan motorlu taşıt sürücü kurslarının, adayların kayıtları ve mezuniyetleri esnasında kullanmaları zorunlu olan evrakları, fahiş fiyatlarla şoförler cemiyetinden almak zorunda bırakılmalarının rekabet ihlali oluşturduğuna ilişkin şikayetin incelenmesi sonucunda 4054 sayılı Kanun kapsamında bir ihlal meydana gelmediğine karar verilmiştir.	28.09.1999		
30	9-45/486-311	Egebank A.Ş.'nin, gayrinakdi akreditif kredisine yüksek komisyon uygulamak suretiyle ilgili hizmet piyasasında hakim durumunu kötüye kullandığı iddiası üzerine yapılan inceleme sonucunda, ilgili teşebbüs hakkında 4054 sayılı Kanun'a aykırı eylemde bulunmak iddiasıyla önaraştırma yapılmasına ya da soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.	06.10.1999		
31	99-48/524-329	EGEMAK Ege Makina ve Ticaret A.Ş. ve Otoyol Pazarlama A.Ş.'nin 4054 sayılı Kanun'a aykırı dikey sınırlamalar uyguladıkları iddiasını taşıyan başvuru üzerine yapılan önaraştırma sonucunda; ilgili teşebbüsler hakkında 4054 sayılı Kanun'a aykırı eylemde bulunmak iddiasıyla soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.	19.10.1999		
32	99-49/536-337	İstanbul ekmek pazarında faaliyet gösteren teşebbüs birliklerinin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u ihlal ettikleri isnadı ile açılan soruşturma sonucunda; 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettikleri tespit edilen; Esenboğa, Bahçelievler, Güngören, Büyükçekmece, Bağcılar, Beyoğlu, Samandıra, Atışalını, Gaziosmanpaşa, Şişli, Avcılar, Ümraniye, Kadıköy ve Sultanbeyli Un ve Unlu Mamuller Üretim ve Pazarlama Kooperatifleri ile	27.10.1999		

		Maltepe Fırıncılar Temin ve Tevzii Kooperatifi'ne 4054 sayılı Kanun'un 16'ncı maddesi gereğince idari para cezası verilmesine karar verilmiştir.			
33	99-51/553-346	Peugeot Otomotiv A.Ş.'nin otomobillerin yeniden satış fiyatını tespit etmek, ekipmanları yetkili satıcılara eşit şartlarda dağıtmamak ve bazı bayilerin ticari faaliyetlerini zorlaştırıcı yönde hareket etmek suretiyle 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettiği iddiasını taşıyan başvuru üzerine yapılan önaraştırma sonucunda; ilgili teşebbüsler hakkında 4054 sayılı Kanun'a aykırı eylemde bulunmak iddiasıyla soruşturma açılmasına gerek olmadığına; ilgili teşebbüsün bayileri ile yaptığı sözleşmelerin 1998/3 sayılı grup muafiyeti tebliğine uyumlu hale getirilmesi, aykırı hükümlerin ayıklanması koşulu ile anılan tebliğ kapsamında grup muafiyetinden yararlanabileceğine karar verilmiştir.	09.11.1999		
34	99-53/575-365	İstanbul Gıda Toptancı Tüccarları Derneği (İGTOD)'nin gıda ve gıda dışı dayanıksız tüketim malları toptan ticareti piyasasında 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un ihlal edildiği iddiası üzerine açılan soruşturma sonucunda; 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettikleri tespit edilen; Benckiser Temizlik Malzemesi Sanayi ve Ticaret A.Ş., Sezginler Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş., Ülker Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş., Besler Gıda ve Kimya Sanayi ve Ticaret A.Ş., Eczacıbaşı Procter & Gamble Dağıtım ve Satış A.Ş., Marsa Kraft Jacobs Suchard Sabancı Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Unilever Grubuna dahil Unilever Sanayi ve Ticaret Türk A.Ş. ile LeverElida Temizlik ve Kişisel Bakım Ürünleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye 4054 sayılı Kanun'un 16'ncı maddesi gereğince idari para cezası verilmesine karar verilmiştir.	24.11.1999		
35	99-55/586-373	İzmir Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri ile Mimarlar ve Mühendisler Meslek Odaları arasındaki bir protokol gereği, projelere belediyelerce ruhsat verilmesi aşamasından önce ilgili	30.11.1999		

		meslek odalarından vize alınması uygulaması getirilmesinin rekabeti ihlal ettiği iddiası üzerine yapılan başvurunun değerlendirilmesi sonucunda; 4054 sayılı Kanun'a aykırı eylemde bulunmak iddiasıyla önaraştırma yapılması ya da soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.			
36	99-56/599-381	Ulusal Basın Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık San. A.Ş. (Star Gazetesi), Simge Yayıncılık ve Dağıtım A.Ş. (Posta Gazetesi) ve Bilgin Yayıncılık A.Ş. (Takvim Gazetesi)'nin satış fiyatlarını düşürerek yıkıcı fiyat uyguladıkları iddiasını taşıyan başvuru üzerine yapılan önaraştırma sonucunda; ilgili teşebbüsler hakkında 4054 sayılı Kanun'a aykırı eylemde bulunmak iddiasıyla soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.	08.12.1999		
37	99-56/604-386	Çelik Motor Tic. A.Ş.'nin 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettiğine ilişkin Master Turizm Yatırım ve İşletmecilik Ltd. Şti.'nin şikayet başvurusu üzerine yapılan değerlendirme sonucunda; ilgili teşebbüs hakkında 4054 sayılı Kanun'a aykırı eylemde bulunmak iddiasıyla önaraştırma yapılmasına ya da soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.	08.12.1999		
38	99-57/614-391	Telsim Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri A.Ş. (Telsim) ile Turkcell Mobil İletişim Hizmetleri A.Ş. (Turkcell)'nin uyumlu eylem içinde buldukları ve hakim durumlarını kötüye kullandıkları iddiasını taşıyan başvuru üzerine yapılan önaraştırma sonucunda; ilgili teşebbüsler hakkında 4054 sayılı Kanun'a aykırı eylemde bulunmak iddiasıyla soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.	14.12.1999		
39	99-58/624-398	Ford Otomotiv San. A.Ş.'nin bayilerine yaptığı uygulamalar ile 4054 sayılı Kanun'a aykırı davranıldığı iddiasını taşıyan başvuru üzerine yapılan önaraştırma sonucunda; ilgili teşebbüs hakkında 4054 sayılı Kanun'a aykırı eylemde bulunmak iddiasıyla	21.12.1999		

		soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.			
40	99-58/628-402	Tekel Toptan Satıcılık İhalesi Genel Şartnamesinin hukuka ve eşitlik ilkelerine aykırı olduğu iddiası üzerine yapılan başvurunun değerlendirilmesi sonucunda; şikayet konusunun rekabeti bozucu, kısıtlayıcı ya da sınırlayıcı bir etkisinin bulunmaması dolayısıyla başvurunun reddedilmesine karar verilmiştir.	21.12.1999		
41	99-59/639-406	İskenderun Demir-Çelik A.Ş.'nin koklaşabilir taşkömürünün yurtdışından deniz yoluyla nakli için açmış olduğu ihalede Odak İç ve Dış Tic. A.Ş., Odak İnşaat A.Ş. ve Odak Enerji A.Ş. aralarında anlaşma yaparak rekabeti önledikleri iddiasını taşıyan başvuru üzerine yapılan önaraştırma sonucunda; şikayet konusu işlemin rekabeti bozucu, kısıtlayıcı ya da sınırlayıcı bir etkisinin bulunmaması dolayısıyla başvurunun reddedilmesine ve ilgili teşebbüsler hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.	29.12.1999		

MENFİ TESPİT- MUAFİYET*

SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ	RG TARİHİ	RG SAYISI
1	64/483-75	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmayan; Amerika Birleşik Devletleri'nde Universal Leaf Tobacco Company Incorporated ile Socotab Leaf Tobacco Company Incorporated arasında gerçekleştirilen ortak girişim işleminin Türkiye'de yol açtığı birleşmeye, 4054 sayılı Kanun'u ihlal etmemesi nedeniyle, talep edilen menfi tespit belgesinin verilmesine karar verilmiştir.	07.05.1998	18.12.1998	23557

* Kurul Kararı ile 4054 Sayılı Kanun Kapsamı dışında olduğu belirlenen başvurularda listede yer verilmemiştir.

2	64/485-77	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmayan; Tekfen Grubu'nun, Thomson-Tekfen Radar Sanayi ve Ticaret A.Ş. (TTR) ile Thomson-Tekfen Yüksek Teknoloji Sanayi ve Ticaret A.Ş. (TTYT)'nde sahip olduğu payların tamamının Thomson-CSF Holding A.Ş. tarafından devralınması işleminin, 4054 sayılı Kanun'u ihlal etmemesi nedeniyle, talep edilen menfi tespit belgesinin verilmesine karar verilmiştir.	07.05.1998	18.12.1998	23557
3	70/539-93	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmayan; Totaş Toptan Giysiler Ticaret ve Sanayi A.Ş.'nin Karaca Pazarlama ve Ticaret A.Ş. tarafından devralınması işlemine, teşebbüsün talebi üzerine, 4054 sayılı Kanun'u ihlal etmemesi nedeniyle menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.	18.06.1998	06.02.1999	23603
4	73/570-101	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmayan; Türkp petrol Holding A.Ş. kontrolünde bulunan Santa İnşaat Sanayii A.Ş.'nin tüm hak ve borçları ile birlikte Doğu Holding A.Ş. ve bağlantılı teşebbüslerine devredilmesi işlemine, teşebbüsün talebi üzerine, 4054 sayılı Kanun'u ihlal etmemesi nedeniyle menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.	09.07.1998	10.02.1999	23607
5	78/605-115	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmayan; Promodes International B.V'nin Peral Perakende Alışveriş Merkezleri T.A.Ş.'de bulunan Doğu Grubu'na ait %36 oranındaki hisseleri devralması işleminin, 4054 sayılı Kanun'u ihlal etmemesi nedeniyle, talep edilen menfi tespit belgesinin verilmesine karar verilmiştir.	13.08.1998		
6	78/606-116	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmayan; Lever Temizlik Maddeleri San. ve Tic. A.Ş.'nin Elida Kozmetik San. Ve Tic. A.Ş.'yi devralması işleminin, 4054 sayılı Kanun'u ihlal etmemesi nedeniyle, talep edilen menfi tespit belgesinin verilmesine karar verilmiştir.	13.08.1998		
7	81/627-121	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmayan; Baymak Makina Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 4.250.000 adet hissesinin Wolf GmbH tarafından devralınması işleminin, 4054 sayılı	03.09.1998		

		Kanun'u ihlal etmemesi nedeniyle, talep edilen menfi tespit belgesinin verilmesine karar verilmiştir.			
8	81/628-122	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmayan; Baypa Uluslararası Isıtma Soğutma Su Teknolojisi Sistemleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye ait 4.250.000 adet hissenin Elco Klöckner Heitztechnic GbmH tarafından devralınması işleminin, 4054 sayılı Kanun'u ihlal etmemesi nedeniyle, talep edilen menfi tespit belgesinin verilmesine karar verilmiştir.	03.09.1998		
9	86/684-136	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmayan; Birleşik Türk Körfez Bankası A.Ş.'ye ait %40 oranındaki hissenin Doğuş B.V. unvanlı şirkete devredilmesi işleminin, 4054 sayılı Kanun'u ihlal etmemesi nedeniyle, talep edilen menfi tespit belgesinin verilmesine karar verilmiştir.	15.10.1998		
10	89/704-146	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmayan; CIASAN Çimento Ambalaj San. Ltd. Şti.'nin tüm hisselerinin Yibitaş Kraft Torba San. Ve T.A.Ş. ve Yibitaş İnşaat ve T.A.Ş. tarafından devralınması işlemine, teşebbüsün talebi üzerine, 4054 sayılı Kanun'u ihlal etmemesi nedeniyle menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.	05.11.1998		
11	89/705-147	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmayan; Köy-Tür Holding A.Ş. bünyesinde yer alan 14 Köy-Tür şirketinin çoğunluk hisselerinin, Köy-tür Holding A.Ş.'ye ait Köy-tür Tavukçuluk Sanayi ve ticaret A.Ş.'ne devredilmesi işlemine, teşebbüsün talebi üzerine, 4054 sayılı Kanun'u ihlal etmemesi nedeniyle menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.	05.11.1998		
12	91/736-153	Ercan Grubu şirketlerinden Meges Boya Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin %50.1'inin SKW Bauchemie Holding A.G.'ye devredilmesi amacıyla akdedilen sözleşmenin 8.3'üncü maddesinde yer alan "rekabet etmeme" yasağına ilişkin hüküm dikkate alınarak sözleşmeye 3 yıl için muafiyet verilmesine karar verilmiştir.	19.11.1998		

13	99-12/93-35	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmayan; Erbak-Uludağ Meşrubat ve Gıda San. A.Ş.'nin Uludağ Maden Suları Türk Ltd. Şti. ve Bursa Uludağ Meşrubat San. ve Tic. A.Ş. teşebbüslerini devralması işlemine, teşebbüsün talebi üzerine, 4054 sayılı Kanun'u ihlal etmemesi nedeniyle menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.	03.03.1999	10.09.1999	23812
14	99-20/153-75	Erbak Uludağ Meşrubat ve Gıda Sanayi A.Ş. ile Deniz Meşrubat Dağıtım Pazarlama Ltd. Şti. ve bayilik ağına dahil diğer teşebbüsler arasındaki bir örnek bayilik sözleşmesinin 1997/3 sayılı grup muafiyeti Tebliğine uyumlu olduğuna karar verilmiştir.	22.04.1999		
15	99-21/170-89	Royal Packaging Industries N.V. ve Eskinazi ailesi arasında akdedilen hisse satınalma sözleşmesine menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.	28.04.1999		
16	99-21/171-90	Strojimport Foreign Trade Company adlı Çek firması ile Tezsan Pazarlama A.Ş. arasında imzalanan yetkili acentalık sözleşmesine 5 yıl süre ile muafiyet verilmesine karar verilmiştir.	28.04.1999		
17	99-21/172-91	Ata İnşaat San. ve Tic. Ltd. Şti. (Ata İnşaat), Lafarge S.A. (Lafarge) ve Agretaş Agrega İnşaat A.Ş. (Agretaş) arasında akdedilen Entegre Harç San ve Tic. A.Ş. (Entegre Harç) ile ilgili "Hissedarlar Sözleşmesi"ne, talep doğrultusunda menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.	28.04.1999		
18	99-21/173-92	Yibitaş Holding A.Ş. (Yibitaş) ile Lafarge Grubu (Lafarge) arasında imzalanan "Ortak Girişim Anlaşması"nın ilgili maddelerinin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4, 6 ve 7'nci maddelerine aykırı olmadığını tespitine yönelik menfi tespit/muafiyet talebi doğrultusunda, 5 yıl süreyle bireysel muafiyet tanınmasına karar verilmiştir.	28.04.1999		
19	99-21/177-96	Benkar Tüketici Finansmanı ve Kart Hizmetleri A.Ş.'nin mağaza taksit ve indirim kartı hizmetlerinde taraflar ile imzaladığı üye işyeri ve "advantage card" sözleşmesi ile tamamlayıcı parçası olan protokole menfi tespit	28.04.1999		

		belgesi verilmesine karar verilmiştir.			
20	99-21/188-104	Cankart Tüketici Finansmanı A.Ş.'nin kart hizmetleri sunmak için, özellikle giyim üzerine faaliyet gösteren mağazalar ile akdettiği sözleşmeye ve tamamlayıcı parçası olan protokole menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.	28.04.1999		
21	99-22/196-112	Aries Industries ile Coşkunöz Holding A.Ş., Coşkunöz Metal Form Makina Endüstri ve Ticaret A.Ş., M. Kemal COŞKUNÖZ ve Cenk YÖNEY arasında akdedilen hissedarlar sözleşmesinde yer alan rekabet yasağının zorunlu yan bir sınırlama olması nedeniyle, talep edilen menfi tespit belgesinin verilmesine karar verilmiştir.	04.05.1999		
22	99-22/198-114	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmayan; Erbak-Uludağ Meşrubat ve Gıda San. A.Ş.'nin %30 hissesinin Doğu Holding A.Ş. tarafından devralınması işlemine ilişkin, talep edilen menfi tespit belgesinin verilmesine karar verilmiştir.	04.05.1999		
23	99-22/199-115	Camsar Sanayi Ara Malları Pazarlama A.Ş.'nin 9 adet fabrikası ile imzalamış olduğu "Sıvı Bazik Krom Sülfat Depolama ve Dozajlama Sistemi Kullanım Protokolü"ne ilişkin, talep edilen menfi tespit belgesinin verilmesine karar verilmiştir.	04.05.1999		
24	99-24/217-130	TOBB'nin, TIR karnesi karşılığı aldığı teminatta ayrımcılık yaptığına ilişkin şikayet ile TOBB'nin bu konudaki menfi tespit talebi çerçevesinde, TIR karnesi uygulamasının 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığına karar verilmiştir.	20.05.1999		
25	99-26/233-141	Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği'nin, kimyevi gübre alım ihalesinde, ihaleye girme şartlarından olan geçici ve kesin teminat mektubu verme zorunluluğunu, hisselerinin %83'üne sahip olduğu Gübre Fabrikaları T.A.Ş. (GÜBRETAS)'ye uygulanmamasına yönelik hükümden dolayı "Kimyevi Gübre İhale Şartnamesi"ne talep edilen menfi tespit belgesinin verilmesine karar verilmiştir.	27.05.1999		

26	99-27/242-146	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmayan; Termo Teknik Tic. ve San. A.Ş.'nin %85 hissesinin Hendrickx Radiatoren H.V. tarafından devralınmasına ilişkin anlaşmalarda bulunan "rekabet etmeme" yükümlülüklerine yönelik menfi tespit/muafiyet talebi doğrultusunda, söz konusu kısıtlamanın devralmanın zorunlu kıldığı bir kısıtlama olması nedeniyle, menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.	03.06.1999		
27	99-27/243-147	Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. ile Nippon Sheet Glass Co. arasında imzalanan "Teknik Yardım Anlaşması"na talep edilen menfi tespit belgesinin verilmesine karar verilmiştir.	03.06.1999		
28	99-27/244-148	Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. kuruluşları ile Cromita S.P.A. ve SIMEST arasında kurulan Oxyvit Kimya San. ve Tic. A.Ş. ile ilgili "Hissedarlık Sözleşmesi"ne talep edilen menfi tespit belgesinin verilmesine karar verilmiştir.	03.06.1999		
29	99-31/280-169	Hyundai A.Ş.'nin; "Bayilik Sözleşmesi" ve "Yetkili Servis Sözleşmesi"ne yönelik menfi tespit/muafiyet talebi doğrultusunda, söz konusu sözleşmelerin 1998/3 sayılı ' Motorlu Taşıtlar Dağıtım ve Servis Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'ne uyumlu hale getirilmesi, aykırı hükümlerin ayıklanması koşulu ile uygulanabileceğine karar verilmiştir.	22.06.1999		
30	99-31/281-170	Toyotasa A.Ş.'nin "Yetkili Satıcılık Sözleşmesi"ne yönelik menfi tespit/muafiyet talebi doğrultusunda, söz konusu sözleşmenin 1998/3 sayılı ' Motorlu Taşıtlar Dağıtım ve Servis Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'ne uyumlu hale getirilmesi, aykırı hükümlerin ayıklanması koşulu ile uygulanabileceğine karar verilmiştir.	22.06.1999		
31	99-31/282-171	Bosch-Profilo-Siemens (BSP) Beyaz Eşya Servis Hizmetleri A.Ş.'nin bayileri ile aralarında yapmış oldukları bayilik anlaşmasına yönelik menfi tespit/muafiyet talebi doğrultusunda, anlaşmalardaki rekabet kurallarıyla çelişen 'yeniden satış fiyatının belirlenmesi' uygulamasının terkedilerek 'maksimum fiyat'	22.06.1999		

		uygulanmasına geçilmesi; söz konusu anlaşmaların 1997/3 sayılı ' Tek Elden Dağıtım Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'ne uyumlu hale getirilmesi, aykırı hükümlerin ayıklanması koşulu ile uygulanabileceğine karar verilmiştir.			
32	99-35/337-208	BSG Grünberg Ev Aletleri Ticaret A.Ş. ve yetkili satıcıları arasında yapılan anlaşmanın, "Genel Bayilik Taahhütnamesi"nin 6'ncı maddesinde yer alan diğer bayilerle rekabette bulunulmayacağı şeklindeki ifade kaldırılmak kaydı ile 1997/3 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında olduğuna karar verilmiştir.	13.07.1999		
33	99-35/339-210	Temsa Termomekanik Sanayi ve Ticaret A.Ş. ile yetkili satıcılar arasında akdedilen yedek parça yetkili satıcılık anlaşması ve yetkili satıcıların parça satışını düzenleyen sirkülere ilişkin Menfi Tespit talebi üzerine, söz konusu anlaşmanın 1997/3 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında olduğuna karar verilmiştir.	13.07.1999		
34	99-35/342-213	Erbak Uludağ Meşrubat ve Gıda Sanayii A.Ş. ile Ediboğlu Meşrubat ve Gıda Sanayii A.Ş. arasında imzalanan ve Ediboğlu A.Ş.'nin Erbak A.Ş.'nin sahip olduğu markalar altında sözleşme bölgesinde belirli ürünlerin üretim ve dağıtımını üstlenmesine ilişkin anlaşmaya 5 yıl süre ile muafiyet verilmesine karar verilmiştir..	13.07.1999		
35	99-38/398-254	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında olmayan; A Yapım Televizyon Programcılık A.Ş.'ye ait hisselerin tamamının Seyhan SOYLU, Sadi GÖĞDÜN, Selahi İÇTEM, Bahattin BURSALI, Şadan GÜRTAŞ, Hasan İKİZOĞLU, Saim DİLEK, Bülent KİYMİR, Zafer Nuri ERASLAN, Turan ADAKAN ve Ahmet KURUTOĞLU'na devredilmesi işlemine, tarafların talebi üzerine, 4054 sayılı Kanun'a aykırılık bulunmaması nedeniyle menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.	17.08.1999		
36	99-38/399-255	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında olmayan; Nergis (NTV) Haber Ajansı Reklam ve Tic. A.Ş.'ne ait hisselerin tamamının Doğu Holding A.Ş.'ne bağlı	17.08.1999		

		şirketler olan Ayson Sondaj ve Araştırma A.Ş.'ne, Somtaş Tarım ve Ticaret A.Ş.'ne, Lasaş San. ve Tic. A.Ş.'ne ve Doğu İnşaat ve Tic. A.Ş.'ne devredilmesi işlemine, tarafların talebi üzerine, 4054 sayılı Kanun'a aykırılık bulunmaması nedeniyle menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.			
37	99-38/400-256	Baytur Motorlu Vasıtalar Ticaret A.Ş. ile Gözaçan Motorlu Araçlar Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve diğer yetkili satıcılar arasında akdedilen "Yetkili Satıcılık Anlaşması"nın 1997/3 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında olduğuna karar verilmiştir.	17.08.1999		
38	99-38/403-259	Reklamverenler Derneği'nce bir iktisadi işletme kurulmasına izin verilmesi talebiyle yapılan başvuru üzerine; söz konusu işlemin 4054 sayılı Kanun'un 7'nci maddesi kapsamında bir işlem olmadığına, ancak, bir teşebbüs birliği kararı niteliğinde olması nedeniyle, başvurunun Kanun'un 8'inci maddesi çerçevesinde menfi tespit başvurusu olarak değerlendirilerek, menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.	17.08.1999		
39	99-39/413-265	Marks & Spencer plc. ve Marka Mağacılık A.Ş. arasında yapılan anlaşmanın 1998/7 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında olduğuna karar verilmiştir.	24.08.1999		
40	99-39/414-266	Uçak Servisi A.Ş. (USAŞ) ile Burger King Corporation (BKC) arasında yapılan franchise anlaşmasının 1998/7 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında olduğuna karar verilmiştir.	24.08.1999		
41	99-40/423-270	Mustafa ALACA ve Çiğdem ALACA'ya ait %10 oranındaki Autoliv Cankor Emniyet Sistemleri ve Sanayi ve Ticaret A.Ş. hisselerinin İsveç tabiiyetli Autoliv AB ünvanlı şirkete devri işleminin 1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi bir işlem olmadığına ve talep üzerine taraflar arasında imzalanan "Hisse Devir Sözleşmesi" için menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.	01.09.1999		

42	99-40/424-271	Yakacık Valf San. ve Tic. A.Ş. ile bayileri arasında imzalanan bayilik sözleşmelerinin, 1997/4 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında olmaları nedeniyle bildirim tabi olmadıklarına karar verilmiştir.	01.09.1999		
43	99-42/444-278	İpekyol Giyim Sanayi Pazarlama Ltd. Şti. ile Emir Moda Tekstil ve Hurşit Konfeksiyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. arasında yapılan yeniden satıcılık anlaşmasına, kararda belirtilen 4054 sayılı Kanun'a aykırı hükümlerin anlaşmadan çıkartılması şartıyla menfi tespit belgesi verilmesine, aksi halde Kanun'un 56'ncı maddesi gereğince anlaşmanın geçersiz sayılacağına karar verilmiştir.	14.09.1999		
44	99-43/453-286	MBT Turizm Pazarlama Sanayi Ticaret A.Ş ile ilgili bayilik sözleşmesinin, sözleşmenin 10'uncu maddesinde yer alan sürenin 5 yıl ile sınırlandırılması şartıyla 1997/4 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında olduğuna karar verilmiştir.	21.09.1999		
45	99-44/465-294	Has Gıda San. Ve Tic. A.Ş.'nin 26 adet distribütör ile akdetmiş olduğu standart distribütörlük sözleşmelerinin yeniden satış fiyatının belirlenmesine yönelik hükümlerinin sözleşmeden çıkarılması koşuluyla, 1997/3 sayılı Grup Muafiyeti Tebliğinden yararlanılabileceğine karar verilmiştir.	28.09.1999		
46	99-44/466-295	Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. ile Sierracin/Sylmar Corporation'un bir bölümü olan Sierracin/Transtech arasında imzalanan imalat/teknik veri lisans anlaşmasına 5 yıl süre ile muafiyet tanınmasına karar verilmiştir.	28.09.1999		
47	99-44/467-296	Elektrotek Elektrik San. ve Tic. A.Ş., Rowenta Werke Gmbh ve Rowenta France S.A. arasında akdedilen üretim anlaşmasına ve Tefal İstanbul Ev Aletleri Tic. A.Ş., Elektrotek Elektrik San. ve Tic. A.Ş., Elektropak Elektrik San. A.Ş., İleri Elektrik İhracat ve Tic. A.Ş., Rowenta Werke Gmbh ve Rowenta France S.A. arasında akdedilen anlaşmaya koşullu olarak 5 yıl süreyle muafiyet tanınmasına karar verilmiştir.	28.09.1999		
48	99-45/476-301	Société de Participations et	06.10.1999		

		Immobilieres "Parficom" şirketi tarafından Baştaş Çimento A.Ş.'ndeki İsmail TARMAN'a ait %43.25 hissenin devralınmasına ilişkin, "Hisse Devir Anlaşması"nın ekinde yer alan "Rekabet Yasağı Anlaşması"na, kararda belirtilen 4054 sayılı Kanun'a aykırı hükümlerin anlaşmadan çıkartılması şartıyla menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.	9		
49	99-45/482-307	MAN Otobüs ve Kamyon San. A.Ş.'nin bayilik sözleşmesinin, ilgili raporda yer alan tespitler doğrultusunda 1998/3 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği'ne uygun hale getirilmesi koşuluyla, anılan Tebliğ kapsamında değerlendirileceğine, aksi halde sözleşmenin tarafları hakkında soruşturma başlatılacağına ilişkin ilgililere tebliğine karar verilmiştir.	06.10.1999		
50	99-45/483-308	Nissan Otomotiv A.Ş.'nin yetkili servis istasyonu işletme sözleşmesi ve yedek parça satış sözleşmesine ilişkin menfi tespit/muafiyet talebi doğrultusunda, konuya ilişkin kararda belirtilen koşulların yerine getirilmesi kaydıyla, söz konusu sözleşmelerin 1998/3 sayılı Motorlu Taşıtlar Dağıtım ve Servis Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'nden yararlanabileceğine karar verilmiştir.	06.10.1999		
51	99-47/503-319	Milangaz A.Ş., Milgaz A.Ş., Güneşgaz A.Ş., Mutfakgaz A.Ş. ve Likitgaz A.Ş. ile bayileri arasında imzalanan dağıtım anlaşmalarına ilişkin menfi tespit/muafiyet talebi doğrultusunda, konuya ilişkin kararda yer alan koşulların yerine getirilmesi kaydıyla sözkonusu anlaşmalara bireysel muafiyet tanınabileceğine karar verilmiştir.	12.10.1999		
52	99-47/507-323	R.J. Reynolds Reklam ve Pazarlama A.Ş. ile Pasaş Pasta ve Şekerleme San. ve Tic. A.Ş. arasında akdedilen distribütörlük sözleşmesine ilişkin menfi tespit/muafiyet talebi doğrultusunda, konuya ilişkin kararda belirtilen koşulların yerine getirilmesi kaydıyla, söz konusu sözleşmenin 1997/3 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında değerlendirilebileceğine karar verilmiştir.	12.10.1999		

53	99-48/523-328	Hyundai Assan Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.'nin bayilik sözleşmesi ve yetkili servis sözleşmesine yönelik menfi tespit/muafiyet talebi doğrultusunda, konuya ilişkin kararda belirtilen koşulların yerine getirilmesi kaydıyla, söz konusu sözleşmelerden; 'Yetkili Satıcılık Anlaşması'nın 1997/3 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında değerlendirilmesine; 'Yetkili Servis İşletme Sözleşmesi'ne 5 yıl süreyle muafiyet tanınmasına karar verilmiştir.	19.10.199 9		
54	99-48/526-331	İstanbul Giyim Sanayi Ticaret A.Ş. ile bayileri ve "corner"ları arasındaki bayilik sözleşmesine yönelik menfi tespit/muafiyet talebi doğrultusunda, konuya ilişkin kararda belirtilen koşulların yerine getirilmesi kaydıyla, söz konusu sözleşmenin 1997/4 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında değerlendirilebileceğine; söz konusu sözleşmenin 1997/2 sayılı tebliğde belirtilen süre içerisinde Rekabet Kurulu'na bildirilmemesinden dolayı 4054 sayılı Kanun'un 16'ncı maddesinde öngörülen para cezasının tatbik edilmesine karar verilmiştir.	19.10.199 9		
55	99-48/527-332	Vakko Tekstil ve Hazır Giyim Sanayi İşletmeleri A.Ş.'nin bayileri ile yapmış olduğu bayilik anlaşmasına ilişkin menfi tespit/muafiyet talebi doğrultusunda, konuya ilişkin kararda belirtilen koşulların yerine getirilmesi kaydıyla, söz konusu sözleşmenin 1998/7 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında değerlendirilebileceğine; söz konusu sözleşmenin 1997/2 sayılı tebliğde belirtilen süre içerisinde Rekabet Kurulu'na bildirilmemesinden dolayı 4054 sayılı Kanun'un 16'ncı maddesinde öngörülen para cezasının tatbik edilmesine karar verilmiştir.	19.10.199 9		

56	99-48/528-333	Nema Endüstri Ürünleri İth. İhr. Ve Tic. Ltd.Şti ile Karl Scaheff GmbH & Co. Makinaları arasında yapılan tek elden dağıtım anlaşmasına ilişkin menfi tespit/muafiyet talebi doğrultusunda, söz konusu sözleşmenin 12'nci maddesinin 1997/3 sayılı Grup Muafiyeti Tebliğinin 3'üncü maddesiyle uyumlu hale getirilmesi koşulu ile anılan tebliğ kapsamında değerlendirilebileceğine karar verilmiştir.	19.10.1999		
57	99-52/560-351	Anadolu Honda Otomobilcilik A.Ş., Honda yetkili satıcıları ve Honda yetkili servisleri arasında akdedilen "Yetkili Satıcılık ve Yetkili Servis Sözleşmeleri"ne ilişkin menfi tespit/muafiyet talebi doğrultusunda, konuya ilişkin kararda belirtilen koşulların yerine getirilmesi kaydıyla, söz konusu sözleşmenin 1998/3 sayılı ' Motorlu Taşıtlar Dağıtım ve Servis Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'nden yararlanabileceğine karar verilmiştir.	16.11.1999		
58	99-53/575-362	Benckiser Temizlik Malzemesi San. ve Tic. A.Ş. ile Sezginler Gıda San. ve Tic. A.Ş. arasında akdedilmiş olan "Distribütörlük Sözleşmesi"ne ilişkin muafiyet / menfi tespit talebi doğrultusunda, söz konusu sözleşmenin değiştirilmiş haliyle 1997/3 sayılı Tebliğ kapsamında grup muafiyetinden yararlanabileceğine karar verilmiştir.	24.11.1999		
59	99-53/575-363	Ülker Gıda San. ve Tic. A.Ş., Atlas Gıda Paz. San. ve Tic. A.Ş., İstanbul Gıda Dış Tic. A.Ş., Üstün Gıda San. ve Tic. A.Ş., Anadolu Gıda San. A.Ş. ve Dura Unlu ve Şekerli Gıda Maddeleri Üretim ve Satış A.Ş. ile distribütörler arasında akdedilen "Distribütörlük Sözleşmesi"ne ilişkin muafiyet / menfi tespit talebi doğrultusunda, söz konusu sözleşmenin 12'nci maddesinin konuya ilişkin kararda belirtilen şekliyle tadil edilmesi koşuluyla 1997/3 sayılı Tebliğ kapsamında grup muafiyetinden yararlanabileceğine karar verilmiştir.	24.11.1999		
60	99-53/575-364	Besler Gıda ve Kimya San. ve Tic. A.Ş.'nin 96 adet distribütör ile akdetmiş	24.11.1999		

		olduğu "Distribütörlük Sözleşmesi"ne ilişkin muafiyet / menfi tespit talebi doğrultusunda, söz konusu sözleşmenin 12'nci maddesinin konuya ilişkin kararda belirtilen şekilde tadil edilmesi koşuluyla 1997/3 sayılı Tebliğ kapsamında grup muafiyetinden yararlanabileceğine karar verilmiştir.			
61	99-55/587-374	Beko Elektronik A.Ş'nin yetkili servis işletmeleri ile oluşturduğu satış sonrası servis sistemine ilişkin mevcut anlaşmalar ve bu anlaşmaların yerine akdedilecek "yetkili servis sözleşmesi" ile ilgili menfi tespit/ muafiyet talebi doğrultusunda, konuya ilişkin kararda belirtilen koşulun yerine getirilmesi kaydıyla, mevcut anlaşmaya bireysel muafiyet tanınabileceğine; yeni anlaşmanın ise, yine kararda belirtilen koşulun yerine getirilmesi kaydıyla 1998/7 sayılı Tebliğ kapsamında grup muafiyetinden yararlanabileceğine karar verilmiştir.	30.11.1999		
62	99-55/589-376	Gümüşsuyu Halı ve Yer Kaplamaları San. ve Tic. A.Ş. ile ana bayileri ve bayileri arasında yapılan "Yeniden Satıcılık Anlaşmaları"na ilişkin menfi tespit/ muafiyet talebi doğrultusunda; konuya ilişkin kararda belirtilen koşulların yerine getirilmesi kaydıyla, ana bayiler ile yapılan anlaşmaya 5 yıl süreyle bireysel muafiyet tanınabileceğine; bayiler ile yapılan anlaşmanın ise, yine kararda belirtilen koşulların yerine getirilmesi kaydıyla 1998/7 sayılı Tebliğ kapsamında grup muafiyetinden yararlanabileceğine karar verilmiştir.	30.11.1999		
63	99-55/591-378	1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmayan; Bursa Olay (Yonca) Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.'ye ait hisselerin tamamının Seyhan Soylu, Sadi Göğdün, Selahi İçtem, Bahattin Bursalı, Şadan Gürtaş, Hasan İkizoğlu, Saim Dilek, Bülent Kıymir, Zafer Nuri Eraslan, Turan Adakan ve Ahmet Kurutluoğlu'ya devredilmesi işlemine ilişkin menfi tespit belgesi talebi üzerine; söz konusu işlemin 4054 sayılı Kanun'u ihlal etmemesi nedeniyle talep edilen menfi tespit belgesinin	30.11.1999		

		verilmesine karar verilmiştir.			
--	--	--------------------------------	--	--	--

BİRLEŞME VE DEVRALMALAR*

---

* 4054 Sayılı Kanun anlamında bir birleşme veya devralma olmayan (1997/1 sayılı Tebliğ'in 2. maddesinde sayılmayan) ya da birleşme veya devralma olmakla birlikte 1997/1 sayılı Tebliğ'in 4. maddesindeki pazar payı veya ciro eşiklerini aşmayan,

SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ	RG TARİHİ	RG SAYISI
1	42/278-23	Milta Turizm İşletmeleri A.Ş.'nin Bosstay Tarımsal ürünleri Değerlendirme A.Ş.'yi devralması işlemine izin verilmiştir.	10.12.1997	17.11.1998	23526
2	51/362-38	Olmuksa Mukavva Sanayi A.Ş.'nin hisselerinin bir bölümünün International Paper Company adlı şirkete devredilmesi işlemine izin verilmiştir.	05.02.1998	18.11.1998	23527
3	52/376-40	FİBA Holding A.Ş. ve GÜÇBİRLİĞİ Holding A.Ş. konsorsiyumu tarafından TANSAS İzmir Büyükşehir Belediyesi İç ve Dış Ticaret A.Ş.'nin % 22 hissesinin devralınması işlemine izin verilmiştir.	12.02.1998	18.11.1998	23527
4	52/377-41	İzmir Çimento Fabrikası Türk A.Ş. (ÇİMENTAŞ)'nin ÖZTÜRE topluluğuna ait Kınık Çimento San. ve Tic. A.Ş.'yi devralmasına izin verilmiştir.	12.02.1998	19.11.1998	23528
5	52/379-43	ERCIYAS Biracılık ve Malt Sanayi A.Ş.'nin TOROS Biracılık ve Malt Sanayi A.Ş.'ye ait bazı aktif kıymetleri satın almasına ilişkin devir işlemine izin verilmiştir.	12.02.1998	19.11.1998	23528
6	54/394-46	Autoliv Cankor Otomotiv Emniyet Sistemleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin ortakları olan Necip ALACA'nın % 40 hissesinin Autoliv A.B. tarafından devralınması işlemine izin verilmiştir.	26.02.1998	20.11.1998	23529
7	57/424-52	Migros Türk T.A.Ş. ve Metro AG tarafından oluşturulacak 5 ayrı ortak girişim işlemine; 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun uyarınca çıkarılan 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in 6'ncı maddesinin 3 üncü fıkrası uyarınca, ortak girişim anlaşması yürürlükte kaldığı sürece, her iki ana şirketin (Metro- Migros) ortak girişimle beraber aynı coğrafi pazarda doğrudan veya dolaylı ilgili ürün piyasasına girmemesine; diğer bir ifadeyle, Metro AG veya Migros Türk T.A.Ş'nden ancak yalnızca birinin ortak girişimle	19.03.1998	20.11.1998	23529

dolayısıyla kapsam dışı olduğuna karar verilen izin başvurularına ilişkin dosyalara listede yer verilmemiştir.

		Türkiye'deki herhangi bir il veya ilçe merkezindeki ilgili ürün piyasasında faaliyet gösterebilmesi koşuluyla izin verilmesine; bu koşula uygun hareket edilmemesi halinde, aykırılığın gerçekleştiği tarihten itibaren sözkonusu ortak girişimin 4054 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi kapsamında rekabeti sınırlayan bir anlaşma sayılacağı ve re'sen ön araştırma ve/veya soruşturma açılacağına bildirilmesine karar verilmiştir.			
8	57/425-53	Burda Holding GmbH & Co. Kommanditgesellschaft tarafından Hür-Güç Gazetecilik Ticaret ve Turizm Org. A.Ş.'nin % 40 hissesinin Doğan Grubu'ndan devralınmasıyla oluşturulacak ortak girişim işlemine izin verilmiştir.	19.03.1998	15.12.1998	23554
9	57/426-54	T.C.Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından Etibank Bankacılık A.O.'nin hisselerinin tamamının İpek Ortak Girişim Grubu tarafından kurulan Medya İpek Holding A.Ş.'ye devredilmesi işlemine izin verilmiştir.	19.03.1998	15.12.1998	23554
10	59/438-59	Havaalanları Yer Hizmetleri A.Ş. (HAVAŞ)'nin % 40'lık kamu hissesinin özelleştirilmesi yoluyla Turgay CİNER'e devredilmesine izin verilmiştir.	26.03.1998	17.12.1998	23556
11	59/439-60	Schöller Holding GmbH Co. KG tarafından Kereviş Gıda San. ve Tic. A.Ş.'nin %25.17 hissesinin devralınması işlemine izin verilmiştir.	26.03.1998	17.12.1998	23556
12	65/498-80	Coca-Cola üreticileri ve dağıtıcılarının hisse devirleri işlemine izin verilmiştir.	14.05.1998	19.12.1998	23558
13	67/516-83	Türk Traktör ve Ziraat Makinaları Tic. A.Ş.'nin ortağı olan Koç Grubu'nun bu teşebbüsteki hisselerinin bir kısmının, söz konusu teşebbüsün diğer ortağı New Holland N.V.'ye devrine izin verilmiştir.	28.05.1998	19.12.1998	23558
14	67/517-84	Trakmak Traktör ve Ziraat Makinaları Ticaret A.Ş.'nin ortağı olan Koç Grubu'nun bu teşebbüsteki hisselerinin bir kısmının teşebbüsün diğer ortağı New Holland N.V.'ye devrine; biçer döver piyasası ile sınırlı olmak üzere, ilgili pazarda sağlayıcı olan New Holland N.V.'nin Trakmak A.Ş. ile aynı ve makul koşulları yerine getiren diğer	28.05.1998	04.02.1999	23601

		teşebbüslere de distribütörlük tesis etmesi şartıyla izin verilmiştir.			
15	67/519-86	Üniversal Yatırım Holding A.Ş., Era Finans Factoring Hizmetleri A.Ş. ve Şevket Demirel Holding A.Ş.'nin birlikte, Otomobilcilik ve Ticaret A.Ş. iştiraki olan Egebank A.Ş. hisselerini devralması işlemine izin verilmiştir.	28.05.1998	04.02.1999	23601
16	70/534-88	Lincoln Electric France S.A.'nin; Kaynak Tekniği Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin hisselerinin %50'sini Eczacıbaşı Holding ve Finsan Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş.'nden devralması işlemine izin verilmiştir.	18.06.1998	05.02.1999	23602
17	70/535-89	Alarko Holding A.Ş.'nin nominal değeri 1.000.- TL. olan 567.391.281 adet hissesinin, United Technologies Corporation'ın yan kuruluşu United Technologies Canada'ya ait bir yan kuruluş olan, Carrier HVACR Investment B.V.'ye devrine izin ve bu devre ilişkin düzenlenen "Hissedarlar Sözleşmesi"ne talep edilen menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.	18.06.1998	05.02.1999	23602
18	70/536-90	CHS Electronics, Inc.'in, Karma Holding A.Ş. hisselerinin %99.9'u ile bu teşebbüsün ortağı bulunduğu Arena Bilgisayar Sanayi ve Ticaret A.Ş. hisselerinin %20'sini ve Armada Bilgisayar Sistemleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.hisselerinin %49'unu devralması işlemlerine izin verilmiştir.	18.06.1998	06.02.1999	23603
19	77/590-108	POAŞ-Petrol Ofisi A.Ş.'nin sermayesinin %51'lik kısmının özelleştirme yoluyla T.İş Bankası A.Ş. - Park Holding A.Ş. - Bayındır Holding A.Ş. - PUAŞ Petrol Ürünleri Turizm ve Nakliyat A.Ş. ortak girişim grubuna devredilmesi işlemine koşullu izin verilmiştir.	30.07.1998		
20	77/591-109	Fiba Holding A.Ş. ve Güçbirliği Holding A.Ş. konsorsiyumu tarafından, Tansaş İzmir Büyükşehir Belediyesi İç ve Dış Ticaret A.Ş.'nin %29 hissesinin devralınması işlemine izin verilmiştir.	30.07.1998	10.02.1999	23607

21	78/604-114	Kalıp Takım Sanayi A.Ş.'nin Tekirdağ daki fabrikasının Reks Ahşap ve Metal Kesici Takımlar Pazarlama ve Ticaret A.Ş. tarafından devralınması işlemine izin verilmiştir.	13.08.1998		
22	80/615-117	Korkmaz Yiğit İnşaat Taahhüt ve Ticaret A.Ş.'nin Türk Ticaret Bankası A.Ş.'nin %84.52 hissesini devralması işlemine izin verilmiştir.	20.08.1998		
23	80/617-119	Borusan Holding A.Ş., Borusan Yatırım ve Pazarlama A.Ş. ve Mannesmannröhren Werke AG tarafından Borusan Mannesmann Endüstri ve Yatırım A.Ş. adıyla bir ortak girişim kurulması işlemine koşullu izin verilmiştir.	20.08.1998		
24	81/631-125	Courthauld plc.'nin ihraç edilmiş imtiyazsız hisselerinin %63.6'sının Akzo Nobel UK Holdings plc.'ye devredilmesi işlemine izin verilmiştir.	03.09.1998		
25	84/666-131	Daimler-Benz A.G. ile Chrysler Corporation'ın, Daimler Chrysler Aktiengesellschaft adı altında birleşmeleri işlemine izin verilmiştir.	24.09.1998		
26	84/667-132	TEAŞ Türkiye Elektrik Üretim-İletim A.Ş. termik santrallerinin işletme haklarının devri işlemlerine koşullu izin verilmiştir.	24.09.1998		
27	87/693-138	TEDAŞ Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.'ye ait 17 Görev Bölgesindeki elektrik dağıtım tesislerinin işletme haklarının devri işlemlerine koşullu izin verilmesine karar verilmiştir.	16.10.1998		
28	89/702-144	Abant ve Bolu çevresi Turizm A.Ş.'nin %99.998'lik hissesinin özelleştirme yolu ile Altındağ İnşaat Turizm A.Ş., Komi İnşaat Sanayi A.Ş ve Taksim Otelcilik A.Ş. tarafından devralınması işlemlerine, ayrı ayrı olmak üzere izin verilmesine karar verilmiştir.	05.11.1998		
29	89/703-145	Koç Allianz Sigorta A.Ş. ve Koç Allianz Hayat Sigorta A.Ş.'nin Allianz Grubuna bağlı Magdeburger Sigorta A.Ş. hisselerini devralması işlemine izin verilmiştir.	05.11.1998		
30	99-1/1-1	Exxon Chemical Company ile The Shell Petroleum Company Limited ve Shell Oil Company arasında kurulan ortak girişime izin verilmiştir.	07.01.1999		

31	99-1/2-2	Kalebodur Seramik Sanayi A.Ş.'nin Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş.'ne katılması yoluyla birleşmesi işlemine izin verilmiştir.	07.01.1999		
32	99-3/24-6	E.I.DuPont de Nemours'un Tongkook Synthetic Fibres Co. Ltd.'nin elastin pazarındaki malvarlığını devralması işlemine izin verilmiştir.	28.01.1999	04.09.1999	23806
33	99-3/32-10	Elektronik yayıncılık ve türevleri konusunda faaliyette bulunan, "Liberal Bakış" gazetesinin imtiyaz hakkına ve Birleşik Basın Dağıtım A.Ş. hisselerinin % 20'sine sahip olan Sabah Elektronik Yayıncılık İletişim A.Ş.'ye ait söz konusu hisselerin tamamının Medya Park Yayıncılık Sanayi A.Ş., Kemal KINACI, Özcan ERTUNA, Vahit ALPATA ve Çağdaş ERGİN'e devredilmesi işlemine izin verilmiştir.	28.01.1999	08.09.1999	23810
34	99-5/40-15	Amortisör pazarında faaliyette bulunan Beldesan Otomotiv Yan San. ve Tic. A.Ş. ile Mannesman Sachs AG'nin eşit katılımla Sachs-Beldesan Süspansiyon Sistemleri San. ve Tic. A.Ş. adında bir ortak girişim kurmaları işlemine izin verilmiştir.	04.02.1999	08.09.1999	23810
35	99-5/41-16	EÖS Eczacıbaşı Özgün Kimyasal Ürünler ve Ticaret A.Ş.'nin SIFAR İlaçları Ticaret ve Sanayi A.Ş.'ye ait ilaç üretim tesislerini devralması işlemine izin verilmiştir.	04.02.1999	08.09.1999	23810
36	99-6/51-20	Spanner Pollux Verwaltungs GmbH adlı Federal Alman uyruklu şirket ile Mehmet Yalçın YALHI ve Birsan ALEMDAR arasında imzalanan sözleşme uyarınca, anılan şahısların su sayaçları alanında faaliyet gösteren Teksan Su Sayaçları Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin %70 oranındaki hisselerini söz konusu Alman şirketinden devralmaları işlemine izin verilmiştir.	11.02.1999	08.09.1999	23810
37	99-8/65-22	Pharmacia & Upjohn Sağlık Ürünleri Ticaret Ltd. Şti.'nin parenteral beslenme alanındaki etkinliklerinin Fresenius İlaç Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. tarafından devralınması işlemine izin verilmiştir.	18.02.1999		
38	99-8/66-23	POAŞ-Petrol Ofisi A.Ş.'nin sermayesinin %51'lik kısmının özelleştirme yoluyla T. Garanti Bankası A.Ş.-Doğuş Holding A.Ş. ortak girişim	18.02.1999		

		grubuna devri işlemine koşullu izin verilmiştir.			
39	99-12/94-36	Vateks Tekstil San. A.Ş. Hisselerinin %51'inin PGI Nonwomens B.V. tarafından devralınması işlemine izin verilmiştir.	03.03.1999	10.09.1999	23812
40	99-12/95-37	DUSA Endüstriyel İplik San. ve Tic. A.Ş.'nin KORDSA Kord Bezi San. ve Tic. A.Ş. tarafından devralınması işlemine izin verilmiştir.	03.03.1999	10.09.1999	23812
41	99-21/164-83	TRW Inc.'in Lucas Varity Plc.'yi devralması işlemine izin verilmiştir.	28.04.1999		
42	99-21/165-84	The Coca Cola Company'nin, Cadbury Schweppes şirketinin Türkiye'deki ticari içecek markalarını devralması işlemine izin verilmiştir.	28.04.1999		
43	99-21/166-85	T. Garanti Bankası A.Ş. ve Doğu Holding A.Ş. tarafından Tansaş İzmir Büyükşehir Belediyesi İç ve Dış Tic. A.Ş.'nin toplam %51 hissesinin devralınması işlemine izin ve talep üzerine menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.	28.04.1999		
44	99-21/189-105	Ford Motor Co.'nin AB Volvo'ya bağlı VCC Volvo Car Co.'yi ve bu kapsamda Volvo Grubu'nun Türkiye'de faaliyet göstermekte olan kolu Volvo Otomotiv Türk Tic. Ltd. Şti.'nin otomobile ilişkin her türlü varlığını Volvo Otomobil Tic. Ltd. Şti. unvanı altında devralması işlemine izin verilmiştir.	29.04.1999		
45	99-22/197-113	Profesyonel kuaför ürünlerinin imal, ithal ve ihraç edilmesi, pazarlama, dağıtım ve satışının yapılması amacıyla Eczacıbaşı grup şirketleri; Eczacıbaşı İlaç San. ve Tic. A.Ş., Eczacıbaşı Holding A.Ş., Eczacıbaşı Yatırım Holding Ortaklığı A.Ş. ve Finsan Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş. ile Henkel grubu şirketi Hans Schwarzkopf GmbH & Co. KG'nin iştirak edecekleri bir "ortak girişim" şirketi kurulması işlemine izin verilmiştir.	04.05.1999		

46	99-24/214-127	Koç Topluluğu'nda yer alan Arçelik, Türk Demir Döküm, Koç Holding ve Beko ile Güney Kore Cumhuriyeti uyruklu LG Grubu'nda yer alan LG Electronics Inc.'in Türkiye'de "Arçelik-LG Klima San. ve Tic. A.Ş." unvanlı "ortak girişim" şirketi kurulması işlemine izin verilmiştir.	20.05.1999		
47	99-26/230-138	Likit petrol gazı (LPG) tedarik etme amacı ile kurulması hedeflenen ortak girişim şirketinin yasal geçerlilik kazanabilmesi için, tarafların akdettikleri pay sahipleri sözleşmesi doğrultusunda, anılan "ortak girişim"e izin verilmesi istemi ile yapılan başvurunun rekabeti sınırlayıcı sonuçlar doğuracağı gerekçesiyle reddine karar verilmiştir.	27.05.1999		
48	99-27/245-149	JT International Holding B.V.'nin R. J. Renolds Tobacco International Holdings B.V.'nin hisselerinin kontrolünü devralması işlemine izin verilmiştir.	03.06.1999		
49	99-31/284-173	Renault S.A.'nin, Nissan Motor Co. Ltd. ve Nissan Diesel Motor Co. Ltd.'yi devralmasına izin verilmesine ve aynı teşebbüsün Nissan Avrupa Finans iştiraklerinden hisse devralması işleminin tarafların Türkiye finans pazarlarında faaliyetleri olmaması nedeniyle, 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığına karar verilmiştir.	22.06.1999		
50	99-33/312-192	Bankers Trust Corporation'ın tüm imtiyazsız hisselerinin Deutsche Bank tarafından devralınması işlemine izin verilmiştir.	06.07.1999		
51	99-33/313-193	Ülker Grubu şirketlerinin Karsa (Biskot) Bisküvi Gıda Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.'ne ait hisselerin %51'ini devralması işlemine izin verilmiştir.	06.07.1999		
52	99-35/334-205	Adana Kağıt San. T.A.Ş.'nin %50 hisselerinin Adana Çimento San. T.A.Ş. tarafından devralınması işlemine izin verilmiştir.	13.07.1999		
53	99-38/401-257	EXXON Corporation ile Mobil Corporation şirketleri arasında gerçekleştirilen birleşme işlemine izin verilmiştir.	17.08.1999		

54	99-40/425-272	Comsat Corporation'un %100 hissesinin Lockheed Martin Corporation tarafından satın alınması yoluyla birleşmelerine izin verilmiştir.	01.09.1999		
55	99-49/538-339	New Holland N.V. (Fiat Grubu) ve Case (Case Grubu) şirketlerinin ticari faaliyetlerini birleştirmeleri işlemine izin verilmiştir.	27.10.1999		
56	99-51/556-349	H. Ö. Sabancı Holding A.Ş. ve E.I. Du Pont de Nemours and Company arasında gerçekleştirilen ortak girişim işlemine izin verilmiştir.	09.11.1999		
57	99-52/562-352	Türk Sakura Bank A.Ş. hisselerinin %99.94'ünün Fiba şirketler grubu tarafından devralınması işlemine izin verilmiştir.	16.11.1999		
58	99-52/563-353	H.Ö. Sabancı Holding A.Ş.'nin joint venture şirketi Marsa KJS'nin %1'lik hissesini Kraft Foods International Inc. şirketinden devralması ve bu şirketin faaliyet alanına giren bazı işlerin yeni kurulacak Kraftsa şirketine devredilmesi işlemine ilişkin başvuru üzerine; H.Ö. Sabancı Holding A.Ş.'nin joint venture şirketi Marsa KJS'nin %1'lik hissesini Kraft Foods International Inc. şirketinden devralması işlemine izin verilmiştir.	16.11.1999		
59	99-52/564-354	AlliedSignal Inc. şirketinin tamamına sahip olduğu Blossom Acquisition Corporation'ın Honeywell Inc. şirketini devralması işlemine izin verilmiştir.	16.11.1999		
60	99-55/583-370	Fiba Holding A.Ş. iştirakleri tarafından Endi Tüketim Malları Tic. ve San. A.Ş.'nin %95 hissesinin devralınması işlemine izin verilmiştir.	30.11.1999		
61	99-57/612-389	Tyco Holding VII Aps'nin Tibset Steril Tıbbi Aletler San. ve Tic. A.Ş.'yi %100 hisse ile devralması işlemine izin verilmiştir.	14.12.1999		
62	99-59/642-409	Volkswagen Financial Services AG ile T. Garanti Bankası A.Ş., Doğu Holding A.Ş., Garanti Finansal Kiralama A.Ş. ve Doğu Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş. arasında Volkswagen Doğu Tüketici Finansmanı A.Ş. unvanlı ortak girişim oluşturulması işlemine izin verilmiştir.	29.12.1999		

SEÇİLMİŞ KARARLAR*

Karar Tarihi Karar No

---

* Bu bölümde yer verilen kararların seçimi Yayın Komisyon'unca yapılmıştır.

LPG-Adiyaman	26.11.1998,	93/750-159
Özel Okullar Derneği	11.02.1999,	99-6/48-17
BİAK	04.03.1999,	99-13/99-40
Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.	13.08.1998,	78/603-113
TEDAŞ	16.10.1998,	87/693-138
TEDAŞ Ek	23.06.1999,	99-31/298-178
Metro/Migros	19.03.1998,	57/424-52
DUSA/KORDSA	03.03.1999,	99-12/95-37
Erbak-Uludağ/		
Uludağ Maden-Bursa Uludağ	03.03.1999,	99-12/93-35
E.I.DuPont/Tongkook	28.01.1999,	99-3/24-6
Vateks/PGI Nonwovens B.V.	03.03.1999,	99-12/94-36

Dosya Konusu : Haklarında soruşturma yapılan teşebbüslerin, Adıyaman ili LPG pazarında faaliyet gösteren yerel firmaları piyasa dışına çıkarma amacıyla rekabeti sınırlayıcı anlaşma yaparak 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u ihlal etmeleri.

Dosya No : E2-D1-97/2
Karar No : 93/750-159
Karar Tarihi : 26.11.1998

Raportörlerin Görüşü: Aygaz A.Ş., Sihirgaz A.Ş., İpragaz A.Ş. ve Demirören Gaz Grubu temsilcilerinin, Güney ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan 6 ilde faaliyet gösteren yerel teşebbüsleri pazar dışına çıkarmak amacıyla, 24 Haziran 1997 tarihinde Gaziantep Tilmen Oteli'nde temsilcileri vasıtasıyla bir fiyat anlaşması yaptıkları, söz konusu anlaşma hükümlerini Mogaz A.Ş.'nin de katılımı ile 27.10.1997 tarihinde Adıyaman ilinde uygulamaya koydukları, böylece, 4054 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin (a) ve (d) bentlerini ihlal ettikleri, bu nedenle sözkonusu teşebbüslerin anılan Kanun'un 16'ncı maddesi gereğince cezalandırılmaları gerektiği.

OLAYLAR

- Şikayetçi Yücel Gaz Sanayi ve Ticaret A.Ş. tarafından gönderilen 12.11.1997 tarihli ve Adıyaman ili LPG pazarında faaliyet gösteren yerel firmaların bayileri adına isimsiz ve imzasız olarak gönderilen 05.11.1997 tarihli dilekçelerde; AYGAZ, LİKİDGAZ, MİLANGAZ ve İPRAGAZ firmalarının 27.10.1997 tarihinden itibaren 750.000 TL. gibi maliyetin altında bir fiyatla 12 kg.lık tüplü LPG satışına başladıkları, bu uygulama nedeniyle yerel firma bayilerinin faaliyetlerinin durma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı ileri sürülmüştür.
- Söz konusu şikayet dilekçeleri üzerine, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 55/1'inci maddesi uyarınca, Kurum raportörleri tarafından hazırlanan 19.11.1997 tarihli ve E2-D1-97/2 sayılı İlk İnceleme Raporu, Rekabet Kurulu'nun 20.11.1997 tarihli toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Kanun'un 40/1'inci maddesi uyarınca konuya ilişkin önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.
- Önaraştırma sunucunda Kurum raportörleri tarafından hazırlanan 29.12.1997 tarih ve D1/2/ÜG-97/2 sayılı Önaraştırma Raporu Rekabet Kurulu'nun 07.01.1998 tarihli toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Kanun'un 41'inci maddesi uyarınca, Adıyaman ili LPG pazarında faaliyet gösteren Aygaz A.Ş., İpragaz A.Ş., Mogaz Petrol Gazları A.Ş., Sihirgaz Ticaret ve Sanayi A.Ş., Milangaz Ticaret ve Sanayi A.Ş. ile Likidgaz Tevzi ve Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş. haklarında soruşturma açılmasına karar verilmiştir.
- 13.01.1998 tarihinde, Kanun'un 43/2'nci maddesi uyarınca ilgili taraflara soruşturma açıldığına dair bildirimde bulunularak, 30 gün içinde yazılı savunmaları istenilmiştir.

- Haklarında soruşturma açılan teşebbüslerin ilk yazılı savunmaları 11.02.1998-16.02.1998 tarihleri arasında Soruşturma Heyeti'ne ulaşmıştır.
- Soruşturma safhasında, Rekabet Kurulu'nun 19.03.1998 tarih ve 57/423-51 sayılı kararı ile Milgaz A.Ş. soruşturma kapsamına dahil edilmiş ve 29.03.1998 tarihinde söz konusu teşebbüse soruşturmaya dahil edildiğine ilişkin bildirimde bulunulmuştur.
- Soruşturmaya dahil edilen Milgaz A.Ş., 27.04.1998 tarihinde ilk yazılı savunmasını göndermiştir.
- Soruşturma Heyeti'nce tamamlanan, 23.06.1998 tarihli SR/98-1 sayılı Soruşturma Raporu, Kanun'un 45/1'inci maddesi uyarınca, Başkanlık'ça tüm Kurul Üyeleri ile ilgili taraflara 03.07.1998 tarihinde tebliğ olunmuş ve aynı maddenin 2'nci fıkrası gereğince söz konusu taraflardan 30 gün içinde yazılı savunmalarını göndermeleri istenilmiştir.
- Soruşturmaya konu olan teşebbüsler 03.08.1998-07.08.1998 tarihleri arasında ikinci yazılı savunmalarını göndermişlerdir.
- Soruşturma Heyeti'nin hazırladığı teşebbüslere ait yazılı savunmalara ilişkin "Ek Yazılı Görüş", Kanun'un 45/2'nci maddesi uyarınca, 17.08.1998-19.08.1998 tarihleri arasında tüm Kurul Üyeleri ve ilgili taraflara bildirilmiştir.
- Teşebbüsler 11.09.1998-24.09.1998 tarihleri arasında "Ek Yazılı Görüş"e karşı hazırladıkları son yazılı savunmalarını göndermişlerdir.
- Rekabet Kurulu'nun 07.10.1998 tarih ve 85 no'lu toplantısında; Adıyaman ili LPG pazarında yürütülen soruşturma ile ilgili olarak 17.11.1998 tarihinde sözlü savunma toplantısı yapılmasına karar verilmiş ve sözlü savunma toplantısı davetiyeleri, Kanun'un 46/2'nci maddesi uyarınca ilgililere gönderilmiştir.
- 17.11.1998 tarihinde yapılan "Sözlü Savunma Toplantısı"nda, taraflar son savunmalarını yapmışlar ve tanıklar dinlenmiştir.
- Rekabet Kurulu, 26.11.1998 tarihinde nihai kararını vermiş ve karar tarafların yüzlerine okunmak suretiyle tebliğ edilmiştir.

1. YAPILAN TESPİTLER

1.1. İlgili Pazar

Rekabet kurallarının uygulanmasında ilgili pazar, gerek coğrafi toprak parçası, gerekse belirli bir ürün pazarı olarak merkezi bir yere sahiptir.

İlgili ürün pazarı tanımlanırken, ilgili ürünün ikame edilebilirliği önem kazanmaktadır. Ürünün ikame edilebilirliği veya talep esnekliği, kendine eş veya benzer ürünlerle karşılaştırılması sayesinde belirlenmektedir. Bu noktada ürünün özellikleri, fiyatı ve kullanım sahası ön plana çıkmaktadır. Böylece, tüketici gözünde nitelikleri, kullanım amaçları ve fiyatları açısından benzer olan ürünler aynı pazarda sayılabilmektedir. Talep esnekliğinin yanında ilgili ürünün tanımlanmasında dikkate alınması gereken diğer bir husus da arz esnekliğidir. Üreticiler, bazı sektörlerde, üretim yapılarında yapacakları küçük değişikliklerle üretmedikleri başka bir üreticinin ürününü, ikame bir ürün olarak piyasaya sürebilirler. Bu nedenle, üretim tekniği ve kullanılan girdiler açısından birbirine çok yakın olan ürünler yüksek arz esnekliğine sahip olup, aynı pazar tanımını içerisinde yer alabilmektedirler.

İlgili coğrafi pazar ise, teşebbüslerin mal ve hizmetlerini arz ettikleri ve rekabet şartlarının makul ölçülerde benzer bulunduğu coğrafi sınırlar olarak tanımlanmaktadır. Belirli bir pazarın topraksal sınırı, taşıma maliyetleri (navlun, paketleme vb.), malın dayanıklılığı, dağıtım sisteminin alanı ve etkinliği, belirli sağlayıcılar bakımından tüketici tercihleri, geleneksel alışkanlıklar, müşterilerin damak zevkleri ve satınalma özellikleri gibi faktörlere bağlıdır.

Yukarıda yer verilen genel açıklamalar ışığında belirlenen ilgili ürün ve coğrafi pazar tanımlamalarına aşağıda yer verilmiştir:

İlgili Ürün Pazarı: LPG çok amaçlı olarak kullanılan bir üründür. Bu ürünün sanayide kullanımı, ısıtma ve aydınlatma gibi işlevleri diğer bazı ürünlerce ikame edilebilmekte iken, fırın ve ocaklarda kullanımına ilişkin iki ikame malından birisi olan doğalgaz, henüz ülkemizde yaygın değildir. Adıyaman ilinde doğalgaz temin kaynağı bulunmamaktadır. Diğer ikame malı olan elektrik enerjisi ise, ekonomik olmaması nedeniyle yakın bir ikame malı olarak değerlendirilemez. Bu nedenlerle ilgili ürün

pazarı, mutfakta kullanılan LPG dolum ve dağıtım pazarı olarak kabul edilmiştir.

İlgili Coğrafi Pazar: Sözkonusu önaraştırmaya konu olan LPG dolum ve dağıtım pazarında faaliyet gösteren firmalar, Türkiye'nin tümünde dağıtım yaptıkları ve pazarda yaklaşık %80 gibi çok büyük bir paya sahip oldukları için, coğrafi pazar ülkenin bütünü gibi görünmekle birlikte, Adıyaman ili sınırları içinde, pazar payı dağılımının ülke genelinden farklı olması, bu firmaların Adıyaman ilindeki pazar paylarının yaklaşık %20 olarak gerçekleşmesi ve daha önemlisi bu coğrafi alandaki fiyat değişikliğinin, diğer bölgelerde etkisinin hissedilmemesi nedenleriyle coğrafi pazar, Adıyaman ili olarak düşünülmüştür.

1.2. Bulgular

Yapılan incelemede;

-Aygaz A.Ş., Demirören LPG Grubu, İpragaz A.Ş. ve Sihirgaz A.Ş.'nin konaklama ücretlerini ödedikleri temsilcileri aracılığı ile Gaziantep Tilmen Oteli'nde 24.06.1997 tarihinde gerçekleştirdikleri toplantıda;

"TOPLANTI TUTANAĞIDIR

24.06.1997 tarihinde G.Antep Tilmen Oteli'nde İpragaz, Aygaz, Sihirgaz ve Demirören grubu temsilcileriyle Güney ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde rekabetin önlenmesi amacıyla yapılan toplantıda aşağıdaki konularda görüş birliğine varılmıştır.

1. Adıyaman, Şanlıurfa, Malatya, Elazığ, Mardin ve Şırnak illerinde faaliyet gösteren, bu illerde kazanmış oldukları paralarla yayılcılık politikasını sürekli genişleten, tebliğ ve yasalara aykırı olarak tamamen korsan çalışan, bölge pazarını tehdit eden yerel firmalarla mücadele etmenin, bu firmaların ekonomik açıdan bitirilmesi gerektiği görüşü hasıl oldu.

2. Yöresel firmaların rekabet etme şansının ortadan kaldırılabilmesi için uç fiyat (perakende satış fiyatı KDV dahil)

2 kg. 100.000. TL. KDV dahil
12 kg. 500.000. TL. KDV dahil
45 kg. 2.000.000. TL. KDV dahil

3. Toplantıya katılan firmaların tesis çıkışı fiyatlarının da aynı olması sağlanarak güç birliğinde daha organize olmasını sağlayacaktır.

4. İndirim yapılan bu illerin haricinde, bu firmaların komşu illere gaz satışını engellemek için gerek duyulduğu kadar ayrı bir ekibin kurulmasına karar verilmiştir. Bu ekip yol denetimi ve sürekli tespit yapacaktır. Oluşturulacak ekipte asker veya polis kökenli bir kişinin yanında bir avukat ve kendi elemanlarımızla takviye edilecektir.

5. Fiyat indiriminin en az bir yıl süreli olmasına, fiyat indirimi yapılan illerde yöresel radyo, televizyon, gazeteler, ayrıca el ilanları ve bez afişlerle halka duyurulmasına, başarı yüzdesine göre bir yılın sonunda tekrar durum değerlendirmesi yapılmasına karar verildi.

6. Kaçak dolunun yapıldığı illerde Sanayi İl Müdürlüğü, Belediye Zabıtası ve Mali Polislerle diyalogların güçlendirilmesi için şirketlerimizin ortak bir fon oluşturmaya,

7.İndirim yapılan illerde yerel firmalara ait abonede bulunan standart tüplerin bayilerimizce değişimine destek verilmesine,

8. Uygulamanın başarılı olabilmesi için şirketlerimizin bayileri tarafımızdan müşterek yönlendirilecektir.

SONUÇ:

Yukarıda alınan kararların en kısa sürede yürürlüğe girmesi toplantıya katılan arkadaşların ortak önerileridir.

İNDİRİM YAPILAN İLLERDE ŞİRKETLERİN LPG SATIŞLARI:

	<u>AYGAZ</u>	<u>DEMİRÖREN</u>	<u>İPRAGAZ</u>	<u>SİHİRGAZ</u>
<i>(ton)</i>				
ADİYAMAN	700	219	450	0
MARDİN	1190	700	1647	150
ELAZIĞ	1230	420	1283	0
MALATYA	1100	240	940	0
ŞANLIURFA	995	876	643	350
ŞIRNAK	1100	400	765	60"

şeklinde bir anlaşma yaptıkları,

-1997 yılı Kasım ayında, ilgili pazarda, bayilere maliyeti 875.000 TL. ile 1.155.000 TL. arasında değişiklik gösteren 12 kg.lık tüplü LPG'nin bayiler tarafından 750.000 TL. gibi maliyet fiyatının oldukça altında bir fiyatla perakende satışa arz edildiği,

-Adıyaman ili merkez ilçesi Aygaz A.Ş. bayii Nevres KETENCI'nin, Adıyaman Valiliği'ne vermiş olduğu dilekçede, 27.10.1997 tarihinde 12 kg.lık tüplü LPG fiyatında indirim yapacağını belirterek, sözü edilen tarihte uygulamaya başladığı, anılan şahsın rakip bayilerin büyük bir bölümünün aynı gün fiyat indirimi yaptıklarını, diğerlerinin ise daha sonra indirim başladıklarını ifade ettiği,

-Aygaz A.Ş.'nin yavru şirketi Mogaz Petrol Gazları A.Ş.'nin, 28.10.1997 tarihi itibarıyla, yalnızca 12 kg.lık tüplü LPG için bayiye satış fiyatını %50'ye yaklaşan bir oranda indirdiği,

-Bilgisine başvuru yapılan Sihirgaz A.Ş. Besni bayii Mustafa PAÇCI'nın Aygaz A.Ş., İpragaz A.Ş. ve Milangaz A.Ş. bayilerinin, 27.10.1997 tarihinde fiyatlarını 750.000 TL.'na indirdiklerini ifade ettiği,

-Mogaz A.Ş. Kahta bayii Ramazan BİLGİN'in Aygaz A.Ş. bayisinin 27.10.1997 tarihinde fiyatını indirdiğini ve Likidgaz A.Ş., Alevgaz A.Ş. ve Gapgaz A.Ş. bayilerinin de aynı gün buna ayak uydurduğu yönünde beyanda bulunduğu,

-Milangaz A.Ş. ve Likidgaz A.Ş. Adıyaman merkez bayii Mehmet TEMEL'in, İpragaz A.Ş., Aygaz A.Ş. ve Mogaz A.Ş. bayilerinin 27.10.1997 tarihinde fiyatlarını 750.000 TL.'na indirerek uygulamaya başladıklarını, kendisinin de birkaç gün sonra fiyatını düşürmek zorunda kaldığını belirttiği,

-Milangaz A.Ş. Gölbaşı bayii Adil KABARCIK'ın, Aygaz A.Ş. ve İpragaz A.Ş. bayilerinin reklam yaparak fiyat indirimi uygulamasına başladıklarını dile getirdiği,

-İpragaz A.Ş. Adıyaman merkez bayii Rıza GÖZAYDIN'ın, fiyat indirimi uygulamasının Ekim ayı sonlarında başladığını ve bir-iki gün arayla tüm firmaların uygulamaya katıldığını ifade ettiği,

-Yamangaz Sanayi ve Ticaret A.Ş. ortağı ve Yönetim Kurulu Üyesi Ahmet EROĞLU'nun, İpragaz A.Ş., Aygaz A.Ş., Mogaz A.Ş. ve Likidgaz A.Ş. firmalarının 27.10.1997 tarihinde 12 kg.lık tüp fiyatını 750.000 TL.'na düşürdükleri şeklinde beyanda bulunduğu,

-İpragaz, Mogaz ve Demirören Grubu bayilerinin, indirim ve pazarda oluşan tek fiyata (750.000 TL.) ilişkin ifadeler taşıyan el ilanları dağıttıkları, Mogaz A.Ş.'nin bu ilanları Mersin'de yerleşik Avcı Ofset firmasına hazırlattığı, İpragaz A.Ş. bayii Rıza GÖZAYDIN'ın el ilanlarının kimin tarafından bastırıldığına ilişkin bir açıklama getiremediği, Demirören Grubu firmalarından Milangaz A.Ş. ve Likidgaz A.Ş., Adıyaman merkez ilçe bayisi Mehmet TEMEL'in ilanları kendisinin bastırıldığını kabul etmediği,

-Söz konusu indirim uygulamasının, 11.11.1997 tarihinde TÜPRAŞ tarafından LPG rafineri çıkış fiyatına yapılan %5 oranındaki zama rağmen devam ettirildiği, 01.12.1997 tarihinde rafineri çıkış fiyatına yapılan %9 oranındaki zamdan sonra ise, yalnızca bu artışın fiyatlara yansıtıldığı,

-Mogaz A.Ş.'nin, bu uygulamanın başlamasıyla birlikte bayiye satış fiyatını %50 oranında indirerek, maliyetin, hatta rafineri alış fiyatının altında bir fiyat belirlediği,

-İpragaz A.Ş.'nin, söz konusu dönemde, bayilerine uyguladığı satış destek primi ödemelerinin büyük oranda arttığı,

-25.02.1998 tarihinde Gaziantep Tilmen Oteli'nden alınan belgeden, 24.06.1997 tarihli toplantıya Aygaz A.Ş. adına satış sorumlusu Hasan YEŞİLELMA, İpragaz A.Ş. adına Adana Bölge Şefi Ümit GÖRGÜN, Demirören LPG Grubu adına toplantı tarihinde Milgaz Ticaret ve Sanayi A.Ş., daha sonra ise Milangaz Ticaret ve Sanayi A.Ş. Adana Bölge Müdürü olan Celil MAVİ'nin katıldığı,

-Soruşturma kapsamındaki tüm firmaların, bayileri ile imzalamış oldukları bayilik sözleşmelerinde ise, 4054 sayılı Kanun'a aykırı hükümlerin bulunduğu ve bu hükümlerle firmaların bayileri özellikle satış fiyatı ve satış şartları hususlarında ağır bir taahhüt altına aldıkları

tespit edilmiştir.

2. TARAFLARIN YAZILI SAVUNMALARI VE BU SAVUNMALARA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER:

2.1. Mogaz A.Ş. yazılı savunmalarında, indirim döneminde şirketlerinin pazar payının düştüğünü, Adıyaman ilinde yalnızca 28 Ekim-27 Kasım 1997 tarihleri arasında uyguladığı farklı fiyat dışında adı geçen diğer illerde hiçbir indirim yapmadığını, yapılan yıkıcı fiyat indirimine katılmadıklarını, iştirakçilerinin kimler olduğu belli olmayan belge ile Adıyaman ilinde şirketin aldığı tedbirler arasında herhangi bir ilişki kurmanın mümkün olmadığını, Güney Tevziat Müdürlüğü'nün "Tilmen Tutanağı"ni içeren 1997 yılı ilk altı ay neticelerini analiz eden raporu, şirkete bilgi olarak gönderdiğini ve hiçbir işleme tabi tutulmadığını ifade etmiştir.

Ayrıca, uyumlu eyleme delil teşkil ettiği iddia edilen belgenin, yıkıcı fiyat uygulamasını destekleyen bir belge olarak düşünülmesinin mümkün olmadığını, zira anlaşma tarihinden yaklaşık 4 ay sonra ve sadece Adıyaman ilinde yaşanan fiyat indiriminin bayiler tarafından ekonomik zorunluluklar sonucu yapılan bir pazar hareketi olduğunu, Yücel Gaz firmasına ait gaz tahsisinin resmi makamlarca kesilmiş olmasının ise bu firmayı pazar dışına çıkarmak gibi bir amacın güdülemeyeceğini gösterdiğini ileri sürmüştür.

Soruşturma sonucu elde edilen bulgular dikkate alındığında; Tilmen Oteli'nde yapılan toplantıya Mogaz A.Ş. adına herhangi bir temsilcinin katılmamış olmasının, Gaziantep Tilmen Oteli'nde varılan anlaşmaya ilişkin faks metninin Mogaz A.Ş.'nin evrakları arasında bulunması, dolayısıyla da bu anlaşmadan şirket yönetiminin haberdar olması nedeniyle bir anlam ifade etmediği, bu yüzden de anlaşmaya iştirak etmedikleri yolundaki iddianın geçerli olamayacağı açıktır.

Diğer yandan, Adıyaman ili LPG pazarında, 27.10.1997-23.12.1997 tarihleri arasında gerçekleşen yıkıcı fiyat uygulamasına temel oluşturan "Anlaşma"dan haberdar olan Mogaz A.Ş.'nin, söz konusu dönemde pazar payının düştüğüne ilişkin açıklamalarının bu firmanın Kanun'a aykırı fiilini ortadan kaldırmadığı açık olup, Adıyaman ili LPG pazarında Yücel Gaz A.Ş.'nin anılan dönemde faaliyetine ara vermeksizin ve bir düşme olmaksızın devam ettiği yolundaki yerel firma bayilerinin ifadeleri dikkate alındığında ise, bu firmanın pazar dışında olduğu iddialarının da geçersiz olduğu ortaya çıkmaktadır.

2.2. Aygaz A.Ş. yazılı savunmalarında; 24.06.1997 tarihinde Gaziantep Tilmen Oteli'nde Aygaz A.Ş. adına toplantıya katıldığı iddia edilen şahsın Aygaz A.Ş.'yi hiçbir şekilde temsile yetkisinin bulunmadığını, şirketlerinin böyle bir toplantının varlığından haberdar olmadığını, Aygaz A.Ş.'nin fiyat indiriminin yürürlükte olduğu Kasım-Aralık aylarında pazar payı kaybettiğini, dolayısıyla uygulamadan olumlu etkilenmediğini bildirmiş, söz konusu toplantının 24.06.1997 tarihinde yapıldığı ve yine tutanakta adı geçen 6 ili kapsadığını, bu illerde ise 24.06.1997 tarihinden önce veya sonra hiçbir fiyat hareketi oluşmadığını, indirimin bayinin kendi inisiyatifi doğrultusunda, şirketten bağımsız olarak gerçekleştiğini ifade etmiştir.

Aygaz A.Ş., bunlara ilave olarak, Yücelgaz şirketinin hukuka aykırı fiilleri nedeniyle, söz konusu fiyat indirimi döneminde, resmi makamlar eli ile pazar dışına çıkarılmış olduğu için, yıkıcı fiyat uygulaması ile pazardan çıkarılmasına gerek kalmadığını, şikayetçi firmanın uygulamanın sona ermesinden sonra iskontolu satışlarda bulunmasının "faaliyetlerini durdurma tehdidi" iddialarını geçersiz kıldığını, Adıyaman'daki ihlalin, Rekabet Kanunu'nun Kapsam başlıklı 2'nci maddesinde belirtildiği şekilde Türkiye genelini etkilemediğini, "Tilmen Tutanağı"nın rekabeti sınırlama amacı taşımadığını ve kastın oluşmamış olduğunu ileri sürmüştür.

Soruşturma sonucunda elde edilen bilgiler çerçevesinde; söz konusu "Anlaşma Metni"nin hisselerinin %99.99'una Aygaz A.Ş.'nin sahip olduğu Mogaz A.Ş. evrakları arasında bulunmuş olması ve bu yönüyle de Mogaz A.Ş. yönetiminin bilgi sahibi olduğu bir toplantıdan "Anlaşma"da adı geçen Aygaz A.Ş.'nin haberdar olmamasının düşünülemeyeceği pek tabiidir. Öneri raporu da yer alan aylık bazda satış miktarlarından, Aygaz A.Ş.'nin iddia edilen aksine Eylül 1997'den itibaren pazar payını artırdığı, fiyat indiriminin yürürlükte olduğu Ekim ve Kasım aylarında daha da artan bir hızla Adıyaman ilinde satışlarının yükseldiği görülmekte olup, "Anlaşma Tutanağı"nın varlığı ve Aygaz A.Ş.'nin bu toplantıya satış temsilcisi aracılığıyla iştirak ettiği de gözönüne alındığında, pazar paylarına ve satış miktarlarına ilişkin yapılan tüm bu açıklamaların önemini kaybettiği kanaatine varılmıştır.

Ayrıca, "Anlaşma Metni"nde adı geçen tüm illerde yıkıcı fiyat uygulamasının görülmemesinin arada bir anlaşma veya uyumlu eylem olmadığını göstermeyeceği, bayinin, sıkı sıkıya bağlandığı bayilik sözleşmesi ve ekonomik şartlar çerçevesinde tek başına hareket etmiş

olmasının söz konusu olamayacağı, Aygaz A.Ş. bayii Nevres Ketenci'nin, Yücel Gaz firmasının indirim döneminde piyasada faaliyette olduğunu kabul etmesinin ise, bu firmanın resmen piyasa dışında olduğu iddiasını geçersiz kıldığı açıktır.

Netice itibariyle, Yücel Gaz şirketinin iskontolu satışlar yapması, 4054 sayılı Kanun'da yazılı herhangi bir ihlal oluşturmadığı gibi, soruşturmaya konu olan teşebbüslerin gerçekleştirdiği ihlalin mevcudiyetini de ortadan kaldırmamaktadır.

İhlalin gerçekleşmesi için eylemden Türkiye genelinin etkilenmesinin gerekmediği, bir anlaşmanın rekabeti sınırlama amacı taşımasa da, bu etkiyi doğurabilecek nitelikte olmasının Kanun'un 4'üncü maddesinin ihlali için yeterli olduğu düşünüldüğünde "Tilmen Anlaşması"nın açıkça rekabeti önleme gayesiyle yapıldığı ortaya çıkmaktadır.

2.3. İpragaz A.Ş. yazılı savunmalarında, Yücel Gaz firmasının Eylül'den itibaren 15 ay süreyle devlet tarafından piyasa dışına çıkarılmasının piyasada beklenmeyen bir vakum oluşturduğunu, bundan yararlanmak isteyen soruşturmaya konu şirketlerin bayilerinin kıran kırana bir rekabete başladığını, Aygaz A.Ş. bayii Nevres Ketenci'nin ani ve yüksek indiriminin diğer şirket bayilerini fiyat indirmek zorunda bıraktığını, esasen LPG sektöründeki fiyat ayarlamalarının bütün yurt genelindeki şirketlerde ve bayilerde aynı gün ayarlanmasının rekabeti bozucu bir anlaşmanın sonucu olmaktan ziyade, ülkenin hukuki, ekonomik, rasyonel gerçeği olduğunu, Rekabet Kurulu'nun iddia ettiği gibi Adıyaman'daki fiyat indiriminin Gaziantep Tilmen Oteli'nde yapıldığı kabul edilen rekabeti bozucu anlaşmanın sonucu olmadığını, eğer böyle olsaydı aynı indiriminin 100 km. uzaklıktaki Şanlıurfa'da da olması gerektiğini ileri sürmüştür.

Ayrıca, Mogaz A.Ş.'de tespit edilen anlaşmanın İpragaz A.Ş. tarafından bilinmediğini, İpragaz A.Ş.'nin söz konusu toplantıya hiçbir temsilcisini göndermediğini ve bu konuda kimseye yetki vermediğini, herhangi bir temsilciden de, anılan toplantı ile ilgili bilgi notu almadığını, 4054 sayılı Kanun'un 16'ncı maddesine göre talep edilen idari para cezasında hata yapıldığını, çünkü suç tarihindeki ceza miktarının 200.000.000 TL. olduğunu ifade etmiştir.

Soruşturma sırasında elde edilen tespitler ışığında; 24.06.1997 tarihli toplantıya İpragaz A.Ş. adına Adana Bölge Şefi Ümit Görgün'ün katılması, otel faturalarının İpragaz A.Ş. tarafından ödenmesi gibi hususlar, İpragaz A.Ş. Adıyaman merkez bayii Rıza Gözaydın'ın Yücel Gaz şirketinin pazardan çekilmemiş olduğu yönündeki ifadesiyle birlikte değerlendirildiğinde, ilgili pazarda rakip teşebbüslerin faaliyetlerini zorlaştırmak amacıyla biraraya gelmiş olduğu gerçeği ortaya çıkmakta; pazarda oluşan boşluk ve LPG sektörünün hukuki yapısı savunması ise geçersiz olmaktadır. İndirimin diğer illere sıçramamış olmasının nedeni, Adıyaman ili LPG pazarının Türkiye'deki tüm piyasalardan farklı ekonomik ve hukuki yapı sergilemesi ve tarafların haksız rekabet mücadelesinin belirgin bir şekilde orada görülmesi olup, bu yüzden Adıyaman LPG pazarının ilgili teşebbüslerce öncelikli olarak ele alınmış olması gerçeği akla gelmektedir.

Diğer taraftan, 4054 sayılı Kanun'da yer alan para cezaları Türk Ceza Kanunu'nun Ek 2'nci maddesine göre memur maaş katsayılarındaki artış oranında değişmekte olup, buna göre olayın vuku bulunduğu tarihte ceza miktarı 5.800.000.000 TL.'dir.

2.4. Likidgaz A.Ş. ve Milangaz A.Ş. yazılı savunmalarında; şirketlerinin mevcut tek bayisi Mehmet Temel'in fiyat indirimine pazar payını korumak amacıyla diğer bayilerden birkaç gün sonra, kendilerinin bilgi ve oluru dışında katıldığını, bunun üzerine söz konusu bayinin İstanbul'a çağırılarak Beyoğlu 27. Noterliğinden 32045 yevmiye no'lu ve 03.11.1997 tarihli ihtarname ile bayiliğinin feshedileceği yönünde ihtar edildiğini ve bunun sonucunda bayinin fiyat indirimi eylemine son vereceğine dair taahhütname verdiğini ileri sürmüşler; esasında bağımsız tacir olan bayinin, söz konusu olayda münferiden, şirketlerinden bağımsız hareket ettiği, "Tilmen Tutanağı"nda şirketi temsile yetkili hiç kimsenin imzası bulunmadığı, Yücel Gaz A.Ş.'nin 27.10.1997 tarihi öncesi ve sonrasında indirim uygulamasında bulunduğu, bu durumun anılan şirketin zarar gördüğü iddiasını geçersiz kıldığı, bayi Mehmet Temel'in ihtarname üzerine indirim uygulamasına son verdiği, Soruşturma Raporunda iddia edildiği üzere elli gün daha uygulamayı sürdürmediği, nihayet bayilik sözleşmesinin 17'nci maddesinin fiyat sınırlaması anlamına gelmediği iddialarında bulunmuşlardır.

Soruşturma esnasında yapılan tespitler çerçevesinde; Likidgaz A.Ş. ve Milangaz A.Ş. Adıyaman merkez bayisi olan Mehmet Temel'in söz konusu şirketlerin bilgi ve oluru dışında fiyat indirimi uygulamasına

katıldığı yönünde yapılan savunmanın; 24.06.1997 tarihli Tilmen Oteli'nde yapılan anlaşmaya Demirören Gaz Grubu'nun taraf olması, bayilik sözleşmesinin 17'nci maddesinin açıkça ürünün fiyatının bayi tarafından belirlenmesine izin vermemesi ve küçük ölçekli teşebbüsler olan bayilerin böyle bir uygulamaya katılarak uzun süreli zarar etmeyi göze almasının, amacı kâr olan teşebbüsler açısından bir mana ifade etmeyeceği dikkate alındığında rasyonel olmadığı anlaşılmaktadır.

Ancak, Likidgaz A.Ş., Milangaz A.Ş. ve Milgaz A.Ş.'nin Rekabet Kurumu'nun çalışmaya başladığını ilan ettiği tarihten bir gün önce, anılan bayiye noter kanalıyla ihtarname göndermek suretiyle uygulamaya son verme iradesini ortaya koymasının ise, ihlali ortadan kaldırmayacağı ve ceza uygulamasında bir indirim unsuru olarak dikkate alınabileceği kanaatine varılmıştır.

2.5. Soruşturma döneminde, ilgili pazarda faaliyette bulunduğu tespit üzerine, Rekabet Kurulu'nun 19.03.1998 tarihli ve 57/423-51 sayılı kararı ile soruşturmaya dahil edilen Milgaz A.Ş. yazılı savunmalarında, Adıyaman ili Besni ilçesinde faaliyet gösteren tek bayileri Ömer Erdoğan'ın böyle bir eyleme katıldığına dair herhangi bir bilgilerinin olmadığını ileri sürmüşlerdir.

Soruşturma döneminde elde edilen bulgular, özellikle de 24.06.1997 tarihinde Tilmen Oteli'nde yapılan anlaşmaya katılan kişinin Milgaz A.Ş.'de Adana Bölge Müdürü Celil Mavi olduğu ve bu şahsa ait 25.06.1997 tarihli Tilmen Oteli faturasının Milgaz A.Ş. tarafından ödendiği dikkate alındığında, söz konusu savunmanın inandırıcı olmadığı ortadadır.

2.6. Sihirgaz Ticaret ve Sanayi A.Ş. yazılı savunmalarında ise, Mogaz Petrol Gazları A.Ş.'de tespit edildiği bildirilen "Anlaşma Metni"nin Sihirgaz A.Ş. tarafından bilinmediğini, 24.06.1997 tarihinde Sihirgaz A.Ş. elemanlarından birinin anılan otelde olduğunu, ancak yorgun olduğu için yapılan sohbete katılmadığını, Sihirgaz A.Ş.'nin Adıyaman'da bayii olmadığını, herhangi bir şekilde toptan veya perakende satış faaliyeti olmadığı için de bu konuda daha sonraki günlerde de herhangi yazılı bir bilginin şirkete ulaşmadığını, bayilik sözleşmesinde yer alan ve şirketin fiyat tespitinde sahip olduğu yetki ile ilgili maddenin Türkiye'de geçerli LPG mevzuatı gereği olduğunu ileri sürmüştür.

Soruşturma sırasında, teşebbüsün ilgili pazarda faaliyet gösterdiği, Sihirgaz A.Ş.'de satış temsilcisi olarak çalışan Tahir Burkankulu'nun 24.06.1997 tarihinde yapılan toplantıya katılan şahıslardan biri olduğu, otel masraflarının şirketçe ödendiği, dolayısıyla Sihirgaz A.Ş.'nin anılan toplantıdan habersiz olmasının mümkün olmadığı tesbit olunmuş, bayilik sözleşmesinin ilgili hükmünde LPG mevzuatının 4054 sayılı Kanun aleyhine aşıldığı, konuya ilişkin Bakanlar Kurulu kararında dağıtım şirketlerinin mahalli perakende azami satış fiyatlarını tespit edeceğinin belirtildiği, bayilik sözleşmesinde ise azami fiyattan söz edilmediği, bayilik sözleşmesine göre bayinin bildirilen fiyata aynen uymasının zorunlu tutulduğu kanaatine varılmıştır.

3. SÖZLÜ SAVUNMA TOPLANTISI

Aygaz A.Ş., Mogaz A.Ş. ve İpragaz A.Ş.'nin talebi üzerine, Rekabet Kurulu; 17.11.1998 tarihinde sözlü savunma toplantısı yapılmasına karar vermiş ve sözlü savunma toplantısında taraflar aşağıda izah edildiği gibi savunmalarını, tanıklar bilgilerini Kurul'a sunmuşlardır.

3.1. Yücel Gaz A.Ş. temsilcisi Av. Ali Murat Bilgiç, Adıyaman ilinde meydana gelen "fiyat indirimi"nin amacının, kaynaklarını Adıyaman ilinde kurulu Yücel Gaz şirketinden elde eden ve 06.11.1997'de faaliyete geçen Yeni Yücel Gaz A.Ş.'nin Çukurova piyasasında varlık göstermesini engellemek olduğunu ileri sürmüştü, bu şekilde söz konusu şirketlerin hem Adıyaman, hem de Çukurova piyasasından silineceğini belirterek, haklarında soruşturma açılan firmaların en yüksek oranda cezalandırılmalarını talep etmiştir.

3.2. Aygaz A.Ş. adına konuşan temsilciler, Adıyaman ilinde uygulanan fiyat indiriminin bayilerin infialinden kaynaklandığını, şikayetçi firmanın hukuka aykırı faaliyetleri nedeniyle birçok kez cezaya muhatap kaldığını, "Tilmen Anlaşması"nın bir öneri metni olduğunu ifade ederek, yasalara saygılı davranan Aygaz firmasına ceza verilmemesini talep etmişlerdir.

3.3. Mogaz A.Ş. şirket vekili, Tilmen Oteli'ndeki toplantıya, Mogaz A.Ş. temsilcisinin katılmadığını, "Anlaşma Metni"nin bu şirketin evrakları içinde bulunması sebebiyle soruşturmaya dahil edildiklerini, ancak bu evrakın işlem görmeksizin dosyaya kaldırıldığını ifade ederek, indirim döneminde, bayinin zararının Mogaz A.Ş. tarafından yüklenilmesinin

piyasaya uyum amaçlı olduğunu ve 1 Aralık tarihinde, yani indirim eyleminden çok önce sona erdirildiğini bildirmiştir.

3.4. İpragaz A.Ş. vekili, LPG sektörü ve uygulanan kanunlar hakkında verilen bilgilerden sonra, devletin denetim uygulamaları nedeniyle, Yücel Gaz şirketinin hukuken ve fiilen piyasadan silindiğini ifade ederek, prim sistemi ile ilgili bir soruya, satış destek priminin olağan bir uygulama olduğunu ve Ekim-Kasım 1997 döneminin dışında da verildiğini beyan etmiştir.

3.5. Sihirgaz A.Ş. temsilcisi, ilk yazılı savunmada belirtilen Sihirgaz A.Ş.'nin Adıyaman ilinde bayii olmadığı yolundaki beyanın bir yanlış anlamadan kaynaklandığını vurgulayarak, şirketin Adıyaman ilindeki payının çok küçük olması ve yasanın yeterince bilinmemesi gibi hususların göz önüne alınmasını talep etmiştir.

3.6. Demirören LPG Grubu temsilcisi, Adıyaman merkez ilçe bayisinin fiyat indirimi uygulamasına katıldığının haber alınması üzerine, İstanbul'a çağırılarak ihtar edildiğini belirtmiştir.

3.7. Adıyaman Sanayi ve Ticaret İl Müdürü M. Sadi Ünsal, 27.10.1997 tarihinde, Aygaz A.Ş. bayii Nevres Ketenci'nin; fiyat indirimi talebine ilişkin verdiği dilekçeye herhangi bir yazılı cevap verilmemesi üzerine, indirim uygulamasının başladığını ifade etmiştir.

3.8. TÜPRAŞ yetkilisi Mehmet Tuksal, Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün talebi üzerine, Yücel Gaz A.Ş.'ye yönelik Eylül, Ekim, Kasım ayları için uygulanan %100 gaz tahsisi kesintisi cezasının, gelen ikinci bir yazıyla 12 ay süre ile uzatılmasının söz konusu olduğunu dile getirmiştir.

3.9. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Fiyat İşleri Şube Müdürü Gülgün Aras ise, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın, Yücel Gaz A.Ş.'ye gaz kesintisi uygulanması için TÜPRAŞ'a yazı yazılması talebi üzerine, Petrol İşleri Genel Müdürlüğü olarak işlem yapıldığını söylemiştir.

Yukarıda yer verilen beyanlar incelendiğinde, taraflar, "Sözlü Savunma Toplantısı"nda, yazılı savunmalarında ileri sürdükleri hususlardan farklı ve sonucu etkileyebilecek herhangi bir husus ortaya koyamamışlardır.

4. HUKUKİ DEĞERLENDİRME

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesi, amacı veya etkisi rekabeti engelleme, sınırlama veya bozma olan teşebbüsler arası anlaşmalara, uyumlu eylemlere ve işletme birliklerinin kararlarına karşı genel bir yasaklama getirmektedir. Bu hüküm, bütün işletmeler arası anlaşma, karar ve uyumlu eylemlere geniş bir şekilde uygulanmakta olup temel amacı, her bir işletmenin kendi ticari politikalarını ve piyasadaki faaliyetlerini tek başına, diğerlerinden bağımsız olarak belirlemesidir.

4054 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi kapsamındaki fiyat rekabeti ile ilgili bulunan anlaşmalar, soruşturma açısından da önem arz etmektedir. Fiyat rekabeti, rekabetin en kolay hissedilen önemli bir çeşidi olup, fiyatları olabilecek en alt seviyede tutarak rekabeti teşvik eder ve bu sayede şirketlerin verimlilik ve rekabet koşullarına uyabilme yeteneğiyle doğrudan bağlantılı olarak kaynaklarını en uygun şekilde dağıtmasına imkân vererek tüketiciye geniş bir ürün ve hizmet yelpazesinden yararlanabilme avantajı sağlar.

Rekabet Hukuku açısından fiyat tespitine yönelik bu tür anlaşmalar en ciddi rekabete aykırılık halleri arasında değerlendirilmiş ve çok açık bir biçimde yasaklanmıştır. Bu tür anlaşmalar rakipleri pazar dışına itmek ve faaliyetlerini güçlendirmek suretiyle, rekabeti bozan "yıkıcı fiyat" uygulamalarına neden olabilmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi, teşebbüsler arası anlaşma, uyumlu eylem veya teşebbüs birliği kararları yoluyla maliyetin altında bir fiyatın belirlenmesi, bu uygulamaya uzun süre dayanabilecek yeterli finansal kaynakları bulunmayan bir rakibi pazar dışına atarak veya pazara girmeye istekli olan firmaları caydırarak 4054 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesine açık bir aykırılık oluşturmaktadır.

Bir anlaşmada, rekabeti sınırlama amacı açıksa, anlaşmanın kendisi veya en azından rekabeti bozucu hükümleri, *per se* bir rekabet ihlali oluşturur. Bu durumda anlaşmanın rekabet üzerindeki etkilerinin incelenmesine gerek yoktur. Rekabeti bozucu nitelikte olan anlaşmalar, tarafların kendi bağımsız rekabetçi faaliyetlerini ortak çıkarlar adına gözden çıkardıkları bir yapısal çerçeve yaratır. Bu sebepten dolayı, sadece rekabete aykırı bir anlaşmaya taraf olmak, anlaşma etkilerini gerçekleştirmemiş olsa dahi yasaktır.

Öte yandan, 4054 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin gerekçesinde "Bu Kanunun amacı rekabetin korunması olduğuna göre, rekabeti engelleyici, kısıtlayıcı veya bozucu teşebbüsler arası anlaşma ve uygulamaların yasaklanması gerekir. Maddenin amacı bakımından anlaşma, hukuki şekil şartlarına uymasa bile tarafların kendilerini bağlı hissettikleri her türlü uzlaşma ya da uyuşma anlamında kullanılmıştır. Anlaşmanın yazılı veya sözlü olmasının önemi yoktur. Teşebbüsler arasında bir anlaşmanın varlığı tespit edilemese bile teşebbüsler arasında kendi bağımsız davranışları yerine geçen bir koordinasyon veya pratik işbirliği sağlayan, doğrudan veya dolaylı ilişkiler de, eğer aynı sonucu doğuruyorsa, yasaklanmıştır. Böylece teşebbüslerin Kanuna karşı hile yolu ile rekabeti sınırlayıcı uygulamaları meşru göstermeleri engellenmek istenmiştir." denilerek bir sözleşme, Türk Rekabet Hukuku çerçevesinde yazılı veya başka bir şekil şartına bağlanmaksızın borçlar hukukundaki sözleşme kavramından daha geniş bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca; taraflar arasında hukuken bağlayıcı olmamakla birlikte, rekabeti sınırlayıcı yahut ortadan kaldıracı hükümleri ihtiva eden ve literatürde "centilmenlik anlaşmaları" olarak tanımlanan sözleşmelerin de, 4054 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi kapsamında bir değerlendirmeye tabi tutulması mümkündür.

Yukarıda yer verilen değerlendirmeler ışığında;

-AYGAZ A.Ş. Adıyaman ili merkez ilçe bayii Nevres Ketenci'nin, 24.10.1997 tarihinde Adıyaman Valiliği'ne başvurarak 12 kg.lık tüplü LPG fiyatını 27.10.1997 tarihi itibarıyla düşürmek istediği,

-Adıyaman ili LPG pazarında bayilerin önemli bir bölümünün 27.10.1997 tarihinde, diğerlerinin ise, onları takiben iki gün içerisinde bayilere maliyeti 875.000 TL. ile 1.155.000 TL. arasında değişen ve bayilerce 1.260.000 TL. ile 1.360.000 TL. arasında piyasaya sunulan 12 kg.lık tüplü LPG perakende satış fiyatını 750.000 TL. olarak belirledikleri,

-Mogaz Petrol Gazları A.Ş.'nin, 28.10.1997 tarihi itibarıyla, ilgili ürünün Adıyaman bayilerine satış fiyatını %50 oranında indirdiği, teşebbüsün bu indirimden merkez ilçedeki bayilik sistemine son vererek doğrudan satış sistemine geçmeden önce gerçekleştirilen bir satış uygulaması şeklindeki savunmasına karşın, Mogaz A.Ş. Kâhta bayisi Ramazan Bilgin'in, böyle bir sistem değişikliğine ilişkin bilgisinin bulunmadığı ve uygulamanın Aygaz A.Ş. bayisinin başlattığı ve diğer

bayilerin takip ettiği fiyat indiriminden kaynaklandığı yolundaki beyanı karşısında bu savunmanın geçersiz olduğu,

-İpragaz A.Ş.'nin satış miktarı ile bağlantısı bulunmayan prim sistemine dayanarak uygulamanın başladığı 27 Kasım 1997 döneminde Adıyaman ilindeki bayilerine 4.056.695.973 TL. geri ödemede bulunduğu, ancak ilk savunmasında bu konuya açıklık getirmediği,

-Soruşturmaya konu olan diğer teşebbüslerde bayilerine yapılan herhangi bir geri ödemeye rastlanılmamakla birlikte, elde edilen bayilik sözleşmelerinde yer alan fiyata ilişkin hükümler ve olayların gelişimi karşısında bu tür ödemelerin tespitinin önemini kaybettiği,

-Maliyetin altında satış uygulamasının 11.11.1997 tarihinde TÜPRAŞ tarafından LPG rafineri satış fiyatına yapılan %5 oranındaki zama rağmen devam ettirilmesi, 01.12.1997 tarihinde rafineri çıkış fiyatına yapılan %9 oranındaki zamdan sonra ise, yalnızca artışın fiyata yansıtılmasının pazardaki rekabetle ilgisi olmayan bir uygulama ile karşı karşıya bulunulduğunun bir göstergesi olduğu,

-İpragaz A.Ş., Aygaz A.Ş., Mogaz Petrol Gazları A.Ş., Likidgaz Tevzi ve Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş., Milangaz Ticaret ve Sanayi A.Ş. bayilerinin radyo, bez afiş ve/veya el ilanlarıyla söz konusu uygulamaya ilişkin reklam yaptıkları, Mogaz A.Ş.'nin el ilanlarını kendisinin bastırdığı, İpragaz A.Ş. bayisi Rıza GÖZAYDIN'ın reklam harcamalarını belgelendiremediği, Aygaz A.Ş. bayisi Nevres KETENCİ'nin bayilik sözleşmesine göre zorunlu olmasına rağmen, radyo ilanları için anılan teşebbüsten izin almadığını iddia ettiği, Likidgaz A.Ş. ve Milangaz A.Ş. bayisi Mehmet TEMEL'in kendisi adına bastırılan el ilanlarının varlığını kabul etmediği, tüm bu açıklamalar çerçevesinde, reklamların dağıtım firmalarınınca finanse edilmiş olması nedeniyle bayilerin konuya açıklama getiremedikleri,

-Yerel firmalar ile ülke düzeyinde faaliyet gösteren firmalar arasındaki ekonomik büyüklük farkı, yerel firmaların ana faaliyet alanının ilgili pazar olması ve buradaki LPG satışının önemli bir miktarının bu firmalarca gerçekleştirilmesi gibi hususlar dikkate alındığında, söz konusu yerel firmaların bu tür uygulamalardan büyük zararlar görecekları, söz konusu anlaşmanın uyumlu eylemde bulunmaksızın yerel firmaları pazar dışına çıkarmak gayesiyle yapılması ve şikayete konu olmamaları gibi bulgular da dikkate alındığında, yerel firmaların maliyetin altında satış uygulamasına zorunlu olarak katılmış oldukları,

-27.10.1997 tarihinden önce ilgili pazarda 12 kg.lık tüplü LPG için farklı fiyatlar söz konusu iken, birdenbire 750.000 TL. gibi maliyetin altında bir fiyat oluşmasının rekabetin normal işleyişinin bir sonucu olarak değerlendirilemeyeceği, Adıyaman ili merkez ilçesinde faaliyet gösteren tek bir bayi tarafından başlatıldığı öne sürülen uygulamanın bir anda merkez ve diğer ilçelerde yaygınlaşmasına rağmen, Adıyaman'a 100 km. uzaklıktaki Şanlıurfa ve diğer çevre illerde etkisinin görülmemesinin, piyasaya işleyişinin dışında bir müdahalede bulunulduğunun göstergesi olduğu,

-Haklarında soruşturma açılan teşebbüsler, ilgili pazarda maliyetin altındaki ürün satışlarını piyasanın normal işleyişi içinde bayilerin uygulaması olarak değerlendirirken, pazardaki yerel firmaların bu uygulamadan dolayı zarara uğradıkları yönünde beyanlarının bulunduğu,

-Soruşturmaya konu olan teşebbüslerin bayilik sözleşmelerinin irdelenmesi sonucunda, ürün fiyatı ve satış şartlarını kendi iradeleriyle belirleyebilmelerinin mümkün olmadığı gözlenen bayilerin, bu tür sınırlayıcı sözleşme hükümleri çerçevesinde, ilgili pazarda ana firmalardan bağımsız olarak fiyat rekabetine girişebilmelerinin mümkün bulunamayacağı,

-Ticarette amacın kâr olması nedeniyle bu tür uygulamaların herhangi bir sebep olmaksızın yapılamayacağı, ayrıca, daha önce de açıklanan nedenlerle bir bayinin pazar payındaki düşüş nedeniyle bir indirim başlattığı, oligopol özelliği gösteren pazarda uygulamanın pazar kaybetme korkusuyla yayıldığı şeklindeki bir açıklamanın kabul edilemeyeceği,

-Soruşturmaya konu olan tüm teşebbüslerin, Yücel Gaz A.Ş.'nin pazardan (devlet eliyle) çekilmesi nedeniyle oluşan pazar boşluğundan pay alabilmek ve pazardaki paylarını artırabilmek süreci içinde, bayilerinin maliyetin altında ürün satışı ile rekabete başladıkları şeklinde öne sürdükleri iddialarının da, yine aynı teşebbüslerin bayilerinin verdikleri ifadeler ile çürütüldüğü,

-Bu şartlarda 750.000 TL.'nin altında veya üstünde satış olamazdı şeklindeki bir yorumun ise, tam olarak rekabetin yaşandığı oligopol

özelliği gösteren pazarlarda tek fiyat oluşur anlamına geldiği, böyle bir yorumun kabul edilemez olduğu,

-Uygulamanın Aygaz A.Ş., Mogaz A.Ş., İpragaz A.Ş. ve Sihirgaz A.Ş. tarafından 23.12.1997 tarihinde, Likidgaz A.Ş., Milangaz A.Ş. tarafından ise 03.11.1997 tarihinde sona erdirildiği,

-Aygaz A.Ş., Demirören LPG Grubu, İpragaz A.Ş. ve Sihirgaz A.Ş.'nin, temsilcileri aracılığı ile Gaziantep Tilmen Oteli'nde 24.06.1997 tarihinde gerçekleştirdikleri toplantıda yerel firmaları piyasa dışına çıkarmak amacıyla bir dizi kararlar içeren bir anlaşma yaptıkları,

-4054 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi kapsamında, başlıbaşına uyumlu eylem olarak değerlendirilebilecek olan bu uygulama ile ilgili olarak, Aygaz A.Ş.'nin %99,99 pay oranıyla en büyük ortağı olduğu Mogaz Petrol Gazları A.Ş.'nin evrakları arasında bulunan ve Öneraştırma Raporu ile Soruşturma Raporu'nda yer verilen; Aygaz A.Ş., İpragaz A.Ş., Sihirgaz Ticaret ve Sanayi A.Ş. ve Demirören Grubu temsilcilerinin 24.06.1997 tarihinde Gaziantep Tilmen Oteli'nde yapmış oldukları, Güney ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri LPG pazarında rekabetin önlenmesi amacını taşıyan anlaşmanın, maliyetin altında satış uygulamasına açıklık kazandırdığı,

-Söz konusu toplantıya temsilcisi aracılığı ile katılan Aygaz A.Ş.'nin, Mogaz A.Ş.'nin sermayesinin %99,99'una sahip olması, Gaziantep Tilmen Oteli'nde varılan anlaşmaya ilişkin faks metninin Mogaz A.Ş.'nin evrakları arasında bulunması, Mogaz A.Ş. yönetiminin bu anlaşmadan doğrudan haberdar olması hususları dikkate alındığında, Mogaz A.Ş.'nin anılan anlaşmaya iştirak ettiği,

-Bu anlaşmada, aralarında Adıyaman'ın da bulunduğu bazı illerde, "korsan" çalıştıkları iddia edilen yerel firmaların pazar dışına itilmeleri amacıyla yıkıcı fiyat uygulamasının en kısa zamanda başlatılacağına ilişkin hükümler bulunduğu,

-Söz konusu anlaşma neticesinde, Aygaz A.Ş., İpragaz A.Ş., Mogaz Petrol Gazları A.Ş. ve Sihirgaz Ticaret ve Sanayi A.Ş. teşebbüslerinin, 27.10.1997-23.12.1997 tarihleri arasında Adıyaman ilinde 12 kg.lık tüplü LPG perakende satışında yerel firmaları söz konusu piyasadan tasfiye etmek amacıyla bayileri aracılığı ile yıkıcı fiyat uyguladıkları, Likidgaz Tevzi ve Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş., Milangaz

Ticaret ve Sanayi A.Ş. ve Milgaz Ticaret ve Sanayi A.Ş.'nin 27.10.1997 tarihinde aynı uygulamaya katıldıkları ve Kurumun çalışmaya başladığını ilan ettiği tarihten bir gün önce ihlale son verdikleri,

-Rekabet Hukuku açısından, anlaşmanın hemen uygulanmış olmamasının bir öneminin bulunmadığı, esasen anlaşmanın bazı küçük değişikliklerle, ancak, temel nitelikleri korunarak uygulamaya konulduğu, bir başka deyişle Adıyaman ilindeki uygulamanın bu anlaşmanın bir sonucu olduğu ve onun etkilerini taşıdığı,

-Anlaşma örneğinin, taraflardan Aygaz A.Ş.'nin %99,99 hisse ile ortağı olduğu Mogaz Petrol Gazları A.Ş.'nin evrakı arasında bulunmuş olması, eki olan "satış raporu"nda kendilerine haber verilmeyen bir toplantının tutanağı olduğunun belirtilmesi, Mogaz Petrol Gazları A.Ş.'nin evrakın gerçekliğini reddetmemesi, toplantının yapıldığı tarihte söz konusu şirket temsilcilerinin Tilmen Otelinde konaklamaları, otele tüm temsilcilerin 23.06.1997 tarihinde gelmeleri, bir tanesi hariç diğerlerinin 24.06.1997 tarihinde otelden ayrılmaları, diğer temsilcinin bir gün sonra aynı ildeki bir başka otele geçmesi, Aygaz A.Ş.'nin böyle bir toplantının yapılmış olabileceğini belirtmesi nedenleriyle, anlaşmanın varlığı konusunda hiçbir kuşkunun bulunmadığı,

-Rekabet Hukuku açısından anlaşmalarda şekil şartının aranmadığı, dolayısıyla Gaziantep Tilmen Otelinde yapılan toplantıya katılan şahısların ilgili firmaları temsile yetkili olmadığı ve adı geçen anlaşmada imzalarının bulunmadığı yönündeki savunmaların 4054 sayılı Kanun'a aykırı bir anlaşmanın varlığını ortadan kaldırmadığı,

-4054 sayılı Kanun'un Geçici 2'nci maddesi ile aynı Kanun'un 4'üncü maddesi kapsamında olan, 05.11.1997 tarihinde yürürlükte bulunan anlaşmalar için altı aylık bir geçiş dönemi tanındığı, bu süre (05.05.1998) dolmadan söz konusu kapsamda değerlendirilen anlaşma için soruşturmanın başladığı, bu nedenle cezai yaptırım yoluna gidilemeyeceğine ilişkin savunmaların ise; öncelikle bu süre zarfında taraflardan herhangi birinin muafiyet başvurusunda bulunmamış olması, ancak daha önemlisi böyle bir başvuru olsaydı bile Tilmen Otel anlaşmasının, belli bir pazardaki (Adıyaman ili) rakipleri (yerel firmaları) pazar dışına çıkarmak için yıkıcı fiyat uygulamasını amaçlayan, dolayısıyla açık rekabet ihlaline yönelik hükümler taşıyan bir anlaşma niteliği taşıması nedeniyle, 4054 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin uygulanmasından hiçbir şekilde muaf tutulamayacağı ve aynı nedenle

anılan Kanun'un 16'ncı maddesinin son fıkrasında öngörülen süre içerisinde bildirilmiş olması gerekçesiyle, cezai yaptırımından kurtulmasının söz konusu olamayacağı hususları dikkate alındığında hukuki dayanaktan yoksun olduğu,

-Pazardaki bazı firmaların uyumlu eylem ya da anlaşma yaparak, maliyetlerin altında fiyat belirlemek suretiyle rakip teşebbüslerin faaliyetlerini zorlaştırmaları veya onları pazar dışına çıkartma yönündeki davranışlarının Rekabet Hukukunda "per se" yasaklanmış davranışlar olduğu,

-Yukarıda zikredilen anlaşma ve eylemlerin, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un; rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliği kararlarını yasaklayan 4'üncü maddesinin "Mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kâr gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi" şeklindeki (a) ve "rakip teşebbüslerin faaliyetlerinin zorlaştırılması, kısıtlanması veya piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin boykot ya da diğer davranışlarla piyasa dışına çıkartılması yahut piyasaya yeni gireceklerin engellenmesi" şeklindeki (d) bentlerine aykırılık teşkil ettiği,

-Bu nedenlerden dolayı, Aygaz A.Ş., Likidgaz Tevzi ve Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş., Milangaz Ticaret ve Sanayi A.Ş., Milgaz Ticaret ve Sanayi A.Ş., İpragaz A.Ş., Mogaz Petrol Gazları A.Ş. ve Sihirgaz Ticaret ve Sanayi A.Ş. teşebbüslerinin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 16'ncı maddesinin ikinci fıkrası uyarınca cezalandırılmaları gerektiği,

görüşüne ulaşılmıştır.

SONUÇ

Aygaz A.Ş. Mogaz A.Ş., Likidgaz A.Ş., Milangaz A.Ş. Milgaz A.Ş. İpragaz A.Ş. ve Sihirgaz A.Ş.'nin, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesinin (a) ve (d) bentlerine aykırı davrandıkları iddiasıyla Yücelgaz San. Tic. A.Ş.'nin şikayeti üzerine açılan soruşturma sonucunda; Soruşturma Heyetince hazırlanmış olan rapor ve ek rapor taraflara tebliğ edilmiş, tarafların yazılı savunmaları alınmış, 17.11.1998 günü yapılan sözlü savunma toplantısında tarafların bir kez de sözlü olarak yaptıkları açıklamalar ile Aygaz A.Ş. ve Mogaz

A.Ş. vekillerinin göstermiş oldukları tanıklar dinlenmiş olup, tarafların karşılıklı iddia ve savunmaları, toplanan deliller ve bu konudaki soruşturma raporu ile tüm dosya içeriği görüşülerek;

1- Soruşturma sonucunda 24.06.1997 tarihinde Tilmen Oteli'nde yapılan toplantıya katıldıkları ve bu toplantıda alınan kararlara iştirak edip uyguladıkları sabit görülen Aygaz A.Ş., Mogaz A.Ş., Likidgaz A.Ş., Milangaz A.Ş., Milgaz A.Ş., İpragaz A.Ş. ve Sihirgaz A.Ş.'nin bu davranışlarının 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesinin (a) ve (d) bentlerini açıkça ihlal ettiğine;

2- Bu davranışa katılan şirketlerin faaliyetlerinin Adıyaman ilindeki 12 kg.lık tüplü likit petrol gazı dağıtım piyasası ile sınırlı olması, Rekabet Kurulu'nun önaraştırmaya başlaması ile birlikte kısa sürede ihlalin sona erdirilmesi, 4054 sayılı Kanun'un uygulanmasının henüz başlamış olması dolayısıyla Rekabet kurallarının ve bu kültürün yerleşmiş olmaması, bu anlaşmaya taraf olan şirketlerin davranışlarında şikayetçinin, kaçak gaz kullanmak, teknik standartlara uymamak gibi hukuka aykırı eylemlerinin de rolü olduğu şeklindeki savunmaları ile tarafların soruşturma esnasındaki genel tutum ve davranışları ve özellikle Kurum'un çalışmaya başladığını ilan ettiği tarihten bir gün önce ihlale son veren Likidgaz A.Ş., Milgaz A.Ş., Milangaz A.Ş.'nin bu tutumları gözönüne alınarak Kurul'ca tespit edilen 1996 yılı gayrisafi gelirleri ile Adıyaman ilindeki pazar paylarına göre, Kurul'ca 4054 sayılı Kanun'un 16'ncı maddesinin 2'nci fıkrası gereğince her bir şirket için ayrı ayrı takdir edilen;

- a) Aygaz A.Ş.'nin 43.374.322.500.-TL.
- b) Mogaz Petrol Gazları A.Ş.'nin 5.800.000.000.-TL.
- c) Likidgaz Tevzi ve Üretim San. ve Tic. A.Ş.'nin 5.800.000.000.-TL.
- d) Milgaz A.Ş.'nin 5.800.000.000.-TL.
- e) Milangaz Tic. ve San. A.Ş.'nin 5.800.000.000.-TL.
- f) İpragaz A.Ş.'nin 23.372.512.492.-TL.
- g) Sihirgaz A.Ş.'nin 5.800.000.000.-TL.

idari para cezası ile cezalandırılmalarına,

3-Soruşturma konusu anlaşmanın bildirilmesi için öngörülen yasal süre dolmamış olduğundan, bildirimde bulunmadıklarından dolayı taraflara Kanun'un 16'ncı maddesinin 1'inci fıkrasının (c) bendi uyarınca idari para cezası verilemeyeceğine;

4- Sihirgaz A.Ş.'nin soruşturma sırasında eksik ve yanıltıcı bilgi verdiği gerekçesiyle cezalandırılmasına yer olmadığına;

5- Kararın Danıştay yolu açık olmak üzere şikayetçiye ve ilgili şirketlere tebliğine;

OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir (Ankara, 26 Kasım 1998).

Dosya Konusu : Özel Okullar Derneği'nin özel okul ücretlerini belirlemeye yönelik kararları ile 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u ihlal ettiği iddiası.

Dosya No : D1/2/Ü.G.-98/7
Karar No : 99-6/48-17
Karar Tarihi : 11.02.1999

Dosya Safahatı: 13.05.1998 tarih ve 32 sayılı Rekabet Kurumu Başkanlığı önergesinde özetle; Anadolu Ajansı'na ait haber bülteninden ve 09.05.1998 tarihli çok sayıda gazete haberlerinden Özel Okullar Derneğinin 1998-1999 eğitim-öğretim yılında uygulanmak üzere özel okul ücretlerini belirlemeye yönelik karar aldığı ve bu ücretlerin enflasyonun (İTO Tüketici Endeksi olan %95) üzerine çıkmaması yönünde tavsiyede bulunduğu belirtilerek, 4054 sayılı Kanun'un 2 nci maddesi gözönüne alındığında, Özel Okullar Derneği'nin bir teşebbüs birliği olduğu, aynı Kanun'un 4 üncü maddesinin (a) bendi gereğince, "mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kâr gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi"nin hukuka aykırı olduğu, Özel Öğretim Kurumları Öğrenci Ücretleri Tespit ve Tahsil Yönetmeliği'nin değişik 5 inci maddesinin Özel Okullar Derneği'ne özel okulların ücret belirlemesi konusunda herhangi bir görev ya da yetki vermediği dikkate alındığında sözkonusu faaliyetin rekabeti ihlal edip etmediği, dolayısıyla bir soruşturma açılmasına gerek olup olmadığını belirlemek amacıyla önaraştırma yapılmasının uygun olacağına düşünülüşü ifade edilmiştir.

-Rekabet Kurulu, anılan önergesi doğrultusunda 14.05.1998 tarih ve 65 sayılı önaraştırma yapılması kararını, 26.05.1998 tarih ve D1/2/Ü.G.-98/7 sayılı Önaraştırma Raporu üzerine de 28.05.1998 tarih ve 67/515-82 sayılı soruşturma açılması kararını vermiştir.

-Özel Okullar Derneği, Rekabet Kurulu'nun aldığı soruşturma kararı üzerine ilk yazılı savunmasını Rekabet Kurulu'na göndermiştir.

-4054 sayılı Kanun'un 14, 15 ve 44 üncü maddeleri gereğince yerinde yapılan incelemeler neticesinde, Soruşturma Heyeti'nce hazırlanan 18.11.1998 tarih ve SR 98/3 sayılı Soruşturma Raporu ve tüm ekleri, Kanun'un 45 inci maddesinin birinci fıkrası gereğince Özel Okullar Derneği'ne tebliğ edilmiştir.

-4054 sayılı Kanun'un 45 inci maddesinde belirtilen otuz günlük yazılı savunma süresi içinde, Özel Okullar Derneği kendisine gönderilen soruşturma raporuna ilişkin, herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

-Rekabet Kurulu, 11.02.1999 tarih ve 99-6 sayılı toplantısında, nihai kararını vermiştir.

Soruşturma Heyetinin Görüşü: "Ücret Toplantısı" adı altında toplantı düzenlemek veya "rakiplere önceden fiyat değişikliklerini bildirmek" esasen 4054 sayılı Kanun'a aykırı olarak rekabeti sınırlama veya ortadan kaldırma amacı taşıyan, bu sonucu doğuran veya doğurabilecek nitelikte olan fiiller olmakla birlikte, pazarın yapısı, Milli Eğitim Bakanlığınca 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 326 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik 31 inci maddesinde yer alan, fiyatın her yıl bir kez mayıs ayında tespit ve ilan edilebileceği hükmü ve aynı madde gereğince hazırlanan yönetmeliğin rekabeti büyük ölçüde sınırlandırması, "ücret toplantısı" adı altında yapılan toplantıların uzun süredir yapılıyor olmasına rağmen, özel okul fiyatlarında paralellik bulunmaması ve toplantıda fiyatların değil öğretim sorunlarının görüşüldüğü kanaatinin oluşması nedenleriyle, sözkonusu toplantının rekabeti sınırlama amacı taşımadığı, toplantıda görüşülen hususların bu etkiyi doğurmadığı sonucuna varılmış olup, Özel Okullar Derneği'nin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u ihlal ettiğine ilişkin herhangi bir bulguya rastlanamaması nedeniyle cezai yaptırım uygulanmaması; yapılan incelemelerde toplantının ilgili pazardaki "fiyat"ı belirlemeye yönelik bir amaç taşıdığına ilişkin tespit yapılamasa da gelenekselleşen bu toplantılara "ücret toplantısı" ismi verilmemesi, toplantı tarihlerinin alışlageldiği üzere yasal fiyat belirleme döneminde yapılmaması, rakiplerin, kamuoyuna açıklamadan önce fiyatlar konusunda birbirlerine bilgi vermelerinin dahi uyumlu eyleme yol açabilmesi nedeniyle, pazardaki rekabetin en önemli unsurlarından biri olan rakip davranışlarındaki belirsizliğin ortadan kaldırılmasına ve dolayısıyla rekabetin kısıtlanmasına neden olabilecek bu tür davranışlardan kaçınılması hususlarında sözkonusu teşebbüs birliğinin ve birliğe üye teşebbüslerin Başkanlıkça uyarılması gerektiği.

DEĞERLENDİRME

1. YAPILAN TESPİTLER

1.1. İlgili Pazar

a) *Ürün pazarı*: Sınırı yasalarla çizilmiş olan hizmet pazarı, fen lisesi, anadolu lisesi ve süper lise gibi *devlet* okullarının ciddi rakipler olduğu da gözönünde bulundurulduğunda “ilköğretim” ve “lise” düzeyinde öğretim pazarı olarak kabul edilmiştir.

b) *Coğrafi pazar*: Türkiye'nin 62 ilinde özel okulların bulunduğu, bir ilden diğerine öğretim için gidilebildiği (özellikle çok tanınan bazı okulların daha iyi öğretim verdiği gerekçesiyle) ve devlete ait “Anadolu Lisesi” ve “Süper Lise” gibi okulların ülkemizin tüm illerinde mevcut olduğu hususları dikkate alındığında, Türkiye Cumhuriyeti, coğrafi pazar olarak kabul edilmiştir.

1.2. Bulgular

Yapılan incelemede;

- Özel Okullar Derneği'ne ait Karar Defteri'nde,

24.04.1996 tarih ve 96/5 sayılı kararda mayıs ayı içerisinde özel okul ücretleriyle ilgili olarak sohbet toplantıları yapılması,

30.04.1997 tarih ve 97/4 sayılı kararda 13 Mayıs 1997 Salı günü saat 14.30'da Şark Sigorta Toplantı Salonunda 1997-1998 öğretim yılı ücretleri konusunda üyelerin fikir alışverişinde bulunmalarını sağlamak amacıyla tüm üyelerin davet edileceği bir sohbet toplantısı düzenlenmesi,

22.04.1998 tarihli kararda ise, Mayıs ayı içinde ücretlerle ilgili toplantı yapılması,

şeklinde ifadelerin yer aldığı,

- Özel Okullar Derneği'ne ait giden evrak dosyasından elde edilen 01.05.1998 tarihli ve Genel Sekreter Turgut IRMAK imzalı faks mesajında,

“ Sayın Kurucu,

1998-1999 Öğretim Yılı öğrenci ücretlerini görüşmek üzere yapılacak olan toplantıya iştirak etmenizi rica ederim.” denilerek, “Bu faksı en kısa zamanda grubunuzdaki okullara fakslayınız. ÇOK ÖNEMLİDİR!...” ifadesine yer verildiği,

- Özel Okullar Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Dünder UÇAR'ın, 08.05.1998 tarihinde yapılan “ücretlerle ilgili toplantı” ya ilişkin olarak, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yılda bir kez Mayıs ayında belirlenen özel okul ücretlerinin tespitinde geçerli olacak kurallar arasında enflasyon oranı gibi teknik bir unsur da öngörüldüğü için bu konuda bilgi verildiğini, ücret ayarlanmasının yılda bir kez yapılması nedeniyle yakın geçmişteki ekonomik durum ve muhtemel ekonomik gelişmeler konusunda bilgilenme ihtiyacı meydana geldiğini, kendisinin uzun yıllar İstanbul Ticaret Odası'nda (İTO) Başkan Yardımcılığı görevini yapmış olmasından dolayı teknik konularda bilgilendirme görevinin kendisine düştüğünü, “kağıt üzerinde alışkanlık olduğu şekilde” ücret toplantısı olarak anılan toplantıda öğrenci başvuruları, Milli Eğitim Bakanlığı ile ilişkiler, Dernek faaliyetleri gibi ana meselelerin konuşulduğunu, ücret birliği konusunda herhangi bir karar alınmamış olduğunu, bu durumun gerek geçmiş yıllardaki gerekse bu yılki okul ücretlerine ait farklı rakamlardan da anlaşılabileceğini, enflasyon oranının ücret tespit yönetmeliğindeki bir maddeden dolayı mecburen telaffuz edildiğini, ancak basın kuruluşlarına göndermiş olduğu faks metninden de görülebileceği üzere %95 gibi herhangi bir rakama ilişkin bir beyanın olmadığını belirttiği,

- Dünder UÇAR ile yapılan görüşmede bahsi geçen basın bülteninde özel okulların vergi muafiyeti, vergi iadesi gibi birtakım sorunlarının belirtildiği, ancak özel okul ücretlerinde “fevkalade bir artış yapılmadığının görüldüğü” ifadesinin dışında ücrete veya enflasyon oranına ilişkin herhangi bir husus bulunmadığı,

- Özel Okullar Derneği Genel Sekreteri Turgut IRMAK'ın 08.09.1998 tarihli ücretlerle ilgili toplantıya ilişkin el yazısıyla tutulan notlarından, toplantıda uyuşturucu bağımlılığı, ÖSS sonuçları, Marmara

Üniversitesi'nin özel okullar ile ilgili çalışması, basın ile ilişkiler, özel Türk okullarına müracaatın düşük olması, İstanbul Ticaret Odası geçinme endeksi (%99), toptan eşya endeksi (%83,1) ile İstanbul dışı için DİE'nin geçinme endeksi (%93,1) ve toptan eşya endeksi (%85,4), faks zincirine ilişkin şikayetler, vergi ile ilgili sorunlar, bilgisayar destekli programlar gibi çeşitli konularda görüşler sunulduğu,

- Özel Okullar Derneği Genel Sekreteri Turgut IRMAK'ın, Derneğin her yıl Mayıs ayında üyeleriyle toplanarak yıllık faaliyetleri konusunda sohbet ettiklerini ve ücretlerin ilan ayı olması nedeniyle okulların bu konudaki görüşlerini sunduklarını, ancak özel okulların fiyatlarını belirlemelerine ilişkin yönetmelik çıktığından beri hiçbir özel okul fiyatının diğeriyle ve bu sohbet toplantılarıyla ilişkili olmadığını belirttiği,

- Anılan toplantıya katılanlardan Özel Akasya Koleji Genel Müdürü Nurullah DAL'ın, Özel Okullar Derneği'nin 8 Mayıs'taki toplantısının ana amacının, geçen yılın ekonomik durum ve eğitim-öğretim açısından değerlendirmesini yapmak olduğunu söyleyerek, gelecek yıla ilişkin tahminlerin yapıldığını, özel okullara yapılan başvuru sayısındaki düşmenin sebeplerinin tartışıldığını, Dünder UÇAR'ın İTO'nun en son enflasyon değerlerini açıklayarak bu rakamların baz olarak alınabileceğini belirttiğini, Dernek tarafından her yıl fiyatlara baz olması için enflasyon oranını belirlemek amacıyla değişik kurumların tespit ettiği oranlar konusunda çalışmalar yapıldığını, ancak herhangi bir rakamın telaffuz edilmediğini, uyuşturucu bağımlılığı ve bilgisayar sistemlerine ilişkin bilgiler verilerek, eğitim tazminatlarının gelir vergisine tabi tutulmamasının tartışıldığını ifade ettiği,

- Özel Okullar Derneği'nin 8 Mayıs 1998 tarihinde yapılan toplantısına katılan 10 özel okulun temsilcileri ve yöneticilerinin, söz konusu toplantıda olağan olduğu üzere İTO ve DİE'nin enflasyon oranları hakkında bilgi verildiğini, katılımcıların bir kısmının sohbet esnasında kendi okullarının ücretleri ve zam oranları hakkında açıklamalar yaptıklarını, ancak özel okul ücretlerine ilişkin olarak bağlayıcı herhangi bir karar alınmadığını, bu konuda bir telkinde bulunulmadığını, ücrete ilişkin bir karar alınsa dahi uygulanmasının sektörün yapısı gereği mümkün olamayacağını ifade ettikleri,

- Özel Gökdil Lisesi kurucusu Tacettin GÖKŞEN'in ise, anılan toplantıya ilişkin olarak, bir okul temsilcisinin rakam vermeksizin yüksek oranda zam yapacağını söylediğini, Özel Koç Lisesi'nin temsilcisi İnal

AVCI'nın Rekabet Kurulu'nun hoş bakmayacağı gerekçesiyle ücretlere ilişkin birşey konuşulmaması konusunda telkinde bulunduğunu; bu uyarı üzerine, okul ücretleri konusunda herhangi birşey söylenmediğini belirttiği, Dernek Genel Sekreteri Turgut IRMAK ve birkaç okul temsilcisinin de daha önce yapılan görüşmeler sırasında bu durumdan söz etmiş oldukları, ancak sözlerinin tutanağa geçirilmesini uygun görmedikleri,

tespit edilmiştir.

2. ÖZEL OKULLAR DERNEĞİ'NİN YAZILI SAVUNMASI

Özel Okullar Derneği'nin, 4054 sayılı Kanun'un 43 üncü maddesi gereğince gönderdiği yazılı savunmasında, Özel Okullar Derneği'nde zaman zaman yapılan toplantıların, meslek içi sorunların görüşüldüğü, eğitimin iyileştirilmesine yönelik tedbirlere ilişkin toplantılar olduğu, 24.04.1996, 30.4.1997 ve 22.04.1998 tarihli toplantılarda da sadece meslekle ilgili konuların görüşüldüğü, üyelere okul ücretlerinin belirlenmesi konusunda herhangi bir eylem tarzı veya yöntem önerilmediği, "fiyatı oluşturan maliyet, kâr vb. unsurlar ve muamele şartlarına" ilişkin mutabakatlara varılmasının, rekabeti engelleme, bozma veya kısıtlama amacına yönelik karar alınmasının söz konusu olmadığı,

- Dernek üyeleri arasında Kanun'un 4. maddesinde yasaklanan bir yatay rekabet kısıtlaması mevcut olmadığı gibi, bir uyumlu davranış da bulunmadığı,
- Özel Okullar Derneği ve üyelerinin, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve buna ilişkin yönetmelik ile 23.05.1997 tarihli genelge uyarınca öğrenci ücretlerinin tespit ve tahsilinde bazı emredici hukuk kurallarına tabii olduğu, ücretlerin tespit ve tahsilinde her ildeki geçinme endeksleri ile toptan eşya fiyatlarının yönetmelik gereğince göz önüne alındığı,
- Öneri raporu, ücretlerle ilgili olarak yalnız alışkanlık neticesi davetiyede yazılmakta olan "ücret toplantısı" ifadesinin ve çoğu kere basında eksik ve yanlış yazılmakta olan DİE ve İTO enflasyon rakamlarının sözlü beyanının yer aldığı, yılların uygulaması, raporda tespit edilmiş olan rakamlar, zabitler ve ifadelerden 4054 sayılı Kanun'u ihlal eden herhangi bir durumun söz konusu olmadığına açıkça görüldüğü,

- 625 sayılı Kanun'a dayanılarak çıkarılan ücret tespit ve tahsil yönetmeliğinin 6. maddesinde özel öğretim kurumlarının, ücret tespit ederken "o ildeki" en son yıllık toptan eşya ve tüketici fiyat endekslerini dikkate alacaklarının belirtilmiş olduğu, ancak, gazetelerde tüm illerin fiyat endeksleri yerine enflasyon şampiyonu olan il endeksinin yer alması ve yıllık enflasyon yerine Aralık aylarını mukayese eden rakamlara yer verilmesi nedeniyle, oluşan çelişkili oranların tereddüte yol açtığı, dolayısıyla Dernek üyelerinin bu konuda bilgilendirilmesinin büyük önem taşıdığı, enflasyon rakamının ifade edilmiş olmasının müşterek fiyat tespit edildiği manasına gelmeyeceği, raportörlerce tespit edilen rakamların da yıllar ya da oranlar itibarıyla benzerlik göstermediği,
- Ayrıca, fiyat endeksinin ücret belirlenmesinde mevzuatın getirdiği tek kıstas olmadığı, eğitim-öğretim imkânı, girişilen yatırım düzeyi, gelir ve giderler gibi diğer kıstasların kurumların iç bünyeleri ile ilgili olduğu,
- Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'nün il bazında eşit ücret sistemi getiren 23.05.1997 tarihli genelgesi dolayısıyla rekabetin tamamen ortadan kaldırılmış olmasının dahi Rekabet Kurumunun araştırmasını durdurmasını gerekli kıldığı,
- Ücretleri yönlendirmek gibi bir amaç güdülseydi, bu toplantıların hiç bir okulun ücret ilanına imkan bırakmadan Nisan ayında yapılacağı, oysa toplantıdan önce bir çok okulun ücretlerini ilan etmiş ve tahsilata başlamış olduğu,

ileri sürülmüştür.

4054 sayılı Kanun'un 45 inci maddesi gereğince, kendisine tebliğ edilen 18.11.1998 tarih ve SR 98/3 sayılı Soruşturma Raporuna ilişkin olarak da Özel Okullar Derneği süresi içinde herhangi bir savunma yapmamıştır.

3. HUKUKİ DEĞERLENDİRME

Bir piyasada tam ve etkin rekabetin sağlanması için, sunulan malların homojen veya en azından birbirleriyle çok kolay ikame edilebilir

olması gerektiği iktisat teorisi açısından kabul görmüş olmakla beraber, hizmet sunulması ve özellikle sunulan hizmetin çerçevesinin yasalarla çizilmiş olması gözönünde bulundurulduğunda, özel ilköğretim ve lise hizmetlerinin sunumunda rekabet açısından aşağıdaki tespitlere değinmekte fayda görülmektedir.

Bir özel okulun vermesi gereken eğitimin asgari standartları kanun ve yönetmeliklerce belirlenmiştir. Ancak, burada mutlak bir standartlaştırma mevcut değildir; hatta bu kurallar, uygulanan programlar ve sınıflarına ilişkin müfredatların birbirlerinden ne şekilde farklılaşacağını belirtmektedir.

Dolayısıyla, aynı programlar homojen sayılsalar da, her özel okul birden fazla program uygulamakta ve ayrıca;

- a) aynı programlar için farklı fiyatlar uygulayarak,
  - b) aynı programlardaki derslerin tanınmış öğretmenlerce verilmesi yoluyla asgari standartların üzerine çıkılmasını ve öğrencilerinin üniversite sınavlarındaki başarı oranının yükselmesini sağlayarak,
  - c) yabancı dil ağırlıklı programlarında yabancı öğretmenler çalıştırarak,
  - d) öğrencilerine, spor ve kültür alanında benzer okullardan çok daha fazla imkanlar sunarak,
  - e) belirli bir gelir grubunu hedef alıp bu grubun talebine yönelik bir imaj oluşturarak,
  - f) maliyetlerini asgari düzeye çekerek,
- diğer özel okullarla rekabet etmek durumundadır.

Özel okulların bir kısmının, özellikle bazı azınlık okullarının ve vakıf okullarının kâr amacı gütmedikleri ve verdikleri eğitimin kalitesini, fiyat rekabetinden önemli buldukları görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Okullar Genel Müdürlüğü'nden Özel Okullar Derneği toplantısına katılan ve temsilcileri ile görüşülen yirmi dokuz adet okulun, son üç öğretim yılına ilişkin olarak tespit ettikleri ücretlere ait bilgiler ve anılan toplantıya katılan okullar arasından rastgele seçilen yedi okula ait bütçe tabloları elde edilmiştir.

Söz konusu yedi okulun 1997-1998 ve 1998-1999 öğretim yıllarına ait standart bütçe tablolarında yer alan gelir kalemleri

karşılaştırıldığında, okullardan dördünün gelirlerinin tamamını öğrenci ücretlerinden karşıladığı, diğerlerinin ise, aynı zamanda yemek ve taşıma ücretlerinden de önemli oranda gelir elde ettikleri görülmüş, on dört standart gider kalemlerinin karşılaştırılmasından da anılan yedi okulun her bir gider kalemi için bütçesinde farklı oranlarda meblağ ayırdığı, ayrılan bu meblağların toplam giderlerine oranlarının da birbirlerinden oldukça farklı olduğu anlaşılmıştır.

Anılan toplantıya katıldıkları belirlenen okullardan yirmi dokuzunun, her bir sınıf ve her bir program için 1996 – 1997, 1997-1998 ve 1998-1999 öğretim yıllarında talep ettikleri ücretler ve bunların bir önceki yıla göre artış oranları ayrı ayrı karşılaştırılmış, bunlardan on iki okulun ücretlerini bünyelerindeki sınıf veya programlara göre farklılaştırmadıkları, diğer okulların ise, her sınıf veya program için ayrı ücretler talep ettikleri, ücretleri aynı gözükken birçok okulun bu ücretlerini farklı programlar için talep ettikleri; sınıf veya program ayrımı gözetmeksizin öğrencilerinden standart ücret talep eden iki okulun ücretlerinin birbirleri ile aynı olduğu, ancak coğrafi açıdan birbirlerinden oldukça uzak olan bu iki okulun birbirlerine rakip sayılamayacakları; ayrıca, söz konusu yirmi dokuz okulun son üç öğretim yılı boyunca, ücretlerini birbirlerinden farklı oranlarda artırdıkları tespit edilmiştir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında özetle,

- Özel okulların maliyet yapılarının birbirlerinden çok farklı olduğu,
- Genel olarak her okulun farklı sınıfları ve farklı programları için farklı ücret talep ettiği,
- 1998-99 öğretim yılı için tespit edilen ücretlerin genel itibariyle birbirlerinden farklı oldukları,
- Ücretleri aynı gözükken okulların bu ücretleri farklı programlar ve sınıflar için talep ettikleri,
- Tek tip ücret uygulayan veya aynı program için aynı ücreti talep eden birkaç okulun, öğrencilerine farklı sosyal, kültürel imkanlar tanımaları nedeniyle öğrenci velileri gözünde birbirlerinden oldukça farklılaştıkları veya coğrafi açıdan birbirlerine uzak olmaları nedeniyle birbirlerine rakip olmadıkları,

- Küsuratlı olmaları nedeniyle Şüphe uyandıran ücret benzerliklerinde, söz konusu k sura tın ücrete eklenen KDV sonucu ortaya çıktığı,

- Benzer bir durumun 1997-98  ğretim yılı için tespit edilen ücretler için de geçerli olduğu,

-  cret artış oranları açısından da okullar arasında büyük farklılıklar olduğu,

dikkate alındığında,  zel Okullar Derneği toplantısına katılan okullar arasında, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4 üncü maddesi kapsamında ücrete ilişkin bir uyumlu eylemin varlığına karine teşkil edebilecek herhangi bir husus tespit edilememiştir.

Ayrıca, " cret toplantısı" adı altında yapılan toplantıda açıklanan değişik kurumlarca tespit edilmiş enflasyon oranları haricinde "fiyat"a ilişkin görüşmeler yapıldığı veya bu konunun gündeme geldiğine ilişkin herhangi bir kanıt elde edilememiŐ, yalnızca bir özel okul yetkilisinin fiyat açıklaması yaptığı bilgi tutanaklarında yer almıştır.

" cret toplantısı" adı altında toplantı düzenlemek veya "rakiplere önceden fiyat değişikliklerini bildirmek" esasen 4054 sayılı Kanun'a aykırı olarak rekabeti sınırlama veya ortadan kaldırma amacı taşıyan, bu sonucu doğuran veya doğurabilecek nitelikte olan fiiller olmakla birlikte, pazarın yapısı ( ğretim hizmetleri pazarında rekabet fiyatlar üzerinde değil,  ğretim kalitesi ve verilen hizmetlerin niteliğinde yoėunlaŐmaktadır. Bunun sonucunda da çeşitli okullar arasında çok ciddi fiyat farkları oluşmaktadır.), Milli Eğitim Bakanlığınca 625 sayılı özel  ğretim Kurumları Kanunu'nun 326 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik 31 inci maddesinde yer alan fiyatın her yıl bir kez mayıs ayında tespit ve ilan edilebileceği ve aynı madde gereğince hazırlanan yönetmeliğin rekabeti büyük  l de sınırlandırması, " cret toplantısı" adı altında yapılan toplantıların uzun süredir yapılıyor olmasına rağmen, özel okul fiyatlarında paralellik bulunmaması ve toplantıda fiyatların değil,  ğretim sorunlarının g r Ő ld ėu kanaatinin oluşması nedenleriyle, söz konusu toplantının rekabeti sınırlama amacı taşımadığı, toplantıda görüşülen hususların bu etkiyi doğurmadığı sonucuna varılmış olup, 4054 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesinin yasaklanan hallere örnek olarak verilen ikinci fıkrasının "*Mal veya hizmet alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, k r gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım*

şartlarının tespit edilmesi" şeklindeki (a) bendine aykırılık oluşmadığı görüşüne ulaşılmıştır.

SONUÇ

Özel Okullar Derneği'nin özel okul ücretlerini belirlemeye yönelik kararları ile 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'a aykırı davrandığı iddiasıyla açılan soruşturma sonucunda; soruşturma heyetince hazırlanmış soruşturma raporu, elde edilen bilgi ve belgeler ve tüm dosya münderecatı müzakere edilerek;

1. 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4 üncü maddesinin yasaklanan hallere örnek verilen 2 nci fıkrasının (a) bendine aykırılık oluşmadığına OYBİRLİĞİ ile,
2. Herhangi bir tedbir kararı alınmasına gerek olmadığına OYÇOKLUĞU ile

karar verilmiştir.

**Dosya Konusu: Haklarında
soruşturma yapılan
teşebbüslerin/teşebbüs birliklerinin
imzaladıkları Basın İzleme**

Araştırma Sözleşmesi'nin
“...kurucu üyelerin dağıtım kanallarının dışında dağıtım kanalı kullanan diğer basın kuruluşlarının BİAK'a üye olabilmeleri için Kurucu üyelerin onayı gerekmektedir...” hükmünü içeren 2.1.8 inci maddesinin BİAK tarafından gerçekleştirilen basın izleme araştırma piyasasına giriş engeli yaratması, yazılı basın reklam piyasasında rekabeti sınırlayıcı etki doğurabilecek nitelikte olması ve **Üniversal Yayıncılık Anonim Şirketinin BİAK'a üyelik başvurusunun sözleşmenin 2.1.8 inci maddesine dayanılarak reddedilmesinin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u ihlal etmesi.**

Dosya No : E3-D1-97/4
Karar No : 99-13/99-40
Karar Tarihi : 04.03.1999

Raportörlerin Görüşü : Üniversal Yayıncılık A.Ş.'nin üyelik talebinin kurucu üyelerin toplu kararı sonucu kabul edilmemesi ile Yazılı Basın İzleme Araştırması Piyasasında 4054 sayılı Kanun'a aykırı olan bir eylemin gerçekleştiği; ancak bu eylemin Yazılı Basın Reklam Piyasasında hemen sonuç yaratmadığı, etkilerini gelecekte göstereceği, diğer bir deyişle dergilere ilişkin araştırma sonucunu içeren raporun Mart 1998 tarihinde yayımlanması öngörüldüğünden ve araştırma ancak bu tarihten sonra reklamverenlerin ve reklam ajansları ile medya planlama ve satın alma şirketlerinin kararlarında etkili olabileceğinden, sözleşmenin 19.01.1998 tarihinde, dergilere ilişkin raporun yayımlanmasından önce, tadil edilmesi ve şikayetçi teşebbüse davet gönderilmesi ile Üniversal Yayıncılık A.Ş. aleyhine rekabeti sınırlayıcı etki yaratma ihtimalini taşıyan sürecin kesintiye uğradığı, bu dergi grubu bünyesindeki yayınların da anketin uygulanmaya başladığı andan itibaren ölçümlenmesi nedeniyle, Kanun'un 16 ncı maddesinin tatbik

edilmesine ilişkin koşulların oluşmadığı, aksi durumda, örneğin ölçümlenmemiş olması halinde, bu yayınlara ilişkin veri bulunmayacağından dolayı uygulamanın gelecekte rekabeti sınırlayıcı etki yaratması niteliği devam ediyor olacağından, 16 ncı madde kapsamında değerlendirilebileceği,

4054 sayılı Kanun'un geçici 2 nci maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 1997/6 sayılı Tebliğ'in 3 üncü maddesi uyarınca BİAK sözleşmesinin 05.11.1997 tarihinden başlayarak en geç 6 ay içinde Rekabet Kurulu'na bildirilmesi gereken bir sözleşme olduğu, bildirim için öngörülen süre içerisinde sözleşmenin Kanun'un 4 üncü maddesine aykırı olan maddeleri sözleşmeden çıkarıldığı veya tadil edildiği için bildirimde bulunulmaması nedeniyle Kanun'un 16 ncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde öngörülen para cezasının tatbik edilemeyeceği,

Diğer taraftan, öngörülen süre içinde bildirimde bulunma ya da dosya konusu olayda olduğu gibi bildirim süresi içinde anlaşmanın Kanun'a aykırı hükümlerinin anlaşma metninden çıkarılması halinde Kanun'un 16 ncı maddesinin son fıkrasının "açık bir biçimde" ihlal olması halinde para cezasını öngörmesi hususuna ilişkin olarak ise; "açık ihlalin" fiyat anlaşmaları, pazar paylaşımları, piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin boykot ya da diğer davranışlarla piyasa dışına çıkarılması gibi ilk bakışta rekabet ihlali olarak nitelendirilebilecek türden ihlaller olması, BİAK sözleşmesindeki rekabet ihlalinin ise ancak konunun uzmanlarınca yapılan belli bir inceleme sonucunda anlaşılabilmesi nedeniyle 16 ncı maddenin ikinci fıkrasında öngörülen cezanın uygulanamayacağı,

Ancak; bundan sonra ilgili ürün piyasasında benzer ihlallerin önüne geçilmesini teminen,

-BİAK'a üye olma koşullarının,
-Araştırma sonucunda elde edilen verilerden üçüncü şahısların istifade edebilmelerine ilişkin olarak BİAK'a ait olan "yararlandırma" hakkının kullanımına dair koşulların

belirlenerek Rekabet Kurulu'na bildirilmesi gerektiği.

OLAYLAR

- Ünlversal Yayıncılık A.Ş. vekili Av. Hüseyin D. YARSUVAT tarafından gönderilen ve Kurum kayıtlarına 12.11.1997 gün ve 885-13 sayı ile

intikal eden şikayet dilekçesinde; Üniversal Yayıncılık A.Ş.'nin 04.08.1997 tarihinde BİAK'a katılmak üzere başvurduğu, ancak 30.10.1997 tarihli BİAK'tan aldıkları yazıda başvurularının BİAK sözleşmesinin 2.1.8 inci maddesine dayanılarak reddedildiği, bu durumun da 4054 sayılı Kanununun 4 üncü ve 6 ncı maddelerine aykırılık teşkil ettiği ileri sürülmüştür.

- Söz konusu şikayet üzerine, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 55/1 inci maddesi uyarınca Kurum raportörleri tarafından hazırlanan 19.11.1997 tarihli ve E3-D1-97/4 sayılı İlk İnceleme Raporu, Rekabet Kurulu'nun 20.11.1997 tarihli toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Kanun'un 40/1 inci maddesi uyarınca konuya ilişkin önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.
- Önaraştırma sonucunda, Kurum raportörleri tarafından hazırlanan 19.12.1997 tarihli ve D1/2/MB-97/4 sayılı Önaraştırma Raporu Rekabet Kurulu'nun 25.12.1997 tarihli toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Kanun'un 41 inci maddesi uyarınca, Türkiye Basın İzleme Araştırması Sözleşmesini imzalayan taraflar hakkında soruşturma açılmasına karar verilmiştir.
- 07.01.1998 tarihinde, Kanun'un 43/2 nci maddesi uyarınca ilgili taraflara soruşturma açıldığına dair bildirimde bulunularak, taraflardan 30 gün içinde ilk yazılı savunmalarını göndermeleri istenmiştir.
- Haklarında soruşturma açılan tarafların ilk yazılı savunmaları 23.01.1998 – 11.02.1998 tarihleri arasında Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.
- Soruşturma Heyeti'nce tamamlanan, 25.09.1998 tarihli ve SR/98-2 sayılı Soruşturma Raporu, Kanun'un 45/1 inci maddesi uyarınca, Başkanlıkça tüm Kurul Üyeleri ile hakkında soruşturma açılan taraflara 29.09.1998 tarihinde tebliğ edilmiş ve aynı maddenin ikinci fıkrası gereğince söz konusu taraflardan 30 gün içinde yazılı savunmalarını göndermeleri istenmiştir.
- Haklarında soruşturma yürütülen tarafların ikinci yazılı savunmaları Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. dışında süresi içinde Kuruma intikal etmiştir. (Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık

A.Ş.'nin ikinci yazılı savunması Kurumumuza 26.11.1998 tarihinde intikal etmiştir.)

- Savunma yazılarının incelenmesi sonucunda; tarafların soruşturma raporunda yer verilen hususlara esastan herhangi bir itirazlarının bulunmadığı anlaşılmış, bunun üzerine 10.11.1998 tarihinde dosyanın görüşülerek karar verilebilmesini teminen Kurul'a havalesini talep eden önerge Başkanlık Makamına sunulmuştur. Bahse konu önerge, 24.11.1998 tarih ve 92 sayılı Kurul toplantısında ele alınarak, 92/747-158 sayı ile "soruşturma safhası sonunda hazırlanan Raporun Şikayetçi tarafa da tebliğ edilmesine" karar verilmiştir.
- Bu karar uyarınca, Soruşturma Raporu Üniversal Yayıncılık A.Ş.'ne tebliğ edilmiş, adı geçen teşebbüsün 28.12.1998 tarihli görüş yazısı 29.12.1998 tarihinde Kurum kayıtlarına intikal etmiştir. Yine aynı Kurul Kararı geçince, Soruşturma Heyetinin 11.01.1999 tarihli ek yazılı görüşü aynı tarihte Kurul Üyeleri ve hakkında soruşturma yürütülen tarafların yanısıra şikayetçi Üniversal Yayıncılık A.Ş.'ne de bildirilmiştir.
- Hakkında soruşturma yürütülen teşebbüslerden/teşebbüs birliklerinden Reklamverenler Derneği, Reklamcılar Derneği, Uluslararası Reklamcılık Derneği, Piar Gallup Araştırma A.Ş., İhlas Holding A.Ş. ve şikayetçi teşebbüs Üniversal Yayıncılık A.Ş. ek görüşe ilişkin cevap yazılarını süresi içinde Kurumumuza bildirmişlerdir. Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş., DYG Reklam ve İlan Hizmetleri A.Ş. ve Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. tarafından ek görüşe cevap verilmemiştir. Medya Basın Servisleri ve Ticaret A.Ş. tarafından elden teslim edilen ek görüşe cevap yazısı ise, Kurumumuz kayıtlarına 01.03.1999 tarihinde intikal etmesi nedeniyle Kanun'un 45 inci maddesinin üçüncü fıkrası gereğince dikkate alınmamıştır.
- Rekabet Kurulu 04.03.1999 tarihinde dosyaya ilişkin nihai kararını vermiştir.

1. İLGİLİ PAZAR

1.1. İlgili Ürün Pazarı

Soruşturmaya konu olan sözleşmenin incelenmesi sonucu, sözleşmenin birbiri ile etkileşim içerisinde bulunan iki hizmet pazarında etkili olduğu anlaşılmıştır:

- Yazılı basın izleme araştırması piyasası
- Yazılı basın reklam piyasası

Yazılı Basın İzleme Araştırması Piyasasında Piar Gallup Araştırma A.Ş. ile medya ve reklam sektörünün kullanımına sunulacak bir basın izleme araştırmasını yapma kapasitesine sahip diğer bütün araştırma şirketleri hizmeti üreten ve arzeden taraftır. Piyasanın talep tarafında ise,

- reklam gelirlerini artırmayı amaçlayan basın sektörü,
- reklam harcamalarını ekonomik ve etkin bir şekilde yönlendirmeyi planlayan reklamverenler,
- etkin medya planlaması ile doğru hedef kitlelere ulaşmaya çalışan reklam ajansları bulunmaktadır.

Yazılı Basın Reklam Piyasasında ise ürün, "reklam yayınlama hizmeti" dir. Bu hizmetin sağlayıcıları basın sektöründeki yayın grupları, alıcıları (talep edenleri) ise reklamverenler ve reklamverenlere etkin medya planlaması sağlamaya yönelik faaliyette bulunan reklam ajanslarıdır.

Diğer taraftan Universal Yayıncılık A.Ş., bünyesinde bulunan dergilerin ölçümlenerek raporlanması için BİAK'a başvuruda bulunmuştur. Bu nedenle belirlenen bu piyasaları *dergi grubu* ile sınırlandırmak gerekmektedir.

1.2. İlgili Coğrafi Pazar

Soruşturma kapsamındaki Türkiye Basın İzleme Araştırması Sözleşmesi'nde konu, kapsam ve tanımı yapılan araştırma çerçevesinde ölçümlenen yayınlar Türkiye sınırları dahilinde satışı yapılan yayınlar olduğundan coğrafi pazar, *Türkiye sınırları* olarak belirlenmiştir.

2. TESPİTLER, TARAFLARIN SAVUNMALARI VE BUNLARA İLİŞKİN HUKUKİ DEĞERLENDİRMELER

2.1. Türkiye'de Okurluk Araştırmaları

Şikayet konusu sözleşme kapsamında yürütülecek olan “Türkiye Basın İzleme Araştırması” olarak adlandırılan araştırma, Türkiye’de ilk ulusal okurluk araştırması niteliğini taşımaktadır ve henüz bulgularını ortaya koyma aşamasındadır. BİAK araştırmasının amaçları,

- Türk medya ve reklam sektörlerinin gelişimine önemli katkılar sağlamak,
- Sektörün ortak kullanımına basın okurluk bilgileri sunmak,
- Sektör için “ortak birim-common currency” oluşturmaktır.

Örnek büyüklüğü, soru formu kapsamının genişliği itibarı ile Türkiye Basın İzleme Araştırmasının; Avrupa ve A.B.D’de gerçekleştirilen belli başlı gazete ve dergi okurluğu araştırmalarından daha geniş ölçekli bir araştırma olduğu ve bugüne kadar Türkiye’de hali hazırda sektörün ortak kullanımına sunulmuş en büyük ölçekli okur araştırması olduğu konunun ilgilileri tarafından ifade edilmektedir.

2.2. Basın İzleme Araştırma Kurulu (BİAK)

BİAK, tüzel kişiliği bulunmayan, Avrupa ülkelerinde uygulanmakta olan okurluk araştırmalarına benzer nitelikte bir araştırmayı gerçekleştirme ve finanse etme amacı ile biraraya gelen reklam ajansları, reklamverenler ve mecra kuruluşları temsilcilerinden oluşan, projenin işletilmesinden ve koordinasyonundan sorumlu kuruldur.

Kanun’un Tanımlar başlıklı 3 üncü maddesinde teşebbüs birliği kavramının, “Teşebbüslerin belirli amaçlara ulaşmak için oluşturduğu tüzel kişiliği haiz ya da tüzel kişiliği olmayan her türlü birlikleri” kapsadığı ifade edilmiştir.

Aynı maddede teşebbüs ise, “piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimler” olarak tanımlanmaktadır.

Satışa arz ettikleri gazete, dergi ve işlevleri gereği ifa ettikleri hizmet nedeniyle basın kuruluşlarının bir teşebbüs olduklarına kuşku bulunmamaktadır. BİAK üyesi diğer kuruluşlar olan Uluslararası Reklamcılık Derneği, Reklamcılar Derneği ve Reklamverenler Derneği de yine teşebbüslerden oluşan ve tüzel kişiliği haiz teşebbüs birlikleridir.

Dolayısıyla BİAK, bünyesinde hem teşebbüs birliklerini hem de teşebbüsleri bulunduran bir teşebbüs birliğidir.

2.3. Sözleşmenin İncelenmesi

- Taraflar

Sözleşme, aşağıda isimleri belirtilen dernekler ve araştırma şirketi ile 5 mecra kuruluşu arasında, her mecra kuruluşu ile ayrı ayrı olacak şekilde imzalanmıştır. Dolayısıyla sözleşme aynı hükümleri içeren ve tarafları mecra kuruluşu dışında aynı olan 5 sözleşmeden oluşmaktadır. Sözleşmenin aynı olan tarafları aşağıda sayılan teşebbüs/teşebbüs birlikleridir;

- Piar Gallup Araştırma A.Ş.-TN AGB Konsorsiyumu
- Uluslararası Reklamcılık Derneği
- Reklamcılar Derneği
- Reklamverenler Derneği

Aşağıda yer verilen teşebbüsler ise sözleşmenin tarafı olan mecra kuruluşlarıdır;

- DYG Reklam ve İlan Hizmetleri A.Ş
- Medya Basın Servisleri ve Ticaret A.Ş
- Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş
- İhlas Holding A.Ş
- Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.

- Abone

“Abone” ifadesi Sözleşmenin 2.1.5 inci maddesinde, “Sözleşmeye taraf olan reklam mecrası niteliğindeki basın kuruluşları” olarak tanımlanmıştır.

- Kullanıcılar

Sözleşmenin 2.1.7 nci maddesine göre “kullanıcılar” deyimini “sözleşmeyi imzalamış RD üyesi olan ve olmayan reklam ajanslarını, sözleşmeyi imzalamış RVD’ne üye olan ve olmayan reklamverenleri, medya planlama ve satın alma şirketleri ile BİAK tarafından ücret karşılığında satılmasına karar verilen kuruluşları” ifade etmektedir.

- Kurucu Üye

Sözleşmenin 2.1.8 inci maddesinde kurucu üye kavramı şu şekilde açıklanmıştır: “kurucu üye deyimi bu araştırmanın başlangıcında yer alan Aboneleri kapsar. Kurucu üyeler Medya Basın Servisleri ve Ticaret A.Ş., DYG Reklam ve İlan Hizmetleri A.Ş., Doğan Yayın Holding A.Ş., İhlas Holding A.Ş., Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. kuruluşlarını kapsar”

- Sözleşmenin Konusu

Sözleşme ile ifa edilecek hizmet, sözleşmenin 2.1.10 uncu maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır:

“Hizmet, temel amacı Türkiye’deki gazete ve dergi okurluğuyla ilgili üçer aylık dönemlerde bilgi temin etmek olan ve yükleniciler tarafından gerçekleştirilecek olan gazete ve dergi okurluğu araştırması anlamına gelir.”

Dolayısıyla BİAK tarafından sözleşme ile bir hizmet alımı söz konusudur. Sözleşme ile alınan hizmet hem medya hem de reklam sektörünün kullanımına sunulacak ortak bir basın izleme araştırması bilgisi temin etmeye yöneliktir. Bu bilgilerin kullanımı ile reklamverenler için reklam harcamalarının ekonomik ve etkin şekilde yapılması, reklam ajansları için etkin medya planlaması ile doğru hedef kitlelere ulaşılması, mecra kuruluşları için ise sektörde reklam pazarının büyümesi ve reklam gelirlerinin artması mümkün hale gelecektir ve bu bilgi bir araştırma şirketi (Piar Gallup-TN AGB) tarafından belirli bir ücret karşılığında temin edilecektir.

Bu çerçevede sözleşme ile alınan hizmetin, 4054 sayılı Kanun kapsamında bulunduğu kuşku yoktur. Zira Kanun’un 3 üncü maddesi ile hizmet kavramı, “bir bedel veya menfaat karşılığında yapılan bedeni, fikri veya her ikisi beraber olan faaliyetler” olarak tanımlanmıştır.

- Sözleşmenin Süresi

Sözleşmenin başlangıç tarihi, 15.08.1997 olarak belirlenmiştir. Bu tarihten itibaren sözleşmenin üç yıl süreli olarak uygulanması öngörülmüştür.

- Araştırmacı Şirketin Belirlenmesi

İhale sonucu Piar Gallup-TN AGB Konsorsiyumu Araştırmacı Şirket olarak belirlenmiştir.

- Örnek Seçim Yöntemi

Her ilde yapılacak görüşme sayısı, DİE nüfus bilgileri kullanılarak o ilin 15 yaş ve üstü nüfus oranına bağlı olarak belirlenmiştir. Örnek noktaları aylara tesadüfi olarak dağıtılmış, buralardaki haneler tesadüfi ruta göre tespit edilmiş ve araştırma "Kish" metoduna göre yapılmıştır.

- Örnek Yapısı

Araştırma 7 coğrafi bölgede, toplam 21 ilde, 15 yaş ve üstü yetişkinler ile yapılacak yüzyüze görüşmelere dayanmaktadır. Yılda 48.000 anket gerçekleştirilecektir.

Bu örnek yapısı, 15 yaş ve üstü tüm Türkiye nüfusunun %43'ü, il ve ilçe merkezlerinden oluşan kent nüfusunun ise %70'idir.

- Soru Formu

Soru formu 74 sorudan oluşmakta uygulama süresi 40 ile 75 dakika arasında değişmektedir. Bu çerçevede aşağıdaki bilgiler üretilmektedir.

- Günlük, haftalık gazetelerin; haftalık, aylık, 2-3 aylık dergilerin okunma oranları
- Okurların cinsiyet, yaş, meslek , gelir vb. demografik profilleri,
- Okurların diğer medya izleme alışkanlıkları,
- Okurlara ilişkin sahiplik ve tüketim alışkanlıkları bilgileri,
- Yaşam biçimleri ve tutumlar.

- Ölçümlene kapsamina alınan yayınlar

Ölçümleme kapsamına tirajı 10.000 ve üzerinde olan “düzenli yayımlanan” gazeteler ile tirajı 5.000 ve üzeri olan ve “düzenli yayımlanan” dergiler alınmıştır.

- Kalite Kontrol ve Denetim

Araştırmanın iç denetimi, doğrudan Piar Gallup Araştırma A.Ş. tarafından, dış denetimi ise bağımsız bir birim (Eskişehir Anadolu Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ali Atıf BİR ve yardımcıları) tarafından gerçekleştirilmektedir.

- Araştırma Sonuçlarının Duyurulması

Türkiye Basın Okurluk Araştırması sonuçları, 3'er aylık “bilgi toplama” dönemleri sonunda elektronik ortamda "ara rapor" niteliğinde ve 12 aylık dönem kümülatif sonuçları içerecek "nihai rapor" niteliğinde, basılı olarak sunulmaktadır.

İlk bilgi toplama dönemi olan 15.08.1997-15.11.1997 dönemine ilişkin araştırma sonuçları, 15.12.1997 tarihinde kullanıcı ve abonelere sunulmuştur. Ancak bu rapor sadece gazetelere ilişkin verileri içermektedir. Şikayet konusu sözleşmenin 2.1.8 inci maddesi, dergilere ilişkin rapor yayımlanmadan sözleşme metninden çıkarılmıştır.

Taraflar arasında imzalanan sözleşme gereği, araştırma sonuçları sadece BİAK abonesi yayın grupları bünyesinde bulunan yayınlar için raporlanmıştır. Şikayetçi Universal Yayıncılık A.Ş.'ne ait yayınlardan Top Pop, Tele Star, (Haftalık) Marie Claire, Marie Claire Maison, Adres (aylık), Beyaz Butik (3 aylık) adlı yayınlar ölçümlenmekte, ancak Cine 5 dergisi ölçümlenmemektedir.

- Ödeme

Hizmet karşılığı ödenecek bedel 1.150.000 USD'dir. Gazeteler bu tutarın %85'ini, dergiler ise %15'ini ödemektedirler.

- Sözleşmeye İlişkin Değerlendirme

4054 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesi kapsamına giren anlaşmaları iki gruba ayırmak mümkündür. Birinci grup anlaşmalar, rekabeti kısıtlamak amacına yönelik anlaşmalardır. Bu tür anlaşmalarda

taraf lar rekabetin kısıtlanmasını istemektedir ve anlaş ma bu amacın elde edilmesinde bir araçtır. İkinci grup anlaş malar ise, rekabetin kısıtlanmasına neden olan anlaş malarıdır. Burada amaç rekabetin kısıtlanması dışındaki herhangi bir konudur; ancak piyasa koşulları ve tarafların özellikleri nedeniyle anlaş manın rekabeti kısıtlayıcı etkisi vardır ya da anlaş ma böyle bir etkiyi doğurabilecek nitelik taşımaktadır. Basın İzleme Araştırması Sözleşmesi, aşağıdaki nedenlerden dolayı ikinci grupta yer alan anlaş maldır:

1- Sektördeki diğer okurluk araştırmaları da göz önüne alındığında, BİAK araştırmasının sonuçları yazılı basın reklam piyasası açısından “tek geçerli ölçüt”, sektörde kullanılan ifade ile “**single currency**”dir. Çünkü;

i) Araştırma örneklem büyüklüğü ve iç erdiği yayın sayısı ile Türkiye’de bugüne kadar yapılan okurluk araştırmalarının en kapsamlısıdır,

ii) Araştırma sonuçlarının güvenilirliğini artıracak bütün birimler (reklamverenler, reklam hazırlayanlar, mecra kuruluşları) sözleşmenin taraflarıdır. Bağımsız bir denetim birimi tarafından da araştırmanın dış denetimi ve kalite kontrolü yapılmaktadır,

iii) Araştırma sonuçlarının veri olarak kullanıldığı optimum medya planlamasına imkan veren bir yazılım programı da taraflara sunulmaktadır.

Bu unsurlar sözleşmenin amacının rekabeti kısıtlamak olmadığını, sektörde daha önce gerçekleştirilmemiş bir oluşumu sağlamak olduğunu göstermektedir.

2- Üniversal Yayıncılık A.Ş.’nin üyelik başvurusuna BİAK tarafından BİAK sözleşmesinin 2.1.8 inci maddesine dayanılarak olumsuz cevap verilmiştir. Bu husus da rekabeti kısıtlama amacı olmayan bir sözleşmenin piyasa koşulları ve tarafların özellikleri nedeniyle rekabeti kısıtlayıcı bir etkiyi doğurabilecek nitelik taşıdığını göstermektedir.

2.4. TARAFLARIN BENZER NİTELİKTEKİ SAVUNMALARI

Taraflar ikinci yazılı savunmalarında soruşturma heyetinin hazırladığı rapordaki tespit, değerlendirme ve sonuçlara katıldıklarını belirtmişlerdir. Ancak, ilk yazılı savunmalarda Kurulumuzun yukarıda

tespit ettiği ve hukuki değerlendirmesini yaptığı bulgulara ilişkin itirazlarda bulunmuşlardır.

Muhatap kuruluşların savunma yazılarında ileri sürülen hususlar, benzer ve benzer olmayanlar olmak üzere iki grupta ele alınmış ve öncelikle ortak olan hususlara aynı başlıkta yer verilmiş, farklı olan hususlar ise takip eden 2.5 inci bölümden itibaren her teşebbüs/teşebbüs birliği için ayrı ayrı incelenerek değerlendirilmiştir.

2.4.1. Tek geçerli ölçüt

Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş., DYG Reklam ve İlan Hizmetleri A.Ş., Medya Basın Servisleri ve Ticaret A.Ş., Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., İhlas Holding A.Ş., Reklamcılar Derneği, Uluslararası Reklamcılık Derneği özetle;

BİAK tarafından yapılacak araştırma ve tespitler, Basın İzleme Araştırma Piyasası ve Yazılı Basın Reklam Piyasası için tek geçerli ölçüt ve başvuru kaynağı değildir. Bu sektörde yıllardan beri çeşitli ratingler, araştırmalar yapılmakta ve yayımlanmaktadır. Ayrıca her iki piyasadaki teşebbüsler çok değişik verilere göre hareket etmektedir. BİAK verilerinin piyasaları etkileyecek biçimde tek geçerli ölçüt olduğunu söylemek mümkün değildir. Aynı araştırmalar ile de aynı ideal duruma ulaşılması mümkündür. Bu nedenle de Kanun'un ilgili maddelerinin ihlali söz konusu değildir.

savunmasında bulunmuşlardır.

Ancak, tarafların bu savunmaları aşağıda sayılan nedenlerden dolayı geçerli değildir.

İlk ortak birim olma niteliği

- Türkiye Basın İzleme Araştırması'na kadar sektörün ortak kullanımına sunulmuş basın okurluk bilgileri bulunmamaktadır.
- İlgili taraflarca böyle bir bilginin olmayışı, basın sektöründe
  - * Reklam pastasının büyümesine, reklam gelirlerinin artmasına,
  - * Reklam ajanslarının doğru hedef kitlelere ulaşmalarına,
  - * Reklamverenlerin reklam harcamalarını en etkin ve ekonomik şekilde gerçekleştirmelerine engel teşkil ettiği ifade edilmiştir. Başka bir deyişle, sektörde bugüne kadar çeşitli araştırmalar yapılmıştır;

ancak yapılan bu araştırmalarla yukarıda sıralanan hedeflere ulaşılamamıştır. Böyle bir ihtiyaçtan dolayı Türkiye Basın İzleme Araştırması başlatılmıştır. Bu nedenle her biri bir bölüm gazete ve dergiyi kapsayan, farklı araştırma teknikleri ile gerçekleştirilen ayrı araştırmalarla da aynı sonuca ulaşılabileceği iddiası, BİAK'ın kuruluş amacı ve BİAK tarafından yaptırılan araştırmanın özü ile çelişmektedir.

- Türkiye Basın İzleme Araştırması, sektör için ortak birim oluşturması amacıyla planlanmıştır.
- Türkiye Basın İzleme Araştırması ulusal bazda gerçekleştirilen ilk araştırmadır.
- Türkiye Basın İzleme Araştırması dışında halen sektörün ortak kullanımına sunulmuş ulusal nitelikte basın okurluk bilgileri bulunmamaktadır. Bu nedenle araştırma, sektörde alternatifi olmayan bir araştırmadır.

Kapsam

21.08.1997 tarihli açıklama notunda kullanılan başlıkta, "Avrupa'nın En Kapsamlı Medya Sektör Araştırması: Türkiye Basın İzleme Araştırması" ifadesi kullanılmıştır. 05.12.1997 tarihinde Piar Gallup Araştırma A.ř. tarafından yapılan sunuş metninde ise, Araştırmanın Avrupa lkelerinde gerçekleştirilen benzer araştırmalarda belirlenenden daha fazla örnek sayısını içerdiği, soru formu kapsamı açısından da çok daha detaylı olarak hazırlandığı ifade edilmiştir.

Güvenilirlik

Araştırma sonuçlarının güvenilirliğini artıracak bütün birimler; reklamverenler, reklam hazırlayanlar, mecra kuruluşları sözleşme tarafıdır. Araştırmanın iç denetimi Piar Gallup Araştırma A.ř. tarafından yapılırken, bağımsız bir denetim birimi tarafından da araştırmanın dış denetimi yapılmaktadır. Bu durum ise, Türkiye Basın İzleme Araştırmasına en güvenilir okur araştırması niteliği kazandırmaktadır.

2.4.2. Tiraj

Tarafların savunma yazılarında;

- araştırmanın kapsamının tiraj ile belirlendiği,
- reklamverenler ve reklam ajansları için, yayınlanacak reklamların ulaşacağı kitlenin büyüklüğü ve reklam fiyatının belirlenmesi bakımından tirajın önemli bir göstere teşkil ettiği,
- mecra kuruluşlarının fizibilite çalışmalarının tiraj verilerine göre yapıldığı, maliyetin belirlenmesi ve yatırımların hesaplanmasında en önemli unsur olduğu,

ifade edilmiştir.

Kurulumuzun bu konulara ilişkin aksi bir görüşü bulunmamakla birlikte, kurucu üyelerin kullandığı dağıtım kanalları dışındaki kanalları kullanan yayın kuruluşlarının tirajının sağlıklı olarak belirlenememesi gerekçesiyle bu kuruluşların üyeliği için BİAK kurucu üyelerinin onayı şartının aranması subjektif olarak değerlendirilmiş, gazeteler için 10.000 ve dergiler için 5.000 alt sınır olarak belirlenen tiraj rakamlarının sadece ölçümlenecek yayınların belirlenmesinde kullanıldığı, buna karşılık başka hiç bir aşamada kullanılmadığı tespit edilmiştir.

2.4.3. Sözleşme Maddesinin Uygulamaya Konulmaması

Taraflarca BİAK'ın yaptığı araştırmanın sonuçlanmadığı ve henüz yayımlanmadığı ve sözleşmeye dayalı yapılan bir eylem olmadığı, bu nedenle Kanun'un 4/d ve 6/a maddelerinin unsurlarının gerçekleşmediği iddia edilmiştir.

Taraflar uygulamaya geçilmediğini iddia etmekteyse de Üniversal Yayıncılık A.Ş'nin BİAK üyelik talebini kabul etmemekle yazılı basın izleme araştırması piyasasında uygulamaya geçmiş bulunmaktadır. Ancak araştırma sonuçları dergilere ilişkin olarak yayımlanmadığı için yazılı basın reklam piyasasında etki yaratmadığı iddiaları doğrudur. Buna karşılık, sözleşmenin Kanun'un 4 üncü maddesinin kapsamında değerlendirilebilmesi için rekabeti sınırlayıcı eylemin gerçekleşmesi zorunlu değildir. Zira Kanun'un söz konusu maddesi ile,

'belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan ya da dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama

- amacını taşıyan
- veya bu etkiyi doğuran
- ya da doğurabilecek nitelikte olan

- teşebbüsler arası anlaşmalar
- uyumlu eylemler
- teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri'

hukuka aykırı olarak tanımlanmış ve yasaklanmıştır.

2.4.4. İhlale Son Verilmesi

Taraflarca; soruşturma açıldıktan sonra, ancak dergilere ilişkin raporlar yayımlanmadan önce 19.01.1998 tarihinde akdedilen ek sözleşme ile sözleşmenin 2.1.8 inci maddesinin iptal edildiği, sözleşmenin 2.1.7 inci ve 4.3 üncü maddelerinin tadil edildiği ifade edilmiştir.

Esas itibarıyla sözleşme, 4054 sayılı Kanun'un geçici 2 nci maddesinin;

"Geçici madde 1'de belirtilen esaslar çerçevesinde atanacak Rekabet Kurulu, Rekabet Kurumu teşkilatını oluşturduktan sonra bu durumu bir tebliğ ile ilan eder. İlan tarihinde var olan her türlü anlaşma ve kararlar, bu tarihten itibaren 6 ay içinde Kurula bildirilir."

hükmü uyarınca, bildirilmesi gereken anlaşmalar kapsamındadır.

Yukarıdaki madde hükmü ile, Kanun'a uyum sağlanması amacıyla 6 aylık geçiş süresi öngörülmüştür. İlan tarihinde varolan anlaşmalar ve kararların bildirilmiş olması teşebbüs ve teşebbüs birliklerine iki önemli koruma sağlamaktadır.

Birinci olarak, Kanun'un 10 uncu maddesi uyarınca bildirilmemiş anlaşmalara muafiyet hükümleri uygulanmayacağından bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmesi ile anılan Kanun maddesinde belirtilen koşul sağlanmış olacaktır.

İkinci olarak, Kanun'un 16 ncı maddesinin son fıkrası uyarınca "süresi içinde bildirilmiş anlaşma ve kararlara, bu Kanun hükümlerini açık

bir biçimde ihlal etmemeleri durumunda Kurulun vereceği nihai karara kadar geçecek süre için para cezası uygulanmaz”.

Kanun’un yukarıda yer verdiğimiz geçici 2 nci maddesinin 2 nci cümlesi, 11.11.1997 tarih ve 23167 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 1997/6 sayılı “Rekabet Kurumu Teşkilatının Oluşturulmasından Sonra Teşebbüslerin ve Teşebbüs Birliklerinin 4054 sayılı Kanun’dan Doğan Hak ve Yükümlülüklerine İlişkin Tebliğ”in “Mevcut Anlaşma Uyumlu Eylem ve Kararların Bildirimi” başlıklı 3 üncü maddesinde;

“Teşebbüslerin, 05.11.1997 tarihinde var olan 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesi kapsamındaki her türlü anlaşma ve uyumlu eylemleri ile teşebbüs birliklerinin kararları da, 05.11.1997 tarihinden başlayarak en geç 6 ay içinde Kurulumuza bildirilecektir.”

şeklinde tekrar edilmiştir. Ancak Kuruma bu süre içinde taraflarca herhangi bir bildirimde bulunulmamıştır.

Türkiye Basın İzleme Araştırması Sözleşmesi 05.11.1997 tarihinde mevcut olan ve uygulanmakta olan bir sözleşmedir. 25.12.1997 tarihinde soruşturma kararı alınmış ve karar Kanun’un 43 üncü maddesi uyarınca 07.01.1998 tarihli yazılar ile taraflara bildirilmiştir. Taraflar; sözleşmenin ilgili maddesini, bildirim tarihinden sonra 19.01.1998 tarihinde imzaladıkları ek sözleşme ile tamamen sözleşmeden kaldırmış ve Universal Yayıncılık A.Ş.’ne davet mektubu göndermişlerdir. Bir başka ifade ile bildirim için öngörülen 6 aylık süre içinde sözleşmenin soruşturma açılmasına neden olan Kanun’un 4 üncü maddesine aykırı maddesini, taraflar sözleşme metninden çıkarmış, ayrıca rekabeti sınırlayıcı etki yaratabilecek nitelikteki iki maddesini de tadil etmişlerdir. Bu nedenle yukarıda adı geçen Tebliğ’in ilgili maddesi uyarınca 1997/2 nolu Tebliğ ile öngörülen Form-1 ile bildirilmek zorunluluğu bu sözleşme açısından ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Diğer taraftan, sözleşmenin bildirilmesi zorunlu sözleşmelerden olmadığına ilişkin kanaat, sözleşmenin imzalanmasından ek sözleşmenin imzalanmasına kadar geçen süre içinde ihlalin varlığını ve Universal Yayıncılık A.Ş.’nin üyelik talebinin kurucu üyelerin toplu kararı ile kabul edilmemesi eylemini ortadan kaldırmamaktadır. Ancak dergilere ilişkin araştırma sonucunu içeren raporun Mart 1998 tarihinde yayımlanması öngörüldüğünden, araştırma ancak bu tarihten sonra reklamverenlerin ve

reklam ajansları ile medya planlama ve satın alma şirketlerinin kararlarında etkili olabilecektir. Bu nedenle eylem Yazılı Basın İzleme Araştırması Piyasasında gerçekleşmiştir. Ancak bu eylem hemen sonuç yaratmayacak, etkilerini gelecekte Yazılı Basın Reklam Piyasasında gösterecektir. Universal Yayıncılık A.Ş. aleyhine rekabeti sınırlayıcı etki yaratma ihtimalini taşıyan bu süreç ise, 19.01.1998 tarihinde sözleşmenin tadil edilmesi ve davet gönderilmesi ile kesintiye uğramıştır. Diğer taraftan bu süreç içinde sözleşme ile öngörülen anketin uygulanmaya başlandığı, bu nedenle rekabeti sınırlayıcı potansiyel etkinin hala devam ettiği ileri sürülebilir ise de, Universal Yayıncılık A.Ş. bünyesindeki yayınlar da anketin başından itibaren ölçümlendiğinden ve bu yayınlara ilişkin veri girişi yapıldığından uygulamanın gelecekte rekabeti sınırlayıcı etki yaratması ihtimali bulunmamaktadır. Bu durum, Kanun'un 16 ncı maddesinin tatbik edilmesine ilişkin koşulların değerlendirilmesi safhasında dikkate alınmıştır.

2.4.5. Kasıt Unsuru

Taraflarca savunma yazılarında ifade edilen ortak hususlardan birisi de kasıt ve suinayet bulunmadığıdır.

Rekabeti engelleyici, sınırlayıcı bozucu amaç ya da etkinin tarafların kasıt ile gerçekleştirilmiş olup olmaması, 4054 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesinin uygulanabilmesi açısından önem taşımamakta, kasıt, ihmal veya kusur gibi, taraf iradelerine ilişkin subjektif değerlendirmeler, aykırılığı ortadan kaldırmamaktadır. Ancak, bu husus ihlalin ağırlığı ve süresi ile birlikte taraflar hakkında hükmedilecek ceza miktarının tespitinde gözönünde bulundurulmaktadır.

2.4.6. Soruşturmanın Muhatabı

- Doğan Yayın Holding A.Ş. yazılı savunmasında, ilgili piyasaya yönelik herhangi bir ticari faaliyeti bulunmaması nedeniyle soruşturma muhatabı olmaması gerektiğini ifade etmiştir.

Doğan Yayın Holding A.Ş., Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş. ve Hür Güç Gazetecilik Ticaret Turizm ve Organizasyon A.Ş. ayrı tüzel kişilikleri olmasına rağmen, aynı ortak iradenin kontrolü altında buldukları için bu teşebbüsler, ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden Doğan Şirketler Grubu Holding A.Ş.'nin ilgili ürün pazarındaki birimleridir. Dolayısıyla Doğan Yayın Holding A.Ş.'nin ilgili piyasaya

yönelik herhangi bir ticari faaliyetinin bulunmadığı savunması, bu teşebbüsün BİAK sözleşmesine abone ve kurucu üye olarak imza atması nedeniyle soruşturma kapsamında değerlendirilmesine engel değildir.

- İhlas Holding A.Ş. yazılı savunmasında, Türkiye Gazetesinin imtiyaz hakkının İhlas Holding A.Ş.'den İhlas Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.'ye devredildiğini, bu nedenle muhatapın da İhlas Holding A.Ş. olmadığını ifade etmiştir.

Türkiye Basın İzleme Araştırması Sözleşmesi'ni imzalayan tarafların incelenmesi sonucunda, sözleşme metninde, İhlas Holding A.Ş. ünvanı üzerinde aynı Teşebbüs Yönetim Kurulu Üyesi Ali Tubay GÖLBAŞI'nın imzasının bulunduğu, muhatap teşebbüs tarafından 01.12.1997 tarihinde Türkiye Gazetesinin İhlas Holding A.Ş. bünyesinden İhlas Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.'ne devredildiği ifade edilmesine karşılık, 19.01.1998 tarihli Ek Sözleşme metninde de ünvanı bulunan teşebbüsün yine İhlas Holding A.Ş.'nin olduğu ve yine imzanın Ali Tubay GÖLBAŞI'na ait olduğu, ayrıca Sözleşmenin 2.1.8 inci maddesinde İhlas Holding A.Ş.'nin kurucu üyeler arasında sayıldığı tespit edilmiştir.

2.5. TARAFLARIN BENZER NİTELİKTE OLMAYAN SAVUNMALARI

2.5.1. İHLAS HOLDİNG A.Ş.

2.5.1.1. Gazete ve Derginin Rakip Olamayacağı

İhlas Holding A.Ş.'nin yazılı savunmasında, sadece gazetelerinin ölçümlendiği ve başvurunun dergilere ilişkin olduğu, dolayısıyla birbiri ile rakip olmayan gazete ve dergi arasında mevcut olmayan bir rekabetin sınırlanmasının söz konusu olamayacağı ifade edilmiştir.

Kurulumuz, başvurunun reddedilme gerekçesi olarak sunulan sözleşmenin 2.1.8 inci maddesinin abone ve kurucu üye sıfatıyla İhlas Holding A.Ş. tarafından da kabul edilmesi nedeniyle, İhlas Holding A.Ş.'nin, bu eylemde ve bu eyleme dayanak teşkil eden maddeyi içeren sözleşmenin uygulanmasında sorumluluğunun bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla, araştırma kapsamında İhlas Holding A.Ş.'nin sadece gazetesinin ölçümleniyor olması İhlas Holding A.Ş.'yi soruşturma kapsamında dahil etmemek için bir gerekçe olamaz.

2.5.1.2. Şikayet Konusu Başvuruya İlişkin Uygulama

İhlas Holding A.Ş. tarafından Üniversal Yayıncılık A.Ş.'nin üyelik talebine ilişkin olarak herhangi bir cevap verilmediği, bunun da Uluslararası Reklamcılık Derneği'nce gönderilen yazıya istinaden kabul anlamına geldiği, bu nedenle Yasaya aykırı bir eylemde bulunulmadığı ileri sürülmüştür.

Soruşturma heyetince, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. ile İhlas Holding A.Ş. tarafından verilmiş herhangi bir yazılı cevap tespit edilememiştir. Teşebbüslerin temsilcileri ile yapılan görüşmelerde de herhangi bir cevap verilmediği ifade edilmiştir. Ancak, BİAK'ı temsilen Pınar KILIÇ tarafından Üniversal Yayıncılık A.Ş.'ye gönderilen 03.10.1997 tarihli bir yazı ile Üniversal Yayıncılık A.Ş.'nin BİAK üyelik talebinin kurucu üyelerin toplu kararı ile sözleşmenin 2.1.8 inci maddesine istinaden reddedildiği bildirilmiştir. Dolayısıyla bir teşebbüs birliği kararı söz konusudur.

Karar, çok taraflı bir hukuki muameledir ve birden fazla kimsenin içinde buldukları hukuki ilişkinin kendilerine tanıdığı oy hakkını kullanarak anlaşmaya varmalarıdır. Karar, oluşması sırasında kendine tanınan oy hakkını kullanan kişinin değil, oy hakkına sahip herkesin birleşik iradesini gösterir. Ancak birliğin kararı, çoğunluğa katılmayan ya da kendisine tanınan oy hakkını kullanmamış olanları da bağlar. Bununla birlikte üyelik talebine ilişkin görüşün bildirilmesi için öngörülen süre içinde cevap verilmemiş olması hususu, Kanun'un 16 ncı maddesinin tatbik edilmesine ilişkin koşulların değerlendirilmesi aşamasında dikkate alınmıştır.

2.5.1.3. Önde Gelen Kuruluşlar Arasında İmzalanması

İhlas Holding A.Ş. tarafından "Gazete reklamcılığındaki piyasa şartları ve ölçüleri hususunda objektif ve bilimsel esaslara dayalı olarak tespit edilecek bilgi teminine yönelik olarak, ülkemizin en önde gelen gazetelerinden biri olan Türkiye Gazetesi'nin yine ülkenin en önde gelen diğer gazeteleri tarafından da imzalanan bir sözleşmeye "Abone" olarak imza koyması son derece normal karşılanmalıdır." hususu ileri sürülmüştür.

Soruşturmanın konusu, “ülkenin en önde gelen diğer gazeteleri tarafından imzalanan objektif ve bilimsel esaslara dayalı olarak tespit edilecek bilgi teminine yönelik bir sözleşmeyi” Muhatap Şirket’in ‘abone’ olarak imzalaması değil, imzalanan sözleşmenin rekabeti sınırlayıcı hükümler içermesi, 2.1.8 sayılı maddeye dayanılarak üyelik talebinin Kurucu üyelerin toplu kararı ile reddedilmesi ve rekabeti sınırlayabilecek nitelikte bir hüküm içeren sözleşmeye taraf olunmasıdır. Bu nedenle Muhatap Şirket hakkında soruşturma açılmasında bir yanlışlık bulunmamaktadır.

2.5.2. PİAR GALLUP ARAŞTIRMA A.Ş.

Piar Gallup Araştırma A.Ş. tarafından sözleşmeye iş yüklenici olarak taraf olunduğu, bunun da bir ihale sonucu gerçekleştiği, reklam piyasasında rekabetin kısıtlanmasından hiçbir fayda görmeyeceği ileri sürülmüştür.

Araştırmacı Şirketin ihale ile belirlenmesi rekabeti sınırlayıcı olarak değerlendirilmemiştir. Ancak abone sayısındaki artış, sözleşmenin 2.1.8 inci maddesine bağlı olduğundan; araştırmanın kapsamını, esas itibarıyla bu madde belirlemektedir. Zira abonelerin bünyesinde bulunan gazete ve dergilerden tiraj alt sınırını aşanlar, ölçümlenerek raporlanmaktadır. Piar Gallup Araştırma A.Ş. ise, BİAK bünyesinde yer almamakla birlikte sözleşmenin taraflarından birisidir ve sözleşme sadece teknik şartnameden oluşmamaktadır. Sözleşmenin 2.1.11 inci maddesinde, sözleşmenin ekleriyle bir bütün olduğu “sözleşme deyimi bu sözleşmenin ana bölümü ile teknik şartnameyi kapsayan tüm belgeyi (kapsar)” şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla sözleşmenin imzacı taraflarından birisi olması nedeniyle araştırmacı şirketin ihale ile belirlenmiş olması, araştırmacı şirketin sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Reklam piyasasında rekabetin kısıtlanmasından fayda sağlanmaması, Kanun’a aykırılığı ortadan kaldırmamaktadır. Bununla birlikte bu hususlar 16 ncı maddenin uygulanmasına ilişkin koşulların değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmuştur.

2.5.3. REKLAMCILAR DERNEĞİ

2.5.3.1. Üyelerinin Reklam Ajansları Olmaması

Adı geçen Dernek tarafından yazılı savunmalarında, haklarında soruşturma açılmasına dayanak yapılan reklam ajanslarının Reklamcılar Derneğine üye olduğu görüşünün yasal ve doğru olmadığı belirtilmiştir. Ancak Dernek tüzüğüne ilgili maddeleri incelendiğinde, reklam ajanslarının karar alma mekanizmasında yer alan ya da karar alma mekanizmasını etkileyebilen (üst düzey yönetici) reklamcıların üye olabileceği ve bu kişilerin de üye oldukları anlaşılmıştır.

2.5.3.2. Reklamcılar Derneği 4054/3 Maddesindeki Teşebbüs Tanımına Girmemektedir

Adı geçen Dernek, yazılı basın izleme araştırması piyasasında olmadığını, derneklerin üreten ve pazarlayan nitelikleri olamayacağını belirterek, 4054 sayılı Kanun'un 3 üncü maddesine göre teşebbüs sayılamayacaklarını iddia etmiştir. Esasen Reklamcılar Derneği bir *teşebbüs* olarak tanımlanmamış, teşebbüs temsilcileri ile diğer gerçek kişilerden oluşan bir *teşebbüs birliği* olarak değerlendirilmiştir. Nitekim Kanun'un 3 üncü maddesinde teşebbüs birliği için mal veya hizmet üretmek ya da pazarlamak ya da ekonomik amaç gibi ölçütler aranmamış, yalnızca "teşebbüslerin belirli amaçlara ulaşmak için oluşturduğu tüzel kişiliği haiz ya da tüzel kişiliği olmayan her türlü birlikler" e atıf yapılmakla yetinilmiştir. Dolayısıyla Reklamcılar Derneği'nin 4054 sayılı Kanun anlamında bir teşebbüs birliği olduğu hususunda bir şüphe bulunmamaktadır.

2.5.3.3. Reklamcılar Derneği'nin Rekabet Sınırlamasından Ekonomik Bir Yarar Sağlamaması

Adı geçen Dernek yazılı savunmasında, rekabetin sınırlanmasından ekonomik bir yarar sağlanmadığını, rekabetin sınırlanmasının bundan yararlanacak üyelerinin aleyhine olduğunu, bu nedenle soruşturmaya taraf olmamaları gerektiğini iddia etmişlerdir.

Ekonomik yönü olan bir sözleşmeyi imzalamak suretiyle Reklamcılar Derneği'nin BİAK sözleşmesi ile yaptığı işin ekonomik nitelik taşıdığına kuşku bulunmamaktadır. Önemli olan rekabete aykırı bir sözleşmede taraf olarak bulunmaktır. Kaldı ki; Dernek üyelerinin daha kaliteli medya planlama hizmeti vermek suretiyle bu hizmetten daha fazla komisyon geliri elde edecekleri açıktır; nitekim bu durum, "verileri

kullanmaların kullanmayanlardan daha avantajlı hale geçebilecekleri” şeklinde muhatap kuruluş tarafından da ifade edilmiştir. Dolayısıyla üyelere ekonomik hatta ticari çıkar sağlayan bir sözleşmeye taraf olunmuştur.

BİAK verilerinin, Dernek üyesi olsun ya da olmasın tüm reklam ajanslarının kullanımına açık olması ve reklam ajansları arasındaki piyasada rekabetin engellenmesinin söz konusu olup olmaması, Sözleşmenin 2.1.8 inci maddesinin ve bu maddeye dayanılarak yapılan uygulamanın, Basın İzleme Araştırması Piyasasına giriş engeli yaratmasını ve Yazılı Basın Reklam Piyasasında rekabeti sınırlayıcı etkisi olmasını ortadan kaldırmamaktadır.

2.5.3.4. Reklamcılar Derneği'nin İşlevi

Savunma yazılarında, Derneklerinin BİAK sözleşmesi ile ilişkisinin araştırmanın özü ile ilgili olmadığını, yalnızca amaçlarının üyelerinin güvenilir verilere ulaşmasını sağlamak olduğunu, denetim giderlerini karşılamaları nedeniyle sözleşmeyi imzaladıklarını belirtmişlerdir.

Ancak Sözleşmeden doğan araştırma sonuçlarının denetimi de böyle bir araştırma için oldukça önemlidir. Söz konusu araştırmanın sektörde ortak birim olma niteliğini kazanmasındaki en önemli etkenlerden birisi de bu boyutta bir iç ve dış denetime sahip olmasıdır. Dolayısıyla Derneklerin Sözleşmede taraf olmaları sözleşmeye daha fazla etkinlik kazandırmıştır.

2.5.3.5. Reklamcılar Derneğinin hakim durumda olmaması ve sözleşmenin ihale sonucu gerçekleşmesi

Reklamcılar Derneği sözleşmenin ihale sonucu yapıldığını ve kendisinin hakim durumda olmadığını ileri sürmüştür. Bu iddialar zaten rekabet ihlali olarak değerlendirilmemiştir ve soruşturmanın kapsamı dışındadır.

2.5.4. ULUSLARARASI REKLAMCILIK DERNEĞİ

2.5.4.1. Üyelik Talebine İlişkin Yapılan İşlem

Uluslararası Reklamcılık Derneği yazılı savunmasında özetle; Universal Yayıncılık A.Ş.'nin üyelik talebi üzerine, Uluslararası

Reklamcılık Derneği'nin bu başvurunun kabul edilmesi halinde üyelerin daha az ücret ödeyeceğini, üyelere cevap alınmadığı takdirde Show Basın'ın üyelik işlemlerine başlanacağını tüm üyelere bildirdiği, bazı üyelerin red cevabı vermesi üzerine Üiversal Yayıncılık A.Ş.'nin BİAK'a kabul edilmediği ifade edilmiştir.

BİAK bir teşebbüs birliğidir ve başvuru bu teşebbüs birliğinin toplu kararı ile reddedilmiştir. Teşebbüs birliği içinde bulunan teşebbüslerin karardan sorumlu olmayacaklarını kabul etmek mümkün değildir. Savunma olarak ileri sürülen hususlar Kanun'un 16 ncı maddesinin tatbik edilmesine ilişkin unsurların değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmuştur.

2.5.5. REKLAMVERENLER DERNEĞİ

2.5.5.1. Basın İzleme Araştırmasına Taraf Olma Nedeni

Reklamverenler Derneği; yazılı savunmasında, sözleşmeye objektif kriterlerle gerçekleştirilmesini sağlamak üzere taraf olduğunu, 2.1.8 inci maddeyi kabul etme nedenlerinin yasalara, basın ahlak ve ilkelerine ve kamu düzenine aykırı neşriyatın araştırma kapsamına alınmamasını sağlamak olduğunu ve araştırmaya katılmayı talep eden hiçbir kuruluş için olumsuz yazılı ve şifahi görüşte bulunulmadığını ifade etmiştir.

2.1.8 inci maddeyi kabul etme nedeni etik nedenlere bağlı olsa dahi madde metninde buna yer verilmemesi ve uygulanış şekli Kanun'un 4 üncü maddesi kapsamında değerlendirilmesine neden olmuştur. Dolayısıyla böyle bir durum bu maddeyi içeren sözleşmeye taraf olunmasından doğan sorumluluğu ortadan kaldırmamaktadır.

2.5.5.2. Show Basın'a Reklam Verilmesi

Reklamverenler Derneği, yazılı savunmasında, mensuplarının pazar dışına çıkarıldığı ifade edilen Show Basın'a sözleşme öncesi ve sonrasında reklam verdiklerini belirtmiştir. Bu durum Reklamverenler Derneği'nin böyle bir sözleşmeye taraf olunmasından doğan sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır; ancak Kanun'un 16 inci maddesinin uygulanmasına ilişkin koşulların değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken bir husustur.

2.5.5.3. Ekonomik Fayda Sağlanmaması

Reklamverenler Derneği tarafından yazılı savunmasında, sözleşmede yer alan ilgili maddelerin derneklerine hiçbir ekonomik fayda sağlamadığı, rekabetin sınırlandırılmasının dernek üyeleri aleyhine sonuç doğurduğu, bu itibarla dernek amaçlarına aykırı olan bir rekabet ihlaline taraf olmalarının izahının mümkün bulunmadığı belirtilmiştir.

Reklamverenler Derneği'nin BİAK sözleşmesi ile yaptığı işin, ekonomik niteliği de olan bir sözleşmeyi imzalamak suretiyle, ekonomik nitelik taşıdığına kuşku bulunmamaktadır. BİAK sözleşmesinin 2.1.8 inci maddesi ve bu maddeye dayanılarak gerçekleştirilen uygulama nedeniyle rekabetin sınırlanmış olmasından Reklamverenler Derneği'nin ekonomik bir yararının olup olmadığı değil, rekabeti sınırlayıcı bir sözleşmede taraf olarak bulunmak önem taşımaktadır. "Ekonomik faydanın olmadığı savunması" ise ancak hafifletici bir unsur olarak cezai yaptırımın değerlendirilmesi safhasında ele alınabilecek bir durumdur.

SONUÇ

Yapılan görüşmeler sonucunda;

- 1- Türkiye Basın İzleme Araştırması Sözleşmesinin 2.1.8 inci maddesinin ve bu maddeye dayanılarak gerçekleştirilen uygulamanın 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4 üncü maddesinin (d) bendi kapsamında olduğuna,
- 2- Ünlversal Yayıncılık A.Ş.'nin başvurusunun reddi ile gerçekleşen eylemin, red tarihinden Sözleşmenin 2.1.8 inci maddesinin sözleşme metninden çıkarılarak, 4.3 maddesi ve 2.1.7 nci maddesinin tadil edilerek ek sözleşmenin akdedildiği 19.01.1998 tarihine kadar yazılı basın izleme araştırma piyasasında devam ettiğine, ancak bu tarihler arası dergilere ilişkin rapor yayımlanmaması ve başvuru sahibi teşebbüs bünyesindeki yayınların da ölçümlenmesi nedeniyle ihlalin yazılı basın reklam piyasasında sonuç yaratacak nitelikte olmadığına,
- 3- 1997/6 sayılı "Rekabet Kurulu'nun Teşkilatının Oluşturulmasından Sonra Teşebbüslerin ve Teşebbüs Birliklerinin 4054 sayılı Kanun'dan Doğan Hak ve Yükümlülüklerine İlişkin Tebliğ" in 3 üncü maddesinin "Teşebbüslerin, 05.11.1997 tarihinde varolan 4054 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesi kapsamındaki her türlü anlaşma ve uyumlu eylemleri

ile teşebbüs birliklerinin kararları da, 05.11.1997 tarihinden başlayarak en geç 6 ay içinde Kurulumuza bildirilecektir” hükmü gözönünde bulundurularak, hakkında soruşturma yürütülen tarafların bu tarihten önce, 19.01.1998 tarihinde, soruşturma açılmasına neden olan Kanun’un 4 üncü maddesine aykırı sözleşme maddesini sözleşme metninden çıkarmış olmaları nedeniyle bildirim zorunluluğunun bu sözleşme açısından ortadan kalktığına ve Kanun’un 16 ncı maddesinin 1 inci fıkrasının (c) bendinde öngörülen para cezasının tatbik edilmemesine,

- 4- Kanun’un 16 ncı maddesinin son fıkrasında geçen açık ihlal kavramının fiyat anlaşmaları, pazar paylaşımları, piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin boykot ya da diğer davranışlarla piyasa dışına çıkarılması gibi ilk bakışta rekabet ihlali olarak nitelendirilebilecek türden ihlaller şeklinde anlaşılması gerektiği, BİAK sözleşmesindeki rekabet ihlalinin ise ancak konunun uzmanlarınca yapılan belli bir inceleme sonucunda anlaşılabilmesi nedeniyle 16 ncı maddenin ikinci fıkrasında öngörülen cezanın uygulanmamasına,
- 5- Ancak bundan sonra ilgili ürün piyasasında benzer ihlallerin önüne geçilmesini teminen objektif kıstaslar getirilmesi kaydıyla,
  - a) BİAK’a üye olma koşullarının,
  - b) Araştırma sonucunda elde edilen verilerden üçüncü şahısların istifade edebilmelerine ilişkin olarak BİAK’a ait olan “yararlandırma” hakkının kullanımına dair koşulların

belirlenerek Rekabet Kurulu’na BİAK tarafından iki ay içinde bildirilmesine,

- 6- Kararın Danıştay yolu açık olmak üzere şikayetçi ve ilgili teşebbüs/teşebbüs birliklerine tebliğine

OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir (Ankara, 04.03.1999).

Dosya Konusu: Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin hakim durumunu kötüye kullanmak suretiyle 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u ihlal ettiği iddiası.

Karar No : 78/603-113

Karar Tarihi : 13.08.1998

Raportörlerin Görüşü: 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 6'ncı maddesinin ihlal edilip edilmediğine yönelik bir önaraştırma yapılmasına gerek olmadığı.

Karar: Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin hakim durumunu kötüye kullanmak suretiyle 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u ihlal ettiğine ilişkin olarak Kurum kayıtlarına 15.06.1998 tarih, 1694 sayı ile intikal etmiş olan Amasya, Kayseri ve Konya Şeker Fabrikaları yetkililerinin şikayeti üzerine, Rekabet Kurumu Çalışma Usul ve Esasları Yönetmeliği'nin 55/1'inci maddesi uyarınca, Raportörler Çiğdem DEMİREL, Mehmet YANIK ve Abdulgani GÜNGÖRDÜ tarafından yapılan ilk inceleme sonucu düzenlenen 10.08.1998 tarih, D3/1/M.Y.-98/1 sayılı İlk İnceleme Raporu'nu içeren 12.08.1998 tarih, REK.0.07.00.00/1 sayılı Başkanlık önergesi, 78 sayılı Kurul toplantı gündeminin 3'üncü sırasında ele alınmıştır.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. (TÜRKŞEKER)'nin, %80 üretim payı ile kuruluşundan bu yana pazarda hakim durumda olduğu, TÜRKŞEKER'in müşteri ve rakiplerinden bağımsız davranarak şekerin satış koşullarını belirlediği, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de belirlenen "piyasa şartlarına göre fiyat belirleme kurallarını" gözardı ettiği, karlılık ve verimlilik esaslarına göre çalışmadığı, maliyetlerin altında satış yaptığı; Amasya Kayseri ve Konya Şeker Fabrikaları'nı zor durumda bıraktığı, piyasa dışına ittiği ve böylece hakim durumunu kötüye kullandığı hususları, sözkonusu başvurudaki iddiaların özetini oluşturmakta olup TÜRKŞEKER'in hakim durumunu kötüye kullandığının

tespit edilmesi ve iddiaya konu yasa ihlalinin önlenmesi, dosya konusu başvuru ile istenmektedir.

İlk İnceleme Raporu'ndaki bilgi/belgelerin değerlendirilmesi ve yapılan görüşmeler sonucunda;

Amasya Şeker Fabrikası, Konya Şeker Fabrikası ve Kayseri Şeker Fabrikası tarafından şikayet edilen Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin %... oranındaki pazar payı ve kanunen sahip olduğu münhasır hakları ile 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesi anlamında ilgili pazarda hakim durumda bulunduğu; ancak bir KİT olan Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin ilgili pazardaki faaliyetlerini, özellikle şekerpancarı alış fiyatını ve şeker satış fiyatını serbestçe belirleyememekte olduğu; şirketin bu faaliyetlerinin, kamu yararı gözetilerek, kanun ve kanun hükmünde kararnameler ile ve 4054 sayılı Kanun anlamında birer "teşebbüs" olmayan Başbakanlık ve Bakanlıklar tarafından belirlenmekte olduğu şeklindeki tespitler çerçevesinde, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. hakkında 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un hakim durumun kötüye kullanılması ile ilgili 6'ncı maddesinin ihlal edilip edilmediğinin belirlenmesine yönelik bir önaraştırma yapılmasına gerek olmadığına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Bildirim Konusu: TEDAŞ Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.'ye ait 17 Görev Bölgesindeki elektrik dağıtım tesislerinin işletme haklarının ilgili firmalara devri.

Dosya No : D4/1/A.I.-98/4

Karar No : 87/693-138

Karar Tarihi : 16.10.1998

4054 Sayılı Kanun'un İlgili Maddesi: 7'nci madde.

Raportörlerin Görüşü: Koşullu izin verilmesi.

TEDAŞ Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.'ye ait 17 görev bölgesindeki elektrik dağıtım tesislerinin işletme haklarının ilgili firmalara devrine ilişkin, Kurumumuz kayıtlarına en son 23.09.1998 tarih, 3114 sayı ile intikal etmiş olan, TEDAŞ Gen.Müd.Yrd. Osman Nuri DOĞAN ve Genel Müdür Kadir Ramazan COŞKUN imzalı bildirim üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7'nci maddesi ile Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında 1997/1 sayılı Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca, Grup Başkanı N.Belgin KARA gözetiminde Raportörler Ali ILICAK, Özge İÇÖZ, Ömür PAŞAOĞLU, M.Akif KAYAR, H.Suat ÖLMEZ ve Cengiz SOYSAL tarafından yapılan inceleme sonucu düzenlenen, 13.10.1998 tarih, D4/1/A.I.-98/4 sayılı Birleşme/**Devralma Ön İnceleme Raporu**'nu içeren 14.10.1998 tarih, REK.0.08.00.00/69 sayılı Başkanlık önergesi, 87 sayılı Kurul toplantısında özel gündemle ele alınmıştır.

Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. Genel Müdürlüğü Özelleştirme Daire Başkanlığı'nın Kurumumuz kayıtlarına 02.09.1998 tarih ve 2888 sayı ile intikal eden dilekçesinde ve görevli şirketler tarafından gönderilen Bildirim Formlarında;

1. Adana, Mersin, Hatay ve Osmaniye illerini kapsayan 1 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının Çukurova Elektrik A.Ş.'ne devrine,

2. Antalya ilini kapsayan 2 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının Kepez Elektrik A.Ş.'ne devrine,
3. Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne illerini kapsayan 3 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının TEKAŞ Elektrik Dağıtım Tic. A.Ş.'ne devrine,
4. Bursa ve Yalova illerini kapsayan 4 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının BURYAL Enerji Dağıtım Ltd. Şti'ne devrine,
5. Afyon, Uşak, Isparta ve Burdur illerini kapsayan 9 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının KOCATEPE Elektrik Dağıtım Tic. A.Ş.'ne devrine,
6. Kocaeli (Gebze ilçesi dahil) ilini kapsayan 11 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının CEYLAN Elektrik Dağıtım San. Tic. A.Ş.'ne devrine,
7. Sakarya ve Bolu illerini kapsayan 12 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının SBD Sakarya-Bolu Elektrik Dağıtım Tic. A.Ş.'ne devrine,
8. Ankara ve Kırıkkale illerini kapsayan 13 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının AKEDA Elektrik Dağıtım A.Ş.'ne devrine,

9. Samsun, Ordu ve Sinop illerini kapsayan 17 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının PARKUR Elektrik Dağıtım Tic. A.Ş.'ne devrine,
10. Kırşehir, Nevşehir, Niğde ve Aksaray illerini kapsayan 18 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının ANDAŞ Anadolu Elektrik Dağıtım Tic. A.Ş.'ne devrine,
11. Yozgat, Sivas ve Tokat illerini kapsayan 19 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının KIZILIRMAK Elektrik Dağıtım Tic. A.Ş.'ne devrine,
12. Trabzon, Rize, Artvin, Gümüşhane ve Giresun illerini kapsayan 20 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının ZİGANA Elektrik Dağıtım Tic.A.Ş.'ne devrine,
13. Elazığ, Malatya, Tunceli ve Bingöl illerini kapsayan 22 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının GAP Elektrik Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.'ne devrine,
14. Kahramanmaraş ve Adıyaman illerini kapsayan 23 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının AKEDAŞ Elektrik Dağıtım A.Ş.'ne devrine,
15. Şanlıurfa ilini kapsayan 25 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak

dağıtım tesislerinin işletme haklarının ŞUREDAŞ Elektrik Dağıtım Tic. San. A.Ş.'ne devrine,

16. Zonguldak, Çankırı, Bartın ve Karabük illerini kapsayan 28 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının BATI KARADENİZ Elektrik Dağıtım Tic. A.Ş.'ne devrine,
17. İstanbul ili Trakya yakasını kapsayan 29 No'lu Görev Bölgesinde 30 yıl süre ile elektrik dağıtımı ve ticaretini yapma görevinin ve anılan görev bölgesinde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılmış veya yapılacak dağıtım tesislerinin işletme haklarının İSEDAŞ Elektrik Dağıtım Tic. A.Ş.'ne devrine

izin verilmesi talebiyle bildirimde bulunmaktadır.

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesine dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'de hangi hallerin birleşme veya devralma sayılacağı belirtilmiştir. Buna göre, söz konusu Tebliğ'in 2. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün malvarlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları devralması veya kontrol etmesi" şeklindeki (b) bendi, aynı maddenin "Bu Tebliğ bakımından kontrol, ayrı ayrı ya da birlikte, fiilen ya da hukuken bir teşebbüs üzerinde belirleyici etki uygulama olanağını sağlayan haklar, sözleşmeler veya başka araçlarla ve özellikle bir teşebbüsün malvarlığının tamamı veya bir kısmı üzerinde mülkiyet veya işletilmeye müsait bir kullanma hakkıyla veya bir teşebbüsün organlarının oluşumunda veya kararları üzerinde belirleyici etki sağlayan haklar veya sözleşmelerle meydana getirilebilir." şeklindeki son fıkrası ve kamuya devirler hariç özelleştirme yoluyla devirlerin Tebliğ kapsamında olduğunu belirten Tebliğ'in 3(b) maddesi göz önüne alındığında yukarıda sözü edilen işlemlerin birer "Devralma" olduğu anlaşılmaktadır.

Dağıtım haklarının şirketlere münhasıran devredilmesi ve bu şekilde şirketlerin görevlendirildikleri bölgelerde tekel konumuna gelmeleri nedeniyle, 1997/1 sayılı Tebliğ'in İzne Tabii Birleşme ve

Devralmalara ilişkin 4. maddesinde öngörülen %25'lik pazar payı eşiği aşıldığından söz konusu devir işlemleri anılan Tebliğin kapsamındadır.

4054 sayılı Kanun açısından bir devralma olan özelleştirme işlemlerinde, devredilenin bir kamu varlığı olması, kamu teşebbüslerinin halihazırdaki pozisyonlarının genellikle rekabetçi bir ortamda bireysel performansları ile sağlanmayıp, kamu gücü ile yaratılmış olması ve bu nedenlerle söz konusu teşebbüslerin devredilmesinin ilgili pazarda doğuracağı etkiler, bu devirleri iki özel teşebbüs arası devirlerden farklı değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır.

Türkiye'de elektriğin özelleştirmesine ilişkin yasal düzenlemeler ve uygulamalar bir çok defa yargının önüne gitmiş, özel girişimcilik tekelinin yaratılmaması hususu bu kararlarda önemli dayanaklardan birisi olmuştur. 4054 sayılı Kanun'un henüz yürürlükte olmadığı bir tarihte, Anayasa Mahkemesi'nin 11.04.1994 tarih ve E.1994/43, K.1994/42-1 sayılı Kararı ile TEK'in özelleştirilmesini öngören 22.02.1994 tarih ve 3974 sayılı Kanun'un yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmiş, 10.12.1994 tarihinde ise söz konusu Kanun Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir. Gereğçeli İptal Kararında yer verilen açıklamalar arasında, anılan Kanun'da, elektrik üretim, iletim ve dağıtım hizmetlerinde tekelleşmeyi ve kartelleşmeyi önleyecek önlemler alınmamış olmasının Anayasa'nın 167. ve 172. maddelerine aykırı olduğu ifade edilmiştir.

Devralma işlemlerinin esaslarını düzenleyen, tek tip olarak hazırlanan ve halen Danıştay'da görüşülmekte olan İmtiyaz Sözleşmelerinin incelenmesi sonucu tespit edilen bu sözleşmelerin rekabet kurallarına aykırı hükümleri aşağıda sıralanmıştır.

- **Münhasırlık**

Münhasırlık kavramı Görevli Şirketlerle Enerji Bakanlığı arasında imzalanacak olan İmtiyaz Sözleşmelerinin 8. maddesinin (e) bendinde; "Şirket görev bölgesinde, Elektrik dağıtım tesisleri kuracak ve başka kuruluşlarca kurulmuş veya kurulmakta olan dağıtım tesislerini gerekli şartların varlığına bağlı olarak devralacaktır. Elektrik enerjisi satma yetkisine sahip üçüncü şahıslardan alınacak elektrik enerjisinin alış veriş suretiyle ticaretini yapmak yetkisi *münhasıran* Şirkete aittir." biçiminde yer almaktadır. Bu hüküm dışında ne 3096 sayılı Kanun ve ilgili Yönetmelikte ne de Bakanlar Kurulu Kararlarında ve İmtiyaz

Sözleşmelerinde Görevli Şirkete mutlak tekel hakkı veren herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Rekabet Hukuku bakımından bir anlaşmaya dayalı olarak oluşturulan tekel hakkını, zayıfdan kuvvetliye doğru üç kategoride ele almak mümkündür. Bunlardan birincisi, devreden tarafın anlaşma konusu mal veya hizmetlerin üretimi, satımı veya dağıtımını veyahut bir hakkın (patent, know-how, vs.) kullanılmasını belli bir bölgede bir kişiye bırakması, ancak kendi hakkını saklı tutması ve başka bölgelerden yapılacak pasif satışa açık olması halidir. Bu durum basit tekel olarak adlandırılır. Hakkı devreden tekel hakkını verdiği bölgede üretim ve satış yapmamayı veya bir hakkı kullanmamayı taahhüt etmesi halinde, güçlendirilmiş tekel söz konusudur. Aktif satışın yanı sıra pasif satışın da yasaklandığı, başka bir deyişle alternatif temin kaynaklarının tümüyle kapatıldığı anlaşmalar ise, mutlak topraksal koruma veren tekel anlaşmaları olarak adlandırılır.

İmtiyaz sözleşmelerinden, yukarıda yer verilen sıralama çerçevesinde tarafların hangi durumu tercih ettiği açıkça anlaşılacakla birlikte, 8/e maddesinde "...elektrik enerjisinin alış veriş suretiyle ticaretini yapmak yetkisi münhasıran şirkete aittir." denilerek, mutlak topraksal (bölgesel) koruma veren tekel hakkının benimsendiği görülmektedir.

Esasen TEAŞ, TEDAŞ, Enerji Bakanlığı ve Görevli Şirketlerin üst düzey yetkilileri ile yapılan görüşmelerden de, şirketlerin devir işlemleri sonrasında, Görev Bölgelerinde mutlak tekel hakkına sahip olacaklarının düşünüldüğü anlaşılmıştır. Aynı husus bildirim formlarında da teyit edilmektedir.

Elektrik enerjisinin kendine has özelliklerinin bulunması, ülke ekonomisi için hayati önemi haiz kritik bir ürün olması ve talebin karşılanmasında halihazırda güçlük çekiliyor olması hususları, bu alanda tam anlamıyla serbest rekabet koşullarının oluşturulmasını engelliyor olmakla birlikte, bu hususlar rekabete tümüyle kapalı, mutlak topraksal (bölgesel) koruma veren tekel hakkını haklı kılmaya yetmemektedir. Bu, özelleştirme öncesi durumun aynen sürdürülmesi demektir. Oysa, devirden önce mutlak tekel hakkını kullanan kamu adına devlettir. Bu hakkın (imtiyazın) hiçbir değişikliğe uğramadan aynen özel bir kuruluşa devri, özelleştirmenin rekabet boyutunun ihmali anlamına gelir. Bir devlet

tekelinin devrinde, kuşkusuz ilgili ürünün ve piyasanın yapısına bağlı olarak, eskiye oranla rekabetin artması beklenir.

Esasen, yukarıda da belirtildiği gibi, söz konusu devir işlemlerinin yasal dayanağını oluşturan 3096 sayılı Kanun ve bu Kanun'a dayanılarak çıkarılan Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşlara Elektrik Enerjisi Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti Konusunda Görev Verilmesi Esasları Hakkında Yönetmelik'de bir görev bölgesinde yalnızca bir şirketin görev yapabileceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır. Aksine, adı geçen Yönetmeliğin 4. maddesinin (f) bendinde yer alan "Bir görev bölgesi içerisinde, görevli şirketlerin yatırım programlarında yer almayan ancak ülke ihtiyacı için tesisi Bakanlıkça zaruri görülen yatırımların; görevli şirketler, üretim şirketleri ve kamu kurum ve kuruluşlarınca tek başına veya birlikte gerçekleştirilmesi Bakanlıkça sağlanır." hükmünde, bir görev bölgesi içinde birden fazla görevli şirketin bulunabileceği ima edilmektedir.

- Sabit Fiyat Uygulaması

Elektrik enerjisi sektöründe rekabetin tesis edilebilmesi için ön koşul yukarıda anlatıldığı üzere; Görevli Şirketlerin mutlak bölgesel tekel durumlarının ortadan kaldırılmasıdır. Ancak, bölgesel tekel olma durumunun, başka bir deyişle münhasırlığın ortadan kaldırılması; rekabeti sağlayacak başka motivasyonlar ile, örneğin tüketicinin alternatif temin kaynağı durumunda olan diğer bölgelerdeki görevli şirketlere yönelmesini sağlayacak koşullarla desteklenmemesi halinde, yalnız başına rekabetin sağlanması için yeterli olmayacaktır. Tüketicinin alternatif temin kaynaklarına yönelmesini sağlayacak koşullar veya motivasyonlar genelde fiyat ve/veya kalite rekabeti ile sağlanabilir. Elektrik açısından kalite, elektriğin arzında sabit frekans ve süreklilik anlamına gelmektedir. Böyle bir durumda, tüketici daha ucuz ve/veya daha kaliteli hizmet sağlayan şirketlere yönelecektir.

3096 sayılı Kanun'un Enerji Satış Şartları ve Tarife Esasları başlıklı 9. Maddesinde "enerji tarifeleri görevli şirketin teklifi ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığın onayıyla yürürlüğe gireceği" ifade edilmektedir. Görüldüğü üzere, bu ifade tarifelerin yapısı ile ilgili herhangi bir hüküm içermemektedir. Tarifeler ve şirketlerin abonelere uygulayacağı perakende satış fiyatının nasıl hesaplanacağı TEDAŞ ile Görevli Şirketler arasında imzalanacak olan Elektrik Enerjisi Satış Anlaşmalarıyla detaylı olarak düzenlenmektedir. Bu düzenlemelerle

abonelere satılacak olan elektrik için sabit bir fiyat belirlenmektedir. Bilindiği üzere, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da sabit fiyat belirlemek *per se* yani, tek amacı rekabeti kısıtlamak olduğundan dolayı mutlak olarak yasaklanmaktadır.

Ancak, elektrik enerjisinin yukarıda belirtilen, kendine özgü özellikleri nedeniyle bu sektörde bir fiyat kontrolüne ihtiyaç duyulmaktadır. Diğer bir deyişle, tam bir fiyat serbestisi bu ürünün niteliğine ve ilgili piyasanın yapısına uygun düşmemektedir. Ancak, bu durum sektörde kısmen de olsa fiyata dayalı bir rekabetin oluşmasını sağlayarak, belli sınırlar dahilinde fiyat belirleme serbestisine engel teşkil etmemelidir.

- ***Ayrımcı Uygulamaya İlişkin Hükümlerin Eksikliği***

İmtiyaz Sözleşmelerindeki ilgili hükümlerin, Görevli Şirketlerin kendi grup şirketleri lehine ve/veya rakiplerinin ticari faaliyetlerini zorlaştıracak şekilde yapılacak kesintisiz ve sabit frekansta enerji sağlamama, arıza durumlarında gerekli tedbirleri alma konusunda yeterince hassasiyet göstermeme gibi uygulamalar karşısındaki yaptırımlar yönüyle tatmin edici olmadığı; bu sorunlara yönelik TEDAŞ veya Bakanlık müdahalesinin yeterince caydırıcı unsurlar içermediği, bu koşullar altında bölgelerinde tekel durumunda olacak şirketlerin bu hakim durumlarını elektrik enerjisini girdi olarak kullanan diğer sektörlerdeki rakiplerinin ve tüketicilerin aleyhine kötüye kullanma hallerinde alınacak tedbirlerin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.

Öte yandan; şirketlerin görevlendirilmeleri öncesinde Rekabet Kurulu'nun görüşünün ve Bakanlar Kurulu'nun görevlendirmeye ilişkin Kararlarından sonra devir işlemlerine ilişkin olarak izninin alınması hususlarının yanı sıra, devralmalar gerçekleştikten sonra faaliyete geçecek şirketlerin üretim ve işletme haklarını başka bir teşebbüse veya şahsa devretmesi hususunun da Rekabet Kurulu'nun iznine tabi olması gerektiği açıktır.

KARAR

Yukarıda açıklanan hususlar ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesine dayanılarak çıkarılan, 1997/1 sayılı

Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in 6/1-a maddesinde yer alan "İlgili piyasanın yapısı ve ülke içinde veya dışında yerleşmiş olan teşebbüslerin fiili ve potansiyel rekabeti bakımından ülkedeki etkin rekabetin korunması ve geliştirilmesi ihtiyacı"nın dikkate alınmasını öngören hükmün gereği ve aynı Tebliğ'in 6/3. maddesi uyarınca sonuç olarak, sözkonusu devir işlemlerine;

1- İmtiyaz sözleşmelerinin 8/e maddesinde yer alan münhasırlığa dair hükmün çıkartılması, bunun yerine alternatif temin kaynaklarına açık bir sistemin benimsenmesi; bu amaçla dağıtım ve ticaret işlerinin birbirlerinden ayrı mütalaa edilerek, esasları Enerji Üst Kurulu'nca, bu Kurul oluşturuluncaya kadar ilgili Bakanlıkça belirlenmek ve Rekabet Kurumu'nu bilgilendirmek kaydıyla, ilk beş yıl için 1 MW ve üzerinde elektrik kullanan tüketicilere yönelik olarak, şirketlere, belirli bir hat kullanım ücreti dahilinde kendi bölgeleri dışındaki bölgelere de talep halinde, elektrik satış hakkı tanınarak ticaret bölümünün kısmen de olsa rekabete açılması ve durumun beş yılın sonunda uygulama sonuçlarına ve Türkiye'nin elektrik enerjisi üretim grafiğine bağlı olarak Enerji Üst Kurulu'nca yeniden değerlendirilmesi,

2- Görevli Şirketlerle TEDAŞ arasında imzalanacak olan Enerji Satış Anlaşmalarıyla ayrıntılı biçimde düzenlenmiş olan sabit fiyat uygulamasının kaldırılıp, yerine fiyatın alt ve üst sınırları Enerji Üst Kurulu'nca, bu Kurul oluşturuluncaya kadar Rekabet Kurumu'nun bilgilendirilmesi kaydıyla, ilgili Bakanlıkça belirlenecek belli bir aralıkta seyretmesinin ve bu sınırlar dahilinde görev bölgelerinde faaliyet gösterecek olan şirketlerin istedikleri fiyatları uygulama serbestisine sahip olmalarının sağlanması,

3- İmtiyaz sözleşmelerinin hizmete ilişkin 8. maddesinin (c) bendinin yeniden kaleme alınarak, mevcut hususlara ek olarak eşit durumdaki alıcılara ayrımcı davranılmamasını öngören bir ibarenin eklenmesi,

4- Devralmalar gerçekleştikten sonra faaliyete geçecek şirketlerin üretim ve işletme haklarını başka bir teşebbüse veya şahsa devretmesi hususunun da Rekabet Kurulu'nun iznine tabi olması gerektiği, bu çerçevede, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile görevli her şirket arasında imzalanacak olan "İmtiyaz

Sözleşmesi”nin taslağında yer alan, “Şirket dağıtım yetkisini ve bu sözleşmeden doğan dağıtım haklarının tamamını veya bir kısmını varsa projeye kredi sağlayan kuruluşa veya onların belirleyeceği başka bir şahsa Bakanlığın onayıyla aynı koşullarla devir ve temlik edilebilir...Bakanlığın izni olmadıkça şirket ortakları, ortaklık payları değiştirilemez ve şirkete yeni ortak alınamaz.” şeklindeki “Yetkinin Devri” başlıklı 31. maddesinin değiştirilerek, bu işlemlerde Rekabet Kurulu’nun izninin alınması gerektiği hususunun da eklenmesi

koşullarıyla izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Toplantı Tarihi : 23.06.1999
Karar Sıra No : 99-31/298-178

Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. (TEDAŞ)'ne ait 17 görev bölgesindeki elektrik dağıtım tesislerinin işletme haklarının özel sektöre devredilmesine ilişkin 16.10.1998 tarih, 87/693-138 sayılı Kurul kararının 1'inci ve 2'nci koşullarının yeniden değerlendirilmesini talep eden Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, **Enerji İşleri Genel Müdürlüğü'nün 15.06.1999 tarih, 0.01.03/2983-10500 sayılı yazısı** üzerine oluşturulan 22.06.1999 tarih, REK.0.05.00.00/50 sayılı Başkanlık önergesi, 99-31 sayılı Kurul toplantısının 23.06.1999 tarihli ikinci oturumunda görüşmeye açılmıştır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın sözkonusu yazısında, Rekabet Kurulu'nun TEDAŞ özelleştirmesi ile ilgili 16.10.1998 tarih, 87/693-138 sayılı kararının prensip olarak uygun görülmemekte olduğu, Bakanlıklarınca yürütülmekte olan yürürlükteki mevzuat değişikliği çalışmalarında da sektörün rekabete açılması için gerekli çalışmaların yapılmakta olduğu ifade edilmekte, ancak Rekabet Kurulu kararında öne sürülen 1'inci ve 2'nci koşulların yasal düzenlemeleri oluşturulmadan uygulanabilir olmadığı belirtilerek, bu iki koşulun yeniden değerlendirilmesi istenmektedir. Kurulumuza sunulan Başkanlık önergesinde yer verilen Teknik Daire ve Hukuk Müşavirliği görüşleri ışığında konunun müzakere edilmesi sonucunda;

Kurulumuzun 16.10.1998 tarih, 87/693-138 sayılı kararında 1 ve 2 no.lu koşul olarak yeralan "Devir sözleşmelerine dayanak olan imtiyaz sözleşmelerinin 8/e maddesinde yeralan 'münhasırlık'a dair hükmün çıkartılması, alternatif temin kaynaklarına açık bir sistemin benimsenmesi....." ve "Görevli şirketler ile TEDAŞ arasında imzalanacak olan enerji satış anlaşmaları ile ayrıntılı biçimde düzenlenmiş olan sabit fiyat uygulamasının kaldırılıp, yerine ..... şirketlerin istedikleri fiyatları uygulama serbestisine sahip olmaları" şeklindeki koşulların mevcut hukuki yapı içerisinde hukuken ve fiilen uygulanamaz nitelikte olduğuna ilişkin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 15.06.1999 tarih, 0.01.03/2983-1050 sayılı yazısındaki görüşlere iştirak edilerek ve Bakanlığın mevzuatın değiştirilmesinden ve teknik alt yapının oluşturulmasından sonra Kurulumuzun öngördüğü her iki koşulun yerine getirileceği konusundaki beyanı da esas alınarak; TEDAŞ A.Ş. ile ilgili şirketler arasında yapılacak devir sözleşmelerine "Gerekli mevzuat değişiklikleri sağlandığında, Rekabet Kurulu'nun 16.10.1998 tarih, 87/693-138 sayılı kararının 1 ve 2'nci bendlerinde sözü edilen iki koşulun yerine getirileceği" hususunda hüküm konulması

koşulu ile, anılan devir sözleşmelerine izin verilmesine ve önceki şartlı izin kararımızın bu şekilde tavgihine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

**Dosya Konusu: Migros Türk T.A.Ş.
ve Metro AG tarafından
oluşturulacak 5 ayrı ortak girişim.**

Karar No : 57/424-52

Karar Tarihi : 19.03.1998

Raportörlerin Görüşü: Praktiker Yapı Malzemeleri A.Ş. tarafından yapı elemanları marketçiliği pazarında ve Adler Moda Tic. A.Ş.'nce giyim marketçiliği pazarında oluşturulacak 2 ayrı ortak girişimin toplam ciroları ve pazar payları yönüyle, 4054 sayılı yasanın 7'nci ve 1997/1 sayılı tebliğin 4'üncü maddeleri kapsamında olmadığı; Şok Ucuzluk Marketleri A.Ş., Real Market A.Ş. ve Metro Grossmarket Bakırköy Alışveriş Hizmetleri Ltd. Şti. üzerinde oluşturulacak 3 ayrı ortak girişimin ise ilgili ürün pazarındaki toplam ciroları ve pazar payları açısından 1997/1 sayılı tebliğ kapsamında oldukları; ancak, sözkonusu ortak girişimler sonucunda 4054/7'ye göre rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının sözkonusu olmayacağı; bildirim konu ortak girişim işlemlerine izin verilmesi gerektiği.

Değerlendirme:

Migros Türk T.A.Ş. ve Metro AG tarafından oluşturulacak 5 ayrı ortak girişime izin verilmesine ilişkin başvuru üzerine Raportörler Murat ÖZEYRANOĞLU, İmutluhan SELÇUK, Şahin YAVUZ ve E.Cenk GÜLERGÜN tarafından hazırlanan 06.03.1998 tarih, D4/M.Ö.-98/2 sayılı **Birleşme/ Devralma Ön İnceleme Raporu'**na ek olarak Teknik Daire Başkanlığı görüşlerini içeren 18.03.1998 tarih, REK.0.08.00.00/13 sayılı Başkanlık önergesi, 57 sayılı Kurul gündeminin 13'üncü sırasında ele alınmıştır.

Ön İnceleme Raporu'nda yer verilen bilgi/belgeler çerçevesinde;

Migros Türk A.Ş. ile Metro AG arasında 1 Aralık 1997 tarihinde imzalanan bir anlaşma çerçevesinde 5 ayrı ortak girişim oluşturulmasının öngörüldüğü, söz konusu ortak girişimlerin oluşturulmasına yönelik işlemlerin ise;

- Toplam hisselerinin %99.9996'sı, Metro AG'nin kontrolündeki Praktiker Bau und Heim Werkermaerkte AG'ye ait olan ve bildirim tarihi itibarıyla Türkiye'de hiçbir etkinliği bulunmayan ve yapı elemanları marketçiliği pazarında faaliyet gösterecek olan Praktiker Yapı Malzemeleri A.Ş.'nin hisselerinin %50'sinin Migros Türk T.A.Ş. tarafından iktisabı,

- Toplam hisselerinin %99.64'ü Metro AG'nin kontrolünde bulunan Adler Modamaerkte GmbH'ya ait olan ve bildirim tarihi itibariyle Türkiye'de hiçbir etkinliği bulunmayan ve giyim marketçiliği pazarında faaliyet gösterecek olan Adler Moda Tic. A.Ş.'nin hisselerinin %50'sinin Migros Türk T.A.Ş. tarafından iktisabı,

- Toplam hisselerinin %99.64'ü Metro AG'nin kontrolündeki Real SB Warenhaus GmbH'a ait olan ve bildirim tarihi itibariyle Türkiye'de hiçbir etkinliği olmayan ve gıda ağırlıklı perakende ticaret pazarında faaliyet gösterecek olan Real Market A.Ş.'nin hisselerinin %50'sinin Migros Türk T.A.Ş. tarafından iktisabı,

- Daha önce Metro AG'ye bağlı limited şirketler olarak faaliyet gösteren Metro Bakırköy Ltd., Metro Kadıköy Ltd., Metro Ankara Ltd., Metro Bursa Ltd. ve Metro İzmir Ltd. ünvanlı şirketler ile daha sonra faaliyete giren Metro Adana Marketi hisselerinin %90'ının Metro Alışveriş Hizmetleri Tic. ve San. A.Ş.'ne ait olan Metro Grossmarket Bakırköy Alışveriş Hizmetleri Tic. Ltd. Şti.'ne devredildiği ve söz konusu 6 marketi bünyesinde toplayan ve gıda ağırlıklı perakende ticaret pazarında faaliyet gösteren Metro Grossmarket Bakırköy Alışveriş Hizmetleri Tic. Ltd. Şti.'nin hisselerinin %50'sinin Migros Türk T.A.Ş. tarafından iktisabı,

- Migros Türk T.A.Ş. tarafından işletilen ve anlaşma öncesi ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olmayan ve ortalama satış alanı 300 m² olan 77 adet "Şok" adı altındaki gıda ağırlıklı perakende ticaret pazarında faaliyet gösteren marketlerin sermaye ve faaliyetlerini kapsayacak Şok Ucuzluk Marketleri A.Ş. adıyla bir şirket kurulacağı ve bu şirketin %50 hissesinin Metro AG tarafından iktisabı,

şeklinde gerçekleşeceği anlaşılmış ve yapılan değerlendirme ve görüşmeler sonucunda;

KARAR

Migros Türk T.A.Ş. ile Metro AG tarafından oluşturulacak 5 ayrı ortak girişimden;

- Yapı elemanları marketçiliği pazarında faaliyet gösterecek olan Praktiker Yapı Malzemeleri A.Ş. ile giyim marketçiliği pazarında faaliyet gösterecek olan Adler Moda Tic. A.Ş. üzerinde oluşturulacak 2 ayrı ortak

girişimin, ilgili ürün piyasasında toplam ciroları ve pazar payları yönüyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7'nci maddesi ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı Tebliğ'in 4 üncü maddesi kapsamında bulunmadığı,

- Gıda ağırlıklı perakende ticaret pazarında faaliyet gösterecek olan Şok Ucuzluk Marketleri A.Ş., Real Market A.Ş. ve Metro Grossmarket Bakırköy Alışveriş Hizmetleri Ltd. Şti. üzerinde oluşturulacak 3 ayrı ortak girişimin ise, ilgili ürün piyasasındaki toplam ciroları ve pazar payları yönüyle, 4054 sayılı Kanun'un 7 nci maddesine dayanılarak çıkarılan ve 05.11.1997 tarihinde yürürlüğe giren "1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" kapsamında birer ortak girişim (birleşme) olduğu; ancak, gıda ağırlıklı perakende ticaret piyasasında fiili durumda yaşanan yoğun rekabet, pazara giriş engellerinin önemsenmeyecek seviyelerde olması ve bu pazardan büyük ölçekli perakendeci kuruluşların aldıkları payın gittikçe artan bir trend göstermesinin getirdiği potansiyel rekabet olanakları nedeniyle, bahse konu ortak girişimler neticesinde, gerek tarafların beraber buldukları iller bazında gerekse tüm Türkiye ölçeğinde, 4054 sayılı Kanun'un 7 nci maddesinde belirtilen rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmadığı; öte yandan, her iki ana şirketin (Metro AG- Migros Türk T.A.Ş.), Şok Ucuzluk Marketleri A.Ş., Real Market A.Ş. ve Metro Grossmarket Bakırköy Alışveriş Hizmetleri Ltd. Şti. üzerinde oluşturacakları 3 ayrı ortak girişimle aynı coğrafi pazarda (il ve ilçe merkezleri) yer almasının, bu ortak girişimi rekabeti sınırlayan, işbirliği doğurucu bir anlaşmaya dönüştüreceği,

Bu nedenle **METRO AG-MİGROS TÜRK T.A.Ş. ortak girişim işlemlerine;** 1997/1 sayılı Tebliğ'in 6'ncı maddesinin 3 üncü fıkrası uyarınca, söz konusu ortak girişim anlaşması yürürlükte kaldığı sürece, her iki ana şirketin (Metro- Migros) ortak girişimle beraber aynı coğrafi pazarda doğrudan veya dolaylı ilgili ürün piyasasına girmemesine; diğer bir ifadeyle, Metro AG veya Migros Türk T.A.Ş'nden ancak yalnızca birinin ortak girişimle Türkiye'deki herhangi bir il veya ilçe merkezindeki ilgili ürün piyasasında faaliyet gösterebilmesi **koşuluyla izin verilmesine; bu koşula uygun hareket edilmemesi halinde,** aykırılığın gerçekleştiği tarihten itibaren söz konusu ortak girişimin 4054 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi kapsamında **rekabeti sınırlayan bir anlaşma sayılacağı ve re'sen ön araştırma ve/veya soruşturma açılacağı**nın bildirilmesine OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Dosya Konusu: DUSA Endüstriyel İplik San. ve Tic. A.Ş.'nin KORDSA Kord Bezi San. ve Tic. A.Ş. tarafından devralınması işlemine izin verilmesi.

Karar No : 99-12/95-37
Karar Tarihi : 03.03.1999

Raportörlerin Görüşü: Bildirime konu devir işlemine izin verilmesi gerektiği.

DEĞERLENDİRME

DUSA Endüstriyel İplik San. ve Tic. A.Ş. (DUSA)'nin KORDSA Kord Bezi San. ve Tic. A.Ş. (KORDSA) tarafından devralınması işlemine izin verilmesi talebi ile Kurum kayıtlarına en son 01.03.1999 tarih, 690 sayı ile intikal etmiş olan Bekir SOYTÜRK ve Bülent SAVAŞ imzalı bildirim üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7'nci maddesi ile 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca, Raportörler Şahin YAVUZ ve Meltem BAĞIŞ tarafından yapılan inceleme sonucu düzenlenen 02.03.1999 tarih, D3/1/Ş.YA.-99/2 sayılı Devralma Ön İnceleme Raporu'nu içeren 03.03.1999 tarih, REK.0.07.00.00/5 sayılı Başkanlık önergesi, 99-12 sayılı Kurul toplantı gündeminin 7'nci sırasında ele alınmıştır.

Devralma işlemine konu ilgili ürün pazarları; "endüstriyel uygulamalar için kullanılan yüksek desitexli ve mukavim naylon iplik (nylon 6 ve nylon 6.6), bu iplikten üretilen kord bezi ve MRG (Mechanical Rubber Goods) üretiminde kullanılan endüstriyel bezler" pazarlarıdır.

Devralma işlemi sonucunda etkilenecek pazarlar ise, KORDSA'nın ürettiği kord bezi ve diğer endüstriyel bezlerin üretim sürecinde kullanıldığı tekerlek lastiği ve konveyör bandı pazarlarıdır.

Diğer taraftan, devralma işlemine taraf olan teşebbüsler üretim ve pazarlama faaliyetlerini Türkiye genelinde yürütmektedirler. İlgili ürünler açısından rekabet koşullarının ve giriş engellerinin bölgeler arasında hissedilir derecede farklı olmaması hususu dikkate alındığında, ilgili coğrafi pazar Türkiye geneli olarak belirlenmiştir.

Bildirime konu devralma işleminin aşamaları şu şekilde gerçekleşmektedir:

- DUSA, Sabancı Grubu ile Amerikan menşeli "E.I. DuPont de Nemours and Company" ve bağlantılı teşebbüsleri "Du Pont Chemical and Energy Operations Inc." (DCEO), "Du Pont De

Nemours International S.A.” (DISA) ve “Du Pont De Nemours Immobiliere S.A.” (DIMSA) arasında eşit pay oranına (%50-50) göre oluşturulmuş ve ortak kontrol ilkesine göre yönetilen bir şirket konumundadır. Piyasaya satış yapmamakta, bütün üretimini ortaklarına satmaktadır.

- DUSA'nın sermayesi 27 Kasım 1998 tarihinde artırılmıştır. Bu artırım neticesinde “DuPont”, DUSA üzerindeki pay oranını %65.25'e çıkarmış, ancak “Hissedarlar Anlaşması”nın ilgili maddeleri yürürlükte kaldığı için teşebbüs üzerindeki ortak kontrol esası değişmemiştir. Söz konusu işlem nihai devralma işleminin bir parçası görünümündedir.
- Devralma işlemi sonuçlandıktan sonra, “DuPont Grubu” DUSA'de sahip olduğu hisseler karşılığında KORDSA'da %22 pay sahibi olacaktır. KORDSA'nın kalan hisselerinin %62'si “Sabancı Grubu”na ait olacak ve %16'sı ise halka açık olacaktır.
- Devralma işlemi sonucunda, DUSA'nın tüzel kişiliği ortadan kalkacak ve bütün iş ve faaliyeti KORDSA tarafından üstlenilecektir.
- İşlem sonrasında KORDSA'nın 7 kişilik yönetim kurulunda 5 temsilci “Sabancı Grubu” tarafından ve 2 temsilci ise “DuPont Grubu” tarafından belirlenecektir. Bununla birlikte yatırımların genişletilmesi, sermayenin artırılması, devralmalar, tahvil çıkarmaları ve ana sözleşme değişikliği gibi kararların alınmasında oybirliği aranacaktır.
- Devralma anlaşması ile “DuPont Grubu”na sağlanan bir iştirak hakkı ile ilerde “DuPont” ve “Sabancı” gruplarının ortaklık payları birbirine eşit olabilecektir.

1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in 2'nci maddesinin (b) bendi, “Herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün malvarlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları devralması veya kontrol etmesi”ni, devralma olarak saymıştır.

Bildirime konu devralma işlemi, işlem öncesi "Sabancı Grubu" ve "DuPont Grubu" tarafından ortak kontrol edilen DUSA'nın, ana teşebbüslerinden "Sabancı Grubu"na bağlı KORDSA tarafından devralınması ve bu işlemi müteakip KORDSA'nın birtakım imtiyazlara sahip %22 oranındaki hissesinin "DuPont Grubu"na devredilmesi işlemi, 1997/1 sayılı Tebliğ kapsamına girmektedir.

Devralma taraflarının 1997 yılı itibariyle ilgili ürün pazarlarında ayrı ayrı ve toplam ciroları ile pazar payları gözönüne alındığında; devralma işleminin bu işleme taraf olan teşebbüslerin Türkiye'de elde ettikleri ciroları yönüyle değil, fakat pazar payları yönüyle 1997/1 sayılı Tebliğ kapsamına girdiği anlaşılmaktadır.

Devralma işlemine taraf olan teşebbüslerden DUSA, ürettiği ve kord bezi üretiminde kullanılan yüksek desitexli ve mukavim naylon iplik ürünlerini yalnızca KORDSA'ya pazarlamaktadır.

KORDSA'nın DUSA'yı devralması ile, DUSA'nın yüksek desitexli ve mukavim naylon 6.6 endüstriyel iplik üretme faaliyeti KORDSA'ya geçecektir. Devir öncesinde, KORDSA'nın bu üretimi, kendi kord bezi ve MRG için endüstriyel bezler üretimi için kullanmayı ve bunun dışında kalan üretimi de pazarlamayı amaçladığı bildirilmiştir.

Devralma işlemi öncesinde, DIMSA, DCEO ve DISA adlı teşebbüsleri kontrol eden "DuPont Grubu"nun Avrupa, Ortadoğu ve Afrika pazarlarında yaptığı yüksek tesitexli ve mukavim naylon 6.6 endüstriyel iplik işi ile ilgili var olan tüm kontratlarının ve müşteri ilişkilerinin DUSA'ya transfer edileceği belirtilmiştir.

Sabancı Grubu'nun bağlantılı teşebbüsü KORDSA'nın kord bezi pazarındaki pazar payı yaklaşık %...'tir. Talebin geri kalan kısmı ithalat yolu ile karşılanmıştır. Kord bezini ithal eden firmalardan Lisa firmasının pazar payı %... olup bunun dışında Rogosin %... ve Tong Yang ise %... pazar payına sahiptir. Bu verilerden hareketle pazarda tek üretici olan KORDSA'nın hakim durumda olduğu açıktır. KORDSA'nın diğer ürünü olan MRG için endüstriyel bezlerde ise yaklaşık %...'lik bir pazar payı bulunmaktadır. Bu pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerden Kimteks'in pazar payı %... ve Özer Bant firmasının pazar payı ise %... dolaylarındadır. KORDSA, MRG için endüstriyel bezler pazarında da hakim konumda bulunmaktadır. "Sabancı Grubu" ile "DuPont Grubu"nun

ortak girişimi DUSA'nın ise yaklaşık %... dolaylarında bir pazar payı bulunmakla birlikte üretimin tamamını ortaklarına satmaktadır.

Bir ürünün üretim sürecinin farklı aşamalarında yer alan teşebbüslerin birleşmesi olarak tanımlanabilecek olan dikey yoğunlaşmalar pazar yapısını doğrudan değiştirmemektedir. Bununla birlikte önemli giriş engelleri yaratıcı ve rekabette dezavantajlar yaratıcı etkiler doğurabilmektedir.

Bildirim konusu devralma işlemi ilgili pazarlarda yapısal bir değişikliğe yol açmamaktadır. Nitekim devralan teşebbüs KORDSA'nın tedarikçisi konumundaki devralınan DUSA ürettiği malları, Türkiye pazarında yalnızca KORDSA'ya satmakta, ortakları dışındaki teşebbüslere satış yapmamaktadır. Dolayısıyla söz konusu devir işleminin pazar payını artırıcı bir etkisi bulunmamakta ve buna paralel olarak ilgili pazarlarda rekabetin önemli ölçüde azalması sonucunu doğuran bir yoğunlaşma niteliğini taşımamaktadır. Yüksek teknoloji ve yapılacak yatırımın büyüklüğü dışında pazara girişi engelleyen bir unsur bulunmamaktadır. Söz konusu devir işlemi, tekerlek lastiği üreticilerinin yüksek desitexli ve mukavim naylon 6.6 endüstriyel iplik alıp bunu konvertörlerde işletmeleri yerine, direkt kord bezi almaya yönelmeleri şeklinde dünya pazarlarında meydana gelen eğilimlere de uygunluk göstermektedir.

Gerçekleşecek devir işlemi, "Sabancı Grubu" ve "DuPont Grubu" arasında yüksek desitexli ve mukavim naylon 6.6 endüstriyel iplik alanında mevcut olan ortaklığın, kord bezi ve MRG için endüstriyel bezler pazarlarına da genişlemesi ve esas itibarıyla tarafların karşılıklı olarak birbirlerinin "know-how"larından yararlanması sonucuna yol açacaktır. Daha önceden kurulmuş bir ortaklığın tarafları değişmemekte, ortaklığın kapsamı genişlemektedir.

SONUÇ

DUSA Endüstriyel İplik San. ve Tic. A.Ş.'nin KORDSA Kord Bezi San. ve Tic. A.Ş. tarafından devralınması, 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ kapsamında bir devralma işlemi olmakla birlikte, bu işlemin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7'nci maddesi anlamında bir hakim durum yaratmadığı veya mevcut bir hakim durumu güçlendirmedeği ve bunun sonucunda ülkenin bütünü yahut bir kısmında

herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğurucu nitelikte olmadığı kanaatine varılarak, bildirime konu devir işlemine izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Dosya Konusu: Erbak-Uludağ Meşrubat ve Gıda San. A.Ş.'nin Uludağ Maden Suları Türk Ltd. Şti. ve Bursa Uludağ Meşrubat San. ve Tic. A.Ş. teşebbüslerini devralması ile ilgili olarak yapılan menfi tespit başvurusu.

Karar No : 99-12/93-35
Karar Tarihi : 03.03.1999

Raportörlerin Görüşü: 4054 sayılı yasanın 8'inci maddesi gereğince sözkonusu işleme menfi tespit belgesi verilmesinin uygun olacağı.

DEĞERLENDİRME

Erbak-Uludağ Meşrubat ve Gıda A.Ş.(Erbak-Uludağ)'nin Uludağ Maden Suları Türk Ltd. Şti. (Uludağ Maden) ve Bursa Uludağ Meşrubat San. ve Tic. A.Ş. (Bursa-Uludağ) hisselerini devralmasına ilişkin işleme menfi tespit belgesi verilmesi talebi ile Kurum kayıtlarına 13.01.1999 tarih, 156 sayı ile intikal etmiş olan Nuran KIZIL ve Süleyman TUĞTEKİN imzalı menfi tespit talebi üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7 ve 8'inci maddeleri uyarınca, Raportörler Yüksel KAYA ve Hakan SABUNCU tarafından yapılan inceleme sonucu düzenlenen 02.03.1999 tarih, D3/1/Y.K.-99/2 sayılı Menfi Tespit Ön İnceleme Raporu'nu içeren 02.03.1999 tarih, REK.0.07.00.00/4 sayılı Başkanlık önergesi, 99-12 sayılı Kurul toplantı gündeminin 5'inci sırasında ele alınmıştır.

Sözkonusu devralma işlemi öncelikle ilgili ürün pazarı açısından ele alındığında;

Ticari içecek pazarı, yoğun bir ürün farklılaşmasının bulunduğu ve pazardaki çok sayıda marka arasında kalori miktarı, alkol oranı, renk, tat, gazlılık ve besin değeri gibi bakımlardan önemli farkların gözlendiği bir pazardır. Tüketim ve ikame kalıplarının kişiden kişiye değiştiği söz konusu pazarda, kesin sınırları olan ürün kategorileri ortaya koymak oldukça güç görünmektedir. Söz konusu pazarda marka sahipleri ve şişeleme şirketleri belli bir içecek tipinden diğerine kolaylıkla geçtiklerinden arz yönüyle de ikame olanakları bulunmaktadır.

Ancak, bildirime konu devralma söz konusu olduğunda ilgili pazarın ticari içecek pazarı gibi oldukça geniş olarak tanımlanması yerine yukarıdaki açıklamalar dikkate alınarak bu pazarın gittikçe daralan alt segmentlerinden olan alkolsüz içecekler segmentinde gazlı alkolsüz içecekler ve buna ilave olarak da soda olarak tanımlanması yerinde olacaktır. Çünkü, her ne kadar ticari içecek üretiminde teknik sınırlar önemsiz denecek kadar etkisiz, tüketim ve ikame kalıpları da ürün kategorilerinin çok kesin çizgilerle ayrılmasında zorlaştırıcı olsa da, gazlı alkolsüz içecekler; çok etkin ve yaygın bir dağıtım ağına duyulan gereksinim ve satışların ürüne, özellikle markaya bağlı olarak değişmesi gibi unsurlar nedeniyle diğer ticari içeceklerden ayrılmaktadır. Bu

bağlamda, belirli bir marka oluşturmak ve bu marka imajını tanıtmak amacıyla aşırı miktarlarda reklam ve promosyon giderlerinin yapılması da gazlı alkolsüz içeceklerin diğer ticari içeceklerden ayrı bir "ilgili ürün pazarı"nın tanımlanmasını gerektirmektedir.

İlgili coğrafi pazar açısından ise; devralan taraf olan Erbak-Uludağ Türkiye genelinde ilgili ürüne ilişkin dağıtım ağı oluşturmuş olmakla birlikte, devralınan şirket olan Bursa Uludağ'ın sadece Bursa ilinde üretilen meşrubatların satış ve dağıtımını yapması göz önüne alındığında, ilgili pazarın ülke boyutunda değil, Bursa ili ile sınırlanmasının yerinde olacağı, çünkü devralma işlemi sonucunda bu ilde daha etkin bir dağıtım ağının oluşturulacağı, dolayısıyla da anılan işlemde yalnızca Bursa ilindeki gazlı alkolsüz içecek satışlarının etkileneceği anlaşılmaktadır.

Devralma işlemi esastan ele alındığında; tarafların gerek ortaklık yapılarının gerekse yönetim kurullarının aynı şahıslardan meydana geldiği, dolayısıyla birbirlerinden hukuken bağımsız olan bu teşebbüslerin ekonomik açıdan birbirine bağımlı oldukları ve tek bir iktisadi birlik olarak değerlendirilmeleri gerektiği açıktır. 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in 2'nci maddesinin "b" bendi kapsamında bir devralma için bağımsız iki teşebbüsün varlığının gerektiği öngörüsü ışığında; sözkonusu işlemin ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden tek bir teşebbüsü ilgilendirdiği ve bu yüzden Rekabet Kurulu'ndan izin alınması gereken bir devralmanın sözkonusu olmadığı anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan, başvuruya konu birleşme işlemi ekonomik bakımdan iki ayrı teşebbüs tarafından gerçekleştirilmiş olsaydı bile, tarafların toplam pazar payı ve cirolarının 1997/1 sayılı Tebliğ'in 4'üncü maddesinde yer alan pazar payı ve ciro eşiklerinin altında kalması nedeniyle, sözkonusu işlemin yine anılan tebliğ kapsamında değerlendirilemeyeceği anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Ön İnceleme Raporu'nda yer alan bilgi ve belgeler ile yukarıda özetle yer verilen değerlendirmeler sonucunda; 4054 sayılı yasanın 8'inci maddesi gereğince bildirim konusu işleme talep edilen menfi tespit belgesinin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Dosya Konusu: E.I.DuPont de Nemours'un Tongkook Synthetic Fibres Co. Ltd.'nin elastin alanındaki malvarlığını devralması.

Karar No : 99-3/24-6

Karar Tarihi : 28.01.1999

Raportörlerin Görüşü: Devralma işleminin pazarın genel yapısında esaslı bir değişiklik yaratmayacağı ve rekabetin önemli ölçüde sınırlandırılmayacağı nedeniyle sözkonusu işleme izin verilebileceği, ancak devralan tarafın halen pazar lideri olması dolayısıyla sektörün

gözlem altında tutulmasının ve niyet mektubunda yer alan yirmi yıllık rekabet yasağı süresinin beş yıldan fazla olamayacağını taraflara bildirilmesi gerektiği.

DEĞERLENDİRME

E.I.Du Pont de Nemours'un Tongkook Synthetic Fibres Co. Ltd.'nin elastin alanındaki malvarlığını devralmasına izin verilmesi talebi ile, Kurum kayıtlarına 19.11.1998 tarih, 3670 sayı ile intikal etmiş olan Av. İzzet SİNAN imzalı bildirim üzerine; 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7'nci maddesi ile 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca, Raportörler Kemal Tahir SU ve M. Haluk ARI tarafından yapılan inceleme sonucu düzenlenen, 15.01.1999 tarih, D3/1/K.T.S.-99/1 sayılı Devralma Ön İnceleme Raporu'nu içeren 26.01.1999 tarih, REK.0.07.00.00/1 sayılı Başkanlık önergesi, 99/3 sayılı Kurul toplantı gündeminin 3'üncü sırasında ele alınmıştır.

Devralma işlemi sonucunda Tongkook Synthetic Fibres Co. Ltd. elastin pazarından tamamen çekilecek ve şirketin bu piyasadaki faaliyetleri tamamen E.I. DuPont de Nemours Co.'nun kontrolü altına girecektir.

Devralma işlemi, tarafların Türkiye'de üretim merkezine sahip olmamalarına rağmen ihracat yoluyla Türkiye pazarını etkilemeleri nedeniyle, 4054 sayılı Kanun kapsamına girmektedir.

4054 sayılı Kanun'un 7'nci maddesine dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı Tebliğ'in 2'nci maddesi, birleşme ve devralma sayılan halleri sıralamıştır. Buna göre "Bağımsız iki veya daha fazla teşebbüsün birleşmesi" ve "Herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığının yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları devralması veya kontrol etmesi" fıkraları gözönüne alındığında bildirim konu işlemin bir "devralma" işlemi olduğu anlaşılmaktadır.

Birleşme ve devralmalara uygulanacak pazar payı ve ciro eşiği, 1997/1 sayılı Tebliğ'in 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 4'üncü maddesinde, "Ülkenin tamamında veya bir bölümünde ilgili ürün piyasasında, toplam pazar paylarının, piyasanın % 25'ini aşması halinde veya bu oranı aşmasa bile toplam cirolarının yirmibeş trilyon Türk

Lirası'nı aşması halinde Rekabet Kurulu'ndan izin almaları zorunludur." şeklinde belirlenmiştir.

DuPont grubunun 1997 yılındaki toplam net satış rakamı ..... ABD Doları, ilgili ürün pazarındaki Türkiye satış rakamı da Alman Markı'dır (..... TL). İlgili pazardaki payı, miktar bazında % ..., değer bazında % ...'tir. Devralınan Tongkook tarafı ise hem miktar hem de değer bazında pazarda % ...'lük bir paya sahip olup ilgili ürün pazarındaki Türkiye satış rakamı ....Alman Markı'dır (.....TL).

Yukarıda yer verilen bilgilerin ışığında, ön incelemeye konu olan devralma işleminin, 1997/1 sayılı Tebliğ'de yer alan pazar payı eşiğini aştığı, bu nedenle de Kurul'dan izin alınmasının zorunlu olduğu anlaşılmaktadır.

Devralma işlemi sonucunda DuPont'un pazar payının en az % 45-50 dolaylarına çıkacağı ve pazar liderliği konumunun pekişeceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, ne pazar sıralamasında ne de pazarın genel yapısında herhangi bir değişiklik olmamaktadır. Kaldı ki, devralma işleminin gerçekleşmemesi durumunda da, Tongkook şirketinin pazardan çekilme durumu sözkonusu olacaktır.

Devralma işleminin gerçekleştiği ilgili ürün pazarının oldukça dinamik olduğu ve yıl içinde birçok firmanın pazara girip çıktığı, devralma işleminden sonra pazar yapısının çok fazla değişmeyeceği, pazar gücünü önemli ölçüde ellerinde bulunduran Avrupa ve Amerikan firmaları açısından yeni durumun eskisinden farklı bir şablon ortaya çıkarmayacağı göz önünde bulundurulduğunda; devralma işleminin ülkede veya ülkenin bir bölümünde etkin rekabeti engellemediği sonucuna ulaşılmıştır.

SONUÇ

Sözkonusu devir işlemi sonucunda, 4054 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinde belirtilen, ilgili ürün pazarında hakim durum yaratılmasına ya da bir hakim durumun güçlendirilmesine yönelik olarak, rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının sözkonusu olmayacağı anlaşıldığından, ABD'de yerleşik E.I.DuPont de Nemours şirketinin Güney Kore'de yerleşik Tongkook Synthetic Fibres Co. Ltd. şirketini devralması işlemine izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Dosya Konusu: Vateks Tekstil San. A.Ş. hisselerinin %51'inin "PGI Nonwovens B.V." tarafından devralınması.

Dosya No : D3/1/Ş.Y.-99/1

Karar No : 99-12/94-36

Karar Tarihi : 03.03.1999

Raportörlerin Görüşü: Bildirim konusu devralma işlemine izin verilmesi gerektiği.

DEĞERLENDİRME

Vateks Tekstil San. A.Ş. (Vateks) hisselerinin %51'inin Hollanda'da kurulu ve faaliyet gösteren "PGI Nonwovens B.V." (PGI) tarafından devralınmasına izin verilmesi talebi ile Kurum kayıtlarına

29.01.1999 tarih, 283 sayı ile intikal etmiş olan PGI vekili Sila YAVUZ imzalı bildirim üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7'nci maddesi ile 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca, Raportörler Şefkat YÜKSEL ve Kürşat ÜNLÜSOY tarafından yapılan inceleme sonucu düzenlenen 02.03.1999 tarih, D3/1/Ş.Y.-99/1 sayılı Devralma Ön İnceleme Raporu'nu içeren 02.03.1999 tarih, REK.0.07.00.00/6 sayılı Başkanlık önergesi, 99-12 sayılı Kurul toplantı gündeminin 6'ncı sırasında ele alınmıştır.

Sözkonusu devralma işlemi, Vateks'in tamamına sahip olduğu hisselerin %51'inin Hollanda'da kurulu olan PGI tarafından iktisap edilmesiyle gerçekleşecektir. Dosya mevcudu bilgi ve belgelerden, devralma işleminin amacının; Vateks'in halihazırda 1 Trilyon TL olan sermayesini 2.7 Trilyon TL'na çıkartarak sermaye yapısını güçlendirmek, tam kapasite ile çalışmayan üretim tesislerinin kapasitesinin %100'ünü kullanır duruma getirmek, teknik işbirliği yapmak ve taraflarca üretilen ürünlerin kalitesini artırmak, yeni yatırımlar gerçekleştirmek, yeni istihdam olanaklarının yaratılıp ülke ekonomisine katkı sağlamak olduğu anlaşılmaktadır.

Devralma işlemine ilişkin bildirimde, Vateks hisselerinin tamamına Vateks'in sahip olduğu, etkilenen pazarda faaliyet gösteren herhangi bir diğer teşebbüs veya kişi olmadığı; PGI'nin ve Vateks'in yönetim kurulunda bulunup da aynı zamanda etkilenen pazarlarda faaliyet gösteren başka teşebbüslerin denetim veya yönetim kurullarında görev alan herhangi bir kişinin bulunmadığı belirtilmektedir.

Vateks'in devir öncesi ve sonrası ortaklık yapısından anlaşıldığı üzere, PGI'nin Vateks'in toplam sermayesinin %51'ini devralarak Vateks'in 1 Trilyon TL olan sermayesinin 2.7 Trilyon TL'sına çıkartılması amaçlanmaktadır.

4054 sayılı Kanun'un 7'nci maddesine dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in 2'nci maddesi, birleşme ve devralma sayılan halleri belirtmiştir. Buna göre anılan maddede geçen "Bağımsız iki veya daha fazla teşebbüsün birleşmesi" ve "Herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları devralması veya kontrol etmesi" fıkraları gözönüne

alındığında, yukarıda sözü edilen işlemin Tebliğ kapsamında bir “devralma” sayılacağı anlaşılmaktadır.

4054 sayılı Kanun’un 7’nci maddesine dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu’ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ’in 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 4’üncü maddesinde “.....birleşme veya devralma sonucunda birleşmeyi veya devralmayı gerçekleştiren teşebbüslerin, ülkenin tamamında veya bir bölümünde ilgili ürün piyasasında, toplam pazar paylarının, piyasanın %25’ini aşması halinde veya bu oranı aşmasa bile toplam cirolarının yirmibeş trilyon Türk Lirasını aşması halinde Rekabet Kurulu’ndan izin almaları zorunludur.” denilmektedir.

Bildirim konusu devir işleminde sözü edilen firmaların ciro itibariyle Tebliğ’de belirtilen yirmibeş trilyon sınırının altında olduğu, hijyenik nonwoven pazarında, Vateks’in %20’lik pazar payı dikkate alındığında, ilgili Tebliğ hükümleri çerçevesinde %25’lik pazar payı limitinin aşılmadığı; ancak temizlik bezleri pazarında Vateks’in pazar payının %25, endüstriyel nonwoven pazarında ise %30’luk bir paya sahip olduğu görülmektedir. Bu durumda, sözkonusu devralmanın gerek hijyenik nonwoven, gerek temizlik bezleri, gerekse endüstriyel nonwoven pazarlarını kapsamaması nedeniyle; her üç pazarın da birlikte değerlendirilmesinin yerinde olacağı düşüncesinden hareketle, sözkonusu devir işleminin 1997/1 sayılı Tebliğ çerçevesinde Rekabet Kurulu’ndan izin alınması gereken bir devralma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Hukuka aykırı bulunarak yasaklanan birleşme ve devralmalar, 4054 sayılı Kanun’un 7’nci maddesinde ifade edildiği gibi “hakim durum yaratmaya veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak ülkenin bütünü ya da bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması” sonucunu doğuracak birleşme ve devralmalardır. Bu çerçevede devir işlemi sonrasında gerek hijyenik nonwoven, gerek temizlik bezleri, gerekse endüstriyel nonwoven pazarında, Vateks ile PGI bütün olarak konumları itibariyle bir hakim durum yaratmamaktadırlar. Nonwoven alanındaki mevcut ve potansiyel rekabet koşulları ile ayrıca hijyenik ve endüstriyel nonwoven pazarındaki ithalat yoğunluğu gözönünde bulundurulduğunda; bu devralma işleminin ilgili ürün pazarında rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğurmayacağı anlaşılmaktadır.

Sözkonusu devralma işleminin; bütün gizli, teknik bilgileri, usul el kitaplarını, formülleri, spesifikasyonları, müşteri ve pazar bilgilerini, pazarlama ve satış belgelerini, markaları, patenti, “know-how”ı, mülkiyet bilgilerini ve lisans anlaşmalarının tamamını kapsayacağı bildirilmiştir.

Devralma işlemi sonucunda, PGI ve Vateks’in Türkiye’de hijyenik nonwoven, temizlik bezleri ve endüstriyel nonwoven alanlarında tamamlayıcı teknoloji ve ürünleri birleşmiş olacaktır. Bu sayede ilgili pazarda teknik işbirliğinin yapılacağı, iki tarafca da üretilen ürünlerin kalitesinde artış olacağı, yeni yatırımların gerçekleşeceği, yeni istihdam olanaklarının yaratılacağı ve ülke ekonomisine katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

İzin talep edilen devralma işlemi çerçevesindeki Hissedarlık Anlaşması’nın metni incelendiğinde; anlaşmanın 8’inci maddesinin “Rekabet Etmeme Anlaşması” başlığını taşıdığı görülmektedir. Bu maddede aynen; “PGI ve Mevcut Hissedarların tümü, PGI Vateks’te hissedar oldukları sürece, ve hissedarlık sıfatlarının sona ermesini izleyen üç yıllık süre zarfında, Türkiye’de PGI Vateks ile rekabet edecek gerek halihazırda mevcut, gerek yeni kurulacak olan hiçbir şirket veya malvarlığına yatırım yapmayacaklarını taahhüt ederler.” denilmektedir.

Teşebbüslerarası devir işlemlerinde, genellikle, devralan tarafın devreden devir işleminden sonra kendisiyle rekabet etmemesi yönünde bir şart ileri sürdüğü görülmektedir. Bu durum, özellikle devir işlemine konu olan pazara yabancı olan devralan teşebbüsler ile mevcut pazarda müşteri portföyü ve “know-how” oluşturmuş devreden teşebbüslerarası devralmalarda sözkonusu olmaktadır. Devralanın “know-how” ve kendine ait müşteri portföyünü oluşturabilmesi; bir başka deyişle piyasaya adaptasyonunun sağlanabilmesi için makul bir süreye gereksinim duyulması nedeniyle, rekabet etmeme anlaşmalarını ticari hayatın bir gereği olarak değerlendirmek yerinde olacaktır.

Topluluk uygulamasına bakılacak olursa; Avrupa Topluluğu Adalet Divanı (ATAD), Remia k. Komisyon Kararı’nda “...Bir teşebbüsü devralan diğer bir teşebbüsün; satın alınan teşebbüse ilgili piyasalarda rekabet yasağı getirmesinin süresi belirtilmek kaydıyla 85 inci maddeye aykırılık göstermediği” sonucuna ulaşmıştır. Özetle, Topluluk uygulamalarında yan sınırlamalar; zorunlu, objektif ve makul olmaları koşuluyla kabul görmektedirler.

Dosya konusu devralma işlemiyle bütün gizli, teknik bilgiler, usul el kitaplar, formüller, spesifikasyonlar, müşteri ve pazar bilgileri, pazarlama ve satış belgeleri, markalar, patent, “know-how”, mülkiyet bilgileri, lisans anlaşmalarının tamamı ve müşteri portföyünün de devir kapsamında olduğu ve “rekabet etmeme” şartının 3 yıl gibi makul bir süre ile sınırlandırıldığı göz önünde bulundurulduğunda; devralma taraflarınca Hissedarlık Anlaşması’nda öngörülen “Rekabet Etmeme Anlaşması” başlıklı hükmün Topluluk uygulamasındaki yan sınırlama ölçütlerine uygun düştüğü ve bu itibarla yan sınırlama olarak kabul edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

SONUÇ

Devralma Ön İnceleme Raporu’nda yer alan bilgi, belgelerin değerlendirilmesi ile yukarıda özetle yer verilen açıklamalar ışığında; Vateks Tekstil San. ve Tic. A.Ş.’nin sermayesinin %51 oranındaki hisselerinin, Hollanda yasalarına göre kurulmuş olan PGI Nonwovens B.V.’ye devrine ilişkin bildirim değerlendirilmesi sonucunda;

- Sözkonusu devir işleminin, tarafların hijyenik-endüstriyel nonwoven ve temizlik bezleri pazarında sahip oldukları pazar payları itibarıyla, 4054 sayılı Kanun’un 7’nci maddesine dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu’ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ’in 4’üncü maddesi kapsamında bir devralma olduğu, ancak bu devir işlemi sonucunda aynı Kanun’un 7’nci maddesinde belirtilen bir hakim durumun yaratılması veya mevcut bir hakim durumun güçlendirilmesi , böylece rekabetin olumsuz yönde etkilenmesinin sözkonusu olmadığı;

- Vateks’in sözkonusu hisse devrine ilişkin taraflar arasında imzalanan PGI Vateks Hissedarlık Anlaşması’nın 8’inci maddesinde yer alan, “hissedarlık sıfatlarının sona ermesini izleyen üç yıllık süre zarfında, Türkiye’de PGI Vateks ile rekabet edecek gerek halihazırda mevcut, gerek yeni kurulacak olan hiçbir şirket veya malvarlığına yatırım yapmayacaklarını taahhüt ederler.” şeklinde belirtilen “rekabet etmeme” şartının üç yıl gibi bir süre ile sınırlandırılmasının zorunlu, objektif ve makul bir yan sınırlama olduğu;

kanaatine varılarak; bildirim konusu devralma işlemine izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

YAZARLARA DUYURU

1. Dergiye gönderilen yazılar, başka bir yerde yayımlanmamış veya yayınlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır. Metinler bilgisayar ortamında bir disket ile beraber A4 kağıdının bir yüzüne çift aralıkla yazılmış üç kopya halinde teslim edilmelidir. Disket ile birlikte kullanılan yazılım programı, bilgisayar ismi ve dosya ismi gönderilmelidir. Teknik nedenlerden ötürü, daktilo ile yazılmış metinler kabul edilmez. Yayın Komisyonunca kabul edilmeyen yazılar iade edilmez.
2. Yazıyla birlikte, İngilizce başlık ve en çok 15 satırlık İngilizce bir özet teslim edilmelidir.
3. Tablo ve şekillere numara verilmeli, başlıklar tablo ve şekillerin üzerinde yer almalı kaynaklar ise tablonun altına yazılmalıdır. Denklemlerin sıra numarası parantez içinde, sayfanın sağ tarafında gösterilmelidir.
4. Kaynaklara yapılan göndermeler dipnotlar yerine, metin içinde açılan araçlarla belirtilmelidir. Ayrıca içindeki bilgiler sırasıyla şöyle olmalıdır: Yazar(lar)ın soyadı, kaynağın yılı, sayfa numaraları: Örneğin:

..... tesbit edilmiştir. (Atkinson, 1983; 77-82).

..... Sayer (1996a: 43-72; 1986b: 666-695) belirtilmelidir.

KİTAPLAR

FÖRLSTER, S. (1991), The Art of Encouraging Invention: A New Approach to Government Innovation, California Press.

MAKALELER

BAUMOL, W.J. (1986), "Productivity Growth, Convergence and Welfare: What the Long Run Data Show", American Economic Review, 76,1072-82.

DERLEMELER

HALL, P.H. "The Theory and Practice of Innovation Policy: An Overview", P. Hall (der), Technology, Innovation and Economic Policy içinde, Oxford: Philip Allan, 1-34.